

Den humanistiska cirkelns kvadratur om humanioras möjligheter och framtid

Rapport från Humanistiska fakultetens
nordiska bedömargrupp november 2000

Sverker Sörlin, Umeå/Stockholm

Stig Johansson, Oslo

Fred Karlsson, Helsingfors

Hugo Montgomery, Oslo

Tore Nordenstam, Bergen

Minna Skafte Jensen, Odense

Den humanistiska cirkelns kvadratur
om humanioras möjligheter och framtid

© Copyright: författarna

Utgiven av humanistiska fakulteten, Göteborgs universitet

Omslag: Nina Romanus och Barbro Ryder Liljegren

Foto: Susan Dunthorne

Layout: Nina Romanus och Barbro Ryder Liljegren

Tryckeri: Rundqvist Boktryckeri, Göteborg, 2001

ISBN: 91-7360-292-2

Innehåll

Förord	5
Sammanfattning	7
I Uppdrag och arbetsformer	11
II Den humanistiska forskningens villkor	15
Kvalitet i humanistisk forskning	18
Vad humaniora är och kan vara	19
Ett kunskapsbaserat samhälle	23
Kulturen och staden	25
Finansieringslandskapet	29
Humanioras roll i Göteborg och i västra Sverige	34
III Humanistiska fakulteten i Göteborg	
– en värderande karakteristik	41
Struktur och ekonomi – ett tioårsperspektiv	41
Bedömargruppens kommentar	46
Fakultetens ämnen – en värdering	47
Vilka bedömningskriterier?	47
Göteborgsforskarnas kriterier	48
Bedömargruppens kommentarer	50
Material och metod	50
”På internationell nivå”?	53
Forskningen ämne för ämne	54
Sammanfattning	85
Rangordning av språkämnen	85
Några problem och utmaningar för språkämnen	86
De främmande språken – mindre ämnen	87
Äldre språk	87
Samarbete mellan språkämnen	88
Rangordning av icke-språkliga ämnen	89
Problem och utmaningar för icke-språkliga ämnen	89
IV Fakulteten och forskningen – starka och svaga sidor	93
Fakultetens roll	93
Extern finansiering	95
Forskarutbildning	96
Produktion av doktorsavhandlingar	97
De nytexaminerade doktorernas arbetsmarknad	98

Samarbete, tvärvetenskap	99
Incitament	99
Forskningsmiljöer	101
Profilområden	103
Organisation	105
Institutionssammanslagningar?	106
Bredd och specialisering	108
Ämnen och institutioner – arv och möjligheter	110
V Slutsatser och rekommendationer	113
Mjuka värden	113
Expansion och kvalitetsutveckling genom allianser	114
Regnskogen: stora träd och undervegetation	116
Språk och teknologi	119
Medeltidsstudier	121
Afrikansk-orientaliska studier	123
Synlighet och differentiering	124
Samarbetet Göteborg-Oslo	125
Genomförande	126
Integrerad forskarutbildning	126
Integrerad forskning	127
Forskningsledning	128
Fakultetsledningens ansvar	129
Sammanfattning: rekommendationer och förslag	129
VI Litteratur	133
Bilagor	135
a) Bedömargruppens underlagsmaterial och kontakter	137
b) Fakultetsanslag samt externa medel 1997–1999	141
c) Forskarstuderande och avlagda doktorsexamina 1995/96–1999	143
d) En bibliometrisk undersökning av tre humanistiska fakulteter i Sverige	145
e) "Bästa arbeten" 1990–2000. Publikationer utvalda av ämnen/institutioner	167
f) Fakultetens aktivitetsrelaterade resurstilldelning: principer och praktik	189
g) Förkortningar	191

Förord

Humanistiska fakultetsnämnden vid Göteborgs universitet beslutade år 1999 att genomföra en utvärdering av forskningen vid fakulteten under 1990-talet.

Den humanistiska forskningen ställdes under senare delen av 1990-talet inför nya utmaningar. De samhälleliga förändringar som ägde rum samtidigt med en reell minskning av resurser till den humanistiska forskningen gjorde att vi ansåg det nödvändigt att få belyst på olika sätt hur vi utförde vårt uppdrag och hur vi använde de resurser som statsmakterna ställde till vårt förfogande.

Som ett led i detta arbete menade vi att det var väsentligt att få en bild utifrån av hur den verksamhet som vi bedriver inom fakulteten ter sig. Denna bild presenteras i föreliggande rapport. Det är inte alltid lätt att känna igen sig i alla delar av den bild som framträder i rapporten. Ju närmare man kommer sig själv desto svårare kan det bli att få bilden utifrån att stämma med sin egen.

Bedömargruppen under ledning av professor Sverker Sörlin har genomfört fakultetens uppdrag på ett mycket stimulerande sätt. Det är en utredning som det är tankeväckande att läsa. Samtidigt innehåller den synpunkter som utmanar oss som arbetar med humanistisk forskning. Vi har fått en bild av vår verksamhet som måste tas på djupt allvar inte minst beroende på att den utförts av erfarna och kloka humanister från olika länder i Norden.

Nu ligger ansvaret hos oss som arbetar inom fakulteten – och inte minst inom fakultetsledningen – att ta vara på det goda arbete som presenteras i denna utredning. Vi har fått en mycket bra grund att gå vidare från.

Göteborg i januari 2001

Lenart Olausson
professor och dekanus vid humanistiska fakulteten

Sammanfattning

Föreliggande rapport är resultatet av en strategisk utvärdering av Göteborgs universitets humanistiska fakultet utförd av en nordisk bedömargrupp. Gruppen har utfört sitt arbete under perioden februari till november 2000.

I kapitel I presenteras bedömargruppens uppdrag och arbetsformer. Gruppens uppgift har varit att ge en övergripande värdering av fakultetens forskning och att på denna grund presentera ett antal förslag och rekommendationer till humanistiska fakultetsnämnden, som varit uppdragsgivare. Gruppen har genomfört tre besök på plats i Göteborg, därutöver hållit två sammanträden, en hearing och även haft ett rikt skriftligt material till sitt förfogande.

I kapitel II presenterar gruppen den bakgrund mot vilken forskningen bedömts. Gruppen konstaterar att humanistisk forskning måste utvärderas i hög grad med hjälp av kvalitativa kriterier, men finner att kvantitativa mått på forskningens produktivitet och kvalitet utgör ett värdefullt och användbart komplement. I kapitlet tecknas en bild av de förändrade omvärldsvillkoren, med framväxten av ett alltmer kunskapsbaserat samhälle, snabb förändringstakt, ökande internationella kontakter och ett föränderligt och i grunden expansivt finansieringslandskap. Humaniora är sedan länge ett förhållandevis litet forskningsområde om man ser till insatta resurser, men gruppen konstaterar att det finns goda möjligheter även för den humanistiska forskningen att hävda sig. Efterfrågan på humanistisk kunskap och forskning tycks vara i ökande, och efterfrågan sker på nya områden, inte minst inom det nya näringslivet med IT, nya medier och kunskaps- och underhållningsindustri. Gruppen beskriver vidare de lokala och regionala förutsättningarna för humanistisk forskning i Göteborg, där ämnen och fakultetsområden redan under den gamla högskolans tid växte fram under stor självständighet, vilket bidragit till dagens federativa struktur.

I kapitel III presenteras och värderas fakultetens forskning. Först görs en genomgång av fakultetens ekonomiska förutsättningar under 1990-talet,

som präglades först av snabb expansion, sedan av stagnation. Icke desto mindre expanderade fakulteten under årtiondet med nya specialiteter och professurer. Därefter diskuteras kriterier för kvalitetsvärderingen innan en översiktlig genomgång görs av forskningen i fakultetens ämnen utifrån ett urval inlämnade skrifter, övrig skriftlig forskningsdokumentation samt ett antal bedömningsparametrar. Bedömaregruppen har rangordnat ämnena i tre grupper. Medan tre språkämnen (av 16) finns i den första gruppen, återfinns i samma grupp mer än hälften av de icke-språkliga (åtta av 14). Inget icke-språkligt ämne har placerats i en tredje grupp, något som antyder var en del av den humanistiska fakultetens problem ligger.

I kapitel IV diskuteras ett antal allmänna karaktärsdrag i fakultetens forskning. Bedömaregruppen vill med kraft understryka att kvaliteten på många områden är hög och att fakulteten allmänt håller en för svenska förhållanden god klass. Kvaliteten är emellertid mycket ojämnt fördelad mellan ämnena. Det märks också om man granskar indikatorer såsom produktion av doktorsavhandlingar och extern finansiering. Gruppen har identifierat starka sidor i forskningen i vissa ämnen, men även fakultetens förhållandevis stora mångfald av ämnen måste betraktas som en styrka. Gruppen har också noterat profilmråden i forskningen, bland annat inom lexikografisk forskning, forskning inom språk och teknologi, medeltidsforskning, genusforskning och regionalt inriktad forskning. Gruppen har inte uppfattat att det finns ämnen eller forskningsområden som är direkt överrepresenterade.

Gruppen har funnit svaga sidor i forskningen i vissa ämnen, men ännu mer i den svaga roll som samarbete tillmäts vid fakulteten. Tvärvetenskapliga initiativ är få och svaga, incitamenten för samarbete liksom för anmärkningsvärda forskningsprestationer är otydliga, och vissa av institutionerna är för svagt utvecklade för att fungera som livskraftiga forskningsmiljöer. Fakultetens organisation, med en i stort sett ämnesbaserad institutionsstruktur, bidrar till detta. Fakultetens uppdrag är oklart. Styrelsen har gett få anvisningar och fakulteten har själv inte klart formulerat prioriteringar eller framgångskriterier. Policier i viktiga frågor, till exempel rekrytering, är vaga eller obefintliga. Forskningens infrastruktur skulle kunna förstärkas. Fakultetsledningen har arbetat målmedvetet och ansvarsfullt på att formulera gemensamma profilmråden och utveckla samarbete och kvalitetsmedvetenhet vid fakulteten. Trots det goda arbetet konstaterar gruppen att det återstår mycket att göra när det gäller formuleringen av fakultetens forskningsuppdrag och även när det gäller att tydliggöra fakultetsledningens ansvar för forskning och forskarutbildning.

I kapitel V presenteras bedömaregruppens rekommendationer. Gruppen betonar vikten av att forskningen utförs i en arbetsmiljö präglad av trivsel

och kreativitet, vilket förutsätter att mjuka värden ges en framskjuten plats. Gruppen poängterar vidare att fakultetens utveckling i framtiden i hög grad kan främjas genom kloka allianser med andra fakultetsområden och andra högskolor, liksom med krafter utanför högskolan. Gruppen skjuter också fram ett fördjupat samarbete med Oslo universitet som ett sätt att hantera frågor om differentiering och prioriteringar. Gruppen lämnar, utöver en lång rad mindre förslag och idéer för fakultetsnämndens övervägande, tre huvudrekommendationer:

Forskarutbildningen. Fakultetsnämnden bör initiera ett förändringsarbete vad avser forskarutbildningen i enlighet med den s.k. Oslo-modellen med forskarutbildning i ett mindre antal breda ämnesområden. En särskild prodekanus för forskarutbildningen bör inrättas, liksom koordinatörer för samordningen mellan ämnena.

Ett vetenskapligt råd. Fakulteten kan inte lösa alla utvecklingsfrågor genast. Den måste säkra ett kontinuerligt idéflöde i utvecklingsarbetet. Den har också att hantera interna spänningar som kan uppkomma under arbetets gång. Därför bör fakultetsnämnden inrätta ett vetenskapligt råd för en period av 3+3 år. Rådet bör ges ett löpande ansvar för att direkt under nämnd och dekanus driva ett antal centrala utvecklingsfrågor inklusive genomförandet av den nya forskarutbildningen enligt Oslo-modellen. Rådets uppgifter är policyutvecklande. Rådets funktion bör utvärderas.

Regnskogsmodellen. Fakultetsnämnden bör igångsätta ett arbete i syfte att åstadkomma en ny kognitiv modell för fakulteten och dess arbete i enlighet med en regnskogsmetafor som beskrivs i kapitel V. Tanken är att identifiera och utveckla ett antal starka områden som kan fungera som regnskogens "träd"; gruppen tänker sig ganska få sådana träd inledningsvis. Dessa kan spela en viktig roll inte minst som mottagare av extern finansiering. Kring träden kan sedan mindre ämnen och riktningar hämta sin näring och sörga för regnskogens artmångfald. I skyddet av de stora kan några av dessa växa till att själva bli träd. Arbetet med att utveckla träd bör ges gott om tid, men ändå bedrivs ihärdigt och målmedvetet. Förankringen är viktig, likaså dialogen med universitetets ledning och, inte minst, med olika externa aktörer, från andra fakultetsområden och det omgivande samhället. Det väsentliga är att fakulteten, främst genom nämnd och dekanus, själv tar en initierande och pådrivande roll i detta arbete.

I Uppdrag och arbetsformer

Den humanistiska fakultetsnämnden vid Göteborgs universitet beslutade vid sitt sammanträde 1998-06-04 att genomföra en extern utvärdering av fakultetens forskning. Fakultetsnämnden fastställde genom beslut 1999-10-24 riktlinjer för utvärderingen. Utvärderingens syfte och inriktning angavs på följande sätt:

- att ge en övergripande bild av fakultetens forskningsprofil eller forskningsprofiler i stort,
- att ge en bild av dynamiken och samspelet ämnena emellan och således inte vara en detaljerad granskning av forskningen ämne för ämne,
- att presentera en uppfattning av vad som även i ett internationellt perspektiv är fakultetens svaga respektive starka sidor inom forskningen,
- att utröna huruvida vissa typer av forskning och forskningsinriktningar eventuellt är överrepresenterade,
- att granska de organisatoriska och ekonomiska förutsättningarna för den forskning som bedrivs vid fakulteten,
- att för fakultetsnämnden presentera ett antal förslag och rekommendationer i syfte att bilda underlag för en åtgärdsplan, vilken fakultetsnämnden har att besluta om, för utveckling och eventuell omprövning av den forskning som har bedrivits under 1990-talet.

Riktlinjerna understryker vidare utvärderingens ”fakultetsövergripande och framåtsyftande perspektiv” samt att forskarutbildningens organisation och uppläggning faller utanför uppdraget.

Som ordförande för bedömargruppen tillkallades professor Sverker Sörlin, Umeå universitet, sedermera även direktör och forskningsledare vid Institutet för studier av utbildning och forskning, SISTER, Stockholm,

och som ledamöter professorerna Stig Johansson, Universitetet i Oslo, Fred Karlsson, Helsingfors universitet, Hugo Montgomery, Universitetet i Oslo, Tore Nordenstam, Universitetet i Bergen, Minna Skaftø Jensen, Syddansk Universitet, Odense.

Gruppen hade sitt första sammanträde den 14 februari 2000 och har därefter sammanträtt den 3–4 april, 22–23 maj, 24–25 augusti, 15 oktober. Sammanträdet i augusti ägde rum i Oslo, där företrädare för Oslo-Göteborgssamarbetet inom humaniora i Oslo medverkade. Sammanträdet i oktober ägde rum i Stockholm. Sverker Sörlin har presenterat bedömargruppens huvudsakliga resultat och tankegångar för den avgående och den tillträdande fakultetsnämnden vid deras gemensamma sammanträde den 8 juni. En preliminär version av rapporten förelåg i mitten av november och låg till underlag för en hearing vid fakulteten som genomfördes den 27 november med hela bedömargruppen närvarande.

Gruppen har i sitt arbete haft stöd av humanistiska fakultetens kansli, som svarat för underlagsmaterial i form av fakultetens anslagsframställningar, verksamhetsplaner, långsiktsbedömningar, strategiska dokument, verksamhetsbeskrivningar, publikationsförteckningar, budgetar och verksamhetsuppdrag, ekonomisk statistik och annat relevant material, väsentligen från de senaste fem till åtta åren. Gruppen har också haft tillgång till remissvar och utkast till forskningsstrategier från institutioner och andra arbetsenheter.

Bedömargruppen genomförde under februari-mars en enkät till samtliga fakultetens forskare/lärare och forskarstuderande; svaren på de frågor vi där ställde har varit oss till hjälp i arbetet med att identifiera fakultetens starka och svaga sidor och förstå hur fakultetens forskning upplevs av dess anställda och forskarstuderande. Gruppen har också låtit utföra en bibliometrisk undersökning (ibland nedan även kallad citeringsstudie). Studien redovisas i sin helhet som bilaga d. Vidare har gruppen beställt en undersökning av undervisningens – såväl grund- som forskarutbildning – fördelning på olika personalkategorier. Gruppen har haft hearings, samtal eller intervjuer med: Göteborgs universitets rektor; humanistiska fakultetens samtliga prefekter; företrädare för de forskarstuderande; ett urval av fakultetens forskare; representanter för kultur- och samhällsliv i den västsvenska regionen. En översiktlig värdering av den allmänna nivån på forskningskvaliteten vid fakulteten har genomförts utifrån ett urval av institutionerna själva föreslagna skrifter.

Bedömargruppen har uppmuntrat enskilda forskare och forskarstuderande liksom institutioner och grupperingar att ta kontakt och lämna särskilda yttranden och kommentarer till kommittén. Gruppen har därvid

mottagit ett betydande antal skrivelser av varierande omfattning och därtill telefonsamtal och kortare meddelanden per e-post. Gruppen har haft tillfälle till fortlöpande överläggningar med fakultetsledningen. Efter hearingen den 27 november bereddes fakultetens medarbetare och institutioner möjlighet att under några veckor inlämna kommentarer och förslag till korrigeringar av sakuppgifter i den preliminära versionen.

En förteckning över använt material och de kontakter bedömargruppen haft lämnas i bilaga a.

Information om bedömargruppens arbete har förutom genom officiella handlingar även utgått via fakultetens hemsida och dess nyhetsbrev *HUMnytt*.

II Den humanistiska forskningens villkor

Humanistisk forskning är ett aktuellt och angeläget område. Efter att länge ha omtalats mestadels som ett område med problem har på de allra senaste åren en vändning kunnat skönjas. Vid sidan av de fortsatta påminnelserna om resursbrist och nedskärningar förekommer allt oftare nya tankar och idéer om humanioras växande betydelse – för andra vetenskapsgrenar men också för samhället i stort.

Detta är en internationell tendens. Ett exempel, extremt men just därför illustrativt, är det sätt på vilket MIT, Massachusetts Institute of Technology, valde att hantera en donation på 100 miljoner dollar, den största i MIT:s historia, som överlämnades 1999 av den turkiskfödde affärsmannen och f.d. MIT-forskaren Kenan Sahin. I oktober 2000 tillkännagav MIT att 75 miljoner dollar av dessa pengar skulle gå till The School of Humanities, Arts, and Social Sciences. MIT:s rektor Charles Vest sade vid tillfället att

Dr Sahin and MIT are making a statement about the value of humanistic education in the 21st century that will resonate far beyond the MIT campus.

Och han fortsatte:

We are entering an age in which science and technology will play an ever-increasing role in an ever-growing number of dimensions of our lives. ... MIT as an institution, and MIT as a teacher of the young men and women who will lead this age, must sustain the excellence of its School of Humanities, Arts, and Social Sciences. (<http://web.mit.edu>, 18 oct 2000.)

Detta är sköna ord, men också handling. Humaniora, och samhällsvetenskap (gränsen mellan dem är inte alltid skarp), kan alltså vid en av världens mest framstående tekniska högskolor uppfattas som så angelägna att man satsar sin största donation någonsin på dem.

Detta är inte det enda tecknet. Som framhållits av den danska arkeologen Lise Hannestad är det påfallande stort intresse för humaniora också

från olika externa intressenter. Hannestad noterar exempelvis att det på UNESCO:s världskonferens för vetenskapen under 2000-talet, som hölls sommaren 1999, höjdes många röster för att humanistisk forskning måste ingå i definitionen av vetenskap – ”science”. Hon noterar också att humanister i stigande utsträckning faktiskt börjat bejaka frågan: ”Hvad kan det, du laver, bruges til?” (Hannestad, 2000).

I den senaste svenska forskningspropositionen, *Forskning och förnyelse* (prop. 2000/01:3), anges humaniora som ett prioriterat område, bland annat med hänvisning till den pågående samhällsomvandlingen och behovet av internationella, historiska och komparativa perspektiv. Regeringen anser att den humanistiska forskningen behöver stärkas och betonar vikten av att skapa forskningsmiljöer som attraherar framstående utländska forskare, av att öka rörligheten bland forskare och av att utveckla samarbetet mellan lärosätena så att de kan specialisera sig och så att deras insatser kan komplettera varandra.

Detta har ingått i bakgrunden när vi under år 2000 gett oss i kast med uppdraget att värdera forskningen vid Göteborgs universitets humanistiska fakultet.

Men i bakgrunden har också funnits bistrare realiteter. Fakulteten i Göteborg har, precis som de flesta andra, dragits med ekonomiska bekymmer. Under flera år i slutet av 1990-talet har det rått anställningsstopp för forskarassistenter, och nyrekryteringen har rent allmänt varit svag. Fakulteten har också en struktur och en uppsättning uppgifter som är svår att hantera. Humanistisk forskning har en del av sitt existensberättigande i ett brett, komparativt perspektiv. Det betyder att många geografiska områden, kulturer och kronologiska perioder bör finnas representerade för att en del av det humanistiska studiet skall vara meningsfullt. Det betyder också att olika, och helst många, språk bör ingå i repertoaren vid en humanistisk fakultet. Förekomsten av en bredd ter sig särskilt angelägen mot bakgrund av utbildningens behov. Såväl grundutbildning som forskarutbildning kräver att de studerande möter inte bara en handfull specialister inom smala områden, utan också kvalificerad, forskningsanknuten undervisning inom breda fält av kultur, språk och historia.

Lika önskvärt som bredd är emellertid också fördjupning. Forskning innebär i sig ett implicit krav på begränsning, så att fördjupning blir möjlig.

Dessa två humanistiska ideal, bredd och fördjupning, står onekligen i ett spänningsfyllt förhållande till varandra. Läger man därtill att de ekonomiska resurserna är begränsade, både vid de enskilda fakulteterna och nationellt, så måste man inse att vi har att göra med ett klassiskt och genuint dilemma. Hur skall bredd och mångfald i fråga om språk, kultur,

historia, geografi – ofta översättbart i antalet ämnen eller professorer (fast mer så tidigare än nu) – kunna kombineras med specialisering och djup?

Det är för att beteckna detta dilemma som vi valt att kalla föreliggande rapport för ”Den humanistiska cirkelns kvadratur”. Det matematiska problemet är som bekant olösbart. Det enda man kan göra är att inse att det är så och inrätta sig därefter.

Ungefär så är det också med det humanistiska problemet. Med årens lopp har humaniora vid de flesta svenska universitet kommit att bestå av allt fler ämnen, och inom de allra flesta ämnen bedrivs inte bara forskning utan också grundutbildning och forskarutbildning på samma institution – oavsett de anställdas antal och institutionens ålder och erfarenheter. Resultatet är att humanisterna dignat under en allt tyngre börda, samtidigt som de ekonomiska basresurserna på varje enskild enhet och för varje enskild uppgift inte ökat – trots att de totala resurserna faktiskt gjort det. Det har blivit en del av cirkelns kvadratur: att pengarna faktiskt blivit fler samtidigt som varje enskild forskare/lärare och varje delverksamhet kunnat uppleva hur tiden krympt och kvaliteten blivit allt svårare att upprätthålla.

Redan denna korta introduktion om den humanistiska forskningens villkor när vi går in i det nya århundradet antyder samtidigt att det skulle kunna vara möjligt att ha det annorlunda. När resurserna växer totalt sett, blir det väsentligt att utforma uppgiften så att den går att lösa. Det tillhör också våra observationer när vi betraktat Göteborgsfakulteten: bredden och mångfalden – med inalles ett trettiotal ämnen – är ganska stora och framhålls av de allra flesta som väsentliga kvaliteter; med rätta, vill vi gärna tillägga. Vi ser också en fakultetsledning som ansvarsfullt söker vägar att få ut mer av givna resurser, strävar efter prioriteringar och i dialog med verksamheten försöker vägleda den till att självmant genomföra anpassningar och ringa in prioriterade områden. Det är ingen lätt uppgift. Fakultetsledningens handlingskraft visar sig inte minst i det uppdrag den riktat till oss i bedömargruppen. Vår uppgift är offensiv och strategisk, vi skall värdera forskningen utifrån fakultetens styrkor och svagheter och föreslå åtgärder som kan föra fakulteten framåt. Ett utvecklingsarbete har således redan börjat, långt innan föreliggande rapport presenteras.

Vi menar att problemet med cirkelns kvadratur i Göteborg är, om inte lösbart, så i varje fall levbart. Vår övertygelse är också att de rika resurser som fakulteten förfogar över och som redan leder till betydelsefulla prestationer, skulle kunna användas med ännu större utbyte. Det kräver dock att det förändringsarbete som fakulteten redan inlett kan utvecklas vidare och att nya strukturer aktivt befrämjas för att stärka samarbetet och neutralisera de hinder som ligger i den stora mängden små och forskningssvaga enheter.

Kvalitet i humanistisk forskning

Antropologen Kirsten Hastrup har nyligen utgivit boken *Viljen til Viden: En humanistisk grundbog* (1999). Där finns några fina karakteristiker, bl.a. följande (s. iv), som gruppen tagit intryck av:

De humanistiske videnskaber, i meget bred forstand, udgør en væsentlig del af samfundets kritiske bevidsthed om sig selv. Som sådan er de grundlæggende for vores opfattelse af både det nødvendige og det mulige. Hvis der i denne tid er et problem i forholdet mellem videnskaben og resten af samfundet, så er det hovedsagelig, at videnskaben bliver målt på sit output snarere end sin indsigt, og at forskere bliver vurderet på deres optræden snarere end deres viden.

Denna formulering ger vid handen att kvalitet inte är något enkelt, endimensionellt och mätbart ting, knappast inom något kunskapsområde, och i varje fall inte inom humaniora. Samtidigt är det uppenbart att humanistisk forskning, i likhet med annan forskning, utsätts för allt starkare krav på att redovisa resultat av sin verksamhet. Även om de långsiktigt mest betydelsefulla resultaten är ”insikt” och ”vetande”, har uppdragsgivaren i form av staten och medborgarna rätt att få veta om resurserna så som de används verkligen gagnar dessa syften. Därvid är också ”output” av betydelse, och det är en angelägen uppgift att precisera förhållandet mellan de olika målen; en forskning med hög produktivitet och starka publiceringsmönster skulle exempelvis kunna vara en förutsättning för tillväxten av både insikt och vetande, och är det oftast alldeles säkert.

I utvärderingsarbetet har vi därför försökt att uppmärksamma kvaliteten snarare än kvantitet. För att få grepp om forskarnas och ämnesmiljöernas egna kriterier har vi gjort en närläsning av prefekternas svar på en rundfråga från fakultetsledningen hösten 1999 och kompletterat de skriftligt framlagda synpunkterna genom samtal med prefekterna. För att fånga in annan väsentlig kritik och konstruktiva idéer som eventuellt inte nått fram till oss på detta vis hänvände vi oss dessutom till alla forskningsanställda i fakulteten och gav dem möjlighet att yttra sig om de frågor som nämns i mandatet. Vi har också undersökt forskningsmiljöerna genom att be dem att själva bedöma vilka av deras publikationer från den senaste tioårsperioden som haft högst kvalitet, och vi har fått fram en bibliometrisk undersökning av hur ofta Göteborgspublikationer har citerats av andra.

Redovisningsperioderna bör vara långa för att medge det sökande och den tålmodiga kunskapsuppbyggnad som inte minst inom humanistisk forskning är avgörande för framgång. Utvärderingsperioder av samma

tidsutdräkt som vanliga forskningsprojekt, två till fem år, är för korta för att medge realistiska bedömningar av forskningskvaliteten på fakultetsnivå. Ett årtionde behövs, ibland mer. Därför är föreliggande utvärdering inriktad på utvecklingen under hela 1990-talet, och där vi funnit det befoget har vi dragit linjerna i analysen betydligt längre tillbaks.

Att kombinera kvantitativa och kvalitativa ansatser i bedömningen har en funktion också i fakultetens interna arbete. En fakultet måste alltid prioritera, och eftersom prioriteringarna till åtminstone någon del bör ske på kvalitetsmässiga grunder, så är det även för fakulteten väsentligt att kunna identifiera och belöna insikt, vetande och andra resultat av verksamheten.

Bedömargruppens uppgift kan därför beskrivas som en kvalitativ värdering av det existerande arbetet vid fakulteten och, samtidigt, ett försök att värdera den humanistiska forskningens utvecklingsriktning under intryck av samhällets omvandling och föränderliga behov. Det är en humanistisk forskning för det samhälle vi kommer att leva i imorgon som föresvävat gruppen, inte en humaniora för den tid som vi lämnat bakom oss – vilket naturligtvis inte hindrar att många av humanioras betydelser funnits länge och kommer att bestå så långt vi kan överblicka.

Vad humaniora är och kan vara

Humanistisk forskning har i en lång tradition ägnat sig åt att studera det mänskliga: språk, historia, tänkande, konst, kultur. Det är egentligen alldeles naturligt att i det mänskliga inkludera även samhället, men genom uppdelningen under 1960-talets första hälft av de filosofiska fakulteterna i landet skapades en formell gräns mellan humaniora och samhällsvetenskap. Denna har å andra sidan från statsmakternas sida tonats ned på senare år i och med att resurser för forskning numera tilldelas *vetenskapsområdet* humaniora och samhällsvetenskap. Hur den interna fördelningen dem emellan sker är universitetets egen sak att avgöra, liksom den organisation som skall finnas. Vi har inte valt att ägna denna fråga någon stor uppmärksamhet, främst för att den synbarligen inte är aktuell vid universitetet, men vi vill ändå framhålla att det bör finnas ett nära samspel mellan humaniora och samhällsvetenskap och att ett rationellt nyttjande av universitetets kapacitet borde ge anledning till en översyn av principerna för fördelning av resurserna mellan det kultur- och samhällsvetenskapliga fältets olika delar. Vi noterar exempelvis den betydande samhällsvetenskapliga forskningen inriktad mot medier, kommunikation och kulturstudier, vilket berör viktiga humanistiska ämnen som etnologi, litteraturvetenskap, konst- och bildvetenskap m. fl. Vi noterar likaså att det historiska ämnesfältet är splittrat i flera discipliner och institutioner och på två fakulteter. Fler exempel kunde anges.

Tillkomsten av en konstnärlig fakultet har gjort att också anläggningsytorna mellan den estetiska forskningen och den estetiska praktiken behöver utsättas för en ordentlig granskning. Försöken att åstadkomma forskarutbildning i olika konstnärliga discipliner, som inletts på vissa håll, kommer med stor säkerhet att kräva nya former av kontakter med de humanistiska ämnen som redan utvecklat en vetenskaplig tradition.

Fakulteten i Göteborg har i sitt eget beslut om "Forskningsstrategier och strategier för kunskapsutveckling för perioden 2001–2004" (december 1999) påpekat humanioras allt bredare betydelse i ett framväxande informations- och kunskapsamhälle. Riskbedömningar, kunskapsvärdering, tolkningsförmåga, bildanalytisk kompetens, förmåga att hantera, lagra och förmedla information och kunskaper är bara några av de egenskaper som humaniora bidrar till att utveckla. Historiska, estetiska och komparativa studier framhålls vidare som väsentliga för att kunna skapa distans till och förstå den samhällsomvandling som pågår.

Gruppen vill gärna instämma i dessa allmänna bedömningar. Perspektiven på kulturvetenskaperna förändras snabbt. Några nyckelord i beskrivningen av den pågående samhällsomvandlingen är nätverk, rörlighet och identitet. De kan i sin tur sammanfattas i den vidare termen kommunikation. I samtliga dessa dimensioner kommer humanistisk kunskap att stå starkt. I linje med ett argument utvecklat av idéhistorikern Kjell Jonsson och datavetaren Lars-Erik Janlert kan man redan nu se framför sig en utveckling där humaniora, lika väl som natur- och samhällsvetenskaper, ibland arbetar med experimentella metoder och simuleringar med understöd av informationsteknik. Detta pekar hän mot humanioras "skapandemöjligheter", att inte bara utforska något givet – en text, en bild, en åskådning – utan också deltaga i att ta fram och pröva nya lösningar, förslag, förhållningssätt. Janlert & Jonsson skriver:

Vi förväntar oss till exempel att modern teleteknik ska förse oss med många TV-kanaler med ypperlig bildkvalitet. Däremot kommer den knappast att göra programinnehållet bättre och oss klokare och gladare. Vi har en from förhoppning att kulturvetenskaperna ska ha mer att ge i den vägen, bara man kan närma dem till tekniken, naturvetenskapen och till skapande verksamhet. ("Kulturlaboratoriet", *Tvärsnitt* 2000:1, s. 61.)

Framväxten av ett mer kunskapsbaserat samhälle leder inte bara till ökad efterfrågan på teknisk och naturvetenskaplig kompetens. En väl utbildad befolkning är bättre ägnad att deltaga i moderniseringen av samhället. I detta avseende är kompetenser inom språk, kultur, samhälle, ekonomi,

beteendevetenskap m. fl. områden av stor vikt. Det handlar så att säga om att utbilda såväl producenterna som konsumenterna av de nya varor och tjänster som en ständigt föränderlig ekonomi erbjuder. Detta kräver sannolikt anpassningar inom kulturvetenskaperna, vilkas ekonomiska ställning knappast kan försvaras med enkla rättvise- eller fördelningsargument.

Det hindrar inte att humanistisk forskning måste ha en självständigt och ekonomiskt tryggad bas. En kritisk och emancipatorisk hållning, som i praktiken utgått från anställningar i den offentliga sektorn eller fri, professionell verksamhet, har länge utgjort en viktig aspekt på humaniora. Denna hållning är fortsatt i högsta grad relevant och utgör en hörnpelare i humanioras identitet och samhällsuppdrag.

Det verkar samtidigt uppenbart att kulturvetenskaplig kompetens behöver få en bredare spridning i samhället, och en del nyare tendenser antyder att en sådan utveckling inletts, kanske främst i skärningspunkten mellan humaniora och fält som teknik, IT, lärande och den växande produktionen av kultur för nya medier och Internet. Humanistingenjörer har blivit ett begrepp och det är intressant att ett sådant program vid Uppsala universitet hösten 2000 var ett av de få program på teknikområdet som hade ett riktigt högt söktryck (432 sökande på 30 platser). I programmet är en tredjedel av de erforderliga poängen, 60 av 180, humanistiska och samhällsvetenskapliga studier med ämnen som historia, ekonomisk historia och kulturgeografi.

Kombinationer mellan språk, kultur, medier och tekniska, biologiska och medicinska specialiteter finns redan och kommer sannolikt att bli allt mer nödvändiga. Telekomsektorn anställer redan lingvister för utvecklingen av översättningsprogram och andra språkteknologiska applikationer. På Karolinska Institutet samarbetar medicinare med humanister. I de nordiska grannländerna rapporteras om en liknande utveckling och i exempelvis Danmark har under 1990-talet flera forskningsinstitut och akademiska institutioner startat verksamhet i skärningspunkten mellan datavetenskap, informatik, humaniora och skapande kulturverksamhet. Så tidigt (i detta sammanhang) som 1996 utsände de danska forskningsråden ett förslag till etablering av Center for Humanistisk-samfundsvetenskaplig IT-forskning. I Bergen har det sedan 1970-talet funnits ett humanistiskt datacenter, vars nuvarande beteckning är HIT-centeret: Forskningsprogram for humanistisk informasjonsteknologi. I Voss har det etablerats ett språkteknologocentrum i samarbete mellan Nordisk Språkteknologi och en belgisk firma. Det ska bli del av ett nätverk med tio centra över hela världen. Centret i Voss planerar att inom fem år ha flera hundra anställda. Här medverkar redan datalingvister från Göteborg. Vid Humanistiska fakulteten, Helsingfors universitet, inleddes höstterminen 2000 undervisning i

”kunskapsindustrier för humanister” (20 poäng) som ett omfattande flerårigt utvecklingsprojekt.

Ett viktigt argument för kulturvetenskaplig forskning har att göra med något man kunde kalla ”demokratisk kvalitet”. Denna har länge kopplats till medborgartanken, vilket fortfarande är väsentligt. Välutbildade människor med förmåga till självständiga överväganden är grundläggande för en fungerande demokratisk offentlighet. Men demokratin vilar också på institutioner, vilkas prestationer och kvalitet i hög grad är beroende av nivån på den utbildning och den forskning som pågår i det egna landet. Just det sistnämnda är en poäng; i många andra sammanhang kan vi förlita oss på arbete som utförs i hela världen, men för att i Sverige klara vår kompetensförsörjning måste vi ha egna förstklassiga institutioner för utbildning och forskning. Myndigheter, skolor, museer, medier, kulturinstitutioner, bildningsorganisationer – vilka alla bidrar till demokratins funktionssätt och kvalitet – är beroende av högskolorna och universiteten för rekrytering av personal, för flöden av idéer och impulser. En torftig forskning inom humaniora och samhällsvetenskap ger i längden ett torftigare offentligt samtal, svagare samhällsinstitutioner och en fattigare demokrati. Detta samband är egentligen självklart, men ägnas en alldeles för liten uppmärksamhet, inte minst av forskarsamhället.

Det ovan sagda hindrar inte att det också är angeläget med en kritisk inställning till humaniora. Vi kan inte bestrida att humanistisk forskning i det förflutna använts för syften som vi idag inte sympatiserar med. Forskning om folks och kulturers överlägsna egenskaper, om civilisationers status, om grupperns ursprung och hemorts rätt, om historiens mening och innebörd är bara några exempel på områden där humanistisk vetenskap fått djupt destruktiva verkningar. Humaniora har i påfallande hög utsträckning varit ägnade åt att legitimera nationella projekt av olika slag, och gränsdragningar, ofta pejorativa, mellan olika mänskliga och kulturella uttryck har varit en favoritsysselsättning för utövare av de discipliner som vi idag kallar humanistiska.

På motsvarande sätt bör vi vara klara över att framtiden kan komma att fälla hårda domar över den forskning som bedrivs idag, och, kanske lika sannolikt, över de försummelser och prioriteringar som forskningen uppvisar. Ett litet observandum, som dock gäller Göteborgs humaniora i mindre grad än många andra svenska universitets, är att det ännu vid 2000-talets ingång är en förkrossande dominans av nationellt (dvs. svenskt) präglade uppgifter på den humanistiska forskningens agenda, och att de internationella skeendena inte i någon större skala lyckats locka den fria forskningens krafter, och för den delen inte heller universitetens och forskningsrådets resursprioriterande församlingar.

Ett kunskapsbaserat samhälle

Om humanistisk forskning skall stå stark inför framtiden måste den, som ovanstående avsnitt antyder, vara djupt förankrad i samhälls skeendet, inte minst det internationella. Det kan därför vara på sin plats med en kort karakteristik av den omvandling samhället just nu genomgår. I Sverige kan omvandlingen avläsas på många sätt. Befolkningens etniska sammansättning har förändrats, liksom dess åldersfördelning och dess geografiska fördelning. Arbetsmarknaden har vuxit inom information, service och miljö, medan den gått tillbaka inom traditionell industri. Näringslivets sammansättning har förändrats; av de omkring 350 företag som vid början av 2000-talet är representerade på någon av Stockholmsbörsens kurslistor, fanns bara en bråkdel år 1970. De flesta av företagen representerar branscher som överhuvudtaget inte var uppfunna för en generation sedan.

Vad är drivkraften bakom denna samhällsomvandling? Det finns förstås ingen enskild orsak som kan förklara ett så genomgripande skeende. Men en faktor är grundläggande och ofrånkomlig: ny kunskap. Det är värt att komma ihåg att de viktigaste teknologierna, digitala nätverk och laserteknik till exempel, faktiskt är resultat av det som en gång – i dessa fall för drygt ett halvt århundrade sedan – var forskningsgenombrott, hur självklara deras tillämpningar än kan förefalla idag. Ny kunskap har emellertid blivit mycket mer än något som man ger nobelpris för och rent allmänt hänförs av; att skapa ny kunskap är en del av samhällets dagliga arbete och liv. Samhälle och ekonomi är mer än någonsin tidigare i historien beroende av högt utbildad och kvalificerad arbetskraft och av forskning och avancerat utvecklingsarbete.

Detta medför också att forskningens och den högre utbildningens institutioner växer och får allt större betydelse. Denna utveckling har skett successivt under hela andra hälften av 1900-talet, men expansionen har varit särskilt tydlig de senaste åren. I många länder ökar nu investeringarna i forskning och utveckling, FoU. Det talas om 2000-talet som ”vetenskapens århundrade”, kanske (just nu) främst med tonvikt på biologin. I Sverige har expansiva åtgärder riktats mot högskolan. Antalet studenter har fördubblats under 1990-talet, och forskningen har ökat, främst genom insatser av forskningsstiftelserna. Parallellt har näringslivet ökat sitt forsknings- och utvecklingsarbete, FoU; vad gäller storleken på investeringar i privat FoU, liksom vad gäller total FoU (båda per capita), är Sverige världsledande.

Dessa processer avspeglar att det kunskapsinnehåll och det utvecklingsarbete som är nedlagt i varor och tjänster systematiskt ökar. FoU-arbetet i Sverige har fördubblats under 1980- och 1990-talen, både räknat som antal årsverken och räknat som andel av det totalt utförda arbetet; störst

har ökningen varit under senare delen av 1990-talet. Även den undervisande personalens antal i Sverige har vuxit, liksom omfattningen av avancerad konsultverksamhet. Utbildningsnivån har under 1900-talets sista tredjedel ökat påtagligt; mer än tre fjärdedelar av svenskarna har nu någon form av gymnasial utbildning. Vad gäller längre akademiska utbildningar släpar Sverige dock efter, och försöken att lyfta särskilt de tekniskt och naturvetenskapligt utbildades antal har stött på svårigheter. Ungdomarna söker sig inte så godvilligt till dessa områden, medan andra områden, bland annat humaniora, har fler sökande än de kan ta emot inom nuvarande resursramar. Situationen är på sikt inte hållbar och påkallar djupare reflektioner om utformningen av högskolans utbildningsprogram, ett arbete där humanioras positioner skulle kunna bli betydligt mer framskjutna än hittills.

Kunskapssektorn har med andra ord blivit en stor och allt viktigare del av samhället. Vid 2000-talets början uppgår sektorn – även om vi till denna räknar enbart högskolans studenter, lärare och forskare samt dem som ägnar sig åt innovations- och FoU-arbete i näringsliv och offentlig sektor – till omkring en halv miljon människor, lika många som de som arbetar inom den traditionella industrisektorn. Den kunskapsbaserade ekonomi som växer fram på grundvalen av nya upptäckter inom områden som informationsteknik, materialvetenskap och bioteknik medför också omgestaltningar av arbetsmarknaden. Nya yrken framträder, andra går tillbaka. Teknikutvecklingen påverkar produktiviteten i ekonomin. Den betydande tillväxt som under 1990-talet skett i framförallt USA, men också i Europa, förklaras åtminstone till en del av de nya teknologierna som skapar nya produkter och gör arbetet effektivare.

Den kunskapsbaserade ekonomins framväxt hänger samman med globalisering och internationellt samarbete inom forskning och utveckling. Det är på många sätt en framgångssaga, om hur nationer och folk når upplysning och växande välbefinnande tack vare kunskapens tillväxt och spridning.

Det är också en historia som reser frågetecken och uppvisar avvigsidor. I Sverige har högskolan under 1990-talet byggts ut kraftigt för att ge möjlighet till utbildning i hela landet och för att utrusta enskilda människor med nya kunskaper. Men högskolan har byggts ut också för att förbättra Sveriges ekonomiska prestationsförmåga och för att hantera arbetslöshet och kris i landets olika delar. Utbyggnaden har använts för att gjuta nytt liv i regioner och städer som drabbats hårt av industrinedläggelser och strukturomvandling. Den har väckt förhoppningar om ny tillväxt och ett intensifierat nyföretagande, särskilt i expansiva och högteknologiska branscher.

Men den faktiska händelseutvecklingen i det framväxande kunskaps-samhället verkar inte på något enkelt sätt infria förhoppningarna. Det mönster vi ser – såväl i Europa som i Nordamerika – är snarare fortsatt,

rentav intensifierad, koncentration av kunskap, kapital och människor. Vissa branscher och företag krymper, andra visar snabb expansion. Den tillväxt som sker i vissa regioner motsvaras av en tillbakagång i många fler.

Till denna samhällsomvandling – med dess medgivnet både ljusa och mörka sidor – måste humaniora anknyta. Humaniora skall betrakta vår tids frågor, bidra till att lösa problem, förklara, problematisera, ifrågasätta – öka insikt och vetande.

Kulturen och staden

Varje universitet har en hemvist, är beläget på en plats. Så också i Göteborg. Det är en växande tendens att universitet och högskolor ges, och tar, ett ansvar för sin stad och sin region. Även i det arbetet har forskningen givits sin betydelse.

Det är en mångfald av faktorer som avgör regioners framgång och öde. Till dessa hör vad som kallats den ”sociala väven”, dvs. de relationer och nätverk som behövs för att på en viss plats omvandla fysiska och mänskliga resurser till välbefinnande. Kunskapssamhällets utveckling sker med en mycket ojämlig fördelning i det geografiska rummet.

Till denna diskussion hör även kulturens roll. Det tillhör kunskapssamhällets mest intressanta paradoxer att utvecklingen av ny teknik åtföljs av ett växande intresse för konsterna. Mycket talar för att det framgångsrika samspelet i en lokal miljö inbegriper institutioner och nätverk för konst, musik, dans, drama och andra kulturformer. När dessa arenor kombineras och bildar allianser med forskningsinstitutioner och kunskapsföretag kan kulturen, vid sidan av sin betydelse som kritiskt och emancipatoriskt forum, få en samhällsomvandlande och utvecklingsfrämjande roll som hittills varit försummad.

Kultur och regional utveckling saknar inte samband. Ett exempel från en annan del av landet belyser fenomenet. Umeå tillhör de högskolestäder som haft svårt att åstadkomma någon större lokal industriell avkastning på investeringarna i forskning och utbildning. En studie av mindre och medelstora företags relationer till högskolor och andra teknik- och kunskapscentra i de fyra nordligaste länen visade att det endast var tre procent av företagen som ansåg att Umeå universitet tillhörde ”företagets viktigaste samarbetspartners när det gäller teknologi och marknadsföring”. (SOU 1996:89, s. 63) Expansionen i Umeå – Sveriges snabbast växande kommun under 1900-talets sista fjärdedel – har kommit i andra sektorer. Det finns ett stort antal små tjänsteföretag, en- eller fåmansfirmor, många drivs av universitetets anställda eller av sådana som utbildats där. Stora privata och offentliga arbetsgivare har också lokaliserats till Umeå för att kunna dra fördel av den stora produktionen av högutbildade, en välkänd företeelse i

samspelet mellan universitet och regional utveckling. Men den kanske mest remarkabla expansionen har skett i kultursektorn, som starkt bidragit till stadens attraktivitet.

Universitetsstaden Lund präglas av en liknande utveckling och även där spelar kultur, stadsmiljö och andra kvalitativa egenskaper hos staden en väsentlig roll. Liknande förhållanden kan rapporteras från flera universitetsstäder runtom i Europa.

Kultur tycks vara ett av de kännetecken som finns hos expansiva regioner. Scener, museer och andra stora kulturanläggningar har fasta kostnader som kräver hög beläggning och höga biljettpriser, och dessutom ofta subventioner och sponsorer. Av detta skäl finnas de främst i stora städer, vilkas attraktivitet både för turism och boende delvis beror av förekomsten av dessa anläggningar. Ändå finns undantag, förtätningar av kulturliv och skapande också i mindre städer, vilket Lund och Umeå är exempel på. I det glest befolkade Nordamerika är detta ett välkänt mönster. Mindre och medelstora städer kan upprätthålla ett mångsidigt och vitalt kulturliv i kraft av närvaron av ett universitet.

Detta resonemang utgör också ett argument för en bredare syn på universitetens uppgifter och repertoar, och även på humanioras roll. Man föreställer sig lätt att en högskola eller ett universitet som skall kunna åstadkomma regional dynamik skall ägna sig åt ekonomiskt matnyttiga verksamheter som teknik och naturvetenskap. Men om kulturlivet är av vikt för stadens attraktivitet och för den lokala innovationsmiljön, så måste man också ställa frågan om hur en lokal kulturmiljö påverkas av universitetet och vice versa. Kulturlivet kan visserligen samarbeta med vilket kunskapsområde som helst. Konstnärer utnyttjar geologi och hjärnforskning lika väl som konstvetenskap. Men det är svårt att komma ifrån att humanistisk och konstnärlig utbildning och forskning lockar människor med ett ådagalagt intresse för kultur. Konststuderande sätter upp gallerier, filmstudenter startar filmstudios, forskningsinstitutionerna anordnar seminarier och symposier som lockar kulturlivets utövare. Samarbete mellan forskning, folkbildning och utövande konst kan spira. Genom samverkan med kommun, landsting, myndigheter och näringsliv kan lokal och regional finansiering åstadkommas för projekt och aktiviteter som höjer livskvaliteten och drar positiv uppmärksamhet till platsen.

Humanistisk forskning utgör en grundval – en av flera – för framväxten av en kulturell och intellektuell ”infrastruktur” på en plats. En forskargrupp vid KTH:s institution för regional planering har nyligen i en studie kunnat visa hur humanistiskt utbildade personer i stockholmsregionen på ett påtagligt sätt bidrar till regionens entreprenörskultur och kultur-

industri. Studien redovisar en hög aktivitet bland humanistiskt utbildade som kulturentreprenörer, enskilda företagare i branscher som film, medier, konst, skriftställarskap. Kulturindustrin förefaller i minst lika hög grad som andra kunskapsintensiva sektorer av ekonomin vara beroende av klustring, dvs. nära rumsliga samband mellan företag och utövare inom området.

För Göteborgs del finns alldeles särskilda skäl att uppmärksamma dessa frågor. Det är rikets andra stad, som borde kunna vara stor nog för att innehålla de komplementariteter mellan olika sektorer som ger förutsättningar för en regional dynamik. Ändå har under lång tid ett tydligt mönster etablerats, där Stockholm även i förhållande till sin storlek är väsentligt livskraftigare. Det gäller såväl inom nyföretagande, högteknologiska sektorer och IT som inom kulturens och humanioras områden. Göteborg har i förhållande till Stockholm ett institutionellt handikapp, som består i att de flesta verksamheter som det i ett och samma land bara kan finnas en av – huvudkontor, organisationer, vissa dyra eller kvalificerade anläggningar – ofta placeras i Stockholm. Motexempel finns, exempelvis Göteborg Film Festival eller Bokmässan. Förtätningar av kultur, humanistisk vetenskap, nöjen och mässverksamhet förekommer i området kring Korsvägen/Götaplatsen (Liseberg, Svenska Mässan, Scandinavium, Humanisten, Artisten, flera teatrar samt, under uppförande, vetenskapscentret Universeum och Världskulturmuseet). Men det överordnade mönstret består: karriärvägarna för kulturens och humanioras folk, även i Göteborg, går i stor utsträckning till Stockholm, mindre ofta i den omvända riktningen.

En viktig del av den sociala väven omkring universitet och högskolor utgörs av deras egen byggda och fysiska miljö och deras läge i staden. I byggnaderna och lokaliseringen, i symboler och ornament, i proportioner och gestalt, kan man avläsa vilka ambitioner och ideal som funnits i det samhälle där universiteten verkar. Universiteten som platser är en ”frusen ideologi”, för att använda historikern Thomas Benders uttryck (*The University and the City*, 1988). Universiteten och deras omgivningar kan också uppfattas som ett akademiskt produktionslandskap. Hur detta landskap smälter in i universitetens omland, som är det övriga lokala och regionala produktionslandskapet, torde säga något om universitetens roll i samhället.

Dessa frågor har rönt ett avsevärt ökat intresse under senare år. Fram till 1990-talets början fanns, med få undantag, knappast någon litteratur på svenska kring campusmiljö och universitetsgestaltning. Inte ens Gregor Paulssons klassiska samlingsverk *Svensk stad* (2 vol., 1950–53) innehöll någon kvalificerad analys av universiteten som inslag i stadsbyggandet,

å andra sidan var universiteten inte så många vid den tiden. Nu, ett halvt sekel senare, finns en spirande speciallitteratur, ett flertal temasektioner i tidskrifter som *Arkitektur* och en växande diskussion såväl bland planerare och arkitekter som bland historiker, geografer och andra samhällsforskare. Också internationellt finns en alltmer livaktig diskussion, och även arbeten om teknik- och forskningsparkernas design och funktion har börjat dyka upp.

Intresset hos planerarna och forskarna återspeglar universitetens växande betydelse. Medan 1960- och 1970-talens utbyggnad av högskolan i viktiga delar var ett led i tillväxten av den offentliga sektorn, så har det senaste årtiondets expansion och decentralisering av högre utbildning hört nära samman med näringslivets önskemål och med den övergripande samhällsomvandlingen: globaliseringen, den tilltagande regionala konkurrensen, moderniseringen och de allt skarpare regionala motsättningarna som dessa processer skapat. Att framhäva sin högskola och sitt universitet också estetiskt och rumsligt, och att ge den ett sådant läge i staden att det sociala och ekonomiska samspelet kan ske optimalt, har blivit en genomgående trend. Högskolearkitekturen har firat triumfer, och debattens vågor har gått höga om fördelarna och nackdelarna med citylägen, där studentliv och stadsliv kan befrukta varandra, och perifera lägen, där tomtmark för högteknologisk expansion kan tas i anspråk.

Någon samlad analys av dessa tendenser och debatter finns inte till dags dato. Göteborgs universitet har emellertid i denna diskussion rönt särskild uppmärksamhet. Göteborg är ett utpräglat s.k. cityuniversitet, med spridning i de centrala delarna av staden. Arkitektonisk kvalitet finns redan, bland annat symboliserat av Kasper Salin-priset till Handelshögskolans nybyggnad. Allt detta bör kunna ge goda förutsättningar för humaniora och underlag för samspel med det omgivande samhället. Den symboliska närvaron av universitetet i stadsrummet är betydelsefull, men hittills föga utnyttjad. Det förefaller oss också som om arbetet på att göra detta ännu befinner sig i sin linda och att humanioras bidrag i processen skulle gå att utveckla; de hittills mest välgående bidragen i diskussionen har kommit från Chalmers och institutionen för stadsbyggnad där (Caldenby 1994). Men Göteborgs universitet har redan ett sådant samspel, och Humanistdagarna, som årligen anordnas av fakulteten, är enligt bedömargruppen ett utmärkt exempel på hur humanistisk forskning kan föras ut i en bredare offentlighet. Formerna för sådana kontakter mellan den humanistiska forskningen och det lokala samhället kan säkerligen utvecklas avsevärt i linje med experiment som genomförts på många håll med dramatiseringar, festivaler m.m., även om Göteborg redan har sin vetenskapsfestival.

Finansieringslandskapet

De ekonomiska villkoren för humaniora befinner sig i förändring, och i detta ligger både risker och möjligheter för den humanistiska fakulteten i Göteborg.

Det grundläggande förhållandet är att humanistisk forskning är förhållandevis liten i Sverige, den omfattar (räknat i mängden pengar) knappast mer än fem procent av all offentlig bedriven forskning och så litet som ett par procent av all FoU i landet (privat och offentlig). Vid en nordisk jämförelse är detta små tal, i Norge, Danmark och Finland har humanistisk forskning 10–15 procent av de offentliga forskningsresurserna.

Likaså består det förhållandet att de statliga ändamålsanslagen, det som förut kallades fakultetsmedel, svarar för merparten av de medel humanistisk forskning förfogar över. Denna andel har emellertid sjunkit på senare år, inte i första hand för att dessa medel minskat utan på grund av att andra finansieringskällor, främst stiftelser, tillkommit. År 1997 låg andelen extern finansiering till humanistisk forskning i Sverige på 32 procent (i denna andel ingår då fond- och stiftelsemedel). Andelen har ökat på senare år, men den ligger fortfarande klart under andra fakultetsområdens. En annan omständighet av vikt är att humaniora i mycket ringa utsträckning kommit i fråga för s.k. sektorsforskningsmedel. Problemlösning eller tillämpningar har således inte ansetts behöva humanistisk medverkan, ett förhållande som är betecknande för såväl omvärldens hållning till humaniora som de humanistiska forskarnas till omvärlden.

Vad gäller den svenska forskningen har finansieringsmönstren förändrats kraftigt under 1990-talet. Det är knappast någon överdrift att tala om ett helt nytt finansieringslandskap, och förändringarna ser ut att fortsätta. Grunden för humanioras del utgörs alltför av de direkta statliga anslagen till lärosätena för forskning och forskarutbildning. Det är en vanlig föreställning, inte minst bland humanister, att denna resurs inte ökar, rentav att den krymper. Ända sedan 1970-talet har emellertid humanioras resurser för forskning ökat, likaså har deras resursandel av de totala direkta statliga anslagen till universitet och högskolor ökat i stort sett oavbrutet, låt vara, som sagt, från en låg nivå. Också under 1990-talet har humanioras andelar vuxit. Den senast tillgängliga statistiken (*Forskning och förnyelse*, prop. 2000/01:3, oktober 2000, s. 23) anger att de direkta statliga anslagen till vetenskapsområdet Humaniora-samhällsvetenskap (vilka sedan 1998 redovisas tillsammans), 1 461 miljoner kronor år 2000, är större än till något annat vetenskapsområde och att de dessutom ökat snabbare än något annat område, från 1995 till 2002 (prognos) med 37,4 procent (de andra områdena har ökat sålunda: medicin 8 procent, naturvetenskap 11,7,

teknik 16,2). Humanioras andel av vetenskapsområdet särredovisas inte – fördelningsbesluten fattas av lärosätenas styrelser – men det finns ingen anledning att tro att det som enligt svensk definition räknas till humaniora skulle avsevärt ha minskat sin andel.

Om utvecklingen under 1990-talet kan eljest generellt sägas att forskningsrådets relativa ställning har försvagats. Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådets beviljningar har emellertid efter nedskärningarna kunnat stabilisera sina anslag på en nivå av omkring 210 miljoner; detta belopp är således omkring en sjundedel så stort som de direkta statsanslagen till universitet och högskolor för motsvarande vetenskapsområde. Också de nordiska programmen som NorFA, NOS-H och NOS-S spelar alltfört en viktig roll.

En ny stark aktörgrupp har uppträtt i form av forskningsstiftelserna (KK, STINT, MISTRA, SSF, Riksbankens Jubileumsfonds kulturvetenskapliga donation, Vårdal m. fl.). Medlen till dem kom från de i början av 1990-talet upplösta löntagarfonderna. Dessa och andra stiftelser, främst Wallenbergstiftelserna, svarade under slutet av 1990-talet för årliga utbetalningar omfattande omkring 3 miljarder kronor, ett belopp betydligt större än det som de statliga forskningsråden tillsammans utdelade. Som en jämförelse kan nämnas att de direkta forskningsanslagen till universiteten och högskolorna omfattar 6,8 miljarder (2000), och att den totala mängden forskning utförd inom högskolan ligger på 16 miljarder. I denna ingår även ESF- (European Science Foundation) och EU-finansierad forskning, vilken vuxit väsentligt under 1990-talets andra hälft. Genom motfinansiering inom ramen för strukturfonderna kan svenska regioner frigöra ytterligare medel för FoU, en tendens som märks tydligt i flera av de s.k. tillväxtavtal vilka regionerna år 2000 tecknat med den svenska regeringen. Här pågår ett arbete i Västra Götalands län där även Göteborgs universitet bidrar. Humanioras bidrag är inte omfattande, men förekommer dock, främst genom vissa initiativ på det historiska och kulturhistoriska området.

Stiftelsernas utbetalningar, särskilt de från Stiftelsen för strategisk forskning, SSF, som är den klart största finansiären, går i allt väsentligt till naturvetenskaplig, teknisk och biomedicinsk forskning. Bidragen har emellertid ökat väsentligt också till humaniora genom insatser från Riksbankens Jubileumsfond. År 1993 beslutade Sveriges riksdag att ytterligare en donation skulle tillföras RJ i syfte att främja forskning inom de så kallade kulturvetenskaperna. Medel ur den kulturvetenskapliga donationen beviljades första gången 1994. RJ har dessutom tre mindre donationer för forskning.

RJ har de senaste åren kraftigt ökat sina beviljningar. Så sent som 1994 fördelades 22 miljoner kronor till humaniora. År 2000 var de totala

RJ-beviljningarna uppe i 450 miljoner kronor till forskningsändamål, vilket var 200 miljoner mer än 1998. Ökningen på senare år har flera orsaker: RJ:s styrelse har beslutat om en engångsavsättning för rekrytering av 50 yngre forskare med doktorsexamen, en forskarskola i moderna språk har inrättats och stora infrastrukturstöd har beviljats. Samtidigt som de anslagen medlen har ökat totalt sett har insatserna till förmån just för humanistisk forskning förstärkts än mer påtagligt. Ännu vid 1990-talets mitt tillföll endast en fjärdedel av RJ:s medel humaniora, medan andelen 1999 uppgick till 58 procent; ungefär 40 procent tilldelades samhällsvetenskap och juridik.

Förutom kraftigt ökade forskningsutbetalningar har RJ gjort riktade satsningar på doktorandtjänster, på postdoktorala stipendier och på språkvetenskapliga forskarskolor. Även i Göteborg syns effekter av dessa satsningar med flera nya tjänster. Av de totala externa forskningsmedlen till humaniora i Göteborg, 55 miljoner kronor 1999, kommer en betydande andel just från RJ. Karakteristiskt för RJ:s ökade utbetalningar är att de går till större forskningsprogram, särskilda forskarskolor eller liknande. I den mån andra stiftelser beviljar medel till humanistisk forskning är mönstret likartat: det är som delar av större program och satsningar humanister kan få del av resurserna. Inom stiftelser som KK (kunskap och kompetensutveckling), MISTRA (miljöstrategisk forskning) eller SSF, med sammanlagda betalningar på omkring 1,5 miljarder per år, förekommer överhuvudtaget inte separata mindre humanistprojekt.

Under de kommande åren genomförs ännu en betydande förändring i forskningsfinansieringen. Efter en proposition i mars 2000 och ett principbeslut av riksdagen i juni kommer under 2001 en ny organisation för forskningsråden att implementeras. Ett Vetenskapsråd inrättas med en överordnad roll och vissa egna resurser för flexibla och riktade insatser särskilt mot nya områden. Under Vetenskapsrådet skall sortera tre forskningsråd: för humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning, för teknisk och naturvetenskaplig forskning samt för medicinsk forskning. Dessa kommer att ha egna resurser. Därutöver kommer en särskild innovationsmyndighet och två råd för sektorsforskning.

Enligt den senaste forskningspropositionen, *Forskning och förnyelse* (prop. 2000/01:3), kommer Vetenskapsrådet att tilldelas ökade resurser, omkring 500 miljoner under de närmaste åren, ur det totala statsanslaget för forskning och utvecklingsarbete. Genom att utsätta forskningsmedlen för konkurrens, via Vetenskapsrådet och de olika ämnesråden, kan i princip alla universitet och högskolor känna sig kallade i försöken att ta del av dem. Regeringen favoriserar således inte med denna satsning de nyaste universiteten, vilka fått sin status under 1997 och 1998.

En ytterligare faktor skall nämnas, nämligen den växande betydelsen av regionala och lokala forskningsfinansiärer. En utredning presenterad i mars 2000 av Landstingsförbundet och Kommunförbundet gemensamt (Bergström m. fl., 2000) visar att den offentliga regionala och kommunala sektorn svarar för forskningsbidrag i storleksordningen 7 miljarder kronor per år. I allt väsentligt går även dessa resurser humaniora förbi; inte minst vård- och medicinsk forskning får del av dessa resurser. Det finns dock andra regionala aktörer, till exempel kommunala forskningsstiftelser och privata donatorer, som lämnar bidrag till forskningen, ett mönster som märks främst vid de mindre högskolorna, där specialdestinerade bidrag kan ge viktiga marginella effekter. Även Lunds universitet har mottagit åtskilliga privata donationer, för att nämna ett exempel.

Vad som beskrivits ovan är genomförda, pågående eller kända framtida förändringar av finansieringslandskapet. Sannolikt kommer under åren framöver ytterligare förändringar att ske, men om dessa kan vi inte veta något säkert. Inget kan uteslutas, exempelvis skulle en återgång till en prioritering av mer disciplinbaserad forskning och större andel små anslag kunna ske. Statsmakten skulle också kunna resonera så att fakultetsmedlen bör förstärkas när annan finansiering växer. Helt nya prioriteringar mellan olika vetenskapsområden skulle i princip kunna ske, så att humanistisk forskning ytterligare uppgraderades i förhållande till andra områden, eller tvärtom. Men även om inget av detta kan uteslutas, finns för närvarande (enligt forskningspropositionen, vars perspektiv sträcker sig fram till 2004) inga tecken som tyder på en sådan utveckling.

Vad som istället karakteriserar finansieringslandskapet är snarare att nya och växande resurser förs till stora program med bred inriktning på såväl grundforskning som möjliga tillämpningar och problemlösning. De stora resurser som förs via stiftelser och sektorsorgan är inte i princip stängda för humanistisk forskning, men de kan bara göras tillgängliga för humanister om dessa förmår bygga allianser med andra forskare eller förmår utforma projekt och program som kan bidra till att nå de mål som respektive finansiär har satt upp. Att detta inte är någon omöjlig uppgift visas exempelvis av att humanistisk forskning och konstnärligt utvecklingsarbete har fått visst utrymme i det interaktiva institut som byggts upp med enheter i Göteborg, Malmö, Stockholm respektive Umeå med medel från SSF. Men det allmänna mönstret är att humanistiska forskare bara sällan deltar i de riktigt stora tvärvetenskapliga programmen. Oavsett var ansvaret ligger – både humanister och finansiärer kan nog ha anledning att reflektera över sina relationer – så är detta förhållande otillfredsställande, och bedömargruppen har anledning att återkomma till frågan om på vilket sätt humanisterna i Göteborg skulle kunna agera för att bli mer delaktiga i utvecklingen.

Hur den nya rådsorganisationen kommer att agera är än så länge oklart. Det är sannolikt att de ämnesinriktade råden kommer att fortsätta att väsentligen stödja grundforskning i mindre eller medelstora projekt, särskilt mot bakgrund av förändringarna i övrigt. I den mån resursförstärkningar kommer till råden, vilket verkar bli fallet, är det således rationellt för ett lärosäte att vidmakthålla en bas i disciplinbaserad forskning. Men samtidigt synes det finnas en allvarligt menad ambition med Vetenskapsrådet att genom detta stödja nyskapande initiativ i gränslandet mellan "gamla" discipliner och nya forskningsområden. Om inte annat kan Vetenskapsrådet verka för att sådant skall ske under medverkan av de olika ämnesråden. Detta talar ytterligare för nytänkande och allianser mellan områden. Universitet och högskolor som förmår göra kloka och framsynta kombinationer av befintliga resurser skulle kunna mobilisera rejält stöd för sina satsningar. Härvid torde idag existerande gränser mellan fakultetsområdena inte utgöra legitima eller meningsfulla argument, en tanke som för övrigt ligger i linje med de önskemål som genomsyrar en skrift av professor Jens Allwood vid Göteborgsfakultetens lingvistikinstitution. Allwood kritiserar att "institutionen och fakulteten" blivit "sakrosänkta enheter" vid svenska universitet. "Vad som i mycket varit en administrativ historisk tillfällighet upphöjs... till rättesnöre för fördelning av medel..." (Allwood, 2000)

Det sammantagna intrycket av förändringarna i finansieringslandskapet är således att allt större krav ställs på de enskilda universitetens och fakulteternas ledningar. Åtskilliga resurser finns att hämta, men de går inte längre att hämta genom att till statsmakten rikta önskemål om utbyggnader och satsningar. I stället handlar det om att utifrån övergripande prioriteringar som gjorts såväl av statsmakten som av resursstarka stiftelser – vilkas styrelser emellertid i de flesta fall tillsätts av regeringen – bygga de trovärdiga, starka och nyskapande forskningsmiljöer vilka befins värdiga att mottaga resurser.

En fråga i detta sammanhang är hur långt ett universitet, eller en fakultet, bör gå i riktning mot "the entrepreneurial university", eller bort från en ämbetsmannamodell och i riktning mot en marknadsmodell. Frågan har inget entydigt svar, även om vi menar att det är långt kvar till dess att svensk humanioras autonomi och akademiska frihet hotas. Statsvetaren Johan P. Olsen kommer till en liknande slutsats i sin analys av det norska Mjösutvalgets förslag. Förändringar bör ske varsamt och genomtänkt, men samtidigt är den traditionella universitetsmodellen inte nödvändigtvis något ideal. Förändringar är inte bara önskvärda utan också legitima, rentav nödvändiga (Olsen, 2000), och hur väl man lyckas med dem kan också påverka framgången under de nya omvärldsvillkor som råder för universiteten.

Någon patentmodell för hur ett universitet eller en fakultet skall optimera sina förutsättningar att orientera sig i den situation som för närvarande råder finns knappast, förhållandena varierar från lärosäte till lärosäte. Men klart är i alla händelser att processen inte uteslutande kan förväntas ske genom självorganisering underifrån bland forskarna, vilket dock som vanligt är en nödvändig förutsättning. Det ledarskap som också måste till torde handla om en välavvägd kombination av å ena sidan prioriteringar och markeringar från ledningar på fakultets- och styrelsenivå och å andra sidan en förmåga att lyhört och uppmärksamt ta vara på och organisatoriskt stödja nyfikenhet och aktivitet från forskarnivån. Ett initiativ i den riktningen var den inbjudan som fakultetsledningen gjorde hösten 1999 till institutionerna att inkomma med sina forskningsstrategiska överväganden.

Vi tror att till det som fordras bland annat hör tydliga incitament för att stimulera och belöna forskare och grupper som axlar ansvaret att ta initiativ och leda det ofta tunga och nästan alltid långvariga arbete som det innebär att framgångsrikt och uthålligt orientera i finansieringslandskapet.

Vi tror också att det är nödvändigt att fakulteten försöker urskilja ett antal områden som skulle gå att utveckla så att de kan fungera som mottagare av betydande externa forskningsbidrag. I detta arbete uppfattar vi byggandet av allianser med andra fakulteter liksom med partners vid andra universitet/högskolor som ett väsentligt inslag. Fakultetsledningen har därvid en nyckelroll och den måste i sin tur ha ett uttalat och uthålligt stöd i universitetets ledning och styrelse. Vi återkommer senare i denna rapport till sådana tankar och hur de skall kunna förverkligas.

Humanioras roll i Göteborg och i västra Sverige

Den humanistiska fakulteten vid Göteborgs universitet fick sin nuvarande benämning 1961, men verksamheten i fakulteten har pågått kontinuerligt sedan 1891. Då inrättades Göteborgs högskola som från början var en rent humanistisk forsknings- och utbildningsanstalt, efterhand kompletterad med några få lärostolar i samhällsvetenskapliga och naturvetenskapliga ämnen. När högskolan slogs samman med medicinarutbildningen 1954 och Göteborgs universitet såg dagens ljus, blev namnet den filosofiska fakulteten. Naturvetenskaperna avskildes som egna fakulteter vid alla rikets universitet 1961. Detsamma skedde med samhällsvetenskaperna 1964, som alltså är det år då den humanistiska fakulteten fick den form som den i stora drag ännu har.

Göteborgs högskola var resultatet av en långvarig diskussion i Göteborg om möjliga och önskvärda högre utbildningar i staden. Idéer om allmänbildande och moraliskt fostrande studier ställdes mot behovet av utbildning

i olika merkantila ämnen, men kontentan blev en modern humanistisk fakultet. Humaniora förvandlades på 1800-talet från traditionsbevarande lärdomsförvaltning med normativa förtecken till empiriska forskningsdiscipliner. Modellerna hade utvecklats i Tyskland, först och främst vid universitetet i Berlin, och det var detta som kom till Göteborg på 1890-talet. De humanistiska kärnämnen (historia, språkvetenskap, filosofi och estetiska discipliner) fanns med från första början. I första omgången inrättades det sju professurer: i historia med statskunskap, klassiska språk, nyuropeisk lingvistik (en lärostol i romanska språk, och en lärostol i germanska språk med undervisningsskyldighet i sanskrit med jämförande språkforskning), nordiska språk, filosofi och litteraturhistoria ("estetik samt litteratur- och konsthistoria" hette professuren till att börja med). Som det brukar vara på det humanistiska området styrdes ämnesurvalet av praktiska hänsyn.

Göteborgs högskola möjliggjordes av en donation, som krävde att man skulle hålla sig till det som den gången var examensämnen vid de existerande universitetsfakulteterna. Valet föll på det historisk-filosofiska området. Därmed uppstod den täta förbindelsen mellan högskolan och läroverken som kännetecknar perioden från 1890-talet till 1960-talet. Högskolans uppdrag var först och främst att förse realskolor och gymnasier med vetenskapligt utbildade lärare. För lektorstjänster krävdes doktorsgrad, vilket förklarar den relativt höga disputationensfrekvensen på högskolans tid. (För detaljer om detta hänvisas till Bo Lindberg & Ingemar Nilsson, *Göteborgs universitets historia*, 1996, vol. I–II.) Dessutom hade högskolan ansvar för utbildningen för museiyrken av olika slag.

Praktiska yrkesutbildningshänsyn låg också bakom upprättandet av professuren i semitiska språk 1898. Högskolan fick raskt rätt att genomföra den förberedande teologisk-filosofiska examen som krävdes fram till 1950-talet för att kunna studera vidare vid de teologiska fakulteterna i Lund och Uppsala. Och där ingick hebreiska i tillägg till filosofi och grekiska. Professuren i klassisk fornkunskap, som kom långt senare (1934), föranleddes likaså av praktiska skäl, bland annat genom ämnets anknytning till museivärlden. Pedagogik tillkom därför att den nya examensstadgan 1907 gjorde det erforderligt. Delningar av stora ämnesområden medförde nya professurer under 1900-talets första tjugo år (t. ex. engelska språket och litteraturen 1905, konsthistoria med konstteori 1919), men sedan dröjde det fram till 1960-talet innan humaniora började växa igen.

Två humanistiska ämnesområden faller till synes utanför denna bild av mot skolor och museer riktad verksamhet: jämförande språkforskning med sanskrit, och östasiatisk språkvetenskap och kultur. Den förstnämnda professuren 1899 var en följd av en donation, liksom också den samma år

inrättade professuren i semitiska språk. Professuren i östasiatisk språkvetenskap och kultur gjorde det möjligt att knyta en exceptionell begåvning till högskolan, Bernhard Karlgren, som inte hade fyllt trettio år när han tillträdde sin tjänst 1918. Men det låter sig sägas att också dessa till synes udda och exklusiva ämnen ingick i de praktiskt syftande mål som karakteriserade Göteborgs högskola. Professorerna i dessa ämnen var en viktig resurs i den långsiktiga kompetensuppbyggnad på det humanvetenskapliga området som var högskolans kännetecken.

Den långa, stabila perioden från 1891 fram till mitten av 1960-talet kan delas i två: en uppbyggnadsperiod fram till omkring 1920, därefter en konsolideringsfas som mot bakgrund av högskolans begränsade resurser måste sägas ha medfört förvånansvärt mycket forskning av hög klass. Övergången från högskola till filosofisk fakultet på 1950-talet medförde inga nämnvärda förändringar för humanisternas del, men på 1960-talet börjar en ny fas i humanioras historia som empiriska vetenskaper. Uppbrottet från det väletablerade mönstret hade både inom- och utomvetenskapliga orsaker. Den starka satsningen på historiska undersökningar i praktiskt taget alla humanistiska discipliner förde sent omsider till reaktioner, som slog ut i full blom mot 1960-talets slut. Den minst lika kraftiga satsningen på insamling och bearbetning av empiriskt material kritiserades av en yngre generation (inklusive litteraturforskaren Kurt Aspelin och andra radikala humanister i Göteborg) som efterlyste de teoretiska perspektiv och syntetiserande inslag som i princip alltid ingått i forskningsprogrammen för humaniora på 1900-talet men som i praktiken spelat en underordnad roll, inte minst i Sverige. Den inomvetenskapliga kritiken och försöken till nyorientering på 1970-talet är en aspekt på det som den gången gärna omtalades som "humanioras kris" (se exempelvis *Humaniora på undantag*, 1978). Den andra aspekten har med humanioras förändrade villkor att göra.

Den långa unionen mellan högskola och läroverk bröts i och med gymnasireformen 1965, som prioriterade samhällsvetenskap, naturvetenskap och teknologi på de humanistiska ämnenas bekostnad. Bristen på lektorer i det svällande skolsystemet medförde paradoxalt nog att det blev mindre efterfrågan på forskningsutbildade humanister. Disputation krävdes efter 1960 inte för lektorstjänst. Det räckte med en licentiatexamen, men med den stora efterfrågan på lärare framstod högre grader inte längre som viktigt för en lärarkarriär. De humanistiska fakulteternas traditionella bindning till utbildningsväsendet, som hade varit deras viktigaste avnämare från 1900-talets början, kunde plötsligt brukas som argument för nedskärningar i humaniora.

Förändringarna i skolans värld återspeglade ändrade politiska prioriteringar. I efterkrigstidens optimistiska framtidsperspektiv spelade föreställningar

om en rationell styrning av samhällsutvecklingen på vetenskaplig grund en central roll. Och de vetenskapliga experter som man satte sin lit till rekryterades från de i Sverige relativt nya samhällsvetenskaperna, från naturvetenskaperna och från det teknologiska fältet. Den positivistiska drömmen om den av samhällsingenjörer styrda utvecklingen mot ett rationellt samhälle passade som hand i handske till visionerna om ett välfärdssamhälle byggt på solidaritet och rättvisa. I detta framtidsorienterade politiska klimat framstod de traditionella humanistiska ämnena med sin övervägande historiska orientering i mångas ögon som umbärliga inslag i välfärden.

Offentlighetens minskade intresse för det nationella och europeiska kulturarvet i kombination med humanioras allt mindre relevans för lärarutbildningen medförde ett behov av breddning och nya allianser. Efter 1950-talets status quo-situation på det humanistiska forskningsområdet i Göteborg kom det i början av 1960-talet nya professorer i arkeologi ("nordisk och jämförande fornkunskap" hette det den gången), vetenskapsteori, idé- och lärdomshistoria, modern historia, engelska språket och litteraturen och dessutom en uppgradering av precepturen i slaviska språk till professur. De tre förstnämnda motsvaras inte av skolämnen utan kan ses som uttryck för den humanistiska fakultetens begynnande orientering mot ett bredare spektrum av intressenter. Det kan också noteras att det här rörde sig om personer som redan var knutna till fakulteten i mera lösa former och som man nu fick möjlighet att erbjuda permanent hemvist vid universitetet. Tillväxten på områden som ligger utanför de stora skolämnena fortsatte i långsam takt på 1970-, 1980- och 1990-talen (med professorer i språkvetenskaplig databehandling, allmän språkvetenskap, kvinnohistoria, etnologi, logik, humanekologi, musikvetenskap, spanska, afrikanska språk, japanska och religionsvetenskap). Också här kan det noteras ett visst intresse för att ta vara på den i fakulteten redan befintliga kompetensen. Man kan också notera den vid svenska universitet vanliga benägenheten att låta inrättandet av professorer åtföljas av inrättande av forskarutbildning i professorernas ämnen; Göteborg har inte varit något undantag.

De mest slående förändringarna för den humanistiska fakultetens del beror emellertid på den ökade studenttillströmningen. Under 1900-talets sista årtionden förvandlades de svenska universiteten från små elitinstitutioner till dagens massutbildningsanstalter, samtidigt som de existerande universiteten kompletterades med en lång rad nya högskolor. År 1956 fanns det 24 000 studenter vid de svenska universiteten. Nu rör det sig om cirka 300 000 studenter sammanlagt inom det system som kallas "högskolan". Av denna ökning har också den humanistiska fakulteten fått sin beskärda del. Den filosofiska fakulteten hade hösten 1954 sammanlagt 1 104 studenter inskrivna. Hösten 1960 hade antalet stigit till 2 567.

Jämförbara siffror från senare tid är svåra att anföra på grund av att antalet studenter som läser fristående kurser i humanistiska ämnen har stigit kraftigt. Under 1999 var antalet individer som studerade vid fakulteten hela 10 000, omräknat till helårsstudieplatser handlade det om 4 500. Merparten av dessa individer är inte inskrivna vid utbildningsprogram, vilket ger en antydning om förändringarna i den tidigare så tydligt yrkesorienterade humanistiska fakulteten.

Den humanistiska fakulteten vid Göteborgs universitet har i likhet med dess systerfakulteter vid de andra universiteterna i landet fått nya roller inom ett grundligt förändrat utbildningssystem. I den nya rollen ingår för det första att förse ett stort antal studenter från olika lärosäten i regionen med en kortare utbildning och att tillgodose behovet av heltidsutbildning i humaniora för ett långt mindre antal individer. De humanistiska fakulteterna har vidare fått en nyckelroll när det gäller att förse de omgivande mindre högskolorna med vetenskapligt kvalificerad personal i humaniorämnena. Den gamla symbiosen mellan Göteborgs högskola och läroverken har ersatts av ett liknande förhållande mellan den humanistiska fakulteten och de övriga högskolorna i den västsvenska regionen. Därmed antyds också konturerna av fakultetens nya roll som centrum för humanistisk forskning och forskarutbildning i ett regionalt nät av universitet och högskolor.

Den stora tillströmningen av studenter till landets universitet och högskolor krävde organisatoriska reformer, som också drevs på av de politiska styresmakternas önskan om en socialt breddad rekrytering till de högre utbildningsanstalterna i riket. Ett omfattande utredningsarbete genomfördes (UKAS, U 68 osv.), som raskt omsattes i praktiska reformer. Av alla dessa reformer förtjänar åtminstone tre att nämnas i detta sammanhang.

Den ena är uppdelningen av den vetenskapliga staben i två kategorier med vitt skilda roller: å ena sidan professorer med ansvar för forskning och forskarutbildning, å andra sidan universitetslektorer med ansvar för den lägre undervisningen. Brottet med Humboldt-traditionens betoning av enheten mellan forskning och undervisning visade sig ganska snart medföra olyckliga konsekvenser och är nu långsamt på väg ut ur systemet. Till detta skall vi återkomma senare i vår probleminventering.

Den andra är införandet av en organiserad forskarutbildning. En sådan har införts i en serie steg. Det första kom 1969, då forskarstudierna skulle tidsbegränsas och anpassas till moderna förhållanden efter amerikansk förebild. Försöket medförde bara blygsamma förändringar i praktiken, och den fria antagningen, dvs. rätten för den som ville och uppfyllde de formella kraven att också genomgå den, kvarstod också. Först 1988 kom en möjlighet att avråda en sökande från utbildning. 1998 års reform är den mest

långtgående. Nu krävs finansiering av forskarstudierna för att en sökande skall kunna antagas, därtill skall fakulteten sörja för grundliga och årliga uppföljningar av studierna i syfte att studietiden, som eljest varit notoriskt lång vid humanistiska institutioner, skall kunna hållas till de stipulerade fyra åren (heltidsstudier).

Den tredje reformen av särskild relevans för vår utredning är införandet av ett prestationsbaserat resurstilldelningssystem för grundutbildning. Systemet började tillämpas 1993 och innebär att de ekonomiska anslagen till de olika ämnena regleras år för år på grundval av ämnets påvisbara prestationer, mätt i antal utexaminerade studenter. Detta system har den i grunden positiva egenskapen att den tydliggör sambandet mellan undervisningsuppgiftens storlek och dess ersättning. Det skall också i princip fånga upp studentintresset och göra att efterfrågade kurser och program växer i utbudet. Däremot finns än så länge få incitament för lärarna att utveckla och ta fram helt nya kurser för att locka studentintresset. Dock har man i Göteborg avsatt särskilda medel för utveckling av nya kurser.

Alla system som bygger på uppdrag baserade på studentefterfrågan innebär givetvis svårigheter för de ämnen som inte drar till sig tillräckligt många studenter för att kunna täcka undervisningens kostnader. Dessa s.k. småämnenas existens motiveras emellertid av andra skäl än studentefterfrågan, bland annat handlar det om långsiktig kompetensuppbyggnad i ett komplicerat samspel mellan olika discipliner som tillsammans stödjer varandra. Medel måste därför tas från andra ämnen inom fakulteten, vilket i dagsläget innebär en intern omfördelning på uppemot 2 miljoner kronor per år till de klassiska språken, vissa främmande språk och vetenskapsteori.

Den mest allvarliga olägenheten med det på kortsiktighet baserade tilldelningssystemet är emellertid att långsiktiga effekter tenderar att osynliggöras. Den humanistiska forskningen och forskarutbildningen måste ses i ett åtskilligt längre tidsperspektiv än det som det årliga budgetarbetet medför. I ett dokument från den humanistiska fakultetsnämnden vid Göteborgs universitet från 1999 heter det att ”det är svårt för att inte säga omöjligt att avgöra vilka inriktningar och vilka ämnen vi behöver på 10–20 års sikt”. Uttalandet återfinns i en rapport om ”Forskningsstrategier och strategier för kunskapsutveckling vid humanistiska fakulteten 2001–2004”. Försök att nu in i minsta detalj planera den humanistiska fakultetens utseende på 2020-talet är onekligen dömda att misslyckas.

Däremot förefaller det oss att vara mödan värt att reflektera över humanioras grundläggande uppgifter i ett längre tidsperspektiv. Vad kan man rimligtvis förvänta av den humanistiska forskningen i en tid då det trygga sambandet med realskolor och gymnasier är borta och kultiveringen av det

nationella och europeiska kulturarvet inte längre framstår som en prioriterad uppgift? Finns det något att säga om humanioras funktioner utöver det som hör hemma i festtalens retoriska värld? Svaret är att det gör det, men det som finns behöver utarbetas, preciseras och systematiseras, vilket är en uppgift inte enbart för en liten bedömargrupp utan för alla de i den humanistiska forskningen involverade.

En utgångspunkt kan vara reflektion över de humanistiska kärnämnens funktioner. Uppenbarligen kommer det också några decennier in på 2000-talet att finnas behov av de kompetenser som förvaltas och vidareutvecklas av språkvetare, historiker, filosofer, vetenskapsteoretiker, föreläsarna för litteratur- och bildvetenskaperna och andra estetiska ämnen. I det material som fakultetens forskare generöst ställt till utredningsgruppens förfogande finns det många synpunkter som skulle vara värda att vidareutveckla för att göra det mera tydligt både för oss själva som humanister och för alla andra vad det egentligen är som humanistiska forskare kan bättre än andra. "Möjligheterna att genom jämförande analyser fördjupa förståelsen av västerländsk historia och samhälle i ett större jämförande perspektiv tas hos oss inte helt tillvara i forskning och utbildning", heter det i en plädering för ett väsentligt inslag i humaniora: den jämförande kulturforskningen (Josephson 2000). En systematisk genomgång av de kompetenser som faktiskt finns i den humanistiska fakulteten skulle kunna ta utgångspunkt i de vetenskapliga metoder som används. Uppenbarligen finns det stora skillnader mellan områden som arkeologi, historia, språkvetenskap och filosofi, för att nämna några exempel ur mängden.

III Humanistiska fakulteten i Göteborg – en värderande karakteristik

Efter att i det föregående kapitlet ha reflekterat kring den humanistiska forskningens villkor, generellt, i Sverige och i Västsverige/Göteborg, skall vi i detta kapitel försöka anlägga några problematiserande och analytiska perspektiv på fakulteten. Det är inte möjligt att ta upp allt; det vi behandlar utgör ett urval frågor som vi uppfattar som viktiga.

Problemanalysen är i hög grad knuten till de enskilda ämnena/disciplinerna och strukturerad utifrån ett antal dimensioner som får anses centrala för forskningens kvalitet: produktionen av skrifter, produktionen av doktorer, externfinansiering, internationella kontakter m.m. En närmare presentation av de kriterier vi använt vid värderingen kommer att göras i anslutning till den ämnesvisa genomgång som följer senare i kapitlet. I kapitel IV kommer vi så att göra en motsvarande problemanalys och föra ett värderande resonemang kring forskningens kvalitet på fakultetsnivå: incitament till forskning, villkor för samarbete, förekomsten av forskningsprofiler, normer och mönster för prioriteringar, fakultetsledningens roll och mycket annat.

Innan vi kommer fram till den värderande analysen måste vi emellertid först karakterisera fakulteten något ytterligare. Vi har i det föregående beskrivit några av fakultetens historiska utvecklingslinjer och några av de övergripande förändringar i regler och ramverk som påverkar fakultetens arbete. Det är nu dags att något närmare fånga in de förändringar som kommit under det senaste årtiondet. I denna utveckling ligger i själva verket några av nycklarna till den situation som fakulteten befinner sig i idag.

Struktur och ekonomi – ett tioårsperspektiv

De ekonomiska villkoren är givetvis väsentliga och dessa har växlat kraftigt under det senaste årtiondet, även om den övergripande tendensen varit att de ekonomiska resurserna för forskning har ökat avsevärt, inemot 50 procent, mellan 1990 och 2000. De besparingar som genomförts under de tre sista åren av 1990-talet har varit en återbetalning av ett underskott på över

23 miljoner kronor som uppstått under 1990-talets första hälft fram till 1996. Uppkomsten av underskottet hänger samman med många faktorer. Här skall vi särskilt lyfta fram den som har att göra med fakultetens nya åtaganden i form av satsningar inom forskning och forskarutbildning, vilket också påverkat strukturen vid fakulteten. I själva verket har det senaste årtiondet varit en av de mest expansiva perioderna i fakultetens historia vad gäller nya inriktningar och professurer. Effekterna av expansionen och de åtaganden den fört med sig har varit avsevärda, bland annat hade fakulteten efter 1996 knappt råd med någon rörlig resurs för forskning.

Religionsvetenskap

Satsningar på en lokalisering av den religionsvetenskapliga programutbildning som leder till en teologie kandidatexamen präglade fakulteten under början av 1990-talet. Fakultetsnämnden beslutade sig för att bygga upp fem religionsvetenskapliga ämnen, som bör finnas vid en teologisk fakultet, till D-nivå och med en universitetslektor i varje ämne, för att kunna få examensrätten för teol. kand. tilldelad Göteborgs universitet. Fakulteten hade också som avsikt att, för att få en betryggande forskningsanknytning, bygga upp forskning och forskarutbildning i ämnena med sikte på flera professurer. (Det officiella disputationämnet har emellertid varit religionsvetenskap.)

År 1989/90 hade religionsvetenskap 930 tkr i grundutbildningsanslag och 200 tkr ur fakultetsanslaget. År 2000 har ämnet 5 609 tkr i grundutbildning för teologprogrammet, fristående kurser m.m., vilket motsvarar en uppräknings med 4 miljoner utöver en indexuppräknings av anslaget 1989/90. Ämnet har ur fakultetsanslaget 1 291 tkr. Det finns idag nio lärare/forskare vid institutionen, mot två år 1989/90. Av dessa är två professorer, en i religionshistoria och en i religionsvetenskap. Vidare kommer befordringar troligen att innebära nya professorer i religionsbeteendevetenskap, Nya testamentets exegetik samt kristendomens historia. Sex doktorandtjänster fanns under år 2000, men antalet aktiva forskarstuderande översteg 50 (en överväldigande majoritet således helt ofinansierade, vilket är ett vanligt mönster vid fakulteten). Några av de docentkompetenta lektorerna har externa forskningsmedel, totalt på 444 tkr.

Finansieringen av religionsvetenskap har beslutats av fakultetsnämnden och genomförts i form av omdisponeringar från andra ämnen inom fakultetsområdet.

Japanska

Ämnet hade 1989/90 enbart grundutbildning (motsvarande ca 300 tkr för en adjunktstjänst med kringkostnader). Fakultetsnämnden beslutade år

1992/93 om en satsning och äskade medel för en professur i anslagsframställningen, samtidigt som man beslutade att förstärka grundutbildningen. Ämnet har idag 1 857 tkr till grundutbildningen, och deltar bland annat i den internationella civilekonomutbildningen på Handelshögskolan, samt 751 tkr ur fakultetsanslaget till en professur (tillsatt 1996 till hälften på medel från Japan Foundation, men sedan föregående år på fakultetsmedel).

Liksom i fallet med religionsvetenskap resulterade anslagsframställningar inte i någon förstärkning vare sig från departement eller styrelse. Satsningen på ca 2 miljoner kronor har alltså skett genom omDispositionering från andra ämnen vid fakulteten. Det finns nu fem lärare/forskare i ämnet samt en doktorandtjänst (och ett antal andra aktiva forskarstuderande därutöver). Merparten av forskarnas arbetstid har lagts på att bygga upp en fungerande D-, E- och F-nivå samt en forskarutbildning. För ämnet gäller särskilda omständigheter, bland annat det faktum att inlärandet av tillräckligt antal kinesiska kanji-tecken, ca 5000, kan beräknas motsvara ett helt års studietid.

Lingvistik/datalingvistik

Ämnena allmän språkvetenskap och fonetik, inklusive programmet i datalingvistik, hade 1989/90 1 090 tkr i grundutbildning, och 1 390 tkr ur fakultetsanslaget. År 2000 har ämnet 2 436 tkr för grundutbildning i lingvistik samt 1 213 tkr för datalingvistprogrammet (magisterprogram, 160 p, ihop med matematisk-naturvetenskapliga fakulteten som får ungefär motsvarande tilldelning, och datalogi på Chalmers). Ur fakultetsanslaget har lingvistik 2 473 tkr. Det finns en professor i datalingvistik, en professor i allmän språkvetenskap, en professor i neurolingvistik och en ytterligare i allmän språkvetenskap. Ytterligare en har slutat sin anställning och flyttat till annat lärosäte. Sex forskarstuderande innehar doktorandtjänst.

Språkbanken/Språkvetenskaplig databehandling

Satsningen på datalingvistik kan också ses mot bakgrund av den kompletterande satsningen på Språkbanken och språkvetenskaplig databehandling.

Språkbanken hade 1989/90 ca 2 007 tkr ur fakultetsanslaget, bland annat för en professur och forskning i anslutning till Språkbanken, samt stöd för tjänster som systemman och programmerare. Häri ingick ett särskilt stöd från fakultetsnämnden gemensamt på 1 miljon kronor varje budgetår utanför budgetsystemen. År 2000 har det särskilda stödet sänkts något, men sammantaget över perioden har fakultetsnämnden som en särskild strategisk avsättning satsat ca 1 miljon per år, ibland mer, totalt ca 15 miljoner kronor utöver det budgetsystemen gett för professuren och

för forskarutbildningen. Detta särskilda stöd till Språkbanken har, förutom goda resultat inom forskarutbildningen, också resulterat i en mängd externa uppdrag och en hel del framstående forskning. Språkbanken är unik i landet.

Filmvetenskap

År 1989/90 fanns inte detta ämne alls vid fakulteten. I mitten av 1990-talet började en diskussion om att det var angeläget att bygga upp ämnet vid Göteborgs universitet i samband med andra filmsatsningar som gjorts i denna stad. År 2000 hade filmvetenskap 1 213 tkr till kurser upp till magisternivå i grundutbildningen, och 200 tkr till forskning. Ämnet har en professor, och ytterligare tjänster planeras. För ämnet planeras f. n. inte någon forskarutbildning.

Särskilda satsningar i övrigt

Andra historisk-filosofiska ämnen har fått uppbyggnad av forskningsanslaget främst genom deltagande i *fem tvärvetenskapliga forskningsprogram* som fakulteten fick fem extra statliga miljoner kronor för år 1992. Det gällde Europaprogrammet, Forskningens villkor, Lexikologi, Västsverige samt Kvinnligt/Manligt, dvs. fyra var historiskt-filosofiskt inriktade, ett var språkvetenskapligt. Förutom tilldelningen från statsmakterna stöttade fakultetsnämnden själv i sex år programmen med 1 miljon kronor per program ur egna medel till extra forskningsresurs, samt en forskarassistenttjänst per program ur egna medel. Totalt motsvarade detta ca 10 miljoner kronor på den tvärvetenskapliga satsningen som togs ur egna medel genom omdisponeringar från ämnena.

Särskilda satsningar inom ämnena har därtill gjorts inom fakultetsanslagets ram:

- en professur i modern svenska
- en professur i praktisk filosofi
- en professur i religionsvetenskap (nämnd ovan)
- en professur i japanska (nämnd ovan, externfinansierad till hälften under 96–99)

Vidare har statsmakterna tilldelat universitetet en särskild tjänst för forskning i *afrikanska språk*. En professor har byggt upp verksamheten men går nu i pension och skall ersättas av en lektor.

Inom grundutbildningen har särskilda satsningar gjorts, bland annat på uppbyggnad av tvärvetenskaplig utbildning. I början av 1990-talet satsade man stort på områdesstudier och byggde upp utbildning i Sydöstasienkunskap, Öststatskunskap och Latinamerikakunskap. I samband med bud-

getreformen år 1994/95 fördes dessa ämnen till den tvärvetenskapliga Temanämnden, där de förutspåddes en starkare framtid. Styrelsen hade uttalat att man skulle satsa på en tvärvetenskaplig fakultet med mycket pengar för både grundutbildning och forskarutbildning/forskning. Medlen som förut riktats till institutioner vid humanistiska fakulteten riktades istället till Temanämnden.

Latinamerikakunskap har flyttat tillbaka till fakulteten, utbildningen ingår nu i Iberoamerikanska institutet. Till detta har fakulteten årligen riktat en satsning på forskning via en forskarassistenttjänst (totalt ca 2 miljoner kronor ur fakultetsanslaget).

Vidare har ett antal tvärvetenskapliga ämnen byggts upp vid de historisk-filosofiska institutionerna, t. ex. barn- och ungdomskultur, kurser i barnlitteratur, kurser i kvinnovetenskap, kurser i kvinnolitteratur, kurser i bred kulturvetenskap, samt många kurser riktade mot andra fakulteter. Här kan särskilt nämnas kurser i medicinsk historia, naturvetenskaplig filosofi, och medicinsk etik. Sammantaget beräknas ca 5 miljoner, omkring 6-7 procent av utbildningsanslaget på årsbasis, ha omdisponerats till sådana utåtriktade kurser, som också återspeglar forskningsspecialiseringar, från de mer traditionella disciplinkurserna.

Ekonomi

År 1995 mårde fakulteten kanske som allra bäst ur ekonomisk synpunkt och ur arbetssynpunkt. Tillräcklig tilldelning fanns på grundutbildningen för inrättande av en rad nya universitetslektorat – antalet lektorer hade ökat med 40 från 1990 till 1995.

Antalet professorer och forskarassistenter ökade också, liksom antalet adjunkter och antalet tekniskt-administrativa tjänster. Tillräckligt med medel fanns på fakultetsanslaget för att ge utrymme till forskning, dels inom professurerna, dels inom ett 30-tal forskarassistenttjänster och dels inom ramen för ett flertal lektorstjänster i olika omfattning. Verksamheten inom de fem forskningsprogrammen hade stabiliserats, och de andra satsningarna hade gjorts (se ovan). Grundutbildningsanslagets kraftiga ökning sedan 1990 kunde subventionera viss fakultetsverksamhet, både forskning och forskarutbildning.

Men detta lyckliga tillstånd framstår i efterhand som tillfälligt och kanske delvis som en chimär. Det som sedan hände, med en minskning på 18 miljoner kronor i tilldelningen för år 1997 från budgetåret 1995/96, främst genom ändring av styrelsens olika fördelningsnycklar för utrustning/inredning, lokaler, universitetsbiblioteket, rektors strategiska disposition m.m., fick långtgående konsekvenser för humanistisk fakultet. Minskningen kom på ett enda budgetår, och blev därför kraftig. Indragning av alla

forskarassistenttjänster och en besparingskampanj på alla enheter blev den omedelbara effekten. Hög arbetsbelastning blev en indirekt effekt, och bedömargruppen har hört röster tala om risken för utbrändhet och andra negativa följdverkningar.

Bedömargruppens kommentar

Det ovan sagda betyder att fakulteten under 1990-talet har satsat avsevärda resurser på nya åtaganden. På den positiva sidan konstaterar vi att detta breddat fakultetens repertoar. Några av nytillskotten har utvecklats väl och kan uppvisa kraftfull forskning, för andra har det gått trögare i starten. Klart problematiskt är emellertid att vidgningen av kretsen av specialiteter som skall dela på medlen har gjort att det obestridligen blivit mindre för var och en än vad det eljest skulle ha blivit.

Satsningarna har varit av ganska olika karaktär. Religionsvetenskap är en stor satsning på att åstadkomma motsvarigheten till teol. kand.-utbildning med forskningsanknytning. Att fullfölja detta är resurskrävande, det måste ha stått klart från början. Utbyggnaden av japanska till ett forskarutbildningsämne är en insats av en helt annan storleksordning. Forskarutbildning är emellertid krävande, ovanpå en ovanligt mödosam grundutbildning i japanska, och det förefaller bedömargruppen förvånande att dessa omfattande uppgifter lagts på ett ämne med så obetydliga resurser. Andra satsningar har sina särdrag som framgått ovan.

Det kan finnas anledning att något dröja vid denna händelseutveckling. Vad som de facto skett är att inemot en tredjedel av fakultetens samlade resurser om-disponerats eller bundits upp i nya satsningar på ämnen, professorer och program – på ett årtionde. Vart och ett för sig har nog dessa steg kunnat försvaras; det ter sig rentav imponerande att så snabbt och till synes målmedvetet ha kunnat bygga ut fakulteten. Det kan förvisso också ha varit svårt att under de expansiva åren vid 1990-talets början tänka sig att det senare under årtiondet skulle komma radikalt annorlunda ekonomiska villkor.

Bedömargruppen står emellertid en smula undrande inför den strategiska vision för fakultetens sammansättning, storlek eller struktur som fanns vid fakulteten, eller i universitetsledningen, då besluten fattades. Det ligger givetvis i sakens natur att såväl enskilda forskare som ledningen för fakultet och universitet drivs av lusten att expandera, eller att starta nya forskningsområden. Vad vi undrar över är snarare hur de instrument såg ut med vilkas hjälp man kunde sovra mellan uppslagen och välja inriktning. Gamla anslagsframställningar tycks ha spelat en roll; när det ekonomiska utrymmet växte uppstod möjligheten att förverkliga ambitionerna. Men varför fakulteten skulle ha just den uppsättning ämnen och professorer som man

nu gick in för, det har förblivit oklart för bedömargruppen. Hur resonerade man när alternativen – nya doktorandtjänster, bevarade forskarassistentutrymmen, ökad forskningstid för lektorer – förkastades? Utvecklingen under 1990-talet har förlängt en utveckling i riktning mot allt fler enheter, varav alltför många är underkritiska i storlek och kapacitet.

Fakultetens ämnen – en värdering

Bedömargruppens uppdrag är allmänt taget att beskriva och värdera forskningen vid fakulteten och söka urskilja dess starka och svaga sidor. Visserligen sägs i uppdraget att vår uppgift inte är att svara för en ”detaljerad granskning av forskningen ämne för ämne”. Likväl har vi kommit fram till att det är oundgängligt för lösandet av vår övergripande uppgift att vi genomför en översiktlig värderande beskrivning av ämnena. Det är trots allt forskningen i de enskilda ämnena som utgör en väsentlig, ja, en helt övervägande del av fakultetens totala forskning. Ämnena är också mycket starkt varierande vad avser forskningens inriktning, omfattning och även kvalitet. Det vore mycket svårt, för att inte säga omöjligt, att föra en diskussion om starka och svaga sidor i fakultetens forskning om vi inte hade skapat oss en bild av forskningen i de enskilda ämnena. Värderingen av ämnena kommer i det följande kapitel IV att fogas in i en samlad diskussion av fakultetens forskning och ett försök till analys av starka och svaga sidor.

Vilka bedömningskriterier?

En tvistefråga i de senaste årens många utvärderingar av forskning är själva valet av kriterier. Professionella evalueringsföretag nöjer sig för det mesta med kvantitativa mått, medan forskare brukar uppfatta kvalitet som det viktigaste. Och det är något som inte lika lätt låter sig mätas, speciellt inte av utomstående som inte själva är förtrogna med de olika ämnesområdena och deras säregna metoder. Man kan anta att problemet är särskilt graverande för den humanistiska forskningens del. Här handlar det om ett brett spektrum av ämnen som har sina egna traditioner, och forskningen är oftare knuten till enskilda individer än till forskargrupper. De verkligt epokgörande insatserna fångas inte alltid upp av mätningar av publiceringar och citeringsfrekvenser, i alla fall inte omedelbart.

Inledningsvis kan det konstateras att kvalitetskriterierna kan variera beroende på vilken nivå man tänker på. Den enskilde forskarens ambition är att bidra med något som är gediget, nytt och betydelsefullt. Institutionen eftersträvar antagligen att vara en så bra miljö som möjligt för sådan forskning. Men det är inte lätt att ange vad som kännetecknar en idealinstitution. En avgörande fråga är om institutionen skall satsa på en egen

forskningsprofil med speciella projekt eller om det skall överlåtas till de anställda att bedriva sin individuella forskning efter bästa förmåga. Vad som är fakultetens ambition är ännu svårare att avgränsa. Men också här dyker frågan upp om fakulteten bör ha en speciell profil eller om den snarare skall utgöra en inhägnad omgivning en trädgård där tusen blommor kan blomma.

På universitetsövergripande nivå har vissa ställningstaganden gjorts som gäller hela Göteborgs universitet. I sin *Verksamhetsplan 2000–2002* (februari 2000) konstaterar styrelsen exempelvis, under rubriken ”forskning”, att ett av universitetets ”mål för forskningen” är att ”utveckla och stimulera ett antal spetsforskningsområden inom varje vetenskapsområde”. Det betyder att forskningen på några områden också inom humanistisk fakultet bör ligga på en hög internationell nivå. Samtidigt är det rimligt att fakulteten, också vid ett forskningsuniversitet, ges nationella och även regionala uppgifter. Många humanistiska ämnen är ”nationella” i den meningen att den nationella utvecklingen, ofta åtkomlig främst genom källor på det nationella språket, tillhör det väsentliga i forskningen. Detta är i sin tur kopplat till humanioras samhällskritiska och kunskapsförmedlande roller, som till stor del utförs nationellt. Regionalt har humaniora också väsentliga funktioner, i allt från dialektforskning till kulturhistoria och identitetspolitik. En fakultet bör se sitt forskningsuppdrag i alla dessa dimensioner.

Bedömargruppen måste emellertid konstatera att någon explicit formulering av framgångskriterier inte finns för fakulteten. Genom de samtal vi fört med företrädare för fakulteten står det klart att det finns en kvalitetsmedvetenhet, men den har inte uttryckts i policyform. Det betyder att det redskap för prioriteringar som sådana kriterier kan innebära i hög grad saknas.

Göteborgsforskarnas kriterier

De humanistiska forskarna vid Göteborgs universitet har i flera omgångar gett uttryck för sin syn på vad kriterierna är för en bra institution och en bra fakultet. Vi har haft följande material till vår disposition:

- De rapporter som institutionerna skickade in hösten 1999 i samband med fakultetens undersökning av vilka profilmråden och framtidsstrategier som man önskade att fakulteten skulle befrämja. Vi har mottagit sådana rapporter från 20 institutioner/ämnen och dessutom utskrifter av flera e-brev.
- Efter sitt första möte (14 februari 2000) anmodade bedömargruppen forskarna att inkomma med individuella synpunkter. Vi fick sammanlagt 27 svar; 18 av dessa kom från prefekter och kan

betraktas som tillägg till rapporterna från hösten 1999, resten ger uttryck för privata synpunkter.

- Vid vårt andra besök i Göteborg (3–4 april 2000) samtalade vi med prefekterna. Efter detta har vi mottagit några kompletterande försändelser, en från institutionen för lingvistik och en med fyra brev från forskare i antikens kultur och samhällsliv som är ett resultat av ett sammanträde som institutionens ledare hade med sina kollegor efter diskussionen med oss. Vi har också mottagit längre skrivelser från institutionerna för historia och konst- och bildvetenskap.

Med utgångspunkt i detta material avtecknar sig följande bild:

En väl fungerande institution kännetecknas av metodisk öppenhet, dynamik och expansionsvilja. Den lägger vikt vid god forskarutbildning och ett brett utbud av kurser. En bra institution har eventuellt också en särskild profil i jämförelse med motsvarande institutioner i Sverige, Norden eller internationellt. Ibland är den samlad omkring ett speciellt (arkiv)material, typexemplet är Språkbanken vid institutionen för svenska språket.

Det positiva drag som framhålls starkast är samarbete. I nästan alla rapporter framhålls det som meriterande att institutionen har olika slags samarbete – med liknande institutioner i Sverige, Norden eller internationellt, med andra humanistiska eller naturvetenskapliga ämnen, med andra undervisningsinstitutioner, i form av medverkan i andras projekt, ledning av projekt med deltagare från andra institutioner, deltagande på kongresser, arrangerande av kongresser och forskningsvistelser i utlandet.

Samhällsrelevans nämns någon gång, men inte ofta.

Som handgripliga uttryck för framgång framhålls mängden av publikationer och att man lyckas dra till sig utländska forskare och externa medel.

Några pekar också på studenttillströmning och på den externa efterfrågan på de studenter som man examinerat.

De fyra skrivelserna från antikens kultur och samhällsliv ger sammanlagt ett ganska tydligt uttryck för en klart definierad uppfattning om vad en god institution innebär: den prioriterar kontinuitet; den är öppen utåt (i detta fall genom Antikmuseet och en pedagogisk hemsida); den integrerar forskarutbildning och forskning med hjälp av undervisning som på ett genomtänkt vis leder studenterna in i forskningsmiljöerna; den ingår aktivt i internationella forskningssammanhang och är öppen för att dra in individuella projekt i forskargemenskapen.

Vad som utgör en framgångsrik fakultet finns det inte många bud på i materialet från Göteborgsforskarna. Stickorden är bredd och specialisering. Genomgående betraktas det som en stark sida att det finns många ämnen. Ett par inlägg föreslår däremot att man bör begränsa spridningen

och satsa på några få ämnen, där man i gengäld kan bygga upp en starkare kompetens.

Flera framhåller att fakulteten bör organisera ämnesövergripande forskarkurser.

Många uttrycker bekymmer över den rådande situationen: ingen tillströmning av forskarstuderande och stopp för nyanställningar. Materialet ger genomgående ett intryck av att forskarna känner sig pressade av för stora undervisnings- och administrationsbördor och brist på tid för tänkande.

En individ framför en kraftig och av allt att döma välgrundad kritik av avsaknad av konkurrens vid anställningar och underprioritering av biblioteken.

Det är ett kriterium på en framgångsrik fakultet att den lyckas dra till sig duktiga forskare och behålla dem som redan finns där.

Bedömargruppens kommentarer

Det föreliggande materialet behandlar i och för sig de flesta av de frågor som vi anser som relevanta och viktiga. Vi vill dock komma med några kompletterande synpunkter.

Vi är förvånade över det blygsamma intresset för samhällsrelevans. Den forskare som skriver mest och intressantast om detta är Jan Retsö, som framhåller nödvändigheten av att utbilda tillräckligt många arabisk-kunniga forskare för att kunna höja nivån på den information om förhållandena i Mellersta Östern som kommer den svenska offentligheten till del och att ge unga människor med arabisk bakgrund tillgång till västerländsk forskning om deras kultur och historia.

Enligt vår mening måste man på ett liknande sätt lägga betydlig vikt på att kompetent forskning i svenska och europeiska ämnen är en nödvändighet i nutidens svenska samhälle som befinner sig mitt i en internationaliseringsprocess med förutsägbara konsekvenser i form av osäkerhet om den egna kulturella identiteten för de inföddas del.

Man kunde också visa ett större intresse för om det finns användning för de doktorer som man utbildar. Musikämnet nämner att man har goda erfarenheter med sitt konstnärligt-kreativa program. Bedömargruppen skulle gärna se att andra institutioner också undersökte om de genom bättre kontakter med möjliga avnämare utanför universitetsvärlden skulle kunna inrätta program som fyller omvärldens behov.

Material och metod

Den följande kvalitetsvärderingen av forskningen i ämnena omfattar tiden efter 1990, även om materialtillgången vad gäller uppgifter om disputationer och externa forskningsmedel i viss mån förskjutit tyngdpunkten i undersökningen mot de senaste fem åren. Till grund för vår granskning

av ämnenas forskning ligger flera källor: de årliga forskningsöversikter (egentligen tryckta publikationslistor) som fakulteten presenterar, en bibliometrisk studie som vi låtit genomföra (bilaga d), ett urval ”bästa arbeten” från institutioner och ämnen (bilaga e) samt givetvis de många samtal och intervjuer som vi genomfört. Till detta skall läggas fakultetens sammanställningar av uppgifter om resultaten i forskarutbildningen och om extern finansiering (bilaga b och c). I vissa fall har vi också inhämtat kompletterande uppgifter från andra källor, t. ex. HSFR:s och Högskoleverkets ämnesvisa utvärderingar.

Vårt arbete har inte saknat hinder, några triviala. Bland annat har det varit svårt att få ett tydligt grepp om produktionens omfattning och karaktär genom de årliga forskningsöversikterna; skrifter tas upp mer än en gång, enkla artiklar av populärt slag uppställs vid sidan av tunga vetenskapliga arbeten. Ett sätt att göra forskningen vid humanistiska fakulteten mer synlig skulle vara att redovisningen av skrifter och artiklar gjordes mer professionellt än i de häften som nu presenterar forskningsverksamheten. En databas planläggs, och vi hoppas att detta instrument kommer att göra det lättare att värdera och utnyttja all den forskning som fakulteten producerar varje år.

Vad gäller ”bästa arbeten” blev institutionerna genom fakultetskansliets förmedling ombudda att ”för utvärdering av humanistisk forskning inlämna representativa arbeten av högsta vetenskapliga kvalitet från 1990-talet och år 2000”. Vi sade i instruktionen: ”Antalet arbeten bör inte överstiga åtta och kan vara såväl monografier som bidrag i antologier och tidskrifter”. Uppdragsformuleringen var inte optimal. Det hade varit mera klargörande att be om inlämning av t. ex. ”de åtta vetenskapliga verk, som institutionen anser vara de bästa som vid den producerats under perioden 1990–2000”. Den viktigaste avsikten bedömgruppen hade med sin begäran var att få institutionerna att genomföra en självvärdering av sin forskningskvalitet. Detta är svårt och grannlaga, men kan fullt väl göras.

Kanske hade det också varit en fördel om bedömgruppen givit klarare instruktioner om hur urvalet skulle gå till, så att alla institutioner inlämnat sina bidrag efter en likadan urvalsprocedur. Vi menar att den bästa metoden (medgivet svår och självrannsakande) är kollektiv diskussion, där institutionens hela forskarkår deltar i diskussionen om vilka de bästa verken varit. Nu vet vi inte (annat än i vissa fall) riktigt hur urvalet gått till institutionsvis: är det t. ex. professorn som ensam gjort urvalet? Har lärarkollegiet gjort det? Hade man kunnat be om att få exemplar av eventuella recensioner av de inlämnade verken? Trots frågorna har de inlämnade verken ändå väsentligt bidragit till våra möjligheter att urskilja styrkor och svagheter i forskningen.

Citeringsstudien är värd en särskild kommentar. Erfarenheter av citerings- och bibliometriska studier för att värdera humanistisk forskning är mycket ringa. Som framgår av bilaga d, är det strängt taget bara en färsk holländsk studie som kunnat fungera som förebild. Invändningar mot att använda bibliometri för humanistiska ämnen är också många och välgrundade, och sådana invändningar, kanske också vissa farhågor, har framförts till bedömargruppen från forskare vid fakulteten. Vi vill därför understryka att vi är positivt överraskade, kanske rentav lättade, över de starka samband som vi kan iakttaga mellan de bibliometriska uppgifterna å ena sidan och övriga indikatorer på forskningens kvalitet å den andra. Detta har fått oss att inse att bibliometriska data kan vara värdefulla komplement i utvärderingen även av humanistisk forskning, i synnerhet vid ett forskningsuniversitet, där de internationella prestationerna måste tillmätas en stor vikt. För Göteborgs vidkommande är det för övrigt intressant att notera att citeringsstudien indikerar ett positivt resultat.

I den ämnesvisa genomgång som följer nedan har ett antal parametrar använts för att ringa in forskningens kvalitet. Dessa är:

- 1 Kvalitet på insända arbeten, uppgifter om forskningsverksamhet i årsrapporter, och resultatet av den bibliometriska undersökningen.
- 2 Antalet avlagda doktorsexamina 1995–99.
- 3 Grad av extern finansiering 1997–99.
- 4 Forskningsmiljön: ämnesprofilen, sambandet mellan forskning och utbildning, seminariekultur och institutionens allmänna egenskaper.
- 5 Arbetet med den tredje uppgiften: externa uppdrag, förmedling, popularisering m.m.
- 6 Internationella kontakter: konferenser, medverkan i editorial boards, gästföreläsningar, gästprofessorer.

Om bedömningskriterierna för de publicerade arbetena vill vi säga att ett viktigt kvalitetskriterium är publikationsforum. Högst bör de kvalitetsgranskade ("refereed") internationella tidskrifterna skattas. Samma klass, i vissa discipliner ibland högre, kommer monografier utgivna av internationellt kända universitetsförlag eller andra toppförlag. Om sålunda publicerade alster vet man att de genomgått en kritisk evalueringsprocess redan innan tryckningen. Positiva recensioner i ledande tidskrifter är naturligtvis ytterligare en kvalitetsindikator. Också citeringsstudier kan säga ett och annat (speciellt om anglosaxiskt inriktad och publicerad forskning), men ger inte trovärdigt material för jämförelser mellan ämnen, institutioner eller olika språk- och kultursfärer.

Antalet doktorsexamina och storleken på den externa finansieringen kan enkelt avläsas genom tillgängliga uppgifter (de redovisas i bilaga c respektive b).

Bedömningen av forskningsmiljön är av mer kvalitativ art, medan arbetet med den tredje uppgiften framgår av årsberättelserna, åtminstone vad avser publikationer och medverkan i massmedier.

Det gör i viss mån även uppgifter om de internationella kontakterna.

I ämnesgenomgångarna nedan har hänsyn i möjligaste mån tagits till all information vi haft tillgång till under de sex parametrarna, däremot kan detaljrikedomen i redovisningen variera något från ämne till ämne.

”På internationell nivå”?

En formulering som används ofta för att beskriva vad god forskning är, är uttrycket ”på internationell nivå”. Om man med detta menar ”lika bra som i utlandet” är det alltför oprecist och otillfredsställande. Oprecist därför att det är exakt lika svårt att mäta kvaliteten på utländsk forskning som på inhemsk sådan. Otillfredsställande därför att man förutsätter att den nationella forskningen när den är som bäst inte är sämre än den internationella – men det kan ju tänkas att den borde vara bättre. Så borde det i alla fall vara när det gäller forskning omkring svenska teman. Under eljest lika villkor är det rimligt att förvänta att svensk forskning omkring svenska språket och svensk historia och kultur är världsbäst. Men det är inte heller någon orimlig ambition att ett välstående och högt utvecklat land som Sverige kan vara ledande också på andra forskningsområden.

Om man med ”på internationell nivå” avser att forskningen i fråga är internationellt erkänd, blir det hela strax mera meningsfullt. Det kan visa sig på flera sätt. Man kan kontrollera i vilken utsträckning som ett visst arbete finns med i internationella citatindex, hur mycket en bok säljs och om den översätts till andra språk, eller man kan undersöka om en forskare får sina artiklar antagna i utländska tidskrifter, blir inbjuden som gästföreläsare eller gästforskare och om hon eller han mottar utländska hedersbevis för sitt arbete.

Däremot säger det inte så mycket om en institution har många gästande forskare från utlandet. Om det rör sig om riktigt stora berömdheter kan det betyda något, då man kan räkna med att de väljer och vrakar bland alla de inbjudningar som de får. Men också i sådana fall är det osäkert i vilken utsträckning detta återspeglar styrkan i den lokala forskningsmiljön. Utländska forskare är lika mottagliga för smicker som andra människor, och normalt säger de med glädje ja tack när någon gör sig mödan att framskaffa medel för att inbjuda dem.

Å andra sidan är det givetvis inspirerande för lokala forskare om många utländska gäster finns på deras institution och likaså om institutionen arrangerar många internationella seminarier. Att möta skilda intellektuella stilar kan vara lärorikt och inspirerande, rentav utmanande, i första hand för yngre forskare och doktorander, men effekterna på äldre forskare skall inte heller underskattas. I så måtto är den "internationella nivån" ett tecken på i vilken utsträckning en institution är en väl fungerande och energisk miljö. Omvänt: forskningsmiljöer som aldrig väcker omvärldens intresse kan ifrågasättas. Vad talar för att det som de gör skulle vara viktigt?

Forskningen ämne för ämne

Afrikanska språk

De åtta inlämnade publikationerna är skrivna av tre lingvister, i de flesta fallen i samarbete mellan två. Det mest omfattande originalbidraget är doktorsavhandlingen *A Comparative Study of Bantu Noun Classes* (1999), publicerad i *Acta Universitatis Gothoburgensis*, som gäller både fenomenets synkroni, diakroni och typologi. Detta är uppenbarligen ett solitt arbete. Boken *Few People, Many Tongues: The Languages of Namibia* (1998) är en översiktlig introduktion, som sådan välskriven och intressant. En liknande nyttig översikt är *Languages in Botswana: Language Ecology in Southern Africa* (1997). De båda sistnämnda verken är publicerade av betydande afrikanska förläggare. Ytterligare har inlämnats en bokrecension i *Language* (1992), en artikel, "Southern Bantu and Makua", publicerad i *Sprache und Geschichte in Afrika* (1992) samt den tillsammans med en utomstående skrivna boken *Birth of a National Language: The History of Setswana* (1991), en intressant sociolingvistisk och diakron analys baserad på fältforskning. Allmänt taget kan Göteborgsforskningen i afrikanska språk konstateras vara solid, speciellt med beaktande av hur ungt ämnet är och hur anspråkslösa dess yttre förutsättningar varit. Den inlämnade produktionen är delvis översiktlig till sin natur, men intressant, välskriven och med en distinkt internationell profil. I citeringsstudien visade sig ämnesföreträdaren vara en av de mest citerade Göteborgslingvisterna.

Ämnet har få doktorander, varav en har disputerat under den undersökta tidsperioden. I förhållande till sin storlek har ämnet betydande externa bidrag.

Antikens kultur och samhällsliv

Forskningen i antikens kultur och samhällsliv tar upp ett vitt spektrum av problem inom Medelhavsområdets arkeologi och äldre historia, varvid intresset under de senaste åren även riktats mot nya spännande forskningsområden.

De vetenskapliga arbeten som sänts in från ämnet speglar den stora bredd som präglar denna aktiva vetenskapliga miljö. Att institutionen aktivt deltar i den internationella antikvetenskapliga och arkeologiska diskussionen framgår av fyra konferensvolym, där flera av ämnets profilområden ingår. I institutionens regi anordnades sålunda 1997 ett nordiskt symposium om kvinnors liv under antiken, varvid en av institutionens lärare jämte en forskarstudent spelade en framträdande roll. Året därpå följde ett internationellt symposium om cypriotisk arkeologi, och även då deltog lärare och doktorander som föredragshållare med väl genomarbetade inlägg. Profilområdet i detta fall var bronsålder, medan grekisk religion utgjorde ämnet för ett internationellt seminarium om grekisk herokult från 1995. Tyvärr ingår i publikationen bara en sammanfattning av det föredrag ämnesprofessorn därvid höll. Att kontakterna med det svenska institutet i Rom är levande framgår av ett aktivt deltagande i en internationell konferens i Lund om arkitektoniska terracotter från 1990. På arbetsplanen står också resurshushållning genom det HSFR-stödda projektet "Man and nature in Etruria". En artikel i en samlingsvolym med många bidragsgivare från 1998 utgör det första resultatet av denna spännande satsning, även om tyngdpunkten i artikeln ligger på resursproblematiken rent generellt under antiken, med många hänvisningar till filosofer och tänkare.

Profilområdet grekisk och etruskisk ikonografi representeras av en lärd doktorsavhandling från 1999, som tar upp en grupp etruskiska vaser, *The Ivy Leaf Group*, där en vas från institutionens antikmuseum också ingår. Till samma profilområde hör en artikel med en diskuterande publikation av en något senare etruskisk vas, också den från Antikmuseet. En doktorsavhandling från 1995 behandlar på ett kompetent och noggrant sätt metallfynd från Texasuniversitetets grävningar i ett gravområde utanför Metaponto. Det bör framhållas att författandet av goda populärvetenskapliga artiklar också ingår i ämnets verksamhet. Naturligt nog intar i detta fall Antikmuseet en viktig plats, med både skriftverksamhet och visningar för skolklasser/studerande/allmänhet.

Antikens kulturs forskningstraditioner, med det internationella nätverk som ingår i det, har sålunda förvaltats väl av ämnet också under 1990-talet. Doktorandernas ämnesval ser ut att vara påverkat av den inriktning som ämnets lärare har på sin forskning, vilket borde medföra effektiv handledning. Detta har dock inte lett till att antalet disputationer i ämnet blivit större, endast en under perioden 95/96–99, trots att antalet doktorander är stort. Eftersom ämnet arkeologi också ingår i ett stort europeiskt, och globalt, samarbete, kan det vidare förefalla märkligt att kontakterna inte är mer intensiva mellan detta ämne, antikens kultur och grekiska och latin. Institutionerna, som dock redan är inlogerade i samma byggnad, borde

kunna ha stort utbyte med varandra både metodiskt och ämnesmässigt, åtminstone inom forskarutbildningen.

Den bibliometriska undersökningen har inte givit många träffar för antikens kultur, naturligt nog, eftersom den antika standardbibliografien *L'année philologique* inte ingår i de bibliografiska databaserna. En snabb kontroll av hänvisningar till verk och till recensioner i denna antikvetenskapens stora minne och resurs visar dock att prestationerna från antikens kultur sannerligen inte är okända för en internationell vetenskaplig läsekrets, snarast tvärtom.

Ämnet har varit framgångsrikt i att söka och även erhålla externa medel under den senaste treårsperioden.

På grund av både kvaliteten och bredden av forskningsaktiviteten inom ämnet kan antikens kultur anses hålla god kvalitet. Det som drar ned är den svaga disputationsfrekvensen.

Arabiska och kinesiska

Av de åtta arabistiska publikationerna är sju författade av ämnesföreträdaren. Ett bidrag från 1984 faller utanför den äskade tidsperioden. De återstående sex behandlar temata allt från arabisk dialektologi och metrik till domesticeringen av kamelen. Typiskt för forskningsansatsen är en kombination av empirisk språkanalys med modern lingvistisk teori, som gör ett vederhäftigt intryck. Kvantitativt är det sammanlagt fråga om cirka 60 sidor, alltså korta bidrag. Också en doktorsavhandling (*Word Order in Arabic*, 1998) har inlämnats för evaluering. Den dokumenterar god bekantskap med lingvistisk teori, som framgångsrikt tillämpas (ofta kryddad med statistiska metoder) på arabiskt språkmaterial.

Sinologin representeras av en återutgåva av Bernhard Karlgrens klassiska arbete om arkaisk kinesiska: *Dictionary of Old and Middle Chinese: Bernhard Karlgren's Grammata Serica Recensa Alphabetically Arranged* (1998). Det är naturligtvis en kulturgärning att på detta sätt med användning av modern datateknik på nytt göra Karlgrens historiska insatser tillgängliga. Fakulteten har dock beslutat, redan 1981, att inte låta forskning tillhöra uppdraget för avdelningen för kinesiska. Den sinologiska originalforskningen har således försvunnit från Göteborg.

Volymen på forskningen i arabistik (och sinologi) är alltså relativt anspråkslös, men kvaliteten solid.

Ämnet, arabiska, har få doktorander, varav en har disputerat under den undersökta tidsperioden. Andelen externa medel är modest eller låg och visar en sjunkande tendens.

Arkeologi

Ett på många sätt modernt ämne är arkeologi. Forskningen spänner över vida fält, från stenålder till medeltid. De insända åtta publikationerna vittnar om såväl höjd som bredd. Påfallande är den teoretiska nyfikenheten och viljan till historisk och vetenskapssociologisk självreflexion, exempelvis märkbar i en liten, fin volym om *Arkeologiska liv* (1995), med biografiska skisser över manliga och kvinnliga arkeologer. En volym med titeln *Arkeologiska horisonter* (1998) vittnar om Göteborgsforskarnas mångsidighet, inte bara teoretiskt; här samsas analyser av vitt skilda geografiska områden och perioder, här finns en förmåga till kontextualisering och till infallsrika tolkningar av eget och andras material. Allt detta antyder ett utbredd meta-arkeologiskt intresse vid institutionen, ett intryck som bekräftas av en av de insända avhandlingarna, *Genuskonstruktioner i nordisk vikingatid: För och nu* (1998). Det är en uppslagsrik studie som med hjälp av genusteoretiska analysredskap kastar ljus över konstruktionen av vikingatiden och dess, framförallt, kvinnliga stereotyper under 1800- och 1900-talen.

Att Göteborgsarkeologerna behärskar mer traditionell forskning och materialanalys visas det också goda exempel på, till exempel i volymen *Västsvenska stenåldersstudier* (1991), för övrigt ett av flera belägg för att man har en hög profil också på den egna regionens förhistoria. Kraftprovet är emellertid *Europe before History*, utgivet av Cambridge University Press (1998) i dess serie *New Studies in Archaeology*. Detta är en rik syntes av senare tiders forskning, men innehåller också egna och originella tolkningar av bronsålderns "världssystem".

Institutionen har ett livligt internationellt samarbete, många gästföreläsare av hög klass, och man syns även i redaktionskommittéer, tidskriftsredaktioner, encyklopedier och i antologier utgivna på ansedda internationella förlag. Den starka internationella profilen i forskningen – fältarbeten genomförs i åtskilliga länder i Europa och även i Asien och Latinamerika – och i institutionens kontaktnät kommer inte fram lika tydligt i den bibliometriska undersökningen. Den internationellt synliga volymen är blygsam och ännu beskedligare är genomslaget i form av citeringar och synlighet i tidskrifter med hög impactfaktor, vilket onekligen är något förvånande och knappast bara en frukt av att publiceringen av institutionens forskare fortfarande i hög grad sker på svenska, en stor andel är ju också på engelska. Man bör också notera institutionens goda förmåga att svara på samhällsliga behov, till exempel från kulturmiljövården, museerna och folkbildningen.

Antalet disputationer är förhållandevis högt även om antalet gick något tillbaka 1999. Men som i de flesta ämnen måste man också konstatera att det är en ganska liten examination i förhållande till det kolossala antalet

antagna doktorander (90 stycken år 1998); forskarutbildningens effektivitet är inte imponerande.

Externfinansieringen är omfattande (hela fem gånger större än fakultetsanslaget), men det brukar den vara vid arkeologiinstitutioner genom de många grävningssprojekten där arkeologer blir indragna, i alla fall i sin egen region. Men det skall också sägas att en försvarlig del av externmedlen kommer från reguljär forskning, finansierad av nationella råd och fonder; även medel från EU har erövrats. Medlen har mer än fördubblats på två år. Arkeologi i Göteborg befinner sig obestridligen i en dynamisk fas präglad av snabb expansion.

Att institutionens nya doktorer ägnar sig åt ren entreprenörverksamhet är ett positivt drag och är ett förhållande som pekar framåt. Eftersom arkeologerna också ingår i ett stort europeiskt, och globalt, samarbete, kan det förefalla märkligt att kontakterna inte är mer intensiva mellan deras ämne, antikens kultur och samhällsliv och de klassiska språken. Institutionerna är dock redan samlokaliserade, och borde i framtiden kunna ha stort utbyte med varandra, både metodiskt och på andra sätt.

Engelska

Ämnet engelska representerar två vetenskapsgrenar, med professorer i språkvetenskap och litteraturvetenskap. Institutionen har insänt en grupp arbeten för var och en av de två vetenskapsgrenarna. Vi diskuterar först de två vetenskapsgrenarna separat och avslutar med en sammanfattning för hela ämnet.

Engelsk språkvetenskap

Institutionen har valt ut sju arbeten: en monografi, tre artiklar och tre doktorsavhandlingar. Det viktigaste är ämnesföreläsarens bok om *Conversational Routines: Convention and Creativity*. Detta representerar arbete vid forskningsfronten, och det är publicerat internationellt av ett förlag (Longman) som är känt för sina många goda publikationer i engelsk lingvistik. Analysen bygger på ett stort talspråksmaterial, som behandlas på ett insiktsfullt sätt. Ett tecken på ämnesföreläsarens internationella position är att hon är ansvarig för pragmatik och diskurs för *The Annotated Bibliography for English Studies*.

De tre artiklarna behandlar begränsade problem men ger alla prov på god insikt både i språk och teori. En artikel tar upp en omstridd fonologisk utveckling i ett elegant resonemang som drar in ljudsubstitutioner, språkinlärning, perception samt de aktuella ljudens utbredning i olika språk. En annan diskuterar på ett insiktsfullt sätt ett problem i modern engelsk syntax, s.k. "vacuous extraposition from object". En välskriven och väldokumenterad artikel ger en översikt över debatten om "split infinitives" i eng-

elskan. De två första artiklarna är publicerade i erkända tidskrifter (*Word* respektive *Studia Neophilologica*), den tredje är tryckt i en festskrift publicerad i Göteborg. Diskussionen i artiklarna håller en hög nivå.

De tre avhandlingarna tar upp viktiga ämnen inom modern engelsk syntax: det indirekta objektet, preposition plus *that*-sats och *to*-infinitiv, och *wh*-satser. De två första avhandlingarna är publicerade i institutionens serie, den tredje kommer att tryckas internationellt. De tre avhandlingarna är lika på flera sätt: de visar att författarna är väl förtrogna med syntaktisk teori; de behandlar ett omfattande empiriskt material; och både den teoretiska diskussionen och analysen av data är väl genomförd. Det är ett tecken på en rik och levande forskningsmiljö att det produceras så goda doktorsavhandlingar.

Styrkan i forskningen i engelsk språkvetenskap ligger inom modern syntax, semantik och pragmatik. Språkhistorisk forskning är dåligt representerad, åtminstone i det urval arbeten som stått till vårt förfogande. Ett nytt viktigt område är under utveckling: kontrastiv analys och översättningsforskning. Här gör forskare från institutionen en aktiv insats i samarbete med forskare och doktorander från andra ämnen vid fakulteten. Ämnesföreträdaren är medredaktör för den nya internationella tidskriften *Languages in Contrast* (Benjamins). Men detta område är inte representerat genom något av de insända arbetena.

Forskningsöversikterna visar att det också finns stort intresse för popularisering och språkpedagogiska frågor. En av forskarna är redaktör för tidskriften *Moderna Språk*. En annan har arbetat med forskning kring det engelska läsförståelseprovet i högskoleprovet.

Engelsk litteraturvetenskap

Engelska institutionen har valt att som sina åtta bästa litteraturvetenskapliga arbeten sända in sju doktorsavhandlingar och en serie artiklar till *Oxford Reader's Companion to Hardy* (utgiven av Norman Page). Bortsett från det sistnämnda arbetet, av ämnesföreträdaren, ger de insända böckerna oss alltså inte möjlighet att kommentera vilka meriterande internationella förlag eller tidskrifter institutionen har blivit bedömd av; de sju avhandlingarna är alla – som naturligt är – utkomna i institutionens egen serie.

Arbetena är från perioden 1997-2000. Att en stor institution är i stånd till att på få några år producera en så rik skörd av avhandlingar är kanske i sig själv inte så märkligt, men som helhet vittnar de om en nivå som är ganska imponerande. Det är ett gemensamt drag att författarna arbetar med ambitiösa metoder: Bakhtin, Derrida, Edward Said och Homi Bhabha, kaosteorier osv. En avhandling ser på Brontë-systrarna mot bakgrund av renässansens emblem, en annan analyserar 1600-talsverk från tidens uppfattning att synsinnen fungerade genom att ögonen sände ut strålar och

så att säga fångade in det de såg. Att doktorander vågar ge sig i kast med stora klassiska författare som Shakespeare och Laurence Sterne är också ett tecken på en dristig forskningsmiljö; samtidigt är också moderna författare representerade, t. ex. Thomas Pynchon och J.M. Coetzee.

Institutionens lärare har hållit sig i bakgrunden vid urvalet av de åtta bästa litteraturvetenskapliga arbetena. Men de årliga rapporterna ger supplerande upplysningar. Flera av lärarna har varit inviterade som gästföreläsare till utländska universitet, och många har deltagit i internationella konferenser och seminarier. Ämnesföreträdaren har hållit plenumföreläsning vid ett internationellt seminarium i Helsingfors och har varit gästprofessor i Rom. Institutionen har själv varit värd för The Nordic Association for American Studies 15th Biennial Conference och för en internationell konferens om irländsk litteratur. Flera av lärarna har bidragit till *The Oxford Companion to Irish Literature* eller andra verk som är publicerade internationellt. Institutionen framstår också ur denna synvinkel som väl fungerande, men inte briljant.

Kvantitativa uppgifter och sammanfattning

Engelska har en hel del externa medel, betydligt mer än de andra främmande språken. Riksbankens Jubileumsfond har beviljat anslag till ett projekt om kontrastiva studier på grundval av översättningskorpusar. Ämnet ligger bland de främsta vid fakulteten vad gäller produktion av doktorsavhandlingar: 13 under den undersökta perioden (jämfört med 14 för litteraturvetenskap och 15 för historia). Citeringsundersökningen ger en mycket positiv bild för engelskans del, vilket inte bara kan förklaras av att indikatorerna favoriserar anglosaxisk forskning. Engelska har en mycket stor andel publikationer, även om de har en relativt liten genomslagsfaktor (impact factor).

Engelska ger intryck av att vara en levande forskningsmiljö, med aktiva forskare och forskning av hög klass. Vi placerar ämnet som nummer ett bland de främmande språken.

Etnologi

Ämnet avgränsar sitt forskningsområde sålunda: människan som kollektiv individ. Det räknar som sina viktigaste arbetsfält upp västsvenskt vardagsliv, arbetarkulturforskning, boendeforskning, barnforskning, visa och dans, könsforskning, arbetsliv och informationsteknologi – med andra ord ett brett område. Det är dock västsvensk arbetarkultur som är det dominerande gemensamma temat.

Som de utvalda bästa åtta arbetena har man skickat in tre doktorsavhandlingar, fyra andra monografier och en artikel publicerade under perioden

1990 till 1999. Nästan alla dessa verk är exempel på institutionens arbete med västsvenska arbetares vardagsliv. Den första doktorsavhandlingen undersöker mötet mellan svensk och turkisk kultur med ett visst bröllop som skärningspunkt. Avhandlingen bygger på fältarbete bland turkiska gästarbetare i Göteborg och deras familjer i Turkiet. Den andra analyserar koloniträdgårdsrörelsen i Göteborg under den första hälften av 1900-talet som ett försök att förverkliga en social utopi och som en ständigt pågående förhandling om gränserna mellan stad och land, individ och samhälle. Den tredje avhandlingen behandlar lantarbetarkvinnors vardag och livsförståelse. Den historiska dimensionen kommer in med en bred undersökning av arbetarliv i Göteborg mot slutet av 1800-talet. Samma period belyses genom en elegant faksimilutgåva av ett samhällskritiskt manuskript illustrerat med akvareller från 1887. En avhandling om barnuppfostran och moderskap jämför unga arbetar- och akademikermödrar. Ett arbete om livsstil undersöker bostad, arbete och fritid i olika samhällsklasser i Göteborg. Det enda av de inlämnade arbetena som inte behandlar västsvenska förhållanden är ett bidrag till en av statens offentliga utredningar, *Demokratins estetik*, i vilket rapporten *Vår skapande mångfald* diskuteras. Här rör det sig alltså om aktivt deltagande i en politisk debatt ur ett etnologiskt perspektiv.

De inlämnade arbetena är genomgående av hög kvalitet och vittnar om en institution som tydligen är en levande forskningsmiljö där medarbetarna inspirerar varandra. Böckerna är besläktade med varandra inte bara i fråga om forskningsobjekt utan binds också samman av en gemensam metod: undersökningarna bygger på fältarbete och är inspirerade av internationellt välkända forskare som Goody och Bourdieu. Allt är på svenska, och det mesta har kommit ut i serien Skrifter från etnologiska föreningen i Västsverige. Faksimilutgåvan är tryckt i regi av Kungl. Gustav Adolfs Akademien för svensk folkkultur.

Åtta doktorer blev utexaminerade av en population på 27–30 under de granskade åren, vilket är bättre än genomsnittet vid fakulteten.

Den externa finansieringen är god utan att vara anmärkningsvärd. I den bibliometriska undersökningen kommer etnologerna inte på någon framträdande plats, vilket sätter ett frågetecken för deras internationella erkännande. Mot detta står dock att flera av medarbetarna innehar ledande poster i internationella vetenskapliga sällskap; 1996 arrangerade institutionen dessutom den nionde internationella konferensen för Oral History. Man har deltagit i nordiska och internationella konferenser, bl.a. i Portugal, Malaysia, Grekland, Slovakien och Turkiet, och flera av medarbetarna har varit inbjudna till utlandet som gästföreläsare. Institutionen har ett samarbete med systerinstitutionen vid universitetet i Prag. Två forskare håller på med fältarbete hos Ericsson i Kina och Japan.

Institutionen samarbetar aktivt med många instanser utanför universitetet, både med andra undervisningsinstitutioner och med museer. Medarbetarna är synnerligen flitiga som föredragshållare och deltagare i den offentliga debatten.

Sammanfattningsvis framträder etnologiämnet som en väl fungerande forskningsinstitution med stor betydelse för lokalsamhället och med en viss internationell genomslagskraft. Mot denna bakgrund är det egendomligt att man så gott som uteslutande publicerar på svenska. Både metodiskt och innehållsligt borde Göteborgsetnologernas forskning vara intressant för en internationell publik.

Filosofi

Vid Göteborgs universitet är filosofiområdet uppdelat på flera småämnen: praktisk filosofi, teoretisk filosofi, logik, vetenskapsteori och även idéhistoria. De fem ämnena är fördelade på tre olika institutioner. Doktorander med filosofihistoriska intressen söker sig främst till den idéhistoriska institutionen.

Forskningen och undervisningen vid den filosofiska institutionen är indelad i ämnena praktisk filosofi, teoretisk filosofi och logik. Följaktligen har bedömargruppen mottagit ett ansevärt antal arbeten författade av forskare som är eller har varit verksamma vid den göteborgska filosofinstitutionen (14 böcker och ett stort antal artiklar). I det insända materialet dominerar professorerna i de tre ämnena, vilka är författare eller medförfattare till 17 av de inskickade 25 arbetena.

Eftersom de tre ämnena vid den filosofiska institutionen behandlas som ett i citeringsanalysen, tar vi den aspekten sist, efter ämnesgenomgången. Likaså den externa finansieringen.

(1) Praktisk filosofi

Hälften av de inlämnade böckerna i praktisk filosofi är skrivna av den dynamiske ämnesföreträdaren, som tillträdde den nyinrättade professuren i detta ämne 1995. Två av dessa är publicerade under hans tid vid Göteborgsinstitutionen, två härstammar från tidigare år. Områdena som berörs är moralfilosofi och politisk filosofi. Både etisk teori och tillämpad etik behandlas. Vi noterar att böckerna är publicerade på ledande anglosaxiska förlag och att de delvis bygger på tidigare artiklar av författaren i prestigefyllda filosofitidskrifter (*Journal of Philosophy*, *Philosophical Studies* etc.). Tillsammans med en yngre medarbetare vid institutionen har han också redigerat en artikelsamling med teman från det ännu föga utforskade området idrottsfilosofi. Också denna volym är placerad på ett i detta sammanhang ledande engelskt förlag. Lärostolsinnehavaren i praktisk filosofi

framstår med sina många böcker och artiklar som en markant företrädare för den analytiskt orienterade moralfilosofin.

De andra tre böckerna från praktisk filosofi är publicerade i Acta Universitatis Gothoburgensis. Två av arbetena är doktorsavhandlingar i moralfilosofi. Den ena är en utförlig diskussion av ett antal "grand theories" om det goda, som utmynnar i ett eget försök i denna genre. Den andra är en ovanligt noggrann och sofistikerad genomgång av vanskliga moraliska gränsdragningsproblem i möten mellan människor med olika kulturell bakgrund. Det tredje bidraget till den nämnda skriftserien är likaså en noggrann genomgång av argument för och emot på ett avgränsat etiskt område ("the ethics of preimplantation genetic diagnosis and choosing children without abortion"). Vi kan konstatera att det utförts mycket solida analytiskt orienterade arbeten i praktisk filosofi i Göteborg under de senaste åren.

Av de årliga forskningsöversikterna framgår det att det under de senaste åren förutom på de områden som representeras av de insända arbetena också har bedrivits forskning inom feministisk filosofi, straffrättsfilosofi och språkfilosofi.

Antalet doktorander har hållit sig omkring tio de senaste åren. Produktionen av färdiga doktorer är emellertid låg (bara två disputationer under perioden 1995/96–99).

De insända forskningspublikationerna i praktisk filosofi hör hemma i den forskningsmässiga täten.

(2) Teoretisk filosofi

De inskickade arbetena i detta ämne illustrerar väl det personberoende som kännetecknar många mindre humanistiska ämnen.

I det inlämnade materialet intar den nuvarande lärostolsinnehavarens föregångare en central plats, först och främst med en stor översikt över engelsk språkfilosofi på 1900-talet, publicerad på det svenska filosofiförlaget Thales. Här är författaren på hemmabana: i diskussion med filosofer som G. E. Moore och J. L. Austin, framfört med den auktoritet som decenniernas befattningsmed området medför. Boken *I stället för vetande* (också på Thales) är en diskussion av det Wittgenstein-manuskript som publicerats under titeln *Über Gewissheit/On Certainty*. Den tredje boken från denne produktive filosof är en essä om den s.k. "är"/"bör"-problematiken: *Nedom vara och böra?: Om "Humes lag", förnuftets maktlöshet och wittgensteinska responsioner eller Om Jane Austen i filosofin*, publicerad på ett annat svenskt filosofiförlag. Sammanfattningsvis befattar författaren sig i dessa arbeten på ett högst kompetent och stilistiskt särpräglat vis med centrala filosofiska figurer och teman.

Att gå från detta filosofiska författarskap till efterföljaren på lärostolen för teoretisk filosofi är att förflytta sig till en annan värld. Denne är medförfattare av tre inlämnade logikartiklar ("Definability of Polyadic Lifts of Generalized Quantifiers"; "Generalized Quantifiers in Linguistics and Logic"; "A Situation-Theoretic Representation of Text Meaning: Anaphora, Quantification, and Negation"). Som titlarna antyder är detta texter för logikspecialister. Vi noterar att de publicerats i prestigefyllda sammanhang (MIT Press, Stanford University etc.) och att det rör sig om arbeten av hög kvalitet i sin genre.

Bland skrifterna från teoretisk filosofi finns också en doktorsavhandling, som är en kritik av det sätt som kontrafaktiska utsagor brukar behandlas på i nutida formell logik och semantik.

De två återstående proven på forskningen i teoretisk filosofi är författade av en läkare som också är docent i teoretisk filosofi tillsammans med en docent i psykiatri: en stor lärobok med titeln *Organisk psykiatri: Teoretiska och kliniska aspekter* (Almqvist & Wiksell) och en monografi med titeln *Classification and Diagnosis of Organic Mental Disorders* (publicerad som supplement till tidskriften *Acta Psychiatrica Scandinavica*). Med sin bakgrund i filosofi och vetenskapsteori och sina erfarenheter från klinisk-psykiatrisk verksamhet är den filosofiske medförfattaren av dessa arbeten väl skickad att behandla sådant som begreppsbildning och klassifikation inom psykiatrin. Som försök att tillämpa filosofiska insikter på ett icke-humanistiskt ämnesområde är dessa arbeten förvisso intressanta, men det går inte att komma ifrån att det allra mesta av dessa skrifter faller utanför den teoretiska filosofins område.

Det framgår av de årliga forskningsöversikterna att det pågår forskning inom många olika filosofiska delområden (kunskapsteori, vetenskapsfilosofi, perceptions- och medvetandefilosofi, kognitionsvetenskap, emotionsfilosofi, beslutsteori, fenomenologi, språkfilosofi, semantik m.m.). Enligt ämnets egen bedömning är emellertid den kvalitativt mest framstående forskningen begränsad till några få av de uppräknade områdena.

Det finns relativt många doktorander i teoretisk filosofi (omkring 15 de senaste åren). Antalet disputationer är emellertid ganska lågt (sammanlagt fyra under perioden 1995/96–99).

De inskickade arbetena har en sådan kvalitet att också den teoretiska filosofin förtjänar att placeras i det forskningsmässiga tätskiktet.

(3) Logik

Förutom att den formella logiken numera intar en central plats inom ämnet teoretisk filosofi finns logik också som eget ämne i den humanistiska fakulteten med en professur för en eminent ämnesföreträdare. Sex av

de inlämnade arbetena är författade av denne, varav ett tillsammans med en elev. Det längsta av dessa har titeln *Aspects of Incompleteness* och är publicerat i regi av The Association for Symbolic Logic på Springer-Verlag (Berlin-Heidelberg-New York). Två av artiklarna är tryckta i den logiskt orienterade filosofitidskriften *Theoria*, en i fackorganet *Annals of Pure and Applied Logic* och en i den välrenommerade filosofitidskriften *The Monist*. I det sistnämnda fallet handlar det om en diskussion som inte bara är av intresse för logikspecialister utan också kan vara givande för filosofer med bredare perspektiv.

Bland skrifterna från logikämnet finns också en doktorsavhandling med titeln *Arithmetical Realizations of Modal Formulas* och ett kort bidrag till en engelskspråkig konferensrapport med en göteborgare som medförfattare.

Logik är ett litet ämne i Göteborg: en professor, en universitetslektor och en doktorand. Den nyss nämnda doktorsavhandlingen är den enda som hittills lagts fram i detta ämne. Om man lägger till att ämnet teoretisk filosofi också hyser en framstående forskare i formell logik, blir bilden dock något rikare.

Kvaliteten på den utförda forskningen gör att logikämnet bör placeras i det forskningsmässiga tätskiktet.

Slutord om filosofi

Genomgången av de tre ämnena vid filosofiinstitutionen leder till omdömet att institutionen som helhet forskningsmässigt sett måste sägas tillhöra det bästa laget inom fakulteten. Andelen citeringar är stor. Men den höga kvaliteten på den utförda forskningen har också en baksida. Specialiseringen är långt driven, och det filosofiska landskapet är stort. Bristen på filosofihistoriskt inriktad forskning är påfallande, inklusive forskning om andra filosofiska traditioner än den västerländska.

Den omfattande produktionen och den höga kvaliteten ter sig inte mindre imponerande om man betänker att den skett med ganska ringa kostnader. Filosofiämnets alla tre grenar omsätter tillsammans endast cirka 4,4 mkr. Baksidan av detta är den tämligen svaga förmågan att erövra anslag utifrån. Externa medel uppgick 1999 till 1,6 mkr, en för fakulteten medelmåttig siffra. Den behöver förbättras, särskilt med tanke på att rekryteringen av nya forskarstuderande nu blir starkt beroende av finansiering utifrån.

Franska

Bedömningen av det inlämnade materialet försvåras av att det inte är gjort ett urval i överensstämmelse med instruktionerna. En maliciös observatör kunde tolka detta som ett uttryck för att det är oenighet om forskningsinriktningen eller om vad som ska betraktas som god forskning. Förklaringen

är troligen att det forskas både i språk och litteratur och att de inlämnade arbetena representerar både franska och i viss utsträckning andra romanska språk (speciellt italienska). Men det borde ha varit möjligt att välja ut några få verk som kunde visa fram det viktigaste av forskningen. Som saken har utvecklats sig, är det inte möjligt att göra mer än komma med några ytliga observationer.

En grov klassificering av de insända arbetena är: två avhandlingar och en monografi om språkvetenskapliga ämnen; två avhandlingar och en monografi om litteraturvetenskapliga ämnen; 15 artiklar om språkliga eller litterära ämnen. Ett par av artiklarna är nästan identiska. Det framgår inte alltid var en artikel är publicerad. Något av materialet är opublicerat. En recension från *Studia Neophilologica* är publicerad 1989, dvs. före den stulerade tidsperioden.

Avhandlingarna och monografierna visar att det är stor bredd i forskningen. De språkvetenskapliga arbetena behandlar modern syntax, ordförrådet hos Molière och stilen i franska medeltidstexter. Också på den litterära sidan behandlas både moderna och äldre ämnen: André Gide och homosexualiteten, fransk efterkrigslitteratur och antitetiska strukturer i en text från tidigt 1500-tal.

De flesta av artiklarna är skrivna av två av institutionens forskare. Ett brett spektrum av ämnen tas upp: negativa konstruktioner i modern franska, komparativbildning i äldre katalanska, historisk lexikologi (speciellt med anknytning till italienska), språkliga minoriteter och identiteter i Västeuropa, parallelltexter i kontrastiv analys och översättningsstudier o.s.v. En intressant grupp av artiklar behandlar olika aspekter på översättning, inklusive transmediering (med överföringen av Pippi Långstrump från barnbok till radiopjäsa som exempel). En undersökning av svenska Dante-översättningar är metodiskt intressant; artikeln utgår från Katarina Reiss, men går utöver hennes modell. Översättningsstudierna är lovande: här finns både teoretisk reflektion och god analys.

Sammanfattningsvis konstaterar vi att det är stor spridning både i ämnen och kvalitet. Även om det är imponerande att forskarna ger sig i kast med många typer av ämnen, skulle det nog vara en fördel om forskningen får en tydligare profil, med koncentration på några huvudområden. Ett sådant område är kontrastiv analys och översättningsstudier, ett område som är under utveckling vid institutionen och vid fakulteten som helhet. Franska utmärker sig inte speciellt vad gäller de kvantitativa måtten, även om den bibliometriska undersökningen ger en relativt positiv bild för de romanska språken jämfört med andra främmande språk (bortsett från engelska). Andelen externa medel är moderat eller låg. Det har kommit ut två doktorsavhandlingar under den undersökta tidsperioden.

Grekkiska

Institutionen får sin speciella profil genom att den omfattar både antiken och bysantisk tid. Tillsammans med ämnet nygrekkiska täcker Göteborgs universitet sålunda hela greccitetens långa historia.

Man har skickat in nio arbeten, något som kan tyda på att man inte har haft den interna kvalitetsdiskussion som hade varit önskvärd. Ämnets professor har inte sänt in något. Där finns fyra doktorsavhandlingar, en kommentar till Plutarkos, ett arbete av den avlidne Ole Smith, två kongressbidrag och en artikel i den svenska klassikertidskriften *Eranos*.

Avhandlingarna är allesammans imponerande arbeten. Två undersöker det grekkiska språkets utveckling under antikens sista århundraden, en utreder den platonska filosofins synnerligen komplicerade situation på 100-talet e.Kr. med särskild vikt på arbetet *Didaskalikos* och dess förhållande till en skrift av Apuleius, och en undersöker föreställningen om den grekkiska kulturens beroende av judarna hos ett antal tidiga författare, särskilt Clemens från Alexandria, Eusebios från Cæsarea och Theodoretos. Alla har tryckts som bidrag till institutionens egen skriftserie. De två kongressbidragen befattar sig med bysantinska teman. Den ena är en charmerande narratologisk analys av en kärleksroman och den andra en utgåva av en liten filosofisk skrift, försedd med en lärd inledning. En av institutionens forskare har samarbetat med en cypriotisk kollega om den postuma publiceringen av Smiths utgåva av ett kort bysantiskt epos. Tillsammans med en allround-kommentar till en skrift av Plutarkos och en enstaka emendation av ett ställe hos Euripides demonstrerar de insända arbetena att ämnet under 1990-talet har haft forskning inom alla filologins kärndiscipliner: textkritik, utgivning, kommentering och analys. Men bara ett fåtal av de inskickade arbetena har genomgått bedömning av utomstående vid internationell publicering.

Under perioden 1995–99 har det varit fem-sex doktorander under utbildning, varav en har blivit färdig.

Institutionen hade en del utländska gästföreläsare 1995–97, men inga är uppförda för åren 1998–99.

Den externa finansieringen är mycket blygsam, och den bibliometriska studien utpekar heller inga företräden hos ämnet.

Institutionen är en forskningsmiljö i kris. Efter en period med livlig forskningsaktivitet, som i det inlämnade materialet bl.a. visar sig i tre framstående doktorsavhandlingar från 1995, är man nu i en situation där det inte ser ut att vara möjligt att föra interna diskussioner om vad ämnets styrkeposition är. Intrycket av en dålig miljö stöds också av de yttranden som skickades in till utredningsgruppen som svar på frågorna till fakultetens forskare. Tungviktarna bland de inskickade böckerna ligger några år

tillbaka i tiden. Det framgår också av de årliga forskningsöversikterna att produktionen i ämnet haft ett blygsamt omfång de sista åren. Uppmuntrande är det dock att bidragen från de yngsta ämnesrepresentanterna håller en så hög kvalitet.

I bedömargruppen har vi diskuterat några förslag till lösning av krisen. Vår rekommendation är att ämnet vänder sig ut mot andra ämnen både i den egna fakulteten och i motsvarande fakultet vid universitetet i Oslo. Vi ser uppenbara samarbetsmöjligheter med t.ex. arkeologi, antikens kultur och samhälle, filosofi, litteraturvetenskap och religionsvetenskap. I den förstärkning av medeltidsforskningen som vi föreslår längre fram i rapporten kan institutionens bysantinister bidra med väsentligt vetande. Också i det samarbete som vi föreslår i fråga om forskarutbildningen kan grekiska spela en viktig roll, om medarbetarna visar vilja till det.

Historia

Av de åtta skrifterna är fyra avhandlingar, två monografier av forskare verksamma vid institutionen, en antologi och en uppsats – allt på svenska. Här finns utmärkta och gedigna studier, men också en och annan som inte höjer sig över den nivå man har rätt att begära. Några av studierna vittnar om inbrytningar för nya, eller i alla fall ganska nya, forskningsområden: kvinnohistoria, miljöhistoria, konsumtionshistoria. Skrifterna pekar också på vilken stark ställning den västsvenska inriktningen synes ha vunnit vid historiska institutionen. Regionalt förankrade studier är angelägna – kloka kopplingar till kulturhistoriska ämnen och religionshistoria görs ofta – men man måste förundras över att så pass litet ännu efter många års forskning börjat göras för att genom internationella jämförelser och sammanfattningar generalisera resultaten och kontextualisera forskningen för en säkert intresserad utländsk publik. En sammanfattande skrift på svenska föreligger emellertid. Vi noterar i de årliga forskningsöversikterna att forskningen, i alla fall tidigare, haft en tydligare internationell orientering, till exempel mot Latinamerika.

Det medeltidshistoriska studiet finns inte så väl representerat i de utvalda skrifterna (två skrifter, med en generös avgränsning), men av de årliga översikterna av publiceringen framgår att forskningen på detta område är både omfattande och välgrundad. Området har gamla traditioner i Göteborg, men har på senare år genomgått en renässans både bland de äldre och yngre forskarna vid institutionen; ett tiotal avhandlingsprojekt är under arbete. Särskilt den äldre medeltiden ägnas stort intresse, vilket skapar anläggningsytor mot arkeologin liksom mot de klassiska språken. Ett HSFR-projekt om klädedräkten i Europa under medeltiden genomförs, och ett par större samarbetsprojekt med universitetet i dels Oslo, dels Stockholm-Uppsala har inletts, båda med starka inslag av äldre medeltid.

De bibliometriska studierna ger en tämligen framskjuten plats för institutionen, men man måste notera att den inte förekommer i tidskrifter med hög impact-faktor. Den är också vad gäller citeringarna klart svagare representerad än den närbesläktade och beträffande personal och fakultetsfinansiering mindre idéhistoriska institutionen.

Historiska institutionen tillhör dem som fortlöpande examinerar en ganska stor mängd doktorer; ingen annan institution vid fakulteten har fått fram fler doktorsavhandlingar (17 stycken) under 1990-talets andra hälft. Å andra sidan finns en mycket stor mängd inskrivna i forskarutbildningen vilket gör att de som inte examineras ständigt är mångdubbelt fler än de som blir klara. En anpassning till de nu gällande forskarutbildningsreglerna kommer sannolikt att medföra avsevärda förändringar i institutionens arbetssätt.

Den externt finansierade andelen av omsättningen är hög. Mindre stark förefaller emellertid den internationellt inriktade verksamheten; institutionens forskare förefaller inte vara särskilt flitigt utnyttjade av det internationella forskarsamhället. Å andra sidan tar man genom sin starka regionala framtoning den tredje uppgiften på visst allvar och engagerar sig i stadshistoriska och regionala projekt. Intresset från museer, arkiv och andra kulturinstitutioner är stort för dessa insatser, och ett regionalt nätverk har bildats med sådana institutioner och högskolan i Borås.

Iberoamerikanska institutet

I allt väsentligt är de insända skrifterna av historisk karaktär. Publicering på engelska och spanska dominerar (som sig bör); endast en uppsats på svenska återopas. En icke ringa internpublicering bland de åtta främsta arbetena kan noteras som en påtaglig brist, men bland skrifterna finns också ett par som utkommit på internationellt välrenommerade förlag. Publiceringen är inte oäven, men frågan är om man med denna alstring som den mest högkvalitativa, på ett helt årtionde, kan anses ha motsvarat förväntningarna på ett utpräglat forskningsinriktat institut. I citeringsstudierna utmärker sig institutet knappast heller. Däremot uppvisar man betydande externa bidrag. Vi sätter ett frågetecken för uthålligheten hos finansierarna om forskningskvaliteten fortsätter att hålla denna förhållandevis låga nivå, men tills vidare skall i alla fall det externa intresset framhållas som ett plus. De internationella kontakterna får också sägas vara goda, vilket är vad man kan förvänta från ett institut av detta slag. Institutet bedriver ingen egen forskarutbildning.

Idé- och lärdomshistoria

Institutionen har inlämnat nio skrifter (inte åtta); samtliga i bokform, de flesta monografier. Doktorsavhandlingarna dominerar. Dessa håller överlag

en god kvalitet. Bland övriga skrifter märks en utmärkt och Augustprisbelönt volym, *I skuggan av framtiden: Modernitetens idéhistoria* (1997), författad av en av ämnets professorer. Skrifterna speglar institutionens inriktning på modern tid, 1900-talet är det århundrade som tilldrar sig det största intresset. En enda av de nio skrifterna är utgiven på engelska, vilket återspeglar ett tämligen nationellt och svenskt publiceringsmönster överlag vid institutionen. Att skriva artiklar i internationella tidskrifter är något som Göteborgs idéhistoriker sällan gör, men när det sker är det inte utan framgång, vilket den bibliometriska studien visar. Den breddning av forskningen mot utomeuropeiska förhållanden som idéhistorikerna i Göteborg inlett borde egentligen inbjuda till en aktivare internationell publicering. Rent allmänt återspeglar de nio arbetena något som är ganska vanligt i svensk humaniora: hyggelig generell kvalitet, men få arbeten av verkligt hög, internationell klass. Och när detta förekommer: inte på ett internationellt språk.

Examinationen av doktorer följer ett vid fakulteten inte ovanligt mönster: många intagna men en tämligen modest årlig produktion av examina. Externfinansieringen är imponerande i förhållande till fakultetsanslagets storlek fast något ojämn, vilket kan skapa interna svårigheter med planeringen.

Forskningsmiljön ter sig kreativ, några av avhandlingarna från det senaste året håller mycket hög klass. Kanske är vi här snarare något bekymrade över alstringskraften hos några av de mer seniora forskarna. Den internationella efterfrågan på forskarna i kommittéer, redaktionsråd, som key note speakers etcetera är inte heller särskilt stor, vilket bekräftar den nationella orienteringen. Den tredje uppgiften tas på allvar, främst genom odlingen av en kulturkritisk tradition i medier och tidskrifter; en av 1990-talets avhandlingar i ämnet behandlar för övrigt "kulturdebatten".

Italienska

Italienska är ett litet ämne, utan egen professor. I det insända materialet från franska och italienska ingår tre artiklar av professorn i romanska språk, särskilt franska, om adverb och konjunktioner i äldre italienska. Även om artiklarna håller god standard, är detta inte mycket. Fakultetens forskningsöversikter innehåller bara ett fåtal arbeten om italienska. För 1995/1996 saknas helt uppgifter från franska och italienska.

Bortsett från ett anslag på 10 000 kronor 1999 har italienska inte haft några externa medel under de sista tre åren. Det finns tre doktorander, men ingen med färdig doktorsexamen under den undersökta tidsperioden. Med hänsyn till den låga publiceringsaktiviteten kan vi inte vänta positiva resultat från citeringsundersökningen.

Japanska

Den inlämnade japanologiska produktionen sönderfaller i två grupper, fyra skrifter om ämnen med anknytning till japanska språkets fonetik och tre skrifter om japansk litteratur.

En doktorsavhandling avfattad i Lund år 1992 är ett av de centrala inlämnade verken. Den handlar om prosodisk fonetik med speciell tillämpning på japanska, eskimåiska och yoruba. Ett grundläggande begrepp, som problematiseras i detalj, är det i japanskans fonetik viktiga begreppet "mora". Det visar sig bl.a., att också yoruba och eskimåiska utnyttjar vissa av koordinationsmekanismer som också japanskan gör för att tidsforma moran. Också morans grundtonsstruktur analyseras. Dessa problem diskuteras vidare ingående i relation till stavelsestrukturen i de berörda språken.

Ytterligare har inlämnats några kortare fonetiska artiklar från 1996 och 1998, delvis med anknytning till den just berörda doktorsavhandlingens problematik, delvis rörande japanskans kända tonlösa vokaler.

De centrala inlämnade litteraturvetenskapliga verken är: *Gathering in Moonlight: Horiguchi Daigaku and a Crossroads in Modern Japanese Poetry* (1991) samt *Forbidden Colors: Essays on Body and Mind in the Novels of Mishima Yukio* (1999). Det förra verket är en rapport över ett forskningsprojekt som pågick 1984–1986, det senare en samling nyare artiklar rörande Mishimas författarskap.

Vi noterar med tillfredsställelse, att forskning kunnat bedrivas i japanologi på så bred front som gjorts. Forskarna har speciellt under slutet av 1990-talet varit tvungna att koncentrera sig på att bygga upp undervisningen i japanska och Japans kultur. Detta faktum förklarar till stor del varför den vetenskapliga produktionen från slutet av 1990-talet inte är omfattande. Likaså finner vi det väl förståeligt, att det inte ännu kommit fram yngre japanologer i Göteborg, som skulle ha hunnit så långt som till att publicera sig vetenskapligt. Den vetenskapliga kompetensuppbyggnaden i ett humanistiskt ämne tar ofta 10–20 år. Ämnet har haft tre till fem doktorander under den undersökta tidsperioden, men ingen disputation. Andelen externa medel är låg.

Jämförande språkforskning

Från det minsta av "småämnena" har det insänts åtta arbeten: fem artiklar, en recension och en doktorsavhandling. De flesta artiklarna är skrivna av ämnesföreträdaren och behandlar olika typer av frågor med anknytning till ordförråd, morfologi och syntax. Många språk tas med i diskussionen: sanskrit, hetitiska, tokhariska, latin, grekiska, keltiska språk o.s.v. Alla artiklarna är skrivna på engelska för en internationell läsekrets. Artiklarna vittnar

om bred och djup kunskap och en imponerande förmåga att se samband mellan fenomen i olika språk.

Också avhandlingen om *Die Funktionen der lokalen Kasus im Tocharischen* ger ett gott intryck. Vi ser på det som en kvalitetsstämpel att den är under tryckning på ett ledande internationellt förlag som är känt för sina språkvetenskapliga publikationer (Mouton de Gruyter).

Fakultetens forskningsöversikter ger inte mycket utöver de insända arbetena, men det framgår att det har etablerats goda internationella förbindelser. År 1997 var ämnesföreträdaren huvudorganisatör av Societas Linguistica Europaeas trettionde internationella årsmöte i Göteborg.

De kvantitativa måtten ger få positiva resultat. Ämnet har haft få externa anslag och ger inget utslag i citeringsundersökningen. Det har varit en doktorand under den undersökta tidsperioden. Översikten över doktorsavhandlingar i *Göteborgs universitets historia* (del 2, s. 473) ger vid handen att det bara producerats två doktorsavhandlingar i jämförande språkforskning under perioden 1891–1995. Vi konstaterar att ämnet är nedlagt.

Konst- och bildvetenskap

Den konstvetenskapliga institutionens nya namn signalerar en breddning av forskningsfältet i förhållande till ämnets traditionella koncentration på den västerländska elitära konstens historia. Den nuvarande lärostolnehavarens specialitet är den instrumentella och masseproducerade bildens historia sedan 1700-talet, något som också reflekteras i den kurs som starkt ut under de senaste åren, som ämnesföreträdaren beskriver som en förening av klassiska forskningsfält med studium av samtidskonst och ett väl utbyggt intresse för det moderna bildsamhällets framväxt och det högt diversifierade bildutbudets sociokulturella roll i västerlandet.

Något av denna bredd framgår också av de åtta inskickade böckerna. Fyra av arbetena är doktorsavhandlingar från de senaste två - tre åren. Tre av dessa befattar sig med arkitekturhistoriska ämnen: medeltida kyrkor i Skaratrakten, arkitekten Adolf Edelswärd, barnkolonier och arkitektur i Italien under fascismens tid. Den fjärde inlämnade doktorsavhandlingens ämne är ”taktila bilder”, dvs. bilder som kan uppfattas av blinda människor med hjälp av känseln.

De fyra resterande skrifterna är samlingar av kortare bidrag, där några av den konst- och bildvetenskapliga institutionens forskare bidrar som medförfattare och/eller redaktörer. Det rör sig om ett häfte om konstruktion och tolkning av digitala bilder, en artikelsamling tillägnad den avgående konsthistorieprofessorn M.-B. Wadell, en volym i Nationalmuseets *Art Bulletin*-serie och till slut – kanske något oväntat – en volym i demokratiutredningens forskningsserie, *Demokratins estetik*, SOU 1999:129. Den tematiska

spännvidden är stor i de göteborgska bidragen till dessa samlingsvolymerna. Till de ämnen som behandlas hör stensulpturer i Västergötland, modebilder på Internet, digitalt fotografi, visuell kompetens och ett försök att visa att det finns odemokratiska bilder (SOU 1999:129, s. 11–42).

De fyra doktorsavhandlingarna är genomsolida, lärda, väl strukturerade arbeten som på ett utmärkt sätt illustrerar en av den humanistiske forskarens kardinaldygder, förmågan att på ett klagörande vis organisera stora och svåröverskådliga empiriska materialmängder. I ett av fallen handlar det dessutom om ett pionjärbete. Arbetet om reliefbilder för visuellt handikappade är det första större arbetet om denna speciella typen av bilder. De mindre arbetena är av växlande karaktär, från genomarbetade artiklar till skissartade utkast.

Det är tydligt att den konst- och bildvetenskapliga institutionen har genomgått en vitaliseringsprocess under de senaste åren, något som visar sig bl. a. i statistiken över färdiga doktorsavhandlingar. Under perioden 1980–1995 var det sammanlagt fem konsthistoriska disputationer vid Göteborgs universitet, under de tre åren 1997, 1998 och 1999 var det fyra. Tendensen är alltså uppåtående, men som vid resten av fakulteten är diskrepansen stor mellan antalet doktorsavhandlingar under arbete och antalet avslutade sådana.

Att det produceras ett ökande antal goda doktorsavhandlingar i ämnet är i och för sig glädjande, men medaljen har också en baksida. Att en så stor del av den kvalitativt mest högtstående forskningen på det konst- och bildvetenskapliga området representeras av doktorsavhandlingar är ett tydligt uttryck för de trånga villkoren för humanistisk forskning i dagens Sverige. Internationellt sett är en doktorsavhandling ett gesällprov som måste avläggas för att kunna påbörja en fast karriär som humanistisk forskare. Vid den humanistiska fakulteten i Göteborg är skiktet av fast anställda forskare med tid till egen forskning av det mera krävande slaget mycket mycket tunt. Det gäller institutionen för konst- och bildvetenskap, och det gäller i större eller mindre grad – för det mesta större – alla de andra institutionerna inom den humanistiska fakulteten.

Innehavaren av professuren i konst- och bildvetenskap framstår som en ovanligt dynamisk ledare av en forskningsmiljö med en spännande profil. Under de senaste åren har ett antal externfinansierade projekt placerats vid institutionen. Göteborgsinstitutionen är den enda i Sverige som ägnar sig åt funktionshinder och visualitet. Här borde det också kunna finnas möjligheter till tvärvetenskapligt samarbete (bl. a. med neurolingvistik och praktisk filosofi).

Publiceringen av forskningsresultaten behöver förbättras. En nyinrättad skriftserie vid institutionen kommer att göra det lättare för institutionens

forskare att raskt få ut sina arbeten, men en genomgång av de senaste årens publikationslistor visar en generell frånvaro av internationella publikationer. Citeringsundersökningen säger inte mycket om konsthistoria, men det borde vara en tankeställare att där inte finns några citeringar från Göteborg under 1990-talet. Originella arbeten som avhandlingarna om taktila bilder och om fascistisk arkitektur i mellankrigstidens Italien borde komma ut på större utländska förlag, för att nämna ett par exempel.

Forskningen i konst- och bildvetenskap visar en klart uppåtgående kurva, och ämnet har goda möjligheter att inom överskådlig framtid placera sig i tätskiktet vid fakulteten.

Latin

Undervisning och forskning i latin har funnits vid Göteborgs universitet alltsedan dess tillkomst. Inom ämnet har institutionen ägnat en stor del av arbetet åt litterära, historiska och idéhistoriska texter, det latinska språkets utveckling under antiken, och textkritisk utgivning.

Två skrifter med allmänt litteraturhistorisk, historisk och idéhistorisk inriktning har inlämnats. Bägge skrifterna behandlar författare från början av romersk kejsartid och deras attityder till sociala förhållanden. I monografen *Women in Roman Literature* behandlas sex romerska silverålderförfattares inställning till kvinnor. Denna undersökning är ett pionjärarbete som förtjänar att ha en central plats i den satsning på kvinnohistoria som humanistiska fakulteten gjort under nittiotalets senare del. Arbetet har också fått ett gott mottagande i internationella facktidskrifter. Den tidiga romerska silverålderslitteraturen ger också materialet till en socialhistorisk och litteraturhistorisk undersökning, *Entertainment and Violence in Ancient Rome*. Den underhållning det är fråga om är inte bara gladiator-kamper och avrättningar på arenor utan också teaterföreställningar och kapploppningar. Också i sådana sammanhang kunde uppenbara inslag av våld ingå, något som inte väckte några större protester hos moraliska författare från början av kejsartiden. Också detta verk har uppmärksamats i den internationella antikmiljön. Dock saknar man hänvisningar till mer teoretiska moderna verk om sociala förhållanden under tidig romersk kejsartid.

En omfattande undersökning av latinska verb med suffixet -sco är ett ambitiöst försök att åstadkomma en allsidig modern redogörelse för denna typ av verb. Ett arbete om Valla är en utgåva med inledning och översättning av en liten skrift som inte har publicerats tidigare. Detta är ett undantag i det att ämnets forskare eljest utmärker sig i det svenska sammanhanget genom sitt arbete med latinets klassiska period.

Vad gäller rekrytering av doktorander är bilden dyster; bara två nya har tillkommit under de senaste fem åren och endast en har disputerat. Externa

medel inflyter heller inte i någon stor utsträckning. Inte heller synes de bibliometriska studierna ge så stort utslag, men där har å andra sidan ovan anförts att man med andra bibliografiska instrument kan få en annan och för latinet i Göteborg ljusare bild.

Institutionens ganska stora volym externa medel under 1990-talet hänför sig till stor del till den forskning som förre professorn i latin bedrev i afrikanska språk.

Ämnet befinner sig i en akut situation. Forskningsledningen har under en följd av år varit svag, och sedan 1998 finns det ingen professor i ämnet. Två av de tyngst vägande arbetena som inlämnats till bedömning är skrivna av forskare som inte längre är anställda vid institutionen, och i den senaste årsrapporten (1999) har bibliografin krympt till fyra nummer (två artiklar av en inte längre anställd forskare och två bidrag till den lokala *Humanistdagboken*). Den återstående fast anställde docenten har sedan 1995 bara publicerat två korta artiklar.

Institutionen hade tidigare ett gott samarbete med den litteraturvetenskapliga institutionen och var också i andra avseenden utåtvänd, med gäster från utlandet och annat internationellt samarbete. Nu tycks den ha stagnerat. Den är svagt bemannad både kvantitativt och kvalitativt. För att ämnet skall kunna ingå i tvärvetenskapliga forskningsaktiviteter som kräver latin (t. ex. idéhistoria, litteraturvetenskap, medeltidsstudier, renässans- och barockstudier, romansk språkhistoria) måste det tillföras friska pengar, varför inte till *nylatin* – det internationella lärdoms- och litteraturspråket under århundradena efter reformationen.

Lingvistik

De åtta inlämnade alstren är alla publicerade antingen i strikt kvalitetsgranskade tidskrifter som *Journal of Semantics*, *Journal of Pragmatics*, *Aphasiology*, eller i samlingsvolymerna utgivna på högt reputerade förlag (Blackwell, Cambridge University Press, Benjamins, Edward Arnold). Skrifterna uppfyller till den här delen sålunda alla rimliga kvalitetskrav och kunde tjäna som förebild vad beträffar strävan att publicera forskningsresultaten så synligt som möjligt. Temata för artiklarna avspeglar tyngdpunkterna i institutionens forskningsprofil: kommunikativ och formell semantik, avvikande språkbetaende, datalingvistik. (Vill man anlägga kritiska synpunkter på det inlämnade materialet kan man säga, att de flesta artiklarna är rätt korta och några överlappar innehållsmässigt.) Institutionens forskningsprofil som helhet uppvisar dock en imponerande bredd, och det syns också en förskjutning genom åren, så att forskningsobjekten med tiden bytts ut.

Flera av institutionens forskare är internationellt väl etablerade – exempelvis genom ledande positioner i vetenskapliga sällskap, utvärderingsuppdrag och i redaktionellt arbete för vetenskapliga tidskrifter – och yngre

förmågor väntar på att stiga fram. Institutionen är en av de livaktigaste vad beträffar generering av externa medel. Doktorsproduktionen är låg i förhållande till antalet doktorander. Ett stort arbete har gjorts för att etablera samarbete i olika riktningar, både inom Göteborgs universitet och på ett nationellt plan. Institutionen har spelat en viktig roll vid tillkomsten av flera tvärvetenskapliga forskningscentra och utbildningsprogram, exempelvis Centrum för studier av kulturkontakt och internationell migration (KIM), vilket sedermera flyttat till Temanämnden, och Kollegium SSKKII – Centrum för studier av språk, semantik, kommunikation, kognition, information och interaktion. Institutionen har varit synnerligen aktiv med att anordna forskarkurser och -symposier både i Göteborg och nationellt. Till den positiva bilden kan också läggas det goda utfallet för ämnet i den bibliometriska undersökningen.

Litteraturvetenskap

I ämnespresentationen heter det att ämnet rent teoretiskt omfattar all världens litteratur, men att tyngdpunkten i praxis ligger på skandinavisk, särskilt svensk, litteratur.

Två professorer i ämnet har gjort urvalet av de åtta bästa arbetena. I sitt följebrev skriver de att de har ”försökt välja skrifter som dels är ’nyskapande’ i någon mening, dels visar bredden i vår vetenskapliga produktion”, och de har också försett de åtta verken med korta motiveringar för valet. Det rör sig om två doktorsavhandlingar och sex monografier av mycket växlande slag. Allt är på svenska, men en essäsamling bygger till stor del på tidigare publicerade uppsatser, varav några på engelska.

Nästan genial är en liten opretentiös bok med analyser av femton 1900-talsdikter. Med stor men diskret lärdom och tålmodig, precis närläsning öppnas de ofta svårförståeliga dikterna. Tomas Tranströmers poesi är föremålet för en av avhandlingarna, som är en tät beskrivning av den författarens estetik och en läsning av hans verk som en utlöpare av de sista hundrefemtio årens symbolistiska tradition. Avhandlingen har utkommit på Bonniers förlag.

Och här finns tre starka arbeten om renässans- och barocklitteratur. Ett av dem är en avhandling om göticismens estetik. Ämnesvalet är originellt, eftersom denna strömning tidigare företrädesvis har undersökts av historiker. Intressant är också att både svenska och danska verk behandlas, både på latin och folkspråk. Även metodiskt är detta en lysande avhandling. Det andra verket är ett pionjärarbete om svensk andaktslitteratur 1650-1720, som analyseras med tyngdpunkten på den litterära institutionen och den retoriska traditionens betydelse. Och vidare en samling av undersökningar av den nordiska metriks tidiga historia. Slutligen ett omfattande arbete

om den moderna svenska romanen. Styr av en samlande metafor om romanen som forskningsresa genomförs en undersökning av en lång rad arbeten mot en solid bakgrund av estetisk och filosofisk lärdom. Efterhand koncentrerar analysen sig på en roman av P. O. Enquist, *Hess*.

Urvalet ger ett högst övertygande intryck av en inspirerande forskningsmiljö, som har sin tyngdpunkter i nordisk medeltid, renässans, barock och modernism men som också ger plats för andra perioder. De berörda forskarna ser ut att stimulera varandra. Också i det stora arbetet om moderna svenska romaner ger sig författaren god tid för en diskussion av barockdiktaren Stiernhielm. Men vi förvånas över att man i så stor utsträckning publicerar på svenska.

Institutionen har haft mellan 54 och 58 doktorander under den aktuella perioden, 15 har blivit färdiga. Den litteraturvetenskapliga institutionen tillhör storproducenterna vid fakulteten i fråga om avhandlingar, bara historia producerar fler. Även vad gäller den externa finansieringen är prestationen god. Man tar in ungefär lika mycket i forskningsbidrag och på uppdrag som man har i tilldelning från den egna fakulteten. Hyggligt, fast inte riktigt lika gott, är utfallet av den bibliometriska undersökningen. Ämnets storlek till trots har man ganska få publiceringar i internationella tidskrifter, och den utförda forskningen har inget påtagligt internationellt genomslag. Det förtjänar den, och en ökad internationalisering även av publiceringen skulle säkert falla väl ut.

Institutionen har en ström av gästföreläsare från de nordiska länderna och under de senaste åren har gästerna kommit också från Sydney, Amsterdam, Ann Arbor, Austin och Berlin. Institutionens egna medarbetare är likaså ofta inbjudna som gästföreläsare. För tiden 1995–1999 noterar vi Åbo, Edinburgh, Oslo, Trondheim, Greifswald, Münster, Nottingham, Frankfurt a. M., London, San Francisco, Washington, Basel och Dublin. Flera är aktiva medlemmar av internationella forskningsföreningar. 1999 arrangerade institutionen två stora konferenser, en nordisk kongress om renässans- och barocklitteratur och ett internationellt forskarsymposium om filologi och litteraturvetenskap i studiet av fornnordiska texter.

Institutionen har en livlig utåtriktad verksamhet i form av föredragsverksamhet och bidrag till den svenska pressens ledande kultursidor, där också forskare från institutionen varit verksamma som redaktörer.

Musikvetenskap

Forskningen vid institutionen för musikvetenskap vid Göteborgs universitet kännetecknas av stor bredd. Forskningen gäller konstmusikens historia, populärmusikens historia, musikpsykologi och musikpedagogik; där finns musiksociologiska och musiketnologiska studier, arbeten om musikinstrumentens historia, musikteoretiska och semiotiska studier; och där finns

inte minst den göteborgska avhandlingsspecialitet som innebär en kombination av humanistisk forskning och konstnärligt utvecklingsarbete. Med inriktningen på musiksociologi och musiketnologi och konstnärligt-kreativa avhandlingar har institutionen fått en distinkt forskningsprofil ("Göteborgs-skolan").

De inskickade åtta arbetena visar att bredd gott kan förenas med hög kvalitet. Där finns fem arbeten i flerhundraårsdorsklassen: om musiklivet i Göteborg under mellankrigstiden, om musik i radio och TV 1925–1995, om svensk rockmusik, en doktorsavhandling om komponisten Allan Peterson och en doktorsavhandling om gitarrspelteknik på 1800-talet.

Alla dessa arbeten framstår som synnerligen gedigna humanistiska forskningsbidrag. De bygger på grundliga källstudier, de täcker in hittills försummade områden, de demonstrerar musikvetenskaplig skicklighet på hög nivå, och – inte minst – de är välskrivna. Det sist nämnda verket är ett utmärkt exempel på hur en erfaren praktikers kunskaper kan bidra till humanistisk forskning. Författaren framhäver att arbetet är att betrakta som tillämpad forskning i det att det mynnar ut i en antologi med gitarrstycker från 1800-talet, arrangerade för nutida gitarrer (som skiljer sig en hel del från 1800-tals-instrumenten) och utprovade i hans egen undervisning. (Notsamlingen är avhandlingens del 2.) Beteckningen *tillämpad forskning* skulle med fördel kunna användas på mycket av det som görs i humaniora, inte minst i de s.k. stora skolämnena, men det är ovanligt att humanisterna själva är så medvetna om vad de gör som man är vid musikinstitutionen i Göteborg.

De tre artiklarna vidgar perspektivet ytterligare. I en av dem tydliggörs Göteborgsskolans teoretiska fundament. Den andra artikeln analyserar förhållandet mellan musik och bild i några smakprov från musikvideogenren. I den tredje artikeln utvidgas musikvetenskapens traditionella område – analyser av musikaliska anordningar av ljud från instrument o. d. och tystnad – till analyser av alla möjliga ljudomgivningar ("soundscapes"), t. ex. sådana ljud som vi omges av när vi färdas i bilar av olika slag.

Tre av de stora arbetena ingår i musikinstitutionens utmärkta skriftserie. Ett av dem har också publicerats på Bo Ejeby Förlag i Göteborg. Två av artiklarna är tryckta i välrenommerade tidskrifter, den tredje ingår i en artikelsamling tryckt i Finland. Institutionen för musikvetenskap uppger att fem större böcker skrivna av forskare vid institutionen har utkommit i stora upplagor under de tre sista åren och att institutionen generellt fäster stor vikt vid den tredje uppgiften och deltar flitigt i utåtriktade evenemang av olika slag, vilket också bekräftas av de årliga forskningsöversikterna.

Musikämnet tillhör tätlaget inom fakulteten i fråga om antal disputationer (11 stycken under perioden 1995–99), men också här kunde genom-

strömningen varit bättre. Av de sammanlagt 41 doktorsavhandlingsprojekt som finns i katalogen för 1999 var 13 med på listan för 1995/96. Andelen gengångare är tämligen jämnt fördelad på de två forskarutbildningsämnena *musikvetenskap* och *musikvetenskap, konstnärligt-kreativ inriktning*. Vi noterar att av de fem disputationer som enligt verksamhetsplanen för 1999 skulle äga rum det året blev det i realiteten bara en. En jämförelse av listorna för olika år ger också vid handen att ganska många projekt avbryts utan att leda till disputation. Till forskarutbildningens problem hör bl. a. att praktiska inslag saknas och att den vetenskapliga kompetens som utbildningen leder till är snäv, åtminstone om man jämför med likartade utbildningar i Danmark och Norge.

Citeringsstudien ger en positiv bild för musikvetenskapens del. Till de positiva sidorna hör också goda internationella kontakter (forskar- och doktorandnätverk, konferenser, publikationer, sakkunniguppdrag o.s.v.) och likaså det faktum att den externfinansierade och beställda forskningen (med medel från Göteborgs universitet, HSFR, Riksbanken, Svenska Musikerförbundet, STIM, Sveriges Radio m. fl.) fört till inte mindre än tio större arbeten som spritts till allmänheten i bokform.

Den musikvetenskapliga forskningen tillhör toppskiktet vid den humanistiska fakulteten. Bredden i forskningsaktiviteterna har emellertid också en negativ sida. Institutionen har, som prefekten uttrycker det, ”en tendens att spänna bågen för hårt”. Musikforskarna tenderar med andra ord att bli överlastade med olika uppgifter – ”vi arbetar för mycket”. En tendens till nedgång i externfinansieringen kan också förmärkas.

Nygrekiska

I fakultetens strategidiskussion hösten 1999 beskriver den ende fast anställda ämnesföreträdaren ämnets profil som forskning i språkvetenskap och interkulturella frågor.

Ämnet reagerade inte på utredningsgruppens anmodan om att skicka in sina åtta bästa arbeten. Grunden till detta är antagligen att man i stort sett inte har publicerat något de sista tio åren. Fakultetens forskningsöversikter 1995-99 nämner bara en enstaka artikel tryckt i en kongressrapport från Salzburg och ett bidrag till fakultetens humanistdagar 1998, båda av den fast anställda läraren. Denne har internationella kontakter genom Europeiska förbundet för nygrekiska studier och är ordförande i Nordiska sällskapet för nygrekiska studier. Avdelningen har i genomsnitt haft ett par utländska gästföreläsare per år.

Under den aktuella perioden har det funnits mellan en och tre doktorander. Ingen av dem har ännu lagt fram sin avhandling.

Nygrekiska har fått medel från HSFR för ett datorbaserat korpusprojekt om tidningsspråk och ett projekt om ”den problematiska greklandsbilden”, men har på senare år inte genererat externa medel (bortsett från ett anslag på 23 000 år 1999) och syns inte alls i den bibliometriska undersökningen.

De föreliggande upplysningarna visar ett litet ämne som efter att ha funnits i drygt 25 år ännu inte riktigt funnit sin form. Man kan dock anta att ämnet går att motivera både internt som en del av fakultetens språkpalett och externt med tanke på de många grekiska invandrarna i Sverige och vikten av kulturella och ekonomiska förbindelser mellan Sverige och Grekland. Nygrekiskans framtid i Göteborgsfakulteten bör också ses i ljuset av det vidare samarbetet med systerfakulteten i Oslo.

Religionsvetenskap

Inom religionsvetenskap, ett av de större ämnena vid fakulteten, är forskningsinsatsen imponerande. De två delområden, som är centrala för ämnets forskning och forskarutbildning, är religionshistoria och tros- och livsåskådningsvetenskap.

De monografier och artiklar som insänts från religionsvetenskap speglar verksamheten vid en levande och forskningsinriktad institution. Tyngdpunkten i de insända arbetena ligger på bibelvetenskap, religionshistoria och kyrkohistoria. Inom forskningen om Gamla testamentet har inlämnats flera arbeten om Septuaginta, den grekiska versionen av Gamla testamentet. Två monografier tar därvid upp problem som uppstår vid en översättning av en helig skrift till ett språk från en helt annorlunda kultursfär. Också Nya testamentet är ett aktivt forskningsområde på institutionen. En lärd monografi, *Story as History – History as Story*, bygger vidare på Birger Gerhardssons forskningar om evangelietraditionens judiska rötter varvid tillämpas bl a. de lärdomar som framkommit genom aktuella studier av den muntliga traditionen i den grekisk-romerska världen. Det rör sig således om en komparativ undersökning med stor relevans också utanför bibelvetenskaperna. Att verket blivit publicerat i en prestigefylld tysk serie visar att det rör sig om ett arbete av hög vetenskaplig klass.

Den nordiska förkristna religionen står i centrum i en diskuterande artikel och i en monografi om Freja, där spännande komparativa aspekter också lagts på det fornnordiska materialet. Även missionstiden med dess konflikter med den hedniska religionen är ett ämnesområde som är centralt i institutionens forskning, bl. a. i ett instruktivt arbete som ingår i det ännu inte avslutade verket *Sveriges kyrkohistoria*. Modern kyrkohistoria representeras av en doktorsavhandling, *Påven i spegellandet*, som behandlar tyska och svenska mediars behandling av Pius XII och Johannes XXIII och hur påvarnas syn på sig själva påverkades av denna uppmärksamhet i

pressen. Denna avhandling behandlar ett kyrkohistoriskt ämne, men är skriven inom ramen för tros- och livsåskådningsvetenskap, det andra av institutionens två delområden. Detta område företräds därutöver bara av en längre artikel om Edmund Husserls fenomenologiska tradition. Kvaliteten på dessa arbeten är genomgående god, men speciellt arbetena om nytestamentlig bibelforskning befinner sig på en internationellt mycket hög nivå. Det bör framhållas att lärare vid institutionen också ägnat sig åt meriterande populärvetenskaplig verksamhet.

Internationella kontakter är viktiga för religionsvetenskap, som arbetar globalt samtidigt som det är ett traditionellt lärdomsämne. Presentationen av verksamheten i häftena om forskning vid Humanistiska fakulteten understryker att lärare och forskare inte bara håller sig à jour med forskningen i världen utanför Göteborg utan aktivt deltar i olika projekt. Att institutionen har fungerat som koordinators för ett ERASMUS-samarbete under flera år är ett bevis på denna ambition.

Den bibliometriska undersökning, som kommit till användning för denna granskning, är föga givande för religionsvetenskap eftersom centrala tidskrifter för teologi inte ingår bland de bibliografiska databaserna.

Under den senaste femårsperioden har tre disputationer hållits, vilket är för litet för ett så stort ämne med såpass många doktorander. På detta fält måste institutionen intensifiera sin verksamhet.

Det är positivt att institutionen för år 1999 har erhållit betydligt mer externa medel än under närmast föregående år.

Slaviska språk

De inlämnade publikationerna rör till största delen polonistik, forskning i polska språket. Denna del är inte speciellt omfattande. Det tyngsta bidraget är en betydande del (cirka 250 sidor) av ett verk om polskans morfologi (*Gramatyka współczesnego języka polskiego*, Warszawa 1998–1999). Produktionen som skall evalueras omfattar också ett antal artiklar i två encyklopedier om polska språket och lingvistik samt en intressant artikel om hur polska barn i Sverige tillägnar sig polskans kasus (1993). En kort preliminär artikel berör en ljudförändring i urslaviskan (1998). Till denna del är den inlämnade produktionen inte speciellt omfattande.

Något överraskande representeras forskningen i ryska språket bara av en doktorsavhandling (1998) om de fyra ryska verb som uttrycker stående, liggande, sittande och hängande. Också en avhandling om rysk litteratur har inlämnats, rörande delar av Vladimir Nabokovs produktion (1996). Det är vårt intryck att forskningen i ryska är i behov av vitalisering. Den dokumenterade akademiska återväxten i polonistik är också relativt anspråkslös.

Slavistiken är väl inarbetad i Göteborg sedan decennier, men forsknings-situationen är f.n. inte tillfredsställande. Ämnet behöver vitaliseras. Det är dock en liten ljuspunkt att ämnet har haft vissa externa bidrag under den gångna treårsperioden (även om vi ser en sjunkande tendens, och även om vi måste ta hänsyn till att en del av medlen avser uppdrag för tolkutbildning, inte forskning). Ämnet har haft sex till åtta doktorander under de senaste åren och fem disputationer. Inbjudna föreläsare och institutions-medlemmarnas gästprofessorer, gästföreläsningar och konferensdeltagande visar på en hygglig internationell aktivitetsnivå.

Spanska

Ämnet är en del av institutionen för romanska språk och samarbetar med Iberoamerikanska institutet. Betydelsen av forskning i spanska ämnen är stadigt stigande i takt med det växande antalet spankstalande invandrare i Sverige och också mer generellt som en följd av globaliseringen; spanska är ett av världens mest talade språk. Vid Göteborgs universitet har det funnits en professor i spanska sedan 1993, och institutionen har därutöver två docenter.

Utväljandet av de åtta bästa arbetena gav oss ett något negativt intryck av institutionen. Man avstod tydligen från att diskutera kvalitet med varandra och skickade i stället in elva arbeten från tre forskare. Alla arbetena är artiklar, flera ännu inte publicerade. Ämnesområdena är dels litteraturvetenskap om moderna spanska författare, dels språkvetenskap, och där finns också en historisk-sociologisk beskrivning av två områden i Afrika. Inget tyder på någon livlig intern kommunikation.

Men det finns också tecken som pekar i annan riktning. Institutionen har ofta gäster från utlandet, och man har ett Sokratessamarbete med flera spanska universitet. Professorn i ämnet har många förtroendeuppdrag, han deltar ofta i bedömningsarbete vid andra universitet, och han har under den här aktuella perioden flera gånger inbjudits att gästföreläsa vid universitet i Spanien, Tyskland och Norge.

Under den undersökta tidsperioden har ämnet haft 6–7 doktorander, men bara en disputation. Andelen externa medel är låg.

Sammanfattningsvis är vårt intryck att detta är en liten men aktiv forskningsmiljö, som kan utveckla sitt interna samarbete och som bör söka former för att få bättre utväxling på sin talang och sina ambitioner.

Svenska språket

Institutionen har inlämnat inte mindre än 18 publikationer för bedömning, vilket förklaras av att institutionen egentligen består av två avdelningar. Åtta doktorsavhandlingar representerar nordiska språk och åtta språkvetenskaplig databehandling. Dessutom har insänts ett band av tre-

bandsordboken *Nationalencyklopediens ordbok* och en samlingskrift av Sture Allén (med artiklar från en tidsrymd av 40 år). Skrifterna utvaldes av institutionens professorer och docenter.

De nordistiska doktorsavhandlingarna uppvisar en imponerande bredd och kvalitet: de omfattar allt från lingvistiskt inspirerade analyser av nusvenskan (*Kongruens i svenskan*, 1993) och retorisk analys av predikospråk (*Att övertyga från predikostolen*, 1997) till lexikografihistoria (*Lexikografihistorisk spegel: Den enspråkiga svenska lexikografins utveckling ur den tvåspråkiga*, 1998) och filologi (*Studier i Codex Wormianus*, 1997). Upprätthållandet av de diakrona och filologiska traditionerna måste betraktas som mycket lovvärt. Den högtstående praktiskt utövande lexikografen vid Språkbanken (Språkdata) representeras bl. a. av ett band av *Nationalencyklopediens ordbok*, vars kvalitet är väl omvitnad. Trots att så många skrifter insänts, förvånas man av, att där inte ingår ett enda bidrag av institutionens professorer. Likaså inställer sig en kritisk reflexion beträffande det ringa in slaget av mera teoretiskt inriktade och på internationella fora publicerade bidrag från *Språkbanken*. Denna enhet har varit ett av de stora satsningsområdena inom fakulteten, varför speciella förväntningar kan ställas på den också vad beträffar teoretisk output med internationell genomslagskraft.

Svenska språket hör till toppinstitutionerna vad beträffar antalet gran-skade doktorsavhandlingar och generering av externa medel.

Tyska

Institutionen har valt ut fyra monografier och fyra artiklar (varav en uppges vara under tryckning, dock utan angivande av publikation). I en bok utgiven av Gunter Narr Verlag behandlas användningen av *es* före satsobjekt vid transitiva verb. Boken ger en systematisk och detaljerad översikt över verbtyper och individuella verb, med illustrationer från ett stort korpusmaterial. Tre böcker utgivna i Göteborger Germanistische Forschungen tar upp följande ämnen: verb och ellips i modern tyska, användningen av perfektum i medelhögtyska samt ordlistor och urvalskriterier för att etablera ett centralt ordförråd i tyskundervisningen.

Ämnesföreträdaren bidrar med en artikel om satsklyvning och "lång extraktion" i germanska språk publicerad i en bok om *Wortstellung und Informationsstruktur* (Max Niemeyer Verlag) och en artikel under publicering om indirekt tal i folklig berättarstil i tyskan. Ett viktigt arbete skrivet av en annan forskare ger en systematisk och utförlig översikt över "Zeichenkonzeption in Rhetorik, Stilistik und Poetik vom 19. Jahrhundert bis zur Gegenwart", publicerad i ett stort referensverk om semiotik utgivet av Walter de Gruyter. En text av Theodor Fontane analyseras i en artikel publicerad i *Germanistische Schlaglichter* (Göteborg & Uppsala).

Huvuddelen av forskningen, som den dokumenterats genom de inlämnade arbetena, är i tyska språket (i motsats till tyskspråkig litteratur), speciellt syntax. Standarden är god. Vi noterar att tre av de åtta arbetena är utgivna på ledande internationella förlag.

Tyska utmärker sig inte speciellt vad gäller de kvantitativa måtten, men andelen externa medel visar en stigande tendens. Projektet ”Tyska som undervisningsmedium i den svenska grundskolan” har tilldelats ett större anslag från HSFR. Citeringsundersökningen ger moderata resultat. Det har bara kommit ut en doktorsavhandling under den undersökta tidsperioden.

Vetenskapsteori

Den vetenskapsteoretiska institutionen tillhör fakultetens minsta (två fasta tjänster och en halvtidssekreterare), men forskningsaktiviteten i ämnet har ända från början (1963) varit mycket hög. Det återspeglas i de åtta trycksaker som kommit bedömargruppen tillhanda. De består av fem böcker, ett tidskriftshäfte och två särtryck. I detta material finner man sammanlagt nio artiklar av institutionens forskare (varav ett par som medförfattare), vidare två doktorsavhandlingar och ett bidrag till den humanistiska fakultetens skriftserie *Forskningens villkor*. Två av dessa arbeten är på svenska, resten är på engelska i samklang med institutionens orientering mot den engelskspråkiga delen av världen. En av de böcker som artiklarna ingår i har publicerats på ett synnerligen välrenommerat förlag, The MIT Press, och de andra artiklarna i olika utländska sammanhang, inklusive ett par välkända engelskspråkiga tidskrifter, vilket kan ses som ett uttryck för att publikationerna håller sig på en god internationell nivå.

Den tematiska spännvidden är ganska stor i de inlämnade arbetena. Två av böckerna är ett resultat av ett flerårigt forskningsprojekt om teknologi och ideologi, finansierat av HSFR. Två av artiklarna handlar om klimatförändringsforskning och klimatförändringspolitik och bygger på ett flernationellt EU-projekt. Ett par andra artiklar behandlar ämnen i generell vetenskapsteori. Den ena doktorsavhandlingen befattar sig med feministisk vetenskapsteori, den andra är en vetenskapshistorisk studie med ett originellt tema – indisk astronomi och matematik i den franska upplysningstidens perspektiv.

Vi konstaterar att den vetenskapsteoretiska forskningen i Göteborg så som den här representeras är väl förankrad i aktuell vetenskapsteori och att de göteborgska forskarna – enkannerligen professorn i ämnet – aktivt medverkar i den internationella utvecklingen på området vetenskapsteori. Men man spänner bågen ganska mycket när man inom en så liten institution försöker fokusera både på ”kontroversstudier” rörande risk och klimat-

förändring etc., genusdimensioner i forskningen, paradigmskiften, uppkomsten av nya vetenskapliga disciplinbildningar, vetenskapens utveckling i olika civilisationer, globaliseringens inverkan på vetenskaperna, kontinentala vetenskapsfilosofiska skolor, forskningspolitiska studier och mera därtill. Institutionen framstår som nationellt ledande på området "Science and Technology Studies" och har byggt upp ett omfattande internationellt nätverk. Den internationella orienteringen återspeglas också i publikationslistorna och i citeringsundersökningen. Denna lilla institution är bland de främsta i citeringsstudien och en av de få som har publikationer med hög impact factor.

I förhållande till institutionens storlek produceras det anmärkningsvärt många doktorsavhandlingar i vetenskapsteori (sju stycken under de sista fem åren), och förhållandet mellan antalet doktorsavhandlingar under arbete och antalet disputationer är åtskilligt bättre än genomsnittet i fakulteten.

Problem finns. De har först och främst med institutionens litenhet och de alltför breda ambitionerna att göra. Man har ambitionen att vara generalister men tvingas till specialisering på grund av bristen på personal. Med så få fast anställda forskare uppstår det också lätt problem med kontinuiteten i verksamheten. Problemet med för liten kritisk massa upplevs som akut, heter det i institutionens självbeskrivning. Samtidigt är det så att jordbruks- och industrisamhällets förvandling till kunskapssamhälle är ett överraskande dåligt utforskat område. Fakulteten har en tillgång i den under några årtionden uppbyggda kompetensen på det vetenskapsteoretiska området som den bör ta vara på och vidareutveckla.

Trots sin litenhet tillhör institutionen för vetenskapsteori elitlaget i fakulteten forskningsmässigt sett. Det är särskilt den internationella orienteringen som imponerar.

Sammanfattning

Översikten över de enskilda ämnena visar att det finns områden vid fakulteten där forskningen är stark också i ett internationellt perspektiv. Att forskningen överlag hävdar sig gott i ett nationellt perspektiv framgår av bibliometristudien (bilaga d). Det är dock stora skillnader mellan de enskilda ämnena. Vi diskuterar separat de språkliga och de icke-språkliga ämnena. Översikten tar inte med jämförande språkforskning, som är nedlagt.

Rangordning av språkämnena

Göteborgs universitet har stolta traditioner inom språkvetenskapen. Här verkade en gång sinologen Bernhard Karlgren och semantikern Gustaf Stern,

för att nämna ett par namn från en äldre tidsepok. Också i våra dagar spelar språkforskare från Göteborgs universitet en viktig roll och producerar forskning av hög standard. Bland språkämnen kan vi identifiera en tätgrupp med mycket bra forskning:

engelska, lingvistik, nordiska språk.

Inom dessa ämnen produceras det forskning av hög kvalitet. Ämnena utmärker sig också när det gäller de kvantitativa måtten: de har mest publikationer, största antalet färdiga doktorer och mest externa medel. Institutionerna ger ett intryck av att fungera bra.

I en andra grupp placeras vi följande ämnen:

afrikanska språk, arabiska, franska, slaviska språk, tyska.

Även i dessa ämnena görs det god forskning. Men ämnena har producerat få färdiga doktorer under den undersökta tidsperioden, flest inom slaviska språk. Afrikanska språk genererar mer externa medel än de får genom den ordinarie tilldelningen, och även tyska har en hög andel externa medel, medan siffrorna är moderata eller låga för de övriga ämnena.

Den tredje gruppen omfattar följande ämnen:

grekiska, italienska, japanska, latin, nygrekiska, spanska.

I dessa ämnen finner vi problem av olika slag, som framgår av ämnesöversikten ovan. Det har producerats få eller inga färdiga doktorer under den undersökta perioden. Ämnena genererar små eller inga externa medel för forskning.

Några problem och utmaningar för språkämnen

Språkämnen är olika stora och de varierar i karaktär. I lingvistik är det generella problemställningar som är i fokus, oavsett språk. Lingvistik är ett mer typiskt forskningsämne och betonar teori mer än särspråken, där det alltid ingår en större eller mindre grad av praktisk språkträning. De främmande språken är också bredare än nordiska språk, som är ett mer utpräglat språkämne, medan nordisk historia, litteratur o.s.v. ingår i andra universitetsämnen. De främmande språken omfattar inte bara språk i snäv mening men också litteratur och kultur.

Bredden i de främmande språken är både en styrka och en svaghet. Språk och kultur hör nära samman. Vi lär oss språk till stor del genom att läsa litteratur, och språk- och litteraturstudier förenas i stilistiken och filologin. Svagheten är att det tar tid att lägga den breda grunden. En forskarstuderande i främmande språk borde därför få en extra forskningsförberedande termin.

Ett annat problem är att det blir svårare att ha en forskningsanknytning i undervisningen i främmande språk på lägre nivåer, speciellt för språk som inte undervisas i skolan. Det är en stor utmaning att finna en lösning på detta problem. Det är viktigt både för studenten, som tidigt bör få en inblick i forskningsproblem och -metoder, och för språkforskaren, som får en mer stimulerande arbetsituation.

De främmande språken – mindre ämnen

Med mindre ämnen menas här inte språk som är små i den bemärkelsen att de är obetydliga eller att de har få talare. Bland dessa ämnena finner vi språk med mångfaldiga miljoner talare: arabiska, japanska, o.s.v. Men ämnena har av olika skäl bara byggts ut i begränsad omfattning vid universiteten. I en tid med ökande internationella kontakter blir dessa ämnen allt viktigare för att bygga broar till främmande folk och kulturer. Expertis finns ofta bara på universiteten.

Det är i princip positivt att Göteborgs universitet har forskning och undervisning i ämnen som arabiska, afrikanska språk och japanska. Frågan är emellertid om ämnena bör vara så självständiga som de är. För att bevara ämnena är det önskvärt att det etableras samarbete med andra universitet, både i Sverige och andra länder. I vissa fall kan det vara aktuellt att etablera områdesstudier i samarbete med andra fakulteter, t. ex. med utgångspunkt i existerande centrumbildningar: Centrum för Afrikastudier, Centrum för Mellanösternstudier o.s.v. Det är också viktigt att få till stånd extern finansiering, så som skett i afrikanska språk.

Om det ska ske en nedskärning, bör det övervägas om det inte är rimligare att reducera större ämnen med låg forskningsaktivitet än att helt ta bort viktiga "mindre" ämnen. Det som har tagits bort kan vara svårt att bygga upp igen. Men här måste det göras ett övervägande som tar hänsyn till alla universitetets uppgifter inom forskning, undervisning och popularisering, och bedömningen måste vara underkastad en genomtänkt vision för fakulteten. I kapitel V presenterar vi i den andan några tankar om utvecklingen av "Afrikansk-orientaliska studier".

Äldre språk

Språk är en bro inte bara i rum utan också i tid. Vi måste bevara kunskapen om äldre språk. Tolkning av äldre texter är en förutsättning för studier av äldre historia. En satsning på medeltidsstudier blir meningslös om det inte också finns språklig expertis. Att forska om antikens språk och kultur är en omöjlighet utan hög kompetens i de klassiska språken.

Det har skett en vridning i språkvetenskapen från diakron mot synkron språkforskning. Det är slående att det inte bedrivs mycket forskning i

språkhistoria inom språkämnen, med svenska som det viktigaste undantaget. Det bör etableras ett tvärinstitutionellt samarbete, så att den språkhistoriska forskningen inte utarmas. Det är positivt att det har tagits initiativ till forskarutbildningskurser i språkhistoria som också är öppna för forskarstuderande från fler institutioner.

Samarbete mellan språkämnen

I de flesta av de kommentarer som vi har fått i samband med vår utredning, både från fakultetens ledning och från enskilda forskare eller forskargrupper, har det varit ett genomgående tema: det finns önskemål om mer samarbete över ämnesgränserna. Det gäller samarbete mellan:

- de främmande språken
- de främmande språken och nordiska språk
- de främmande språken och lingvistik
- de främmande språken och litteraturvetenskap
- språkämnen och andra vetenskaper

Sådant samarbete pågår redan, men det bör utvecklas och fördjupas. Kanske får det bättre villkor när forskarna får mer forskningstid, men detta utgör inte något skäl till tövan.

Ett gott exempel på samarbete mellan språkinstitutionerna finner vi inom korpuslingvistik, parallellkorpusar, inlärningskorpusar och kontrastiv lingvistik. Både av forskningsöversikterna och kommentarerna till förslagen om forskningsstrategier framgår det att det finns stort intresse för forskning på dessa områden. Externa finansiärer spelar ibland en viktig roll. Tvärspråkliga seminarier inrättades efter det att Riksbankens Jubileumsfond hade kungjort sin satsning på forskarutbildning i moderna språk. Det är vår uppfattning att detta tvärspråkliga initiativ har varit uppskattat av både etablerade forskare och forskarstuderande, och det har medfört ny rörelse och dynamik vid språkinstitutionerna.

Det är intressant att samarbetet inte begränsar sig till de främmande språken. Också svenska är med; vi har förstått att Språkbanken har spelat en viktig roll genom att ställa sin expertis till förfogande i tillrättalagningen av korpusar på olika språk.

Språkämnen bör sträva efter att finna beröringspunkter och möjligheter för gemensamma projekt. Möjliga områden som kunde vara av intresse för flera språkämnen är: lexikologi, fackspråk, interkulturell kommunikation. Bedömargruppen kommer senare tillbaka till frågan om hur fakulteten kan stimulera och utveckla samarbete över ämnesgränserna.

Rangordning av icke-språkliga ämnen

I den övervägande positiva analys av de icke-språkliga ämnenas situation, som avslutar Bo Lindbergs och Ingemar Nilssons genomgång i *Göteborgs universitets historia* (vol. II, 1996), framhålls att 1960- och 1970-talens universitetsreformer till att börja med skapade många problem för den humanistiska fakulteten. Under 1980-talet och början av 1990-talet hade emellertid, som betonas i samma skrift, de humanistiska ämnenas ställning stabiliserats vid universitetet. För de ämnen, som då fortfarande tillhörde den filosofiska eller icke-språkliga delen av fakulteten, blev antalet disputationer allt fler, detta i motsats till den situation som då rådde inom de språkliga disciplinerna.

Bland de icke-språkliga ämnena kan vi urskilja en tätgrupp, som består av:

arkeologi, filosofi (teoretisk och praktisk filosofi, logik), idé- och lärdoms historia, litteraturvetenskap, musikvetenskap, vetenskaps-teori.

Dessa ämnen, som är av varierande storlek, fungerar väl rent vetenskapligt även om forskningen i mindre miljöer med få aktiva forskare är mer koncentrerad. En betydligt större bredd kännetecknar den forskning som bedrivs vid de större institutionerna arkeologi, idéhistoria, litteraturvetenskap, och även musikvetenskap. Samtliga ämnen i denna kategori är relativt framgångsrika när det gäller att producera doktorsavhandlingar. De har också haft framgång med att skaffa extern finansiering för verksamheten. Några av ämnena i denna tätgrupp har också en hög placering i den bibliometriska undersökningen.

I en andra grupp placerar vi:

antikens kultur och samhällsliv, etnologi, historia, Iberoamerikanska institutet, konst- och bildvetenskap, religionsvetenskap.

God och solid forskning bedrivs också vid dessa institutioner, även om kvaliteten gärna är något lägre än i tätgruppen. Några ämnen, bland dem konst- och bildvetenskap, har emellertid goda möjligheter att rycka upp till den förra gruppen. Disputationsfrekvensen kunde i några fall ha varit större, arbetet att tillföra ämnena externa medel varierar men har på vissa håll gett gott resultat.

Inget icke-språkligt ämne har placerats i en tredje grupp, något som antyder var fakultetens problem ligger.

Problem och utmaningar för icke-språkliga ämnen

När det gäller ämnesgrupperna *filosofi, idé- och lärdoms historia* och *vetenskapsteori* kan Göteborgs universitet bygga på fina lärdoms traditioner, som

dessutom tycks ha blivit väl omhändertagna. I *Göteborgs universitets historia*, vol. II, påpekar författarna att forskningen vid idéhistoria och vetenskapsteori, alldeles som en längre tid i musikvetenskap, varit strängt samhällskritisk och resonerande. De projekt som presenteras för idéhistoria i de senaste rapporterna visar att dessa kritiska tendenser fortfarande hålls vid liv. Antalet disputationer håller sig också på en relativt hög nivå både i det ämnet och i vetenskapsteori, som har en klart internationell profil. Samtidigt har begreppet "kunskapssamhälle" kommit att bli ett viktigt forskningsområde. Oroande är dock att lärarstaben i vetenskapsteori de senaste åren decimerats. Självklart blir det svårt att upprätthålla en hög vetenskaplig standard i ett ämne som blivit så reducerat, vilket kan leda till större ensidighet i forskningen. En lösning kan vara sammanläggning med ett näraliggande ämne.

Inom institutionen för *filosofi* ryms tre ämnen, varav *logik* är det minsta men därmed inte alls präglad av någon forskningsmässig passivitet. *Teoretisk filosofi* har tagit upp språkteoretiska frågor men också avancerade problem från medicinska och psykologiska ämnesområden. Samhällsfrågor, också från medicin, präglar också forskningsprofilen för *praktisk filosofi*. Spännande projekt om feministisk etik, konfliktforskning, idrottsfilosofi har vidgat de praktiska filosofernas intresseområde, även om traditionell filosofihistoria av publikationslistorna att döma är ett försummat ämne.

De två stora ämnena *historia* och *litteraturvetenskap* uppvisar bägge en stor produktion av examina och av forskning. De kan dessutom bygga på värdefulla forskningstraditioner från tidigare decennier. Antalet disputationer för treårsperioden 1997–1999 är vidare förhållandevis högt, även om antalet passiva doktorander i bägge fallen är stort. Historia är ett ämne som kvantitativt gör goda resultat och som bör ha resurser att utvecklas väl, men som ännu inte orkat hämta sig från interna slitningar. Det borde också vara glädjande för både historia och litteraturvetenskap att medeltidsstudier gör framsteg och tagits upp bland fakultetens profilområden. Inte bara detta forskningsområde utan även femton- och sextonhundratalsstudier borde utgöra en arena där de två ämnena kunde stödja varandra. Barockstudierna inom litteraturvetenskap har nämligen väckt betydande uppmärksamhet, också i nordiska sammanhang, och där skulle också historieämnet kunna få draghjälp för egna projekt inom perioden. Däremot ser historieämnet ut att ha vissa problem att finna sin egen vetenskapliga profil när det gäller modernare perioder, trots att ämnet traditionellt haft betydande intressen på det fältet, ett förhållande som institutionen för övrigt själv framhåller och som man i sitt eget forskningsprogram anger sin vilja att arbeta med. Samarbetet med ekonomisk historia borde kunna intensifieras. Det är också beklagligt att den sydamerikanska inriktning

historieämnet tidigare haft har försvagats. Detta sammanhänger med det faktum, som påpekats både i fakultetens dokument och i flera av institutionernas uttalanden, att humanistisk forskning gärna är knuten till nyckelpersoners egna intresseområden.

Bägge arkeologiämnena har en klart internationell framtoning och har också positionerat sig i den internationella forskningsmiljön genom vetenskapliga konferenser/seminarier och publikationsverksamhet. Att forskare och forskarstuderande i arkeologi ägnar sig åt entreprenörverksamhet genom att bidra med externa medel till verksamheten är ett positivt drag. Det kan förefalla märkligt att kontakterna inte är mer intensiva mellan *arkeologi, antikens kultur och samhällsliv* och språkämnena *grekiska* och *latin*. Institutionerna är redan samlokaliserade och borde ha större samarbete med varandra och det inte bara i metodfrågor. Det är positivt att så många arbetsgrupper inom forskarutbildningen bildats i antikens kultur. Denna uppdelning kan dock bidra till att kommunikationen inom ämnet blir för svag, så en viss varsamhet måste iakttas. Trots denna satsning är vidare antalet disputationer alltför lågt.

De estetiska ämnena *konst- och bildvetenskap* och *musikvetenskap* är i god utveckling, även om bägge har problem med personal och kompetens, eftersom deras verksamhetsområde är stort. Spridningen av forskningsområdena inom musikvetenskap är för omfattande, lärarkrafterna räcker inte till. Studenterna i ämnet väljer sällan att gå vidare på C- och D-nivå, vilket på sikt drabbar forskningen. Det stora antalet disputationer utgör dock ett positivt drag i utvecklingen. Ett negativt förhållande, som framhålls i genomgången av institutionens starka respektive svaga sidor, är att musikvetenskap inte har några praktiska inslag i undervisningen, detta i motsats t. ex. till universitetet i Oslo, där studenterna också får rent yrkesmässig musikundervisning. I Göteborg har detta uppdrag lagts på Musikhögskolan.

Samarbetet med bl. a. Konsthögskolan Valand är ett positivt drag för *institutionen för konst- och bildvetenskap*, som också har en stor palett med nio forskningsområden enligt institutionens uppgifter i senaste årgången av *Forskning vid humanistiska fakulteten*. Antalet publikationer, och disputationer, är på väg uppåt. Intresset för vår samtid, för genusforskning och för konstens plats i ett modernt samhälle, präglar institutionen, samtidigt som också äldre perioder har sin plats i aktuella projekt.

Samhällsorientering präglar också *etnologi*, som har satsat speciellt på Västsverige och Göteborgsregionen i sina fältarbeten; förståeligt för ett sådant ämne. En specialitet för ämnet är vidare inriktningen mot arbetarkultur, något Göteborg är ganska ensamt om i landet. Institutionen har vidare spännande planer på samarbete med andra ämnen, både nationellt

och internationellt, något som kan modifiera ämnets kanske väl västsvenska profil. Publiceringsprofilen bland etnologerna är nationell, något man delar med de flesta andra svenska etnologiinstitutioner. Inte minst bland de yngre forskarna präglas etnologiämnet i Göteborg även av spirande kontakter med nya och friska fläktar i disciplinen.

Inom *religionsvetenskap*, ett ämne som fakulteten satsat stort på under 1990-talet, är forskningsinsatsen imponerande, trots att verksamheten sträcker sig över vida kronologiska och geografiska fält och skilda vetenskapliga metoder därvid kommer till användning. Det är naturligt att ämnet upparbetat åtskilliga kontakter med forskningen vid landets två teologiska fakulteter. Däremot får man konstatera att ämnets religionshistoriska profil är starkt markerad för Göteborgs del. Vidare har ett spännande samarbete utvecklats med andra ämnen vid den egna fakulteten. Ämnet har utan tvivel goda möjligheter att nå upp till tätgruppen vid fakulteten men har haft för få disputationer. Samarbetet mellan ämnets deldiscipliner borde också intensifieras. Att publikationer har kommit främst från religionshistoria visar att kommunikationen inom ämnet borde bli bättre.

De icke-språkliga ämnena lever ett till synes lyckligt liv innanför sina egna institutioners landamären. Inom tätgruppen har en koncentration på ett mindre antal styrkeområden lett till goda forskningsresultat, men detta förhållande får inte leda till en långtgående avsmalning av ämnesrepertoaren eller till ökad inåtvändhet. Ämnena från både grupp ett och två kunde vinna mycket på att samarbetet i fakulteten byggdes ut och institutionaliserades. De flesta ämnen är alltför svagt utvecklade i fråga om de tidiga perioderna, bl.a. på grund av att latinämnet inte fungerar som en aktiv samarbetspartner. Bortsett från forskningen i svensk och engelsk litteratur lyser den latinska litteraturen som dominerande förebild, inspiration och provokation så gott som helt med sin frånvaro.

God och effektiv forskarutbildning i form av kurser är vidare något som inte bara mindre ämnen kommer att ha svårt att prestera i en nära framtid, då antalet doktorander kommer att minska. Det finns även i mindre institutioner dolda forskningsmässiga resurser som skulle kunna komma bättre till sin rätt om forskarna arbetade inom andra ramar än den egna institutionen.

IV Fakulteten och forskningen – starka och svaga sidor

Det förra kapitlets karakteristik av fakulteten och den ämnesvisa värderingen ger anledning till ett antal reflektioner och frågor som gäller det centrala i bedömargruppens uppdrag, nämligen den fortsatta utvecklingen av fakultetens forskning. Om tonvikten i det föregående kapitlet låg på utbyggnaden av vissa ämnen och tillkomsten av nya under 1990-talet, liksom på kvaliteten i forskningen i olika ämnen, så kommer därför tyngdpunkten i detta kapitel att läggas vid de fakultetsgemensamma förhållanden som påverkar forskningen och dess utvecklingsmöjligheter.

Fakultetens roll

Till att börja med är det i detta sammanhang av viss vikt att beskriva fakultetens roll. Fakulteten är ett begrepp som inte längre har någon formell status i den svenska högskolan. De direkta forskningsanslagen från statsmakten fördelas till (högst fyra) vetenskapsområden; begreppet fakultetsanslag finns inte. Enligt högskolelagen skall en högskola eller ett universitet inrätta ett eller flera organ under styrelsen för att planera forskning och forskarutbildning. De beslutande organens ämnesmässiga bredd beslutas av lärosätet självt.

I Göteborg har man valt att bibehålla fakultetsnämnderna och att inte inrätta något nytt organ på vetenskapsområdesnivå. Fördelningen av forskningsmedlen görs på styrelsenivån. Däremot har kontakterna mellan de humanistiska och samhällsvetenskapliga fakulteternas ledningar blivit tätare allt eftersom frågor av gemensam angelägenhet under den nya ordningen tenderar att uppkomma oftare. Än så länge fördelas medel mellan de två delarna av vetenskapsområdet i enlighet med tidigare fördelning på de två fakulteterna; ingen ny fördelningsnyckel har införts.

I det dagliga livet fungerar därmed den humanistiska fakultetsnämnden i Göteborg i stort sett som tidigare, med ett " eget " anslag och en egen beslutande församling, fakultetsnämnden. Man kan emellertid inte ta för givet att detta är ett bestående tillstånd. Förändringens vindar har svept över universiteten, och det är inte uteslutet att de kan fortsätta att göra det

även i framtiden. Även gamla och hävdvunna principer för organisation kan utmanas. Det är ett enkelt, lokalt beslut, som kan fattas av styrelsen, att ändra på principerna för indelningen av humaniora och samhällsvetenskap, likaså att ändra på den interna fördelningen av vetenskapsområdets resurser. Det har inte ingått i gruppens uppdrag att utreda konsekvenserna av en sådan eventualitet; vi vill bara erinra om att skäl för ökat samarbete mellan de två fakulteterna ingalunda saknas. Framsynthet på detta område och en beredskap för förändring bör föreligga. Bedömargruppen menar också att en tänkbar sammanläggning av vetenskapsområdet till en fakultet (snämnd) med ett gemensamt anslag vore en utveckling som inte nödvändigtvis skulle vara till nackdel för humaniora. Fakulteten har många verksamheter, inte minst i språken, som skulle kunna leva bättre inom en vidare ekonomisk ram; vi återkommer till detta i kapitel V.

Fakultetens roll har förändrats. Går man längre tillbaks i tiden, till 1950- och 1960-talen, finner man en fakultet som fattade beslut gemensamt, in pleno. Från 1964 började fakultetsnämnden att väljas. På den gamla tiden var forskningsresursen i stort sett knuten till professorn i ämnet (det fanns nästan alltid bara en), sedermera har fakulteten fått hantera växande anslag som inte varit personbundna. I vår tid, och som det förefaller än mer i framtiden, kommer fakultetsnämnden att få lov att se sin roll inte som ett organ som i första hand fattar beslut om statsanslagen. Fastmer kommer fakulteten att få lov att ta en roll som ledare i ett strategiskt utvecklingsarbete, ett arbete som kommer att i växande utsträckning finansieras av externa källor. Det ställer stora krav på lyhördhet inför forskarnas intressen, men också en förmåga att urskilja starka sidor och genom rekryteringar och styrning av resurser åstadkomma bästa tänkbara förutsättningar för ett fungerande samspel med de externa tillskyndarna. Den humanistiska fakultetsnämnden har att hantera fakultetens relationer till omgivande nämnder och organ. Den har också att hantera frågor som gäller anpassningar till förändringar i omvärlden, liksom krav och önskemål från styrelse och rektor. Den skall göra prioriteringar och nysatsningar lika väl som den ibland måste överväga om all verksamhet som en gång inrättats också skall bestå. Den har av statsmakterna getts en mycket ansvarsfylld roll i genomförande och uppföljning av forskarutbildningen.

Detta är inga lätta uppgifter. I en kollegial beslutsform, låt oss medge det, är prioriteringar, åtminstone av mer substantiellt slag, mycket svåra att åstadkomma. Göteborgsfakulteten har därvidlag en föga avundsvärd uppgift, med sina omkring 30 forskarutbildningsämnen och 18 institutioner. Vi tror att det tillhör fakultetens allra viktigaste uppgifter att under de närmaste åren finna en form för sitt arbete som möjliggör en sådan strategisk roll. Att överge den kollegiala beslutsmodellen är dock inget vi förordar;

den har sitt berättigande och behövs som en kvalitetssäkrande kraft i en värld präglad av snabba förändringar.

Snarare tänker vi oss att fakultetens organisation ordnas så att de negativa effekterna av den ämnesmässiga mångfalden kan nedbringas. För detta föreslår vi i det följande ett antal åtgärder vilkas gemensamma nämnare kan sägas vara *integration* och *samverkan*. Det handlar om samverkan inom forskning och forskarutbildning. Det handlar också om uppbyggandet av ett antal breda, tematiska plattformar, där flera av fakultetens ämnen kan ingå och där kanske särskilt de mindre ämnena kan finna en omgivning som kan ge stöd och förankring. För fakultetsledningen skulle en organisation där kontakterna skedde inte i första hand med 18 prefekter utan med ett mindre antal verksamhetsansvariga vara mer administrativt lättarbetad och möjliggöra en mer flexibel och framförallt långsiktig användning av anslagen.

Extern finansiering

I fakultetens årsredovisning från 1998 uppges det att externa bidragsmedel har fördubblats mellan åren 1994/1995 och 1997, men att ökningen nu har avstannat. I planeringsdokumentet för 2000–2002 står det att Humanistiska fakultetsnämnden genom olika åtgärder avser att stimulera en ökning av andelen externa forskningsmedel.

Andelen externa medel utgjorde 1997 ca 50 mkr av fakultetens samlade omsättning på 230 mkr, dvs. strax över 20 %; andelen har sedan dess stigit något. Bilaga b ger en översikt över externa bidragsmedel jämfört med anslag tilldelade för forskning/forskarutbildning under perioden 1997–1999. En enkel beräkning visar att den externa bidragsdelen under denna period utgjorde ca en tredjedel av totalsumman av externa bidragsmedel och anslag tilldelade för forskning/forskarutbildning.

Bedömargruppen finner att det har varit en mycket positiv utveckling och är enig i att fakulteten bör stimulera till en ytterligare ökning av andelen externa medel. Samtidigt konstaterar vi att det är en mycket ojämn fördelning mellan ämnena; se tabellen. Främst ligger arkeologi och svenska. Andra ämnen som utmärker sig speciellt är historia, idéhistoria, lingvistik och litteraturvetenskap. Men även ett litet ämne som afrikanska språk har en uppseendeväckande stor andel externa bidrag.

I en trängd ekonomisk situation är det viktigt – inte minst för de mindre ämnena – att visa uppfinningsriktighet och initiativkraft. Inom de historiska och kulturhistoriska ämnena finns stora möjligheter att genom projekt i samverkan – antingen mellan institutioner vid fakulteten, inom Göteborgs universitet, med Chalmers eller med universitet och högskolor på andra håll i landet – åstadkomma finansiering från forskningsstiftelser som RJ,

Wallenbergstiftelserna, KK-stiftelsen eller STINT. Även MISTRA, som aviserat en strategi som öppnar mer för samhällsvetenskap och humaniora under de kommande åren, kan vara en tänkbar finansiär.

Mycket kan göras också i språkämnena. Det finns ett ökande behov av språkliga undersökningar på många områden, t.ex.

översättning och tolkning

fackspråk

interkulturell kommunikation

På sådana områden borde det vara goda möjligheter att få extern finansiering. Institutionerna bör ta egna initiativ, gärna i samarbete över ämnesgränserna.

Beroendet av extern finansiering medför dock vissa problem. Mycket tid går åt till att skriva projektansökningar. Det är svårt att planera långsiktigt och grundforskningen kan i värsta fall bli lidande. Forskningen blir onekligen också i större grad påverkad utifrån, även om initiativen till forskningsansökningarna som regel kommer inifrån fakulteten och därmed prioriterats av dess egna forskare. Forskarna är emellertid lyhörda inför finansiärernas signaler och även däri ligger en påverkan.

Frågetecknen kring externfinansieringens inverkan får emellertid inte hindra fakulteten att ha en proaktiv och uppmuntrande inställning. Därför bör fakultetsledningen utforma en strategi för den externt finansierade forskningsverksamheten i samarbete med universitetsledningen. Ett inslag i en sådan strategi bör vara en översyn av de incitament som finns för fakultetens forskare att ägna sig åt den oftast tidsödande och krävande uppgiften att leda arbetet med att utveckla projekt och program samt att söka medel för dem, och för övrigt sedan även delta i ledningen och administrationen av programmen om de fått stöd. För att det skall stå helt klart för alla parter att den forskning som bedrivs också har fullt stöd av universitetet bör det vara en rutinmässig åtgärd att åtminstone större ansökningar om forskningsbidrag presenteras för fakultetsledningen (eller i själva verket det vetenskapliga råd som vi föreslår skall inrättas), som då har en chans att ta upp en dialog med forskarna om det finns inslag i ansökan som kan skapa problem för fakulteten, till exempel i form av krav på motfinansiering. Normalt är det dock det omvända som bör vara fallet: forskare bör belönas för framgångsrik anskaffning av forskningsresurser till fakulteten.

Forskarutbildning

Enligt riktlinjerna för föreliggande utvärdering skall inte forskarutbildningen behandlas ”då forskarutbildningen avsevärt förändrats under 1990-talet huvudsakligen som en konsekvens av statsmakternas beslut”. En stor del av forskningen vid institutionerna utförs emellertid av doktoranderna. Ett

slående exempel är att alla utom ett av de insända proven på forskning i engelska, litterär gren, är doktorsavhandlingar, och något liknande gäller även flera andra ämnen. Vi finner det därför naturligt att kort diskutera problem i samband med forskarutbildningen. Vi är på det klara med att en del av dessa problem har samband med professorernas arbetsbörda och med den pågående övergången från det gamla till ett nytt forskarutbildningssystem.

I samband med att antalet doktorander kommer att bli kraftigt reducerat, blir det svårt att organisera väl fungerande doktorandseminarier i mindre ämnen. I den nya situationen är det viktigt att bygga ut kontaktnätet mellan ämnena. Vi föreslår att fakulteten får ett överordnat ansvar för forskarutbildningen (se nedan, kapitel V).

Vid ett möte med några representanter för doktoranderna fick utvärderingsgruppen ett intryck av att många doktorander känner sig rotlösa. Seminarierna är ofta otillfredsställande.Handledningen är otillräcklig. Det ser ut som om vissa institutioner inte följer upp föreskrifter och förpliktelser. I linje med förordningstexten och även enligt fakultetens anvisningar skall doktoranden tillsammans med sin handledare utarbeta en individuell studieplan som revideras eller skrivs om minst en gång om året. Vi vill understryka vikten av att dessa regler efterlevs och föreslår att beteckningen kontrakt eller avtal används för att understryka att planen är förpliktande.

Produktion av doktorsavhandlingar

Som framgår av vår diskussion av insända arbeten, produceras det många avhandlingar av hög kvalitet. Men antalet disputationer är mycket lågt jämfört med antalet registrerade doktorander, säkert beroende på att många doktorander är yrkesverksamma och har begränsad tid till avhandlingsarbete. Vi har sett på listorna över doktorsavhandlingar under arbete, så som de presenteras i fakultetens forskningsöversikter; se bilaga c. Det är slående att vi finner ett stort antal "gengångare"; många avhandlingar som var under arbete 1995/1996 står kvar i översikten för 1999.

Det är stor variation i antalet disputationer mellan ämnena. Bara en tredjedel av ämnena har en disputation eller flera i genomsnitt per år under den undersökta perioden: arkeologi, engelska, etnologi, historia, idéhistoria, konstvetenskap, litteraturvetenskap, musikvetenskap, svenska och vetenskapsteori. Även om de flesta av de andra ämnena är små, är antalet disputationer i flera fall uppseendeväckande lågt. Det kan inte vara inspirerande att vara knuten till ett doktorandseminarium där det blir så få färdiga doktorer. Detta kan jämföras med den s.k. Linköpingsmodellen för forskarutbildning som tillämpas vid Temaforskningen. I ett system med samlad årsvis intagning i nationell konkurrens och forskning i projekt inom breda tematiska ämnesområden, har man lyckats åstadkomma både

en hög genomförandegrad under rimliga studietider, balanserad könsfördelning på doktoranderna och bra kvalitet på avhandlingarna. Dessutom är yrkeskarriärerna efter doktorsexamen goda såväl inom som utanför det akademiska systemet. (Graninger 2000)

För att öka genomförandegraden av doktorsavhandlingar föreslår vi att doktorandernas projekt i större grad anknyts till större forskningsprojekt; ett exempel är avhandlingar i de moderna språken med anknytning till det tvärvetenskapliga samarbetet om kontrastiv lingvistik och översättningsforskning. Institutionerna bör stimuleras till att planera stora och goda forskningsprojekt där grupper av etablerade forskare och doktorander kan arbeta tillsammans. Det finns med andra ord en symmetri mellan detta önskemål och bedömargruppens synpunkt i föregående avsnitt om vägarna att öka den externa finansieringen genom forskningsprojekt.

De nytutexaminerade doktorernas arbetsmarknad

Under 1980- och 1990-talen har antalet disputationer i några ämnen visat en stigande tendens. Ett nytt drag i utvecklingen var dock att de nya doktorerna inte som tidigare gick vidare till skolor eller ämbetsverk utan fortsatte sin verksamhet vid ett universitet (Fägersten m. fl., 1995). Tidigare hade disputerade lektorer vid regionens läroverk utgjort en reserv för både undervisning och forskning vid Göteborgs universitet, något som numera knappast är fallet. Samtidigt utgör gymnasieskolan inte längre någon betydande arbetsmarknad för fakultetens doktorer. Frågan hur dessa skall finna en försörjning efter disputationen har också blivit ett problem både för fakulteten och för institutionerna. Extra kritiskt blev läget när fakulteten drog in de forskarassistenttjänster som bekostades av ordinarie budget. De institutioner som varit framgångsrika att söka projektpengar från fonder har kunnat bereda möjlighet för nya doktorer att kvalificera sig för fasta tjänster. Ämnen, som inte kunnat bygga upp ett sådant kontaktnät, har svårt att försvara sina adepters intressen. Fakultetens uppgift i framtiden blir dels att genom postdoktor-stipendier bygga upp en reservoar av rekryter för framtida befattningar vid Göteborgs universitet och andra universitet och högskolor, dels att göra reklam för sina doktorer i statsförvaltningen och på den privata marknaden. En aktiv marknadsföring kan skapa ett alternativ för de doktorer, som hittills levat ett föga inspirerande liv på osäkra vikariat eller extratimmar på hemmainstitutionerna. Strängt taget borde det vara universitetets styrelse, som också omfattar representanter både för det privata näringslivet och kommunal/statlig förvaltning, som tar ett större ansvar i denna fråga för att på ett professionellt sätt föra ut de nya doktorerna på nya arbetsområden. Initiativet till en sådan kampanj bör dock komma från den humanistiska fakulteten, och åtskilligt av genom-

förändret av den måste i praktiken också ligga på fakultetsnivå. Det är där som kontakterna med humanioras avnämare finns och bör finnas.

Samarbete, tvärvetenskap

Både enskilda forskare/forskargrupper och fakultetens ledning önskar mer samarbete över ämnesgränserna. Det är positivt att det redan finns tvärvetenskapligt samarbete i undervisning, forskarutbildning och forskningsprojekt. Det gäller genusforskning, områdesstudier, språkteknologi m.m.

För en utomstående verkar de tvärvetenskapliga initiativen svåröverskådliga: Temanämnden, centrumbildningar, o.s.v. Det ser ut som om intrycket delas av forskare vid fakulteten. I ett brev till utvärderingsgruppen skriver en grupp från Iberoamerikanska institutet:

”Det krävs en samlad och långsiktig lösning av både Iberoamerikanska institutets och övriga centrumbildningars (Asien, Afrika, Mellanöstern) organisatoriska och finansiella problem. Ett ökat samarbete mellan dessa är önskvärt inom ramen för Centrum för komparativa regionala studier vid GU.”

Vi är eniga i att det krävs en bättre organisering av det tvärvetenskapliga samarbetet, både inom fakulteten och vid universitetet som helhet. Vi har också uppfattat att det på uppdrag av rektor pågår en utredning om just dessa frågor.

Ett gott exempel på tvärvetenskapligt samarbete finner vi i språkämnen. Samarbetet omfattar uppbyggandet av textsamlingar i maskinläsbar form för språkjämförelse och översättningsstudier. Etablerade forskare och doktorander från olika ämnen arbetar med besläktade problemställningar. Det anordnas regelbundna tvärvetenskapliga seminarier. Doktorander från flera institutioner har spontant bildat en egen diskussionsgrupp, PARTITUR, som möts regelbundet och arrangerar egna seminarier.

Vi har förstått att samarbetet inom den språkvetenskapliga forskarskolan varit framgångsrikt och menar att det kunde tjäna som modell för organisering av forskarutbildning. Men det är intressant att notera att språkprojektet uppstod i samband med Riksbankens Jubileumsfonds satsning på forskarutbildning i moderna språk, dvs. det krävde stimulans utifrån. Vi föreslår en förstärkning av forskningsledningen vid fakulteten och kommer tillbaka till detta i det avslutande kapitlet.

Incitament

En annan fråga där ledarskapet är viktigt gäller incitamenten för forskning och för att hålla hög kvalitet och produktion i den forskning som bedrivs. Vilka sådana instrument har fakulteten skapat?

Fakulteten inrättade på ett (för humaniora) ganska tidigt stadium en intern prestationsrelaterad tilldelning av forskningsmedel. Denna har sedermera modifierats. Den innehåller också vissa grundprinciper om tilldelning per ämne oavsett prestation. Samtidigt finns tendenser till att systemet inte tillämpas fullt ut, dvs. mycket framgångsrika forskningsinstitutioner kan inte påräkna att helt linjärt kunna växla ut sina framgångar i växande resurser. Det finns alltså både golv, tak och fallskärm i det prestationsrelaterade systemet.

Visserligen växlar synen på detta system, och på hur konsekvent det tillämpas, från institution till institution och från individ till individ. Vi kan heller inte påstå att vi har fått en alldeles entydig bild av hur dessa förhållanden i praktiken påverkar ämnena; kanske är perceptionen av systemet skevare än systemet självt.

Icke desto mindre är det ett problem när spelregler upplevs som oklara. Att de dessutom upplevs som orättfärdiga gör inte saken bättre. Det ligger en ständig pedagogisk utmaning i att förklara det nödvändiga i att upprätthålla rationella spelregler, inte minst för dem som upplever att reglerna arbetar mot dem. Vi frågar oss också om tyngdpunkten hos incitamenten ligger rätt. Fakultetsmedel omfördelas internt efter prestation, men det riktigt väsentliga incitamentet bör ligga på att öka de externa medlens andel av hela forskningsbudgeten. Det finns inget system för intern motfinansiering (om man bortser från att institutionerna belönas i efterskott genom viss aktivitetstilldelning i förhållande till vunna externa medel, denna tilldelning är dock ringa – omkring en procent av fakultetens totala budget; se bilaga f).

Vi är dessutom bekymrade över det tonläge varmed extern finansiering till fakulteten beskrivits, såväl av röster inom fakultetsledningen som av företrädare för enskilda institutioner (dock inte alla). Det är klart att det kan förefalla tilltalande att universiteten och dess vetenskapsområden skulle kunna bestämma över alla resurser helt själva. Finansiärerna har emellertid legitima skäl att resa särskilda villkor för nyttjandet av just deras medel. Dessa medel är också vunna i konkurrens, vilket betyder att den verksamhet de är avsedda för kvalitetsgranskats. Under alla omständigheter är det nödvändigt för ett universitet med höga ambitioner att upprätthålla en fungerande dialog med finansiärerna och skapa projekt och verksamheter som knyter an till deras inriktning. Ett effektivt sätt att kommunicera detta budskap till institutionerna skulle kunna vara att man bygger in tydliga belöningar och incitament till dem som framgångsrikt kan konkurrera om forskningsmedel. De som lyckas med detta utgör ett slags forskningens entreprenörer. De är oftast bland de allra mest framstående forskarna och de har dessutom egenskaper som är av oundgänglig betydelse för varje fakultet.

Varje fakultet med självaktning och ambition strävar efter att forskningen generellt skall hålla hög klass och att det skall finnas åtminstone några spetsforskningsgrupper (eller enskilda forskare) som håller erkänd internationell klass. Det kunde övervägas, att fakulteten (dvs. närmast dekanus) årligen eller vartannat år skulle dela ut ett eller några inte obetydliga extra anslag som belöning för högklassig forskning och forskarutbildning. Sådana belöningar bör utdelas i första hand till institutioner och forskargrupper, givetvis mycket selektivt. En effekt av detta är också att det kan stimulera tvärvetenskapliga initiativ, särskilt om de grupper som belönas representerar skilda discipliner, vilket kan göras till ett krav. Man kunde också tänka sig t. ex. en stående tävlan om "Årets humanistiska publikation", där något verk med förebildlig genomslagskraft skulle lyftas fram och ges offentligt erkännande. En populärvetenskaplig bokserie med en tilltalande yttre form, där särskilt framstående arbeten publicerades, skulle kunna vara ännu ett incitament.

På samma sätt kunde medel avsättas för samarbetsprojekt av olika typer mellan institutioner. Medel skulle beviljas bara till grupper eller konsortier med sökande från flera institutioner, gärna enligt principen "matching funds" så att fakultetens insats vore ett komplement till extern finansiering.

Vid sidan av dessa åtgärder kan vi se behov av stöd till sådana områden som står utan eller har mycket små möjligheter till extern finansiering. Incitament måste finnas också att bygga upp helt nya verksamheter. Vetenskapshistorien innehåller gott om exempel på hur framsynta men ekonomiskt obetydliga satsningar efter ett antal år kunnat utvecklas till stora forskningsområden. I ett konkurrensutsatt forskningslandskap är denna enkla insikt mer nödvändig att formulera än kanske någonsin tidigare.

Forskningsmiljöer

En forskningsmiljö består av de forskare och forskarstuderande som finns vid en institution, i ett projekt eller i en forskargrupp; ja, även fakulteten som helhet bör ibland betraktas som en forskningsmiljö. Åtskilliga aspekter kan anläggas på forskningsmiljöerna och deras egenskaper och kvalitet. Här vill vi uppmärksamma två, som båda har att göra med fakultetens roll och ansvar.

Den första aspekt vi vill uppmärksamma gäller vad vi skulle kunna kalla forskningsmiljöns "inre liv". Forskningsmiljöernas kvalitet har inte bara att göra med forskningens kvalitet. Även den sociala miljön och samarbetsandan måste fungera. Arbetsplatsen bör vara attraktiv. Vi har i dessa avseenden upplevt att det finns stora delar av fakulteten som fungerar bra, men också några som inte gör det. Det är naturligtvis i första hand en fråga för

dem som finns i miljöerna, men det kan även vara så att bilden av fakulteten ute i landet påverkas av sådana förhållanden. Även därför är frågan av vikt för fakulteten.

Den andra aspekten gäller rekryteringen av forskare. Forskning är en extremt personberoende verksamhet. Personer är i forskningsarbete ännu mer sällan än i annat arbete utbytbara. En forskare har en inriktning och en orientering, och kan vanligen bara över lång tid ändra på denna inriktning. Samtidigt präglas humaniora av ett visst behov av bredd. Det gör rekryteringar inom det humanistiska fältet särskilt viktiga, och kanske allra mest inom små ämnen. Det gamla mönstret, som uppodlats inom ramen för ett enprofessorssystem, utgick från att man rekryterade ämnesföreträdare, vilka helst skulle täcka breda fält inom sin disciplin. För professorerna därför att forskarutbildningen skulle kunna ha viss bredd, för lektorerna därför att grundutbildningen nästan med nödvändighet hade viss bredd.

Med det nya systemet för anställningar inom högskolan, med tjänster som i större utsträckning kombinerar grundutbildning och forskning och med möjligheten för lektorer att befordras till professor, så kan bredden tillgodoses på ett i grunden annorlunda sätt. Den nya modellen utgår snarare från att såväl lektorer som professorer besitter en specialkunskap inom något eller några av ämnets delområden. Det är kombinationen av flera forskare/lärare med sådan specialistkunskap, förankrad i egen forskning, som är forskningsuniversitetets signum. På detta sätt ges också begreppet forskningsanknytning en mer kvalificerad innebörd.

Rekryteringen av forskarna är, i Göteborg liksom annorstädes, i hög grad intern mer än 50 procent av professorerna och cirka 75 procent av lektorerna. Å andra sidan är vårt intryck att Göteborgs humanistiska fakultet i detta avseende inte är sämre än andra. Den höga andelen internt rekryterade är ett svenskt fenomen, inte ett göteborgskt.

Fakulteten har vid några tillfällen förlorat betydande forskare. Så måste det vara; rörlighet kräver såväl givande som tagande. Men för att kunna upprätthålla den nuvarande nivån och helst höja den är det en förutsättning att Göteborgs universitet är i stånd att behålla duktiga forskare och dra till sig fler nya starka krafter än man förlorar. Vi vet självfallet att det finns många hänsyn att ta när rekryteringspolicyn skall fastslås, men principiellt anser vi att fakulteten skulle tjäna på att prioritera kvalitet framför kvantitet. Det är bättre att rekrytera och satsa ordentligt på verkligt begåvade människor genom att investera i goda arbetsförhållanden än att sprida resurserna på många fler ordinära forskare. Vi vill därför rekommendera fakultetsledningen att särskilt uppmärksamma följande förhållanden som förefaller oss vara av central betydelse för en attraktiv forskningsmiljö:

- Goda biblioteksresurser. I förhållande till mycket annat (löner och maskiner t. ex.) är böcker billiga, och det är viktigt att

biblioteksanslagen inte beskårs. Allt samarbete mellan biblioteket och institutionerna bör stödjas.

- Kvalificerad och riklig administrativ kompetens. Det finns en tendens till övertro på ny teknik och programvara när det gäller att klara administrativa funktioner. Men personer som kan fungera stödjande i en pressad daglig verksamhet är och förblir väsentliga, kanske särskilt för människor vars främsta uppgifter skall vara hårt fokuserade på utbildning och forskning. Även i detta sammanhang kommer man dock tillbaka till frågan om det rimliga i att ha ett sådant stöd till en mycket stor mängd institutioner.
- Smidiga studieordningar som möjliggör en tät förbindelse mellan forskning och undervisning. Detta kräver i sin tur en översyn av studieplanerna för både grund- och forskarutbildning.
- Regelbundna sabbatsterminer. Detta är numera en fråga för lokala beslut. Någon i förordning grundad rättighet finns inte längre. Det hindrar inte att sabbatsterminer är värdefulla. De kan ge samlad och koncentrerad tid till forskning eller till att vistas vid andra universitet. Erfarenheten visar att dessa vistelser är utomordentligt berikande både för den enskilda forskaren och för den fakultet dit hon eller han sedan återvänder.
- Goda reseanslag, både till Göteborgsforskare som vill ut och till inbjudningar av gäster. Argumenten för detta är i stort sett de samma som i föregående punkt. Här finns numera goda möjligheter att samverka med externa finansiärer.

Bedömargruppen vill understryka vikten av att rekryteringsfrågorna ges den plats i hela fakultetens kvalitets- och utvecklingsarbete som de förtjänar. Visserligen finns på institutionsnivån den expertis som krävs för att en rekrytering skall kunna ges rätt utformning och inriktning. Men man måste också alltid räkna med att det finns tendenser till favorisering av redan etablerade områden, rentav av personer med anknytning till den egna verksamheten, som kan stå i konflikt med det långsiktiga fakultetsintresset. Därför bör fakulteten ta ett tydligt övergripande ansvar för rekryteringsfrågorna.

Profilområden

Som vi konstaterat har det redan gjorts försök att hantera problemet med cirkelns kvadratur – främst bredd kontra djup och specialisering – som präglar fakulteten. Ett av de främsta av dessa försök är de s.k. profilområdena, sju till antalet, som man tänker skall präglare fakulteten i framtiden

och som kan uppfattas som mer informella, löst sammanknutna varianter på de fem tvärvetenskapliga program som med stöd främst av extraordinära statliga medel drevs under 1990-talet. I profilområdena finns lovvärda ambitioner och en önskan att föra samman skilda delar av fakulteten till ömsesidigt stödjande strukturer.

De sju områdena – medeltidsstudier, lexikologi, Språkbanken, samtidskultur, skola och lärande, genusforskning samt, slutligen, regioner – kallas alltså profilområden. Man kan tänka sig två tolkningar av begreppet. Den ena är att detta är områden som redan har en profilerad ställning inom fakulteten, närmast styrkeområden. Den andra tolkningen är att dessa områden skall prioriteras genom tillförande av resurser. Man kan givetvis också tänka sig kombinationer av dessa. Vi är emellertid inte helt på det klara med vad det innebär för fakulteten att inrätta dessa områden. Dock vill vi konstatera, eftersom vi själva i våra förslag kommer in på liknande tankar (fast vi ger dem en annan utformning och riktar oss mot delvis andra områden), att det ligger något tilltalande i att sammanföra splittrade resurser och försöka åstadkomma positiva samverkans effekter.

Sju profilområden synes oss också i mesta laget. Profileringar måste inte inbegripa alla; då vore de knappast profileringar. Frågan är också hur väl valda områdena är. Genom samtal med prefekterna fick vi klart för oss att inte alla institutioner, än mindre ämnen, vid fakulteten känner sig berörda eller stimulerade av just de sju profilområden som nu är aktuella och som beskrivs i dokumentet *Forskningsstrategier och strategier för kunskapsutveckling* (1999-12-10). Företrädare för arkeologi känner sig sålunda satta utanför denna framtidssatsning. Äldre perioder, men också språkhistoria, får tänja sina ambitioner för att få rum i profilområdena, som i värsta fall kan ge intryck av att vara en rad prokrustesbäddar. Den filosofiska institutionen verkar också ha svårt att finna sin plats i denna satsning.

Vi menar alltså inte att strävan skall vara att åstadkomma områden som täcker hela fakulteten, men vi anser att argumenten för det gjorda urvalet är oklart formulerade. Ett annat spørsmål är på vilket sätt fakulteten kommer att kunna stödja sina profilområden. Har fakultetsnämnden några extra anslag att fördela? Är områdena starka/innovativa/originella nog för att kunna generera nya resurser från externa källor? Man kan slutligen fråga sig om fakulteten skulle kunna utöka profilområdena med nya program, och om hur konstanta dessa områden är. Kan man tänka sig att de växlar med varandra under olika tidsperioder?

Trots dessa reaktioner från några institutioner, och trots svårigheten att helt förstå innebörden av denna satsning, får man dock konstatera att upprättandet av profilområden är en i grunden vettig tanke som kan lända till fördel för forskningen vid fakulteten. En stor vinst kan vara just att flera

institutioner tillsammans kan vara med om att utforma goda ansökningar till vetenskapliga fonder, både lokalt och centralt. På det sättet skulle friska pengar kunna tillföras fakulteten, och, som redan gjorts på flera institutioner, nya forskarassistentanställningar inrättas. *Språkbanken* permanentar ett redan mycket gott samarbete som dessutom bör utökas till flera språk än svenska och de stora europeiska språken. Även *lexikologi* gäller också det ett redan etablerat forskningsfält, där fakulteten spelat en viktig roll. Samma sak gäller *genusforskning* som angår nästan alla ämnen vid fakulteten. När det gäller området *regioner* har fakultetsnämnden bakat samman både Västsverige och det lokalt-globala på ett charmigt men kanske inte helt övertygande sätt – är det för att inte något ämne skall känna sig satt utanför? *Samtidskultur* är också en allmän titel där både det lokala och globala får samsas i endräkt. Det pedagogiska elementet hänger traditionellt nära samman med en humanistisk fakultet, även om antalet studenter som enbart går på en lärarutbildning är förhållandevis litet. Forskning om lärandet, som omfattar både kultur och språk, sammanfattas i *forskning kring skola och lärande*. Inom de icke-språkliga ämnena är det en fördel att profilområdet *Medeltidsstudier* omfattar många ämnen, både språkliga och icke-språkliga.

Vi har alltså en förståelse för ambitionen att kraftsamla genom profilering. Men vi anser att det liggande förslaget är oklart tänkt och inte genomgripande nog. Det är inte ägnat att hantera fakultetens problem – cirkelns kvadratur – samtidigt som det inte heller drar tillräcklig fördel av dess styrkor. Framförallt är samarbetet inom profilområdena inte tillräckligt förpliktande. Vi kommer i följande kapitel att rekommendera andra former för samarbete vid fakulteten.

Organisation

Vid den humanistiska fakulteten vid Göteborgs universitet utförs det, som ämnesgenomgången i det föregående kapitlet visat, forskning av hög kvalitet i många ämnen. Mängden av kvalitativt högstående forskning tillhör fakultetens starka sidor. Till fakultetens svaga sidor hör forskningens organisation. Fakulteten har genom hela 1900-talet haft den traditionella grundstruktur som innebär att både forskning och undervisning först och främst sker inom de olika institutionernas ram. Under de senaste åren har denna grundstruktur mjukats upp och komplicerats av ämnesövergripande samarbete av olika slag, från mer eller mindre löst organiserat samarbete mellan personer som är knutna till olika institutioner till interdisciplinära projekt inom fakulteten, samarbete med andra fakulteter och högskolor och diverse centrumbildningar o.d. Resultatet av alla dessa initiativ på 1990-talet är en ganska svåröverskådlig flora av till dels kortlivade ansatser.

Forskningens starka anknytning till den traditionella ämnesindelningen medför problem inte minst när det gäller forskarutbildningen. De existerande samarbetsförsöken, delvis tillkomna på initiativ från studenternas sida, är inte tillräckliga. Den organiserade forskarutbildningen befinner sig fortfarande i startfasen. Det mesta återstår att göra. Det är uppenbart att mycket skulle kunna vinnas på att ordna gemensamma kurser och seminarier på doktorandnivå för grupper av ämnen som hör naturligt samman, t.ex. språkämnen för sig, de estetiska ämnena för sig, idéämnen (teoretisk och praktisk filosofi, logik, idéhistoria och vetenskapsteori) för sig och så vidare.

En modell för en sådan omorganisation som fakulteten bör studera närmare finner man i systerfakulteten vid universitetet i Oslo. Forskarutbildningen i det som där heter den historisk-filosofiska fakulteten är organiserad i fem ämnesområden (se nedan kapitel V), som bedömargruppen förordar att man överväger även i Göteborg. Om det visar sig praktiskt möjligt att välja samma organisation i ämnesområden som vid universitetet i Oslo, skulle det dessutom ha den fördelen att samarbetet mellan de två humanistiska fakulteterna i Göteborg och Oslo skulle underlättas.

Institutionssammanslagningar?

En möjlig, men sällan populär, organisatorisk väg att uppmuntra till vidgat samarbete inom forskning, är att slå samman institutioner. En administrativt motiverad åtgärd leder inte nödvändigtvis till att forskningsaktiviteten blir större. Ett alternativ är att försöka koppla samman ämnen på ett annat sätt än i en redan existerande ordning. Samlokaliseringen mellan antikens kultur och samhällsliv och arkeologi borde sålunda på sikt kunna leda till ett vidgat samarbete och det inte bara inom metodfrågor. Ett visst samarbete inom grundutbildningen förekommer fortfarande mellan latin och antikens kultur. Dock borde både latin och grekiska kunna få en mer lingvistisk profil inom fakulteten. Vid universitetet i Bergen lever de klassiska språken i ett gott samboende med egyptologi, religionshistoria och rysk litteratur. Vid Oslo-fakulteten har tillkomsten av storinstitutionen med ca 40 fast anställda lärare, *Klassisk og romansk institutt*, givit latin och grekiska en bättre forskningsmässig och universitetspolitisk plattform än tidigare.

En i Göteborg fullt tänkbar sammanslagning gäller ämnena idé- och lärohistoria och vetenskapsteori. Man bör också i samma anda fundera över utvecklingen inom filosofiämnena.

När Göteborgs högskola stiftades 1891, inrättade man sig på det vis som donatorn hade föreskrivit: man koncentrerade sig på det som den gången var examensämnen. Eftersom valet föll på det historisk-filosofiska området, kom också filosofiämnet med från början. Och eftersom man måste

hålla sig till de existerande examensämnena, följde också den i Sverige praktiserade uppdelningen i teoretisk och praktisk filosofi med på köpet. Internationellt sett är detta en ovanlig ordning, vars för- och nackdelar skulle kunna diskuteras, dock inte här. De två examensämnena har emellertid kunnat samsas inom samma institution. När det inrättades en egen logikprofessur i Göteborg för att ta vara på den befintliga kompetensen på det området, fick man också ett nytt undervisnings- och forskarutbildningsämne, fortfarande inom den filosofiska institutionens ram. Att man valde en annan lösning för vetenskapsteorins del bottnade både i personliga motsättningar och i den förste ämnesföreläsarens starka revirhävande ambitioner. Vetenskapsteori kunde därmed byggas upp som egen disciplin utan att hindras alltför mycket av den etablerade universitetsfilosofin, vilket rimligen var en stor fördel för det nya ämnet i uppbyggnadsfasen. Frågan är emellertid om uppdelningen på två separata institutioner fortfarande är den optimala lösningen för den humanistiska fakulteten.

Vetenskapsteori ingår som en central del i filosofiämnena (särskilt teoretisk filosofi), och situationen är nu den att filosofi och vetenskapsteori delvis uppträder som konkurrenter på undervisningssidan. Vetenskapsteoriinstitutionen har under båda sina professorer – först Håkan Törnebohm, sedan Aant Elzinga – varit imponerande aktiv, men med bara en professor och en lektor ligger ämnet under den kritiska nivå som krävs för att kunna hålla styrfarten över längre tid.

Filosofiämnena är något bättre försedda på personalsidan med tre professorer och sex lektorer, men frågan är om detta är nog för att upprätthålla det som kan betraktas som en försvarlig bredd i filosofisk forskning och undervisning. Ämnesföreläsarna är starkt specialiserade, vilket innebär excellens på några områden och motsvarande brister på många andra områden. Avhistoriseringen av humaniora har satt särskilt starka spår i den svenska universitetsfilosofin.

Filosofins historia är numera inte någon prominent del av Göteborgsinstitutionens profil. En aspekt på detta är också den totala avsaknaden av intresse för andra filosofiska traditioner än den grekisk-europeisk-amerikanska. Ser man på översikten över pågående doktorsavhandlingar, finner man två projekt som av titlarna att döma befattar sig med filosofihistoriska teman (Nietzsche respektive C. D. Broad). I praktisk filosofi och logik ser det inte ut att vara någon som befattar sig med filosofihistoriska teman. Studenter och forskarämnena med intressen åt det hållet måste i Sverige söka sig till idé- och lärdoms historia. Så också i Göteborg. På den idéhistoriska listan över doktorsavhandlingar under arbete 1999 finner man fem eller sex sådana projekt (om Althusser, Adorno, Høffding, Bloch, Wedberg och G. H. von Wright). För en kommitté bestående av utomstående

humanister ligger det nära till hands att fråga om det inte skulle kunna uppnås positiva effekter av ett närmare samarbete mellan de filosofer, vetenskapsteoretiker och idéhistoriker som nu en gång tillhör samma fakultet i Göteborg. Mängden av filosofihistoriskt inriktade avhandlingsprojekt i idé- och lärdomshistoria antyder att det finns kompetenta handledare på området, som också skulle kunna berika de filosofiska och vetenskapsteoretiska miljöerna i staden.

Institutionssammanslagningar på kommando ovanifrån brukar inte vara populära bland dem som utsätts för sådant, och utredningskommittén tillhör inte dem som älskar sådana ingrepp. Men vi vill i alla fall varmt rekommendera alla berörda parter att närmare diskutera om inte tiden nu är mogen för ett närmare samarbete, som också skulle kunna uttryckas på det organistoriska planet i form av upprättandet av en stor institution för filosofi och idéhistoria. Det är vårt intryck att ett sådant samgående skulle kunna leda till en konstellation som i sig skulle förena den excellens som redan finns på vissa delområden med en åtskilligt större bredd. (En liten början till något sådant fanns f.ö. på 1990-talet i form av fakultetsprojektet "Forskningens villkor", som innebar flera års samarbete mellan en vetenskapsteoretiker, en idé- och lärdomshistoriker och en teoretisk filosof.) Givet en vilja från de berörda parternas sida skulle denna konstellation kunna bli åtskilligt mer slagkraftig än de olika bitarna var för sig.

Den interna organisationen kan bli föremål för vidare utredning. Dock förefaller en amalgamation av vetenskapsteori och idéhistoria ligga nära till hands. För filosofins del anmäler sig också frågan om det rimliga i att upprätthålla tre disputationämnen. Att disputera i filosofi torde vara en alternativ möjlighet. Denna fråga kan emellertid tills vidare ses som underordnad den övergripande frågan om huruvida den institutionella organisationen borde inbegripa såväl filosofi som vetenskapsteori/idéhistoria. Vi förordar en sådan långsiktig lösning. Vid andra fakulteter hade det kanske varit mer naturligt att se idéhistoriens framtid i anslutning till övriga historiska ämnens, kanske främst just ämnet historia. Lokal tradition och den särskilda orienteringen mot filosofiska och vetenskapsteoretiska frågor skapar emellertid just i Göteborg ovanligt goda förutsättningar för samarbete med filosofiområdet.

Bredd och specialisering

Det humanistiska forskningsområdet är ett stort och rikt varierat landskap. Den humanistiska forskningen på 1800-talet var med få undantag historiskt orienterad, vilket är en viktig del av bakgrunden för etableringen av egna fakulteter för samhällsvetenskap och psykologi på 1900-talet. Men också efter den skilsmässan är humanioraområdet synnerligen omfattande

och differentierat. Det består av historiska och systematiska studier av alla de aspekter på all världens kulturer som faller utanför samhällsvetenskapernas och juridikens intresseområden. Med tanke på den oerhörda kulturella rikedom som kännetecknar den värld som vi lever i – på det begränsade område som huvudstaden i England utgör används omkring 300 olika språk, på Borneo lär det finnas mer än 700 språk, för att nämna ett par slående exempel – säger det sig självt att envar humanistisk fakultet måste pålägga sig själv kraftiga begränsningar i valet av studieobjekt.

När den humanistiska fakulteten vid Göteborgs universitet framhåller bredd som ett av sina karakteristika, är det därför en sanning med modifiering. En viss bredd måste emellertid till på det humanistiska området, vilket har att göra med den speciella metodik som är kännetecknande för humanioraområdet. En göteborgshumanist framhåller i en ännu inte publicerad artikel "tidsdjup och geografisk bredd" som nödvändiga villkor för god humanistisk forskning och undervisning (Josephson, 2000). Vi i bedömargruppen instämmer till fullo i detta. Författaren kommer också in på varför det måste vara så när han skriver om att "genom jämförande analyser fördjupa förståelse av västerländsk historia och samhälle i ett större jämförande perspektiv". Man skulle kunna säga att jämförelser är det mest grundläggande metodiska greppet på kulturstudiernas område. Utan jämförelser kan man inte urskilja vare sig det som är unikt och originellt eller det som tillhör det mer eller mindre generella området. Den nyss citerade författaren påpekar också på sitt stilsamma vis att de möjligheter till ökad självförståelse som jämförelser med andra innebär inte tas helt tillvara som det nu är.

En viss bredd måste till för att kunna åstadkomma högklassig humanistisk forskning. Den ämnesspridning som man nu har vid den humanistiska fakulteten vid Göteborgs universitet är långtifrån något lyxfenomen. I själva verket befinner sig fakulteten på en sådan nivå att stora nedskärningar i det nuvarande utbudet med nödvändighet kommer att medföra en kvalitetssänkning.

I det ovan flera gånger åberopade dokumentet *Forskningsstrategier och strategier för kunskapsutveckling vid humanistiska fakulteten 2001–2004* (1999-12-10) diskuteras bl.a. "den spänning som finns mellan idealet om en stor mängd eller bredd av ämnen och idealet om en satsning på några områden, där man är särskilt framstående". Med reflexionerna omkring den komparativa kulturforskningens grundläggande roll på humanioraområdet framstår denna spänning mera som sken än som verklighet. För att en humanistisk fakultet skall kunna fullföra sitt uppdrag på ett fullgott vis krävs det ett minimum av tidsdjup och geografisk bredd. De s.k. småämnena har i själva verket en nyckelroll när det gäller att säkra kvaliteten hos den humanistiska forskningen på längre sikt.

Det avgörande är hur de små ämnena påverkar fakultetens struktur. En ordning där alla ämnen förväntas svara för alla sorters verksamhet inom ett likformigt resurstilldelningssystem är en kvarnsten om halsen på många ämnen. Att utvecklas efter sina förutsättningar i en rikt differentierad struktur är ett vettigare ideal, som realistiskt kan ta vara på vars och ens starka sidor och i görligaste mån mildra effekterna av de svaga. Till hur en sådan fakultetsstruktur skulle kunna se ut skall vi återkomma.

I det nyss citerade dokumentet talas det också om att vi står inför ”stora samhällsförändringar, där det är svårt för att inte säga omöjligt att avgöra vilka inriktningar och vilka ämnen vi behöver på 10–20 års sikt.” Det må så vara, men formuleringen är enligt vår mening alltför defaitistisk. Oavsett vad man några årtionden fram i tiden närmare bestämt väljer att koncentrera sig på finns det något som måste tillgodoses på ett eller annat sätt. Låt oss kalla det ”de humanistiska kärnämnen”. De kan, om man så vill, grovindelas i fyra grupper: *historiska discipliner*, *estetiska discipliner*, *språkvetenskapliga discipliner* samt *filosofi och dess grannar* (logik, vetenskapsteori m. fl.). (Indelningen utesluter inte överlappningar.) Ingen av de fyra grupperna kan elimineras utan risk för allvarliga kvalitetsstörningar. Enligt bedömargruppens mening skulle också de olika ämnena i alla de fyra grupperna må gott av en starkare betoning av de jämförande perspektiven. Det gäller (för att nu nämna två exempel i den stora högen) lika mycket för de västsvenska studiernas del, där bristen på jämförelser lätt kan leda till ”provinsialism”, som för sådana ämnen som teoretisk och praktisk filosofi vilka f.n. kan karakteriseras som starkt eurocentriska.

Dock vill vi med kraft understryka att det behövs omfattande och högkvalitativ verksamhet inom samtliga dessa fyra områden för att fakulteten skall kunna leva upp till den roll den av hävd intagit och alltfört vill intaga som en fullvärdig humanistisk fakultet vid ett forskningsuniversitet på internationell nivå. *Denna uppfattning om bredd är enligt vår mening mer relevant och konstruktiv än den bredd som anges av mängden ämnen*, vare sig nu denna är cirka 30 som i Göteborg eller omkring 70 som i det samarbetande Oslo-universitetets HF-fakultet.

Ämnen och institutioner – arv och möjligheter

Göteborgs universitet har en utpräglat federativ struktur. Fakulteterna lever än idag sitt eget liv i betydande självständighet. Tonläget och attityden fakulteterna emellan präglas av detta; här finns, även på humanistiskt håll, drag av betydande självtillit som understundom kan övergå i självtillräcklighet. Det finns därför en betydande potential att utnyttja vad gäller samarbetsmöjligheter. Åtskilligt av ansvaret för detta ligger på den högsta nivån inom universitetet, men den humanistiska fakulteten måste själv driva på och formulera möjligheterna.

Fakulteten berömmar sig påfallande ofta, och med rätta, över sin mångfald. Det finns en bredd i ämnen. Det finns också några ämnen med bredd. Men det finns också påfallande många ämnen utan bredd; några är i sin göteborgska tappning rentav mycket smala. Orsaken till strukturen har berörts i det föregående. Men vi vill tillägga att det förefaller finnas en outvecklad syn på såväl ämnes- som institutionsbegreppet vid fakulteten. Traditionen från de gamla enprofessorsinstitutionerna har styrt såväl tanke som handling också in på den period vi nu befinner oss i, där denna typ av institutioner inte längre kan vara den optimala modellen.

Till det universitetsmässiga hör forskningsanknytningen. Detta begrepp har ingen exakt innebörd. Man kan syfta på att undervisningen bedrivs av forskarutbildade, eller ännu hellre forskande, lärare, eller på att det finns möjlighet att gå vidare till forskarutbildning vid institutionen. I den sistnämnda meningen är fakultetens undervisning starkt forskningsanknuten; det bedrivs forskarutbildning i ett trettiotal ämnen, dvs. praktiskt taget alla ämnen där det också meddelas lägre undervisning. Däremot undervisar de seniora forskarna – professorer och docenter – inte påfallande mycket i grundutbildningen. Undervisningen genomförs av lektorer, vars forskning oftast är ganska ringa. Detta är naturligtvis ett strukturfel i hela det svenska akademiska systemet, som i sin nuvarande form grundlades med den Segerstedtska utredningen på 1950-talet och med 1960-talets reformer. På sin tid uppfattades dessa som nödvändiga, men i det långa loppet har de blivit alltmer problematiska. Frågan är om denna problematik i Göteborg kan lösas utan att man tar itu med frågan om de många ämnena och de likformiga uppgifterna för varje ämne. Vi tror inte det, och i det fortsatta arbetet för att bibehålla en bred humanistisk fakultet bör därför *differentiering* vara ett nyckelord.

Institutionernas repertoar går väsentligen ut på att reproducera en ämnesintern kanon genom att föra studenterna fram längs en sedan länge etablerad bana: A-B-C-D. Även de nya kurser som växer fram ur forskningen kan efterhand inordnas i systemet så att deras tillgänglighet utanför ämnesinstitutionerna i praktiken är begränsad.

Forskarutbildningen är också den, som framgått ovan, normalsvensk och typisk för traditionella ämnesinstitutioner: många antagna studerande, låg disputationfrekvens, få kurser, särskilt på fakultetsövergripande nivå, amorf utbildningsstruktur, oklara kvalitetskrav, ojämn handledning, svag normbildning, inget ansvarsutkrävande. Det betecknas inte som ett misslyckande, utan som ett normalt tillstånd, att ett femtiotal studerande i ett ämne som skall genomföra en nominellt fyraårig utbildning efter fyra år kvarstår i utbildning medan samtidigt blott en handfull tagit examen. Sannolikt kommer den ikraftträdde reformen av forskarutbildningen att ändra på detta, men nya problem kommer att skapas om inte fakulteten, som är

ansvarig för utbildningen, träder in och tar detta ansvar. Till dessa problem hör seminariernas minskande storlek och svårigheten att inom ämnens ram finna underlag för kurser. Kraven på gemensam samordning och överblick växer därför. De ovan åberopade Linköpings- och Oslomodellerna framstår på nytt som förebildliga alternativ.

En sammanfattning skulle kunna lyda så: fakulteten har stora resurser och en rik potential vad gäller forskning, men den behöver utveckla sina tankar om hur och till vad dessa rika resurser skall användas.

V Slutsatser och rekommendationer

Den humanistiska fakulteten i Göteborg är i många avseenden en väl fungerande fakultet. Den har forskning som på vissa områden är av mycket hög kvalitet. Den har emellertid också, som framgått av det föregående, en lång rad utmaningar framför sig och också en del problem som måste lösas. Detta avsnitt innehåller en diskussion av sådana lösningar och åtgärder som kan behövas för att utveckla fakulteten framöver. Avsnittet har getts rubriken ”Slutsatser och rekommendationer”, en ganska försiktig formulering. Den är med avsikt försiktig; att ta steget från idé till förslag och vidare till beslut och genomförande måste vara fakultetens egen uppgift. Det måste också vara fråga om en process, där hela fakulteten deltar i diskussionen och i den fortsatta implementeringen av de förändringar som man bestämmer sig för att genomföra. Vi kan inte nog betona detta, att förändringsarbete kräver såväl tid som förankring. Men det kräver också legitimitet, vilket bara kan ges av saklig underbyggnad och hållbara argument.

Mjuka värden

Låt oss börja med vad som kan kallas mjuka värden. Vi syftar på sådant som samarbetsklimat, arbetsmiljö, känslor av uppskattning, helhet och mening. Detta är värden som behöver uppmärksammas på alla arbetsplatser, även en humanistisk fakultet och dess arbetsenheter. Som vi redan påpekat är det också en dimension av begreppet forskningsmiljö.

Bedömgargruppen har upplevt miljöer som ur detta perspektiv tycks fungera väl. Vi har emellertid också mött exempel på miljöer där så inte tycks vara fallet. Några miljöer har samarbetsproblem, en inte ovanlig företeelse i akademiska sammanhang, men vi har fått signaler som tyder på att dessa svårigheter fått leva länge i fakulteten, ja, nästan institutionaliserats. Detta är inte acceptabelt.

Vi har också erfarit exempel på att fakulteten inte upplevs som en självklar gemenskap för dess institutioner och forskare. På sätt och vis kan något

liknande sägas om hela universitetet. Framgångar för olika fakultetsområden har inte omtalats som framgångar för alla. Det tydligaste undantaget från denna hållning som vi mött var universitetets rektor, som presenterade långtgående visioner för integrationsarbetet. Sådana ambitioner kom strängt taget aldrig fram vid våra kontakter med prefekter, forskare och andra på fakultetsnivå. En sådan brist på sammanhang i organisationen riskerar i längden att undergräva legitimiteten i universitetets policy.

På institutions- eller forskarnivå tar sig samma förhållande i vissa fall uttryck som självförhärligande eller överdriven kritik av andra. De svaga får ibland klander av de starka. Framgångens glädje delas inte. Det vore i och för sig naivt att tro att framgångens glädje alltid skulle delas, eller att de svaga inte ibland måste utstå klander. Men proportionerna är inte rimliga.

Det finns också ett mycket påtagligt skäl till att dessa frågor bör uppmärksammas, utöver att de är en fråga om trivsel och arbetsmiljö. Den mångfald som finns vid fakulteten kommer under nuvarande organisation och allmänna förhållanden inte till sin fulla rätt. För att den skall kunna göra det, måste samarbetet öka. Samarbete försvåras om institutioner och enheter har en stark självcentrering och bekymrar sig mer om sin egen välgång än om fakultetens.

Detta är för övrigt en genomgående iakttagelse: vi finner en låg artikulatjonsnivå till förmån för det gemensamma intresset, i första hand på fakultetsnivån, som ju är den vi är satta att bedöma, men också på universitetsnivån. Vi vill påpeka att reaktionerna på fakultetens enkät hösten 1999 mycket mer gällde institutionsnivån än fakulteten som helhet och att bedömargruppen fick förvånansvärt få svar på sin rundfråga våren 2000.

De rekommendationer vi vill ge för att ytterligare utveckla fakultetens forskning går också i hög grad ut på att stärka samarbetet. Det gör att ledningens arbete med att finna former för att stärka samarbetet måste bli en integrerad del av våra förslag, ja, en förutsättning för framgång.

Expansion och kvalitetsutveckling genom allianser

Humanistiska fakulteten har genom sin inriktning breda anläggningsytor mot samhället och mot andra kunskapsområden. Några forskare är framträdande i massmedierna, till exempel som kulturskribenter och kritiker. Vi har beskrivit den intressegemenskap som finns med andra fakulteter kring områden som medier, kulturstudier, lärande (samhällsvetenskap), informationsteknologi (teknik, naturvetenskap), konstnärliga uttryck och estetik (konst).

Ändå kan vi konstatera att det bara är i ringa utsträckning som dessa kontakter gjorts till någon central fråga på fakultetsnivå. Inviter och

kontakter har förekommit från Chalmers tekniska högskola, och en vilja från humanisterna har inte saknats, men inte mycket har förverkligats. IT-högskolan, som diskuteras i universitetets ledning som ett angeläget projekt, har bara i begränsad utsträckning kommit upp i våra diskussioner vid humanistiska fakulteten. Det regionala samarbetet, med tillväxtavtal, partnerskap och EU:s strukturfonder, synes inte heller tillmätas någon större betydelse bland Göteborgs humanister.

Vi menar i bedömargruppen att omkringliggande aktörer bör ses som möjligheter. Det handlar inte bara om att se nya chanser till att vidga den ekonomiska basen för humaniora, även om detta är ett viktigt inslag. Det handlar i minst lika stor utsträckning om att hävda statusen hos humanistisk kunskap och humanistisk forskning. Direktören vid Institutet för framtidsstudier, professor Lena Sommestad, har nyligen i en kommentar till det stora projektet Teknisk Framsyn – en svensk variant på de technology foresight-program som genomförts i en rad länder – påpekat att det är de humanistiska och samhällsvetenskapliga inslagen som haft svårast att komma fram i Teknisk Framsyn. Ambitioner fanns, och en del goda underlagsrapporter gjordes också, men kunskapen om kultur, språk och samhälle hävdades inte eller togs inte tillvara (Sommestad, 2000). Detta är inte sällsynt, och ansvaret vilar inte enbart på företrädarna för teknik, medicin och naturvetenskap. Ansvaret vilar i minst lika hög grad på humanister och samhällsforskare, som inte tillräckligt söker hävda betydelsen av sin kunskap. Belöningen för att engagera sig kan bli ekonomisk, och därmed ge ett bidrag både till grundforskning och tillämpad humanistisk forskning, men den kan också bli högre status och respekt för humaniora.

Vi vill uttrycka detta så att humaniora måste bygga allianser – med andra aktörer, inom Göteborgs universitet, med näraliggande högskolor och universitet samt med myndigheter, organisationer och andra. Än en gång vill vi betona att det inte minst är i ett sammanhang som detta som fakultetens mångfald kan nyttiggöras. Att ha verksamheter som var för sig är små och kanske har svårt att bära sina kostnader kan ibland lättare försvaras om de ses i ett utåtriktat perspektiv.

I detta sammanhang bör även den regionala dimensionen tas upp. Det är uppenbart en viktig uppgift för universitetet att uppmärksamma de lokala teman som bokstavligen ligger närmast till hands och där man på grund av sin lokalkunskap har möjligheter att bli ledande. De institutioner som f.n. är mest forskningsaktiva med hänsyn till västsvenska förhållanden är arkeologi, etnologi, historia och konst- och bildvetenskap, och det har förekommit interdisciplinärt samarbete omkring medeltidsteman m.m. Så som dessa ämnen framträder i de olika beskrivningar som vi har haft till vårt förfogande är deras traditioner och aktuella verksamheter tämligen

olikartade. Om det kunde gå att förstärka samarbetet dem emellan, skulle det kunna stimulera kvaliteten. Samarbetet kan utformas på många sätt, från gemensam grundforskning till koordinering av forskarutbildningarna.

Vi vill särskilt understryka det värdefulla med en samverkan också utanför fakultetsgränsen. Vid uppbyggnaden av forskningsprogram och andra verksamheter under ett västsvenskt, eller kanske snarare västnordiskt/nordsjöiskt, paraply har inte minst samhällsforskare åtskilligt att erbjuda. Kring Öresund byggs nu ett "Öresundsuniversitet". Måhända skulle i förlängningen ett nätverk mellan universitet och högskolor i södra Norge och västra Sverige kunna växa fram med Oslo och Göteborg som de givna naven. Humanisternas roll torde därvid vara väsentlig. Finansiering som inbegriper två (eller tre? – Danmark) länders källor bör vara en intressant bas. Nordiska källor torde också kunna flöda rikligt inför samarbete av detta slag. Risken med en regional orientering, att man blir provinsiell och sätter sina mål för lågt, kan också lättare undvikas genom att vidga regionens gränser och genom internationella jämförelser.

Regnskogen: stora träd och undervegetation

Denna rapport har vi kallat "Den humanistiska cirkelns kvadratur" därför att det ter sig som ett olösligt problem att på ett ekonomiskt försvarbart sätt hantera frågan om djup och bredd i humaniora. Problemet om djup/specialisering kontra bredd/mångfald griper in i snart sagt varje diskussion som gäller förhållandena vid en humanistisk fakultet. Humanister bekänner sig själva ofta till mångfaldsargumentet, och är i motsvarande mån benägna att ta lättare på den risk för ytlighet och splittring som kan bli följderna. Så är det inte bara i Göteborg, det är ett allmänt humanistiskt credo.

Vi har i bedömargruppen stor förståelse för ett sådant synsätt, och delar det i viktiga avseenden. Vi vill ändå betona att bredd och mångfald inte är den enda princip enligt vilken man kan organisera framgångsrik humanistisk forskning. Världen över finns universitet som medvetet valt bort stora delar av humaniora för att istället kunna koncentrera sig på andra. Universitet med inriktning på teknik eller naturvetenskap väljer ibland att utforma sin humanistiska verksamhet så att den kan strategiskt stödja huvudinriktningen, till exempel med språk, lingvistik, filosofi, vetenskaps- och teknikhistoria eller annat. Man kan kalla detta MIT-modellen, efter Massachusetts Institute of Technology, som har en selektiv men synnerligen framgångsrik humanistisk forskning, världsledande på många områden, också sådana där traditionella, kompletta fakulteter har stark verksamhet.

Det behövs med andra ord alltid ett *positivt argument* för en inriktning på bredd. Det räcker inte med tradition; alternativet behöver inte vara så oattraktivt som det kan förefalla.

Det är uppenbart att den förhållandevis stora bredden vid Göteborgs humanistiska fakultet har ett pris. De flesta ämnen med små basanslag har också en svag förmåga att genom externa medel bidra till fakultetens försörjning. De har i många fall också en blygsam grundutbildning. Deras bidrag till den vetenskapliga kvaliteten kan ifrågasättas. Bedömningarna kan växla från ämne till ämne, men det vore inte otänkbart att i fakultetens breda mångfald urskilja ämnen, som, om de togs bort från repertoaren, inte skulle väcka någon saknad utanför kretsen av de omedelbart berörda i form av studenter och personal.

Vi vill inte utesluta att fakulteten i sina överväganden kan finna att något ämne ter sig umbärligt, men vi kan heller inte utesluta att fakulteten finner att något ämne borde tillföras. Om ämnen skall avvecklas, finner vi den modell man valt vid HF-fakulteten i Oslo förebildlig. Där lät man institutionerna själva prioritera och avvecklade ämnen som fakulteten kunde bli ense om. (Möjligen underlättades processen av att institutionerna i Oslo är stora och innehåller många ämnen, varför inga hela institutioners öde stod på spel.) Dock vill vi understryka att vi inte uppfattar att frågan om nedläggning av enskilda ämnen utgör någon huvudfråga. Tvärtom menar vi, som framgått, att mångfalden är en tillgång – om den kan utnyttjas på rätt sätt.

Hur skall mångfalden utnyttjas? Vi vill här introducera en metafor: regnskogen. En regnskog består just av mångfald, men den upprätthåller sin mångfald genom sitt sätt att organisera biomassan. En stor del av denna är absorberad i stora träd, som är kraftfulla, långlivade och, vilket kanske är deras viktigaste egenskap, så höga att de kan nå upp till och fånga in det solljus som behövs för att livet på lägre nivåer skall fungera. En hel del biomassa, och majoriteten av artrikedomen, ligger i de arter som finns i, på och omkring träden. En del av dessa lever i symbios med trädet, andra har helt enkelt funnit träden vara en intressant miljö för att leva det egna livet – som insekt eller apa. Åter andra lever som rena parasiter, slingrande, sugande och gnagande på de stora trädens bark, blad och grenar.

Metaforen kan utvecklas i större detalj, men detta kan räcka. Vår poäng är given: det kan finnas en fördel med att ha arter av olika slag och storlek vid en fakultet, men det är då avgörande hur det interna samspelet dem emellan fungerar. Vi menar att ett samspel av detta slag borde utvecklas vid fakulteten och att det borde utvecklas strategiskt och medvetet. Några ämnen, eller snarare forskningsområden, borde ges en uppgift som träd,

till förmån för fakultetens gemensamma väl. Andra borde ges roller som artmångfald – också det till fakultetens väl. Just detta är viktigt att betona: i en regnskog behöver träden mångfalden lika väl som mångfalden behöver träden. Om träden tas bort blir det livgivande solskenet utifrån förintande. Tas vegetationen på lägre nivåer bort, försvinner trädens partners och symbios.

Huvudargumentet för att tillämpa regnskogsmetaforen på fakulteten är att det nuvarande systemet knappast kan bibehållas. Delar av fakulteten präglas av stagnation, kvaliteten på forskningen är låg. Inget tyder heller på att en nämnvärd förbättring kan ske inom nuvarande ramar. Det betyder samtidigt att de träd som kan urskiljas måste ha betydande inslag av redan välfungerande verksamhet, helst bör verksamheten också ha rimliga utsikter att fungera väl i förhållande till omvärlden: kunna bygga allianser och generera resurser från externa källor.

Vi talar inte om en traditionell omorganisation, så att institutioner skall slås samman till nya och större institutioner. Nej, de träd vi tänker oss bör ha en annan struktur än institutioner. Kanske behöver strukturen inte ens vara enhetlig. Det kan röra sig om forskningsprogram, om centrumbildningar av begränsad varaktighet, men kanske också om specialskolor med en något mer autonom karaktär. Förändringens organisatoriska sida är med andra ord mindre viktig än dess mentala sida. Fakulteten bör till sin anda och i sitt dagliga liv fungera mer integrerat och i detta arbete intaga roller och positioner som gör att utväxlingen på de olika enheterna och insatserna blir så god som möjligt. Vi skall nedan strax konkretisera vad detta kan innebära.

Vi är också övertygade om att det är av stort värde att det inom fakulteten och universitetet förs en grundlig diskussion om hur en strukturförändring av detta slag skall genomföras. Vi kommer nedan att utifrån den analys vi gjort av forskningens kvalitet och de iakttagelser vi gjort av fakultetens starka och mest utvecklingsbara områden föreslå några tänkbara träd. Men vi vill samtidigt betona att våra förslag är just förslag. Andra områden kan tänkas. Vi vill också betona att ett utvecklingsarbete av detta slag måste ske genomtänkt, samlat och uthålligt.

I arbetet på att urskilja träd är det viktigt att på ett allmänt plan relatera sig till pågående omvärldsförändringar, så som de beskrevs i kapitel II. Teknisk förändring, globalisering, framväxten av nya villkor för kunskapsproduktion, kommunikation och kultur bör avspeglas i fakultetens arbete. Disciplinerna i traditionell mening är inte alltid de mest lämpade att göra det. Det är också en angelägenhet inte bara för Göteborgs universitet utan för hela landet att den humanistiska forskningen förmår hålla sig i jämbredd med samhällsutvecklingen. Friare organisatoriska former för

forskningen kan göra detta lättare. Vi vill notera att ett aktivt förhållande till omvärldsförändringar inte måste innebära att det bara är de senaste trenderna som skall utforskas. Den motsatta slutsatsen är ofta lika rimlig. En satsning på klassiska språk och filologi kan te sig särskilt motiverad just när informationsteknologin förefaller premiera något helt annat.

Urvalet bör också betingas av den värdering vi gjort av fakultetens starka och svaga sidor. Vi har i kapitel III urskilt en tätgrupp av ämnen. Bland dessa finns ämnen med de egenskaper som krävs för att livskraftiga och uthålliga träd skall kunna byggas. I kapitel IV diskuterar vi fakultetens profilmråden. Kanske finns det även bland dessa kandidater till framtida träd. Men låt det än en gång bli sagt att regnskogsmetaforen inte skall förstås så att det skall göras en segregering mellan starka och svaga delar av fakulteten. Tanken är precis den omvända. Det är nödvändigt att hitta de samverkansformer som gör att de små kan leva i skydd av de stora, och de stora dra fördel av mångfalden hos de små. I detta ligger möjligheten att upprätthålla den breda humanistfakulteten.

Språk och teknologi

Området språk och teknologi uppfyller båda de kriterier som uppställdes ovan: det är omvärldsrelaterat och det tillhör de starkaste forskningsinriktningarna vid fakulteten med betydande förmåga att generera forskningsmedel. Som ovan noterats har fakulteten två betydande språkteknologiska resurser, Språkbanken vid Institutionen för svenska språket (med rötter redan i 1960-talet) samt datalingvistlinjen vid Institutionen för lingvistik. På den förra har fakulteten under årens lopp satsat kring 15 miljoner kronor, vartill kommer budgetfinansieringen av (den för tillfället inte besatta) professuren i språkvetenskaplig databehandling och dessutom forskarutbildning i ämnet. Satsningen på datalingvistik är av nyare datum, men också betydande. Sammantaget har fakulteten här en åtminstone ur europeisk synpunkt sällsynt kombination av språkvetenskaplig databehandling och teoretisk datalingvistik.

Samarbetet mellan Språkbanken och (data)lingvistiken var rätt länge knaggligt. Detta berodde uppenbarligen dels på personkemiska faktorer, dels på att det på 1970-talet uppstod en viss animositet mellan teoretisk lingvistik och särpräkslingvistik. Denna antagonism har i Göteborg fortgått onödigt länge, och är uppenbarligen en starkt bidragande orsak till den institutionella uppsplittringen på två institutioner. Denna uppsplittring får nu tas som ett historiskt faktum. Samarbetet mellan Språkbanken och datalingvistiken har under de senaste åren ökat, vilket vi med glädje noterar. Mycket kan dock ännu göras (på båda hållen) för att samarbetet skulle nå en för fakulteten optimal nivå.

I strategidokumentet "Planering för år 2000–2002" (Humanistiska fakultetsnämnden, 1998-12-17) noterar vi en aktiv vilja att utveckla datalingvistlinjen. Flera språkämnen har i samband med vår utvärdering yttrat ett intresse för att utveckla gemensamma språkteknologiska resurser och rentav projekt. Det pågår ett gott samarbete mellan flera språkinstitutioner inom korpuslingvistik.

Mot bakgrunden av detta föreslår vi följande åtgärder för utveckling av området "Språk och teknologi".

Ett första steg är att fakulteten skyndsamt tillsätter en intern grupp med representanter för de relevanta institutionerna (inklusive övriga språk) samt Chalmers för att utröna hur högt målen skall ställas. Bakgrunden här är, att ingen datalingvistisk (språkteknologisk) institution i Sverige ännu formulerat ett tillräckligt offensivt utvecklingskoncept, vilket i bästa fall kunde syfta till att ta den nationella ledningen. Göteborgs utgångspunkter är mycket goda p.g.a. den solida empiriska basen vid Språkbanken, tillgången på talteknologisk expertis vid CTH samt relevant (data)lingvistisk teori vid allmän språkvetenskap/datalingvistik. Om krafterna kan konsolideras har Göteborg uppenbara möjligheter till ett betydande genombrott.

Forskningen vid Språkbanken (tidigare Språkdata) har varit mycket framgångsrik, speciellt på det tillämpade området. En imponerande mängd högklassiga ordböcker och liknande har framställts. Kontakterna med Svenska Akademien har varit synnerligen värdefulla och förtjänar fortgående att understödjas. Å andra sidan kan det noteras, att det mesta av det som skrivits publicerats inom Sveriges gränser. Verksamheten och publikationsmönstren kunde gott ha en ännu mer internationell framtoning. Likaså borde kopplingen till aktuell relevant både lingvistisk och datalingvistisk forskning vara starkare. Det är en smula paradoxalt, att de datalingvistiska verktygen vid Språkbanken inte till alla delar följt med den senaste utvecklingen. Språkbanken borde få en långsiktig utvecklingsplan, där optimalt åtminstone följande komponenter kunde beaktas: (i) anskaffning och utveckling av analysverktyg för svenska och andra språk, (ii) ytterligare utbyggnad av den "traditionella" korpusverksamheten till andra språk än svenska, (iii) utvidgning av verksamheten från skrift till tal. Aspirationsnivån bör ställas tillräckligt högt. Språkbanken kunde gott aspirera på att bli ett mångspråkigt nationellt korpuscenter.

Institutionen för lingvistik och speciellt ämnet datalingvistik har en viktig roll vid utvecklandet av det ovannämnda. Institutionens stora datoriserade talspråksprojekt är en viktig öppning, men vi noterar med en viss förvåning, att det startats och genomförts utan nämnvärda kontakter med Språkbanken. Praktiskt, metodiskt och nyttjandemässigt hade uppenbarligen synergier stått att uppnå om samarbetet varit livligare. Fakulteten har mycket att vinna på att institutionerna i framtiden vinnlägger sig om

utnyttja varandras kompetens därhelst det är möjligt. Fakultetsnämnden kan själv vid behov ingripa om gemensamma målformuleringar och strategier existerar.

Professuren i språkvetenskaplig databehandling vid Språkbanken har varit obesatt i flera år, bland annat därför att undervisningsområdet var olyckligt formulerat vid den senaste utlysningen. Det är av två orsaker viktigt att denna professur utlyses med en realistisk formulering av undervisningsområdet: (i) Språkbanken har de senaste åren saknat en ordinarie samlande ledarkraft, och (ii) en uppskalning av verksamhetsområdet ”Språk och teknologi” kräver mer än den nu verksamma professorn i datalinguistik. (Professuren är f.n. utlyst.)

Givet det ovan sagda vore en naturlig tanke, att institutionellt sammanslå Språkbanken med datalinguistiken och förlägga verksamheten till institutionen för linguistik. Vi avstår dock från att i detta skede lägga fram ett sådant förslag, som med stor sannolikhet skulle leda till misshälligheter till förfång för den egentliga substansverksamheten. För tillfället finner vi den produktivaste vägen framåt vara organiserat institutionellt samarbete i fakultetens regi med klara ekonomiska incitament. I en liten fakultet som nyss genomgått en ekonomisk kris bör det vara klart, att samarbete är nödvändigt och den bästa garantin för framgång.

Vad vi här sagt utesluter inte, att institutionella reformer kan vara behövliga om något år. Det är emellertid förnuftigt att först vänta och se hur en mångspråkig och mer teoretisk Språkbank fungerar, hur det prospektiva samarbetet med CTH utvecklar sig, vilken mer offensiv nationell roll Göteborg i bästa fall får, osv.

Det är värt att överväga om också t. ex. kulturämnena på sikt kunde komma med i ett ännu mera omfattande samarbete inriktat på ”humanistisk informationsteknologi” och ”innehållsindustrins” nuvarande och kommande behov. I det här avseendet har Institutionen för linguistik redan värdefulla erfarenheter av konkret samarbete över ämnes- och fakultetsgränser, som kan tjäna som föredöme.

Fakulteten bör vara på sin vakt mot en eventuell åderlåtning, ifall det grundas en speciell IT-högskola i Göteborgsregionen. Vid vårt besök hos rektor försäkrade dock denne, att också han är medveten om en eventuell åderlåtnings risker både för fakulteten och universitetet. Vår uppfattning är också, som redan betonats, att det snarare handlar om att delta i uppbyggnaden av IT-högskolan, om detta skulle bli aktuellt.

Medeltidsstudier

I sin utblick över forskningsstrategier 2001–2004 har fakulteten konstaterat att det i flera ämnen, både språkliga och icke-språkliga, utvecklats en stark forskningsgrupp med inriktning mot medeltiden. Denna grupp sägs

därvid, och det med all rätt, vara en av de starkaste i landet. Bedömargruppen vill gärna placera detta tvärvetenskapliga forskningsprogram i det program vi försöker åskådliggöra med regnskogsmetaforen. I flera ämnen vid humanistiska fakulteten finns kvalificerade forskare som arbetar seriöst med medeltiden, och vi skulle vilja plädera för att samarbetet inom detta fält institutionerna emellan får mer förpliktande former i stället för att vara ett relativt löst definierat profilområde.

Vilka förutsättningar skulle detta "träd" kunna ha i den vetenskapliga biotopen i Göteborg? Två kvalificerade forskare i historia och religionsvetenskap kan visa på spännande forskningsresultat inom speciellt svensk medeltidshistoria. Vidare har medeltidsstudier sedan länge bedrivits inom litteraturvetenskap, och även konst- och bildvetenskap har haft denna period på sitt vetenskapliga program.

Man kunde också överväga att involvera renässans- och barockforskning som har gjort sig bemärkt vid fakulteten de sista åren. En alltför markerad nordisk inriktning inom detta insatsområde skulle kunna undvikas om man tog in duktiga forskare inom bysantinsk grekiska, en specialitet som Ole Smith lanserade i ämnet grekiska. Denna vetenskapliga inriktning har haft svårt att överleva de senaste åren och skulle behöva det stöd som ett samarbete med större ämnen medför. Bysantinska studier skulle också tillföra detta "träd" åtskilligt eftersom jämförelser med en östeuropeisk ämneskrets skulle göra medeltidsstudierna mer relevanta ur både idémässig och realhistorisk synpunkt. Även medeltidslatin skulle kunna passa in i denna satsning, dock under förutsättning att ämnet latin förstärks. Ett enpersonsämne kan svårligen stå för den språkliga service som ett deltagande i ett projekt av denna art kräver. Slutligen skulle det vara en fördel om intresset också vidgades till den arabiska världen. De arabiska universiteten spelade en central men i Europa ofta förbisedd roll i medeltidens vetenskapliga värld och bör inte betraktas bara som förmedlande instans mellan antikens kultur och renässansen.

En lämplig samarbetspartner för detta insatsområde är Senter for studier i vikingtid og nordisk middelalder, som är en fristående enhet vid Det historisk-filosofiske fakultet i Oslo. Denna "skola" har ett eget undervisningspaket, som lockat till sig kvalificerade studenter inte bara från Europa. Flera kända forskare, både arkeologer, konsthistoriker, religionshistoriker och historiker, har också fått sin arbetsplats vid detta centrum, där intresset för kontakter med andra nordiska medeltidsmiljöer är stort.

Medeltidsstudier uppfyller utan tvivel kvalitetskriteriet. På detta område finns stark forskning inom flera ämnen. Relationen till omvärlden kan förefalla mera oklar, men vi menar tvärtom att det i en tid av tydlig samtids- och framtidsorientering finns ett starkt behov just av ett historiskt

studium som tar sikte på ett avlägset förflutet och prioriterar detta. Få andra forskningsmiljöer i Sverige gör detta konsekvent. Den draghjälp som kan ges åt de klassiska språken är ett ytterligare argument.

Afrikansk-orientaliska studier

Fakulteten i Göteborg har ett för nordiska förhållanden lovande område inom de orientaliska och afrikanska språken. Det finns inom ämnen som historia och idéhistoria också nedslag i samma geografiska områden. Likaså förekommer forskning utanför fakulteten vid institutioner för exempelvis antropologi, freds- och konfliktstudier och enheter vid Handelshögskolan.

Bedömargruppen menar att det finns goda skäl att överväga att låta detta område utgöra ännu ett ”träd”, på nytt gärna i samverkan med Oslo. Ämnen som japanska, kinesiska, arabiska, afrikanska språk skulle i en kontext av detta slag kunna komma till sin rätt på ett sätt som de idag har små möjligheter att göra. Något liknande gäller för de afrikanska språken. En ”School of Oriental and African Studies” skulle på samma gång med viss automatik innebära att man härbärgerade ett väsentligt arv, nämligen det diakrona perspektivet på språkforskningens område. Lingvistik är ett annat ämne som skulle ha något relevant att erbjuda. Men det skulle även de stora kolonialspråken, engelska och franska, därigenom att den koloniala och postkoloniala litteraturen på dessa språk har spelat en viktig roll. Samtliga historiska vetenskaper, inklusive konst- och litteraturvetenskap, har självfallet en roll att spela.

Förebilder när vi diskuterar centra/institut av detta slag finns bara i mycket begränsad utsträckning i den nordiska universitetsorganisationen på den humanistiska sidan. Vid universitet utomlands, inte minst i England, Kanada och USA, har man emellertid sedan länge sett fördelarna med att på detta sätt hantera problemet med cirkelns kvadratur. Man ser till att vid centra/institut bygga upp program som har ett värde men som inte skulle gå att åstadkomma inom ramen för en parallell organisation med nya institutioner. Institutionerna är istället den fruktbara jord ut vilken de krafter skall hämtas som ingår i ”träden”.

Organisationsfrågan är emellertid inte det vi från bedömargruppens sida vill betona; den måste under alla omständigheter ses i ljuset av hur Göteborgs universitet väljer att hantera sin internationella profil, sin tvärvetenskap och sina övriga centrumbildningar, verksamheterna vid Handelshögskolan och i det s.k. Världshuset vid Brogatan. Det vi vill lyfta fram är snarare möjligheten att identifiera ett område som skulle kunna nyttiggöra starka områden samtidigt som det sker en mobilisering av ämnen som kanske inte är lika starka men som har en uppenbart meningsfull roll att spela i ett samarbete. En School of Oriental and African Studies

skulle ha en relativt självständig karaktär och sannolikt ha lika stora anläggningsstyrkor mot samhällsvetenskapliga fakulteten och Handelshögskolan som mot humaniora.

Gentemot omvärlden skulle en sådan satsning kunna påräkna ett ganska stort intresse. Det finns rent allmänt en brist på forskningsmiljöer i Sverige som på ett kvalificerat sätt handskas med internationell politik och internationell historia. Samtidigt växer både Asien och Afrika som problemområden. Befintliga institut i Uppsala (Afrikainstitutet) och Köpenhamn (NIAS) har svagare humanistiska komponenter, särskilt på språksidan, än vad ett motsvarande institut i Göteborg skulle ha, även om exempelvis sinologin står stark vid Köpenhamns universitet med flera professurer. Finansiärer borde gå att locka med starka, gränsöverskridande projekt. På nytt är internationell finansiering intressant att överväga.

Vad gäller namnet kan "school"-begreppet vara intressant, kanske främst för att fånga upp det faktum att en riktigt ambitiös satsning inte bör inskränkas till forskning utan resultera i kurser och program i både grund- och forskarutbildning. I detta ligger också att forskningsanknytningen stärks, samtidigt som universitetets policy om internationell framtoning bekräftas.

Synlighet och differentiering

Dessa tre exempel på "träd" med betydande växtkraft kan odlas fram på olika sätt. Precis som beskrevs ovan i fallet med språk och teknologi kan man tänka sig att en mindre grupp arbetar initialt med att utveckla konceptet och innehållet. Likaså gäller i samtliga de beskrivna fallen att en huvudpunkt är att samarbetet innebär att de ingående institutionerna lånar av varandras kompetens. Det är också väsentligt att man kommer bort ifrån ett problem som är vanligt vid tvärvetenskapligt samarbete, nämligen att de samarbetande institutionerna menar att de skall hållas i alla delar skadeslösa för de resurser från dem som används för samarbetet. Reala resurser måste kunna flyttas från institutionerna i det korta perspektivet för att åstadkomma sådan utveckling att fakulteten i det medellånga och långa perspektivet kan tillföras resurser, vilket i sin tur kommer också de traditionella ämnena till godo. Det är en omöjlig uppgift att åstadkomma förändring och utveckling vid sidan av ämnena i en fakultetsbaserad organisation om inte fakulteten som helhet godtar detta grundperspektiv.

Ännu ett argument för en regnskogsmodell skall anföras. Det gäller synligheten. Omvärlden har i allmänhet inte lätt att hitta in i en på discipliner baserad organisation. En tematiserad organisation kan göra dessa kontakter lättare. Ett mer avspänt förhållande till disciplinerna kan också göra att arbetet med externa kontakter blir lättare också internt och kanske också

att det kan värderas på ett bättre sätt, på nytt i linje med universitetets offensiva policy kring den tredje uppgiften.

Slutligen ett ord om differentiering. Det är alldeles uppenbart att ett av fakultetens svåraste problem idag gäller förhållandet mellan uppdrag och resurser i ett stort antal ämnen. Det vore betydligt effektivare, och för de berörda säkert också en lättnad, om uppgifterna vore mer anpassade till omfattningen och kompetensen i den egna organisationen (som de redan är i några ämnen, men alltför få). Det är rimligt att tänka sig att vissa ämnen koncentrerar sina insatser till grundutbildningen och mer begränsat och punktvis bedriver forskning, och knappast alls forskarutbildning. Andra ämnen bör ha sitt fokus i forskning och forskarutbildning och mer begränsat ägna sig åt grundutbildning. Oavsett vilket, så är regnskogsmodellen att föredra framför en traditionell institutionsstruktur med vertikala uppgifter fördelade på i stort sett alla ämnen.

I detta arbete vilar på nytt huvudansvaret på fakultetsledningen, vilken i sin tur måste ha ett starkt stöd hos rektor och styrelse för de åtgärder den vill genomföra.

Samarbetet Göteborg – Oslo

Det förekommer ett spirande samarbete mellan Göteborgs universitet och Universitetet i Oslo. En del av detta gäller grundutbildning, men även forskning och forskarutbildning omfattas av samarbetsavtalet. Det finns en ömsesidig förståelse av att båda parter har något att vinna på att fördjupa samarbetet.

Bedömargruppen menar att det är en alldeles riktig tankegång. I ett internationellt perspektiv är varken Oslo eller Göteborg stora nog att orka bära en riktigt omfattande verksamhet inom humaniora. Tillsammans kan de stärka den kapaciteten avsevärt. Det mest näraliggande är att se över repertoaren av ämnen och program på respektive universitet; i samband med organisationsförändringar kan dubbleringar undvikas. Man bör också utveckla formerna för att byta tjänster med varandra. Där Oslo har starka områden – filosofins historia är ett, de många språken ett annat, de antropologiska och etnografiska ämnena ett tredje – skulle lärare från Oslo kunna gästspela i Göteborg, alternativt studenter från Göteborg kunna vistas periodvis i Oslo. Det omvända bör gälla på områden där Göteborg har försteg, exempelvis idé- och lärdoms historia eller delar av nordiska språk.

Det finns alltid ekonomiska och administrativa förtretligheter att övervinna vid samarbeten av detta slag, men de bör inte överskugga det väsentliga i att ett rejält försök bör prövas. Det har framkommit i det föregående att det också finns forskningsprogram och särskilda områden där samarbetet skulle kunna ges en mer fördjupad form även vad gäller forskningen,

men för att samarbetet skall kunna växa på sikt, så är det viktigt att det har en förankring i nya generationer av studenter och forskarstuderande.

Genomförande

Den modell för fakulteten som beskrivs ovan är en modell som kanske inte kan lösa men åtminstone försöker hantera frågan om den humanistiska cirkelns kvadratur. Hur skall den genomföras? Som vi redan sagt är det inte i första hand bedömaregruppen som skall besvara den frågan. Det är helt avgörande att genomförandet av det som fakulteten eventuellt vill förverkliga av våra slutsatser och rekommendationer vilar på ett integrerat deltagande av hela fakulteten.

Vi tror dock att arbetet bör inledas med forskarutbildningen. Näst i tur i prioritet står forskningen. Grundutbildningen kan också fasas in efterhand. På sikt kan man tänka sig att integrationsarbetet drivs längre och börjar handla om reella organisationsförändringar. Till fördelarna med det förslag vi här framför hör just att det är flexibelt och reversibelt; en ansats som inte bär frukt trots ansträngningar kan överges utan större kostnader. En framgångsrik satsning kan ges en fastare organisatorisk form efterhand.

Ansvar för genomförandet ligger som redan sagts i hög grad på fakultetsnämnden och dekanus. I ett särskilt avsnitt nedan finns en lista på var de centrala uppgifterna består, som bedömaregruppen ser det. Här vill vi dock särskilt kommentera forskarutbildning och forskning.

Integrerad forskarutbildning

En möjlig modell är den som praktiseras vid HF-fakulteten vid universitetet i Oslo. Ansvar ligger hos HF-fakultetens kommitté för forskning och forskarutbildning, under ledning av en prodekan för forskning. Det ges där utbildning inom fem ämnesområden: estetiska ämnen, filosofi, kultur- och samhällsämnen, litteraturvetenskap och språkvetenskap/filologi. Inom varje ämnesområde finns det en koordinator som har ansvar för att organisera seminarier, både grundläggande seminarier om teori och metod och avhandlingsseminarier där doktoranderna presenterar och diskuterar sitt avhandlingsarbete.

Produktiv samverkan förutsätter dock fast förankring i ett ämne och en säker ämnesidentitet. Att ansvar för forskarutbildningen ligger på fakultetsnivå betyder inte att man utestänger forskarna i de enskilda ämnena. De fungerar som handledare för doktorander i sina ämnen och de inbjuds att delta i fakultetsseminarierna. Och de kan få ansvar för att vara ledare för seminarier som initieras av fakulteten. Att ansvar för forskarutbildningen ligger på fakultetsnivå utesluter inte heller att det också anordnas

doktorandseminarier på institutionsnivå, speciellt i de stora ämnena. Ämnesidentiteten bevaras alltså även med denna organisation.

Erfarenheterna av Oslo-modellen är goda. Det är inspirerande att arbeta i en tvärvetenskaplig miljö. En ämnesövergripande organisering av forskarutbildningen kan leda till en mer dynamisk och inspirerande forskningsmiljö. På längre sikt kan den också föra till bättre (tvär)vetenskapligt samarbete – ett önskemål som är uttryckt av många, både enskilda forskare och ledare för fakulteten och institutionerna. Det skulle också, även på kort sikt, kunna medföra att krafter frigjordes så att utbudet av kurser vid forskarutbildningen utökades.

Bedömaregruppen rekommenderar fakulteten att prioritera integreringsarbetet inom forskarutbildningen. Det är en praktisk verksamhet som bedrivs dagligen vid nästan alla institutioner. Det skulle också innebära att idéer om samverkan skulle kunna prövas under realistiska förhållanden och i en verksamhet där de flesta forskare har egen erfarenhet.

Integrerad forskning

Det är i stort sett omöjligt att förutse vart forskningen kommer att röra sig, än mindre bör den styras. Därför måste den organisation som finns för forskningen vara tillåtande och flexibel. Institutionsmodellen har sådana drag, men måste alltså kompletteras för att fakulteten skall kunna undvika tråkiga nedskärningar. Detta är som framgått ett av huvudskälen till att vi föreslår inrättandet av "träden". Det är alltså inom eller i anknytning till dessa som forskningen i första hand kan integreras. Forskningens integration tänker vi oss består i hög grad i byggandet av gemensamma forskningsprojekt och program. Ny och vital forskning måste emellertid tas tillvara oavsett var den finns och oavsett vad den handlar om. Det betyder att man inte får försumma chanser som dyker upp i den lägre vegetationen. Nya träd skall ständigt kunna uppstå. Nya kombinationer av olika forskningsintressen skall alltid kunna öppnas.

Dock måste vi med skärpa betona att den befintliga institutionsmodellen inte klarar detta. Av de trettioåttio ämnen som finns vid fakulteten är det idag bara omkring hälften (16) som intjänar externa bidrag över en miljon kronor. Sex ämnen svarar för två tredjedelar av hela den externa intäkten. I praktiken finns med andra ord redan en trädstruktur, fast med den avgörande nackdelen att den inte fungerar som en regnskog utan som en serie stuprör, där nästan inget flöde sker på tvären.

Hur många positiva argument som än kan radas upp till förmån för en regnskogsmodell, så skall hindren inte underskattas. Traditionens makt är stark, liksom vanans. Meritering sker inom discipliner, forskare har grundläggande drivkrafter att meritera sig inom ämnena. Det är just av

sådana skäl som vi inte föreslår något som bryter med den ämnesbaserade strukturen.

Forskningsledning

Flera forskare har påpekat att det saknas ett forum för diskussion av forskningens inriktning och organisation. I vår analys har vi pekat på områden där det krävs en starkare ledning från fakultetens sida. Vi föreslår att det – på delegation av fakultetsnämnden – upprättas ett vetenskapligt råd, med representanter från olika ämnesområden (språkvetenskap, litteraturvetenskap, historisk-filosofiska ämnen, estetiska ämnen) och under ledning av en ny prodekanus. Rådet bör ge rekommendationer till nämnd och dekanus både i kort- och långsiktigt perspektiv. Arbetsuppgifterna kunde vara:

- arrangera tvärvetenskapliga seminarier
- utveckla och definiera framgångskriterier
- stimulera samarbetsprojekt över ämnesgränserna
- arbeta vidare med regnskogsmodellen
- formulera en strategi för den externt finansierade forskningsverksamheten, i samarbete med institutionerna och universitetsledningen
- professionalisera ansökningsproceduren och orienteringen i finansieringssystemet
- arbeta med incitament och belöningar

En av rådets viktigaste uppgifter bör vara att verkställa fakultetens överordnade ansvar för forskarutbildningen. Det kan också vara aktuellt att införa forskarutbildningskoordinatorer, som vid systerfakulteten i Oslo, med uppgift att hålla metodiska introduktionskurser och ansvara för ledningen av tvärvetenskapliga doktorandseminarier.

I detta ingår även stöd till projektplanläggning. I fakultetsnämndens planeringsdokument för 2000–2002 påpekas det att nämnden ”avser att – när budgetläget så medger – utlysa medel ... för att möjliggöra för lärare att under en viss tidsperiod utarbeta ansökning om projektmedel”. Vi föreslår att det årligen avsätts medel för projektplanering. Vid utdelningen av bidrag till projektplanering bör ämnesöverskridande projekt prioriteras.

Rådet bör tillsättas för i första hand en treårsperiod som efter utvärdering kan förlängas i ytterligare tre år och eventuellt permanentas därefter.

Fakultetsledningens ansvar

Fakultetsledningens ansvar och uppgifter är redan i nuläget betydande, och de kommer inte att minska med den modell vi här föreslår. Samtidigt har vi svårt att se vad alternativen skulle vara. En radikal omorganisation till färre institutioner skulle kunna ge möjligheter till en mer långtgående delegering av utvecklingsuppgiften vid fakulteten så att den omhändertogs av prefekterna och deras institutioner. En sådan tanke har vi prövat och avvisat som olämplig. Samtidigt är det så att fakultetens nuvarande uppdelning på en stor mängd små och ganska svaga institutioner förhindrar ett rationellt ansvarstagande på institutionsnivån. Utvecklingsansvaret måste tas av fakultetsledningen.

Sammanfattning: rekommendationer och förslag

Vi inleder med de rekommendationer vi bedömer som helt centrala för utvecklingen av fakultetens forskning. Dessa är tre till antalet. De berör frågor av avgörande betydelse.

Forskarutbildningen. Fakultetsnämnden bör initiera ett förändringsarbete vad avser forskarutbildningen i enlighet med den beskrivning som givits ovan (Oslo-modellen). En särskild prodekanus för forskarutbildningen bör inrättas, liksom koordinatörer för samordningen mellan ämnena.

Ett vetenskapligt råd. Fakulteten kan inte lösa alla utvecklingsfrågor genast. Den måste säkra ett kontinuerligt idéflöde i utvecklingsarbetet. Den har också att hantera interna spänningar som kan uppkomma under arbetets gång. Därför bör fakultetsnämnden inrätta ett vetenskapligt råd för en period av 3+3 år. Som angetts ovan bör rådet ges ett löpande ansvar för att direkt under nämnd och dekanus driva ett antal centrala utvecklingsfrågor. Rådets uppgifter är policyutvecklande. Rådets funktion bör utvärderas.

Regnskogsmodellen. Fakultetsnämnden bör igångsätta ett arbete i syfte att åstadkomma en ny kognitiv modell för fakulteten och dess arbete i enlighet med den beskrivning som givits ovan. Arbetet bör ges gott om tid, ändå bedrivs ihärdigt och målmedvetet. Förankringen är viktig, likaså dialogen med universitetets ledning och, inte minst, med olika externa aktörer, från andra fakultetsområden till det omgivande samhället. Det väsentliga är att fakultetsledningen själv tar en initierande och pådrivande roll i detta arbete.

Utöver dessa tre huvudrekommendationer vill vi ur de idéer och uppslag som kommit fram i rapporten urskilja ett antal förslag, vilka vi här avslutningsvis listar utan inbördes rangordning. I vissa fall kan det närmare arbetet med att utveckla dem ledas av det vetenskapliga rådet. I andra fall

kan initiativen komma från institutionerna. Också här gäller emellertid att fakultetsledningen bär det övergripande ansvaret.

Belöningsystem. Fakulteten bör överväga formerna för att belöna de institutioner, vilkas perspektivrika initiativ utvecklas; man kan även honorera de forskare som förmår axla ansvaret att utveckla och leda forskningsprogram. Detta kan nästan bara göras av forskare med stark inomvetenskaplig status, men till detta kommer att de visar en särskild förmåga att se möjligheter och organisera kvalificerat kunskapssökande mot gemensamma mål. Utan sådan förmåga är en fakultet i ett besvärligt läge, varför förmågan bör uppskattas efter förtjänst.

Framgångskriterier. Fakulteten bör inte låta det nuvarande förhållandet med oklara framgångskriterier bestå. Frågan är värd att lyftas till policynivå.

Rekrytering. Fakulteten bör ta ett fastare grepp om rekryteringen av fakultetens forskare. Detta är det väsentligaste instrumentet för att i praktiken hantera frågor som gäller förnyelse, bredd/specialisering, incitament och kvalitet.

Organisationsförändringar. Fakulteten bör initiera ett utredningsarbete i syfte att se över vissa organisationsfrågor. Detta arbete bör ske i nära anslutning till utvecklingen av fakulteten längs de linjer som i övrigt skisseras i denna rapport. Den mest givna frågan gäller förhållandet mellan vetenskapsteori och idéhistoria; de institutionerna bör slås samman. Fakulteten bör även överväga att slå samman de tre filosofiämnena och att bilda en gemensam institution för filosofi, idéhistoria och vetenskapsteori.

Framtidsforum. Fakulteten bör inrätta ett återkommande forum, utanför fakultetsnämnden, för diskussion om övergripande och gemensamma frågor av betydelse för framtiden. Formerna för detta bör fakulteten själv avgöra. Det bör emellertid ha en bred förankring och möjliggöra för alla vid fakulteten verksamma att göra sin röst hörd.

Differentiering. Fakulteten bör pröva i vilken utsträckning det kan vara fördelaktigt att på ett mer genomgripande sätt differentiera uppdragen för de olika ämnena vid fakulteten.

Bibliotek och infrastruktur. Fakulteten bör igångsätta ett arbete på att stärka forskningens infrastruktur. Biblioteket är en central del i denna, men även nya, mer experimentella miljöer för forskningen bör utformas, gärna i dialog med externa finansiärer.

Synlighet. Fakulteten arbetar redan med utåtriktade satsningar. Dessa bör stärkas. Arbetet bör ske mer systematiskt, professionellt (informatör el. motsvarande) och inriktas såväl på webb som andra medier. En väl redigerad och tilltalande årsredovisning skulle kunna bidra.

Utvidga forskningsandelen. Fakulteten bör arbeta för att samtliga lärarkategorier skall forska på ett minimum av 35 procent av heltid. Samtliga bör också undervisa. Finansieringen av en sådan åtgärd bör integreras i regnskogsmodellens expansiva scenario; tjänstekonstruktionerna bör överlag baseras på en kombination av externa medel och statsanslag för att undvika kategoriklyvningar inom fakulteten.

Sabbatstermin. En sådan bör återinföras som ett led i utvecklingen av incitament, forskningsmiljö och internationalisering.

Forskningsförberedande termin. En extra forskningsförberedande termin bör införas för studerande i de särskilt färdighetskrävande främmande språken.

C- och D-nivån. Denna nivå i grundutbildningen bör utvecklas mot en genomtänkt magisterutbildning. Denna kan också stimulera intresset för forskning och forskarutbildning.

Administrativt stöd. Det är viktigt att det finns rikligt och professionellt administrativt stöd i verksamheten, så att forskarna kan koncentrera sig på sina egentliga uppgifter.

VI Litteratur

- Allwood, Jens, "Bör humanism och humaniora ifrågasättas?", Inst. f. lingvistik, Göteborgs universitet, stencil (mars 2000).
- Bender, Thomas (red.), *The University and the City: From Medieval Origins to the Present* (New York: Oxford University Press, 1988).
- Bergström, Eva m. fl., *Det dolda universitetet: Framväxten av nya FoU-miljöer utanför universitet och högskolor* (Falun: Dalarnas forskningsråd 2000).
- Bredsdorff, Thomas, Mihail Larsen & Ole Thyssen, *Til glæden: Om humanisme og humaniora* (København: Gyldendal, 1979).
- Caldenby, Claes, *Universitetet och staden: Inför fältstudier!* (Göteborg: Påbygget/White Coordinator, 1994).
- Forskning och förnyelse*, prop. 2000/01:3.
- Fridlund, Mats och Sandström, Ulf. (red.) *Universitetets värden: Bidrag till den forskningspolitiska debatten* (Stockholm: SNS Förlag, 2000).
- Fägersten, Carina m. fl., *Var finns våra doktorer?*, Göteborgs universitet 1995.
- Graninger, Göran, Temadoktorerna: *Yrkeskarriärer för filosofie doktorer med tvärvetenskaplig forskarutbildning* (Linköping: Institutionen för Tema, 2000).
- Hallberg, Margareta, Bengt Molander & Lennart Olausson, *Reflections on Humanities Studies* (Göteborg University: Faculty of the Humanities, 1998).
- Hannestad, Lise, "Humanistisk forskning i det 21. årh. – et personligt bud", i *Forskningens rolle i det 21. århundrede*, red. Karen Siune & Thomas Vinther, Analyseinstituttet for forskning [Århus], Rapport 2000:1.
- Hastrup, Kirsten, *Viljen til viden: En humanistisk grundbog* (København: Gyldendal, 1999).
- [Http://web.mit.edu/newsoffice/tt/2000/oct18/sahin.html](http://web.mit.edu/newsoffice/tt/2000/oct18/sahin.html)
- Humaniora på undantag: Humanistiska forskningstraditioner i Sverige*, red. Tomas Forser (Stockholm: PAN/Norstedts, 1978).
- Humanistisk forskning i Norge*. Humaniorautredningen, del 10, Hovedrapport, Norges almenvitenskapelige forskningsråd (Oslo, 1975).
- Humanistisk forskning i Norge*, vol. I–III, (Oslo 1983–1985).
- Janlert, Urban & Kjell Jonsson, "Kulturlaboratoriet", *Tvårsnitt* 2000:1.
- Josephson, Folke, opublicerat manuskript om humanistisk forskning (2000).
- Lindberg, Bo & Ingemar Nilsson, *Göteborgs universitets historia*, vol. I–II (Göteborg, 1996).
- Nordenstam, Tore, *Från konst till vetenskap*, andra utökade upplagan (Stockholm: Carlssons, 1994).

Nordenstam, Tore, "Humanioras inntog i vitenskapens verden", i Eli Seglen, red., *Vitenskap, teknologi og samfunn: En innføring i vitenskaplig teori og praksis* (Oslo: Cappelen Akademisk Forlag, 2000).

Olsen, Johan P., "Organisering og styring av universiteter: En kommentar til Mjøs-utvalgets reformforslag", *Nytt Norsk Tidsskrift* 17(2000):3.

On the Uses of the Humanities: Vision and Application. A Report by the Hastings Centre (Hastings-on-Hudson, N.Y., 1985).

Paulsson, Gregor, *Svensk stad*, 2 vol. i 3 delar (Stockholm: Bonniers, 1950–53).

Research Assessment Exercise 1999, Evaluation Projects of the University of Helsinki 6 (2000).

Sommestad, Lena, "Teknisk Framsyn – framtidsoptimism med frågetecken", *Framtider* 2000:2.

SOU 1996:89 *Samverkan mellan högskolan och de små och medelstora företagen*.

Suomen tieteen tila ja taso: Kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimus. Suomen Akatemian julkaisuja 8/1997. Edita, Helsinki 1997. (*Den finländska vetenskapens tillstånd och nivå: Forskning i kultur och samhälle*. Publikationer utgivna av Finlands Akademi 8/1997. Edita, Helsingfors 1997.)

Suomen tieteen tila ja taso: Katsaus tutkimukseen ja sen toimintaympäristöön Suomessa 1990-luvun lopulla. Suomen Akatemian julkaisuja 6/2000. Suomen Akademia, Helsinki 2000. (*Den finländska vetenskapens tillstånd och nivå: En överblick över forskningen och forskningslandskapet i Finland vid slutet av 1990-talet*. Publikationer utgivna av Finlands Akademi 6/2000. Finlands Akademi, Helsingfors 2000.)

Sörlin, Sverker, "Bryt den egna isoleringen!", *Framtider* (temanummer om humaniora) 1998:4.

Sörlin, Sverker & Gunnar Törnqvist, *Kunskap för välstånd: Universiteten och omvandlingen av Sverige* (Stockholm: SNS Förlag, 2000).

von Wright, Georg Henrik, "Humanism and the Humanities", Kungl. vetenskapssamhället i Uppsala, *Årsbok* 22 (1979).

Bilagor

- a) Bedömargruppens underlagsmaterial och kontakter
(framtaget av fakultetskansliet)
- b) Fakultetsanslag samt externa medel 1997–1999
(framtaget av fakultetskansliet)
- c) Forskarstuderande och avlagda doktorsexamina 1995–1999
(framtaget av fakultetskansliet)
- d) En bibliometrisk undersökning av tre humanistiska fakulteter i Sverige, Hampus Rabow och Stefan Thorpenberg
- e) ”Bästa arbeten” 1990–2000. Publikationer utvalda av ämnen/
institutioner
- f) Fakultetens aktivitetsrelaterade resurstilldelning: principer och
praktik (framtaget av fakultetskansliet)
- g) Förkortningar

Bilaga a

Bedömargruppens underlagsmaterial och kontakter

1. Anvisningar

Riktlinjer för extern utvärdering av forskning vid humanistiska fakulteten vid Göteborgs universitet. Beslut 1999-10-28.

2. Av fakultetsnämnden framställt material

Anvisningar för antagning till forskarutbildningen. E 334 3882/98

Anvisningar gällande forskarutbildning vid humanistiska fakulteten. G 213 1988/98.

Europa. Populärvetenskapliga föreläsningar hållna under Humanistdagarna den 9–10 oktober 1999. Humanistdag-boken nr 12. Göteborgs universitet. Göteborg 1999.

Forskningsstrategier och strategier för kunskapsutveckling vid humanistiska fakulteten 2001–2004. H 5 3627/99.

Forskning vid Humanistiska fakulteten 1995/96, 1997, 1998 och 1999.

HUMnytt. Notisblad för humanistiska fakulteten vid Göteborgs universitet.

Institutionernas yttrande över förslag till forskningsstrategier och strategier för kunskapsutveckling. H 5 3627/99.

Planering för år 2000–2002. B 1 1400/98.

Remiss till institutionerna med möjlighet att inkomma med synpunkter på uppdraget att utarbeta forskningsstrategier och strategier för kunskapsbildning. H 5 3627/99.

Sammanställning 2000-02-22 över söktryck till olika tjänster 1996-1999 (stencil).

Utvecklingen vid humanistiska fakulteten, särskilt vad gäller satsningar på forskning/forskarutbildningsämnen under en 10-årsperiod. PM av Agneta Norlander 2000-05-16

Verksamhetsanalys för lå 1997/98. B 1 3305/97.

Verksamhetsplan och budget 1999 för Humanistisk grundutbildning och forskning/forskarutbildning (inkl. personalförteckning). B 1 3306/98.

Årsredovisning bå 1998. A 9 504/99.

Årsredovisning bå 1999. A 9 340/00.

3. Skrifter och rapporter m.m.

Att finansiera forskning och utveckling. Ds 1999:68.

Forskningspolitik. SOU 1999:128.

Hallberg, M., Molander, B. och Olausson, L. *Reflections on Humanities Studies.* Göteborg (tr. Uddevalla) 1998.

Kartläggning och förslag till åtgärder för s.k. småämnena. Rapport från HSFR 1998 (med fakultetsnämndens yttrande bilagt).

Lindberg, B., Nilsson, I. *Göteborgs universitets historia I–II jämte tre bilagor.* Göteborg 1996.

Röster om humaniora. Forskningsberedningens skrift nr 1, 1997.

Utredning om humanistisk forskning och utbildning vid Umeå universitet. Umeå 1999 (stencil).

Var finns våra doktorer? Uppsats inom kurs i utredningsmetodik av C. Fägersten, M. Jidéus och U. Liedén 1995.

4. Enkäter

Infordrade uppgifter från institutionerna om undervisningens fördelning på lärarkategorier.

Inbjudan till forskare, lärare och doktorander att ge sin uppfattning av vad som även i internationellt perspektiv är fakultetens starka respektive svaga sidor inom forskningen, att ange luckor i fakultetens forskningsprofil eller forskningsprofiler samt att ange om vissa typer av forskning eller forskningsinriktningar är överrepresenterade

5. Intervjuer

Fakultetsledningen 2000-02-14, 2000-04-03, 2000-05-22 och 2000-08-24

Prefekter 2000-04-03–04

Fil. dr Stefan Thorpenberg om citeringsindex 2000-04-04

Föreläsare för Språkbanken 2000-04-04

Professor Bo Ralph 2000-04-04 (språkteknologi)

Rektor, professor Bo Samuelsson 2000-05-22

Doktorandrepresentanter 2000-05-22

Ledamöter i externa referensgruppen 2000-05-22

Professor Even Hovdhaugen, dekanus för det historisk-filosofiske fakultet,
Universitetet i Oslo 2000-08-24

Professor Beata Agrell (om forskarutbildningen; av Stig Johansson)
2000-09-22

Bilaga b

Fakultetsanslag samt externa medel 1997–1999

	Anslag			Externa bidrag/uppdrag		
	1997	1998	1999	1997	1998	1999
Afrikanska språk	483	767	871	530	1 259	1 403
Antikens kultur o samhällsliv	1 272	1 460	1 338	1 367	1 443	1 395
Arabiska	753	768	800	436	226	32
Arkeologi	961	1 491	1 707	3 622	6 640	8 308
Dramatik				0	0	0
Engelska	1 867	1 681	1 948	1 639	1 472	1 890
Etnologi	1 091	1 342	1 274	1 632	1 793	1 357
Filosofi (inkl logik)	2 496	2 103	2 785	906	2 201	1 653
Filmvetenskap	0	0	0	0	0	0
Franska	824	885	1 110	453	97	521
Grekiska	829	720	844	21	19	19
Historia	1 810	2 698	2 661	3 220	2 172	3 775
Idé- o lärdomshistoria	1 280	1 422	1 315	3 072	1 386	2 519
Iberoamerikanska	0	54	58	273	727	852
Italienska	0	0	0	0	0	10
Japanska	150	388	575	16	63	10
Jämförande språk	732	731	0	255	63	0
Kinesiska	0	0	0	0	0	0
Konstvetenskap	842	1 188	1 220	180	764	1 189
Latin	760	503	228	38	554	438
Lingvistik (inkl datalogvistik)	2 517	2 118	2 674	5 195	5 616	4 317
Litteraturvetenskap	2 328	2 379	2 378	1 899	2 426	2 737
Musikvetenskap	1 561	2 160	1 872	1 136	1 194	770
Nygrekiska	0	0	0	0	0	23
Orgelprojektet	0	0	0	4 927	4 585	3 887
Religionsvetenskap	961	939	1 123	233	72	1 043
Slaviska språk	756	959	1 093	1 110	784	660
Spanska	798	924	1 179	131	108	145
Svenska	3 429	3 070	3 249	10 425	10 719	9 185
Svenska som andraspråk	1 875	1 901	1 902	0	112	0
Tyska	918	892	1 099	334	884	1 025
Vetenskapsteori	1 117	1 086	1 182	841	568	1 163
Forskningsprogrammen	1 933	1 351	1 000	486	120	79
Fakultetsnämnden	61 711	63 773	61 236	7 973	4 145	3 793
– varav studiefinansiering	26 843	26 998	30 840			
– varav forskarassistenter	10 264	7 569	1 797			
Summa	96 054	99 753	98 721	52 350	52 212	54 198

Bilaga c

Forskarstuderande och avlagda doktorsexamina
1995/96–1999

	Doktorsavhandlingar under arbete				Examina				
	95/96	1997	1998	1999	95/96	1997	1998	1999	S:a
Afrikanska språk		1	3	2				1	1
Antiken	25	29	29	25				1	1
Arabiska	5	4	4	4		1			1
Arkeologi	37	42	26	19		4	5	1	10
Engelska	23	29	29	25		3	6	4	13
Etnologi	27	30	27	28	1	3	3	1	8
Franska		7	6	9		1		1	2
Grekiska	5	5	6	6	1				1
Historia	64	64	61	62	2	7	6	2	17
Idéhistoria	34	37	34	30	2		1	5	8
Italienska		3	3	3					0
Japanska	3	3	3	5					0
Jämf. språkvet.	1	1	1	1					0
Konstvet.	18	22	26	23		1	2	1	4
Kulturvård						2		2	4
Latin	3	5	4	4			1		1
Lingvistik	19	21	25	29	1	1	1	1	4
Litteraturvet.	54	56	58	56	2	5	2	6	15
Logik	1	2	1	1		1			1
Musikvet.	34	42	41	41	4	3	3	1	11
Nederländska									0
Nygrekiska	1	1	1	3					0
Praktisk filosofi	8	10	11	9			1	1	2
Religionsvet.	33	30	30	23	1	2		1	4
Slaviska språk	7	8	7	6		1	1	1	3
Spanska	6	7	6	7			1		1
Svenska*	25	26	23	25	1	3	5		9
Teoretisk filosofi	10	15	16	14		1	2		3
Tyska	9	9	12	14		1			1
Vetenskapsteori	10	10	10	10	1	2	1	3	7

* Inkluderar Nordiska språk och Språkvetenskaplig databehandling

Källor: Forskning vid Humanistiska fakulteten 1995/96 (1/7-95--30/6-96), 1997 (1/7-96--31/12-97), 1998, 1999.

Bilaga d

En bibliometrisk undersökning av tre humanistiska fakulteter i Sverige

Fil. kand. Hampus Rabow och fil. dr Stefan Thorpenberg fil dr

Bakgrund och metodik

Nedan presenteras en bibliometrisk studie av humaniora vid några svenska universitet. De bibliometriska metoderna spelar numera en stor roll för att bedöma vetenskaplig produktivitet och kvalitet inom forskarsamhället, eftersom dessa metoder ger möjlighet att enkelt jämföra forskargrupper och individer. Det finns emellertid två huvudsakliga problem när resultaten används för denna typ av jämförelser. Det första problemet är att olika forskningsområden uppvisar mycket skilda bibliometriska profiler. De olika större områdena naturvetenskap, medicin och teknik, har annorlunda publiceringsmönster än samhällsvetenskap och humaniora. De förstnämnda områdena publicerar en förkrossande mängd artiklar i internationella engelskspråkiga tidskrifter, medan humaniora tenderar att publicera i nationella tidskrifter, i böcker och ofta på det egna språket. Dessutom gör humanioras forskare ofta inlägg på dagstidningars kultursidor, vilket får anses vara en ganska sällsynt förekomst bland naturvetare. Även om man begränsar undersökningen till områden som använder samma publikationstyper finns stora skillnader i publikationsfrekvens och citeringspraxis.¹

Inom medicinen finns t. ex. en stark övervikt i citeringsfrekvens för de grundforskningsinriktade disciplinerna, medan kliniska discipliner allmänt ligger på en något lägre nivå. Orsaken är att de prekliniska forskarna citerar varandra men att de dessutom citeras av dem som försöker göra kliniska tillämpningar. PRISM vid Wellcome Trust i Storbritannien har därför förordat en viktning av disciplinerna som tar hänsyn till dessa skillnader inom medicinen, vilket leder till att en forskare inom de kliniska disciplinerna har något lägre krav för att betraktas som väl citerad.² Skillnaderna i publiceringsmönster och citeringsfrekvens mellan olika akademiska discipliner borde tas hänsyn till också om bibliometriska undersökningar görs

¹ Thorpenberg, S. *On Science Indicators*. Stockholm: BVN-skriftserie 2000: 1.

² Dawson, G./Lucocq, B./Cottrell, R./Lewison, G. *Mapping the Landscape – National Biomedical Research Outputs 1988–95*. Policy report no. 9. London: Wellcome Trust, June 1998, s. 42

av humaniora. Dessa skillnader uppmärksammas i den undersökning av två discipliner inom humaniora som utförts av CWTS vid Leidens universitet i Holland. Man lät forskarna själva uttala sig om vilka publikationer som de såg som mest betydelsefulla. Det visade sig att forskare ibland placerade böcker och bokkapitel före artiklar i internationell press, och att vissa discipliner oftare skrev på sitt eget modersmål än engelska. Dessutom fanns artiklar i vanlig dagspress med på listan över värdefulla publikationer för en forskare inom humaniora.³ Dessa resultat ger en vink om att humaniora inte bara "forskar" utan också har en roll i kultur- och samhällsdebatten, och att forskarna ofta publicerar på fler språk än engelska – och i såväl böcker som artiklar i vetenskapliga tidskrifter och i dagspress.

Dessa förhållanden har kommenterats av en specialist på bibliometriska studier, Olle Persson vid Umeå universitet, som också pekar på att svenska forskare inom humaniora endast i begränsad omfattning skriver artiklar ihop med andra inom det internationella forskarsamfundet, vilket är en ganska vanlig företeelse inom naturvetenskap och medicin. Det har dessutom funnits en ganska stor variationsrikedom i publiceringsaktivitet inom de olika disciplinerna i svensk humaniora.⁴

Denna bakgrund till följande studie bör hållas i minnet när resultaten presenteras nedan. Syftet med undersökningen har främst varit att kartlägga i vilken utsträckning arbeten från Humanistiska Fakulteten *refereras* i internationella tidskrifter. Ett omnämnande som medför att arbetet återfinns i referenslistan kommer här efter något felaktigt kallas *citering*. En citering behöver alltså inte innebära att det förekommer ett citat. Tillsammans med uppgifter om hur många arbeten som finns *publicerade* i dessa tidskrifter kan sådana data användas som en indikator på vilket internationellt genomslag forskningen haft. Denna uppgift är emellertid förenad med betydande metodologiska svårigheter. Med tanke på undersökningens karaktär av pilotprojekt har därför mycket möda lagts ner på att undersöka möjligheten av alternativa metoder speciellt utvecklade för humaniora. Dessa metoder kommer dock inte att diskuteras här.

Undersökningen bygger på de data som säljs av *Institute of Scientific Information* (ISI) i USA. ISI publicerar tre databaser med uppgifter om citeringar:

- SCI (Science Citation Index)
- SSCI (Social Sciences Citation Index)
- A&HCI (Arts & Humanities Citation Index)

³ Luwel, M. *et al. Towards Indicators of Research Performance in the Social Sciences and Humanities*. Leiden: Vlaamse Interuniversitaire Raad, Centrum voor Wetenschaps- en Technologie-Studies (CWTS), June 1999 s. 30-33

⁴ Persson, O. *Svensk publicering i internationella tidskrifter inom humaniora*. Inforsk, Umeå universitet.

I databaserna finns information om artiklar publicerade i periodisk litteratur, nästan uteslutande av normal tidskriftskaraktär. Monografier och bokkapitel är alltså inte indexerade.

I SCI standard finns 3704 tidskrifter, i den utökade versionen 5849.

SSCI innehåller 1746 tidskrifter.

A&HCI innehåller 1136 tidskrifter.

Urvalet är baserat på en bedömning av vilka tidskrifter som har störst genomslag inom respektive område. Tidskrifterna utvärderas av personer med ämneskompetens som speciellt bedömer tidskriftens internationella betydelse. För de tidskrifter som kan tänkas inkluderas i databaserna för man bl. a. noggrann statistik på hur ofta de citeras i andra tidskrifter. Det kan dock vara mycket svårt att göra ett sådant urval för många humanistiska områden. En mycket liten del av de tidskriftspublikationer som återfinns i ämnesspecifika bibliografiska databaser återfinns i ISIs databaser. Se några exempel nedan i tabell 1. Man bör som redan nämnts också beakta att det finns en avsevärd nationell prägel på forskningen inom områden som t.ex. historia, svenska eller litteraturvetenskap. Genom den nationella snedfördelningen av tidskrifter (se tabell 2 nedan) kan därför vissa ämnen vara missgynnade.

Från databaserna kan man förutom obligatorisk referensinformation också få fram uppgifter om

1. Artikelns språk.
2. Typ av publikation.
3. Författarnas institutionstillhörighet.
4. Vilka arbeten artikeln citerat.
5. Vilka andra artiklar som citerat artikeln.

Språket är i de flesta fall engelska, men även mindre språk som t.ex. svenska är representerade. Se tabell 3 nedan. Typ av publikation kan vara t.ex. artikel, bibliografi, bokrecension, redaktionellt material, fiktion etc. Författarnas institutionstillhörighet är adressen till institutionen som den anges av författarna själva. Alla författarnas adresser finns med. Under (4) finns helt enkelt en lista på arbeten som en viss artikel citerat. Listan innehåller första författarens efternamn och initialer, förkortning av tidskrift/bok, och år. I förekommande fall även startsida och volym. Denna lista är helt enkelt en standardiserad version av publikationens referenslista.

Under (5) finns alltså information relaterad till en viss artikel som finns indexerad i databasen. Vilka arbeten citerar artikel X? Under (4) finns istället information från alla artiklars referenslistor. Om en av dessa referenser bedöms vara identisk med en indexerad artikel skapas en länk till

denna artikel i databasen. Men många citerade arbeten finns inte indexerade i databasen. Då läggs endast minimal bibliografisk information in i databasen. Inget försök görs att korrigera eventuella felaktigheter i listan.

Vid bibliometriska undersökningar används normalt informationen under (3) för att få fram publikationer och citeringar. Problemet är att institutionsangivelserna kommer från författarnas uppgifter till tidskriften och ofta är bristfälliga eller rentav felaktiga. Många gånger har författarna inte uppgivit något annat än t.ex. Göteborgs universitet. För att en datorbaserad analys ska fungera bra måste också institutionens namn anges på ett enhetligt sätt. Ibland finns bara namnen på någon inofficiell centrumbildning eller ett projektnamn. Även då institutionens namn anges, kan de många varianterna vara ett problem för datorn. Speciellt om det finns olika institutioner med delvis liknande namn. Humanister har ofta mindre vana vid detta än naturvetare och uppgifterna i databasen är ganska bristfälliga. För att öka tillförlitligheten kan man använda sig av universitetskataloger för att matcha institutionstillhörighet på namn och ämne. Detta kan dock vara svårt eftersom man behöver veta institutionstillhörigheten vid tillfället då artikeln sändes in till tidskriften. Personer med namn som Eskil Johansson kan också vara omöjliga att identifiera, eftersom detta blir Johansson, E i databasen. De siffror som finns redovisade i tabellerna måste därför läsas med viss försiktighet. Det är i princip omöjligt att fastställa någon exakt siffra för felmarginalen, men vid manuella stickprovskontroller hittades mindre än två procent möjliga fel (osäkerhet). Osäkerheten varierar dock från institution till institution och från period till period. Speciellt värdena för total *Impact Factor* och antal citeringar blir osäkra eftersom en enskilda artikel med hög *Impact Factor* eller många citeringar som missas eller hamnar på fel institution kan ge ett mycket stort fel. Man bör därför endast fokusera på siffrorna för institutioner och perioder med många publicerade artiklar. För att citeringsanalysen skulle fungera för humanistiska institutioner har också datorprogrammen gjorts om för att ta fram värden med högre precision än vad som normalt krävs.

Den största bristen hos denna typ av analys är dock inte i bristen på precision, utan bristen på validitet. Man kan ifrågasätta i vilken grad dessa citeringssiffror ger en rättvis bild av den humanistiska forskningens internationella genomslag. Huvudproblemet är att antalet citeringar endast gäller citeringar av publikationer i ett litet urval tidskrifter. Dels kan man i många fall ifrågasätta urvalet av tidskrifter, och dels är ofta de mest citerade arbetena inom många ämnen inte artiklar utan monografier eller bokkapitel. När det gäller artiklar finns också en tidsbegränsning. Endast de senaste årens artiklar finns med i databasen, men humanister kan ofta citera mycket gamla artiklar. För att siffrorna ska bli mer rättvisande måste man därför

också använda sig av denna information. ISIs databaser innehåller också information om citeringar till denna typ av arbeten, men den informationen brukar aldrig användas vid citeringsanalyser. Skälet är att de endast återfinns under (4) ovan, och informationen om de citerade arbetena är därför alltför bristfällig för att gå att använda. Inom ramen för denna pilotstudie har därför en helt ny alternativ metod testats som utnyttjar också denna information. Tyvärr fanns det dock endast utrymme för några preliminära tester. Resultaten är därför inte redovisade i denna rapport.

Resultat och data

Tabell 1 visar hur många publikationer av några forskare från olika ämnen som finns inlagda i A&HCI och SSCI från 1986 i jämförelse med några ämnesspecifika internationella databaser. Arkeologerna har kontrollerats i *Anthropological Literature*, historiker och idéhistoriker i *Historical Abstracts*, idéhistoriker och vetenskapsteoretiker i *History of Science and Technology*, språkvetare i MLA (en databas från *Modern Languages Association*). Observera att dessa data är något osäkra eftersom databasernas information om författare ofta är bristfällig. Undersökningen berör inte enbart göteborgsk humaniora utan har ett jämförande perspektiv där de humanistiska fakulteterna vid Lund och Uppsala jämförs. Det kan erinras om att detta är en inriktning som inte är genomgående i föreliggande evaluering av den humanistiska fakulteten i Göteborg, men som internationellt är ganska vanlig inom *science indicator* verksamhet som ofta – men inte alltid – bygger på kvantitativa metoder.

Tabell 1. Jämförelse mellan Arts & Humanities Index och ämnesspecifika databaser. (Urval).

Observera att siffrorna för SSCI och A&HCI är totalsiffror. Antalet artiklar från den ämnesspecifika databasen som också finns med i ISI:s är oftast betydligt färre.

Institution	Befattning	Antal Anth Lit	Antal Hist Abs	Antal HST	Antal MLA	Antal SSCI	Antal A&HCI
Arkeologi	Adj professor	1					
Arkeologi	Professor	12				6	2
Arkeologi	Professor	4					
Historia	Professor		3			1	1
Historia	Professor		1				
Historia	Professor		4				1
Ide	Professor						
Ide	Professor		4	4	7	4	6
Ide	Professor					2	
Orientaliska	Professor				7	1	2
Orientaliska	Professor				2		
Orientaliska	Professor						
Romanska	Professor				11		1
Romanska	Professor				5		1
Romanska	Professor				2		
Slaviska	Professor emeritus				1		
Slaviska	Professor				5		
Svenska	Professor				5	1	1
Tyska	Professor				5		1
Vetenskapsteori	Professor			13		8	2

Tabell 2. Utgivningsländer för tidskrifter (Urval av länder).

Bas	Frankrike	Japan	Kanada	Nederländ.	Ryssland	Storbrit.	Sverige*	USA
SCI	3%	2%	1%	10%	1%	21%	0%	41%
SSCI	0%	1%	2%	6%	0%	23%	0%	59%
A&HCI	6%	0%	4%	4%	0%	14%	0%	49%

*Sverige har 12 tidskrifter i SSCI, en i SSCI och en i A&HCI.

Tabell 3. Artiklars språk (Urval).

Språk	SCI	SSCI	A&HCI
Engelska	96,0%	95,0%	67,0%
Franska	10,0%	2,0%	19,0%
Holländska	0,2%	0,02%	0,2%
Svenska	0,3%	0,1%	0,1%
Tyska	8,0%	3,0%	8,0%

Tabell 4–12 visar statistik för publikationer för de institutioner som går att jämföra mellan universiteten. Siffrorna bygger på A&HCI och SSCI med dubletter borttagna. Vissa institutioner är inte med därför att de inte har tillräckligt många publikationer i databaserna, andra därför att de endast finns i Göteborg. Det bör observeras att institutionernas storlek varierar mycket. Administrativa förändringar och sammanslagningar har också ägt rum över perioden. I Lund finns inte idé- och lärdomshistoria, konstvetenskap eller musikvetenskap som separata institutioner. I Uppsala inkluderar arkeologi även antik historia. Etnologi inkluderar kulturanthropologi. Pub i tabellerna betyder antal publikationer totalt. TIF betyder *Total Impact Factor*. Detta är summan av *Impact Factors* (IF) för publikationerna. (En publikation i en tidskrift med IF 1,0 och en i en tidskrift med IF 0,5 ger TIF 1,5.) Denna siffra indikerar alltså hur många artiklar som publicerats i tidskrifter med mycket stort genomslag. *Impact Factor* för en tidskrift är A/B , där A är antal citeringar till artiklar publicerade i tidskriften förra eller förförra året, och B är det totala antalet artiklar publicerade i tidskriften dessa år. Detta sätt att räkna ut IF fungerar dock inte alltid så bra för humanistiska områden, eftersom två år ofta är för kort tid för att ge en riktig bild av det totala antalet citeringar till tidskriften. Cit är summan av antalet citeringar av enskilda publikationer. Art betyder artiklar och bokrec

är bokrecensioner. Övriga publikationstyper är som framgår av tabellerna bara representerade några enstaka gånger.

Tabell 4. Göteborg 86–90. A&HCI och SSCI.

Institution	Pub	TIF	Cit	Art pub	Art TIF	Art cit	Bokrec pub	Bokrec TIF	Bokrec cit
Arkeologi	1	0	0	1	0	0	0	0	0
Engelska	19	0	6	16	0	6	1	0	0
Etnologi	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Filosofi	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Historia	6	0	4	3	0	2	2	0	0
Idé och L	7	0	9	4	0	9	3	0	0
Klassiska	1	0	1	1	0	1	0	0	0
Lingvistik	5	0	0	0	0	0	4	0	0
Litteratur	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Musik	4	0	6	3	0	6	0	0	0
Romanska	6	0	0	3	0	0	2	0	0
Slaviska	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tyska	2	0	2	1	0	2	0	0	0
Summa	51	0	28	32	0	26	12	0	0
Ibero	1	0	0	1	0	0	0	0	0
Konst	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Orientaliska	1	0	1	1	0	1	0	0	0
Svenska	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Vetteori	8	3	2	4	2	1	1	1	1
Totalt	61	3	31	36	2	28	13	1	1

Tabell 5. Göteborg 91–95. A&HCI och SSCI.

Institution	Pub	TIF	Cit	Art pub	Art TIF	Art cit	Bokrec pub	Bokrec TIF	Bokrec cit
Arkeologi	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Engelska	37	0	2	10	0	2	27	0	0
Etnologi	1	0	2	1	0	2	0	0	0
Filosofi	7	8	17	6	6	17	0	0	0
Historia	13	0	0	4	0	0	9	0	0
Idé och L	3	0	0	3	0	0	0	0	0
Klassiska	2	0	0	0	0	0	1	0	0
Lingvistik	6	1	14	5	1	14	1	0	0
Litteratur	8	0	7	4	0	7	4	0	0
Musik	6	0	0	5	0	0	0	0	0
Romanska	8	0	0	6	0	0	1	0	0
Slaviska	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tyska	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Summa	93	9	42	45	7	42	44	0	0
Ibero	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Konst	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Orientaliska	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Svenska	2	0	0	1	0	0	1	0	0
Vetteori	11	5	12	9	4	12	2	1	0
Totalt	106	14	54	55	11	54	47	1	0

Tabell 6. Göteborg 96–00. A&HCI och SSCI.

Institution	Pub	TIF	Cit	Art pub	Art TIF	Art cit	Bokrec pub	Bokrec TIF	Bokrec cit
Arkeologi	5	0	1	1	0	1	4	0	0
Engelska	69	0	2	19	0	2	46	0	0
Etnologi	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Filosofi	8	0	2	4	0	1	2	0	0
Historia	4	0	0	2	0	0	1	0	0
Idé och L	3	2	0	1	0	0	2	2	0
Klassiska	1	0	0	0	0	0	1	0	0
Lingvistik	4	2	0	3	1	0	0	0	0
Litteratur	7	0	0	4	0	0	3	0	0
Musik	1	0	0	1	0	0	0	0	0
Romanska	15	0	0	4	0	0	9	0	0
Slaviska	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tyska	15	0	0	5	0	0	6	0	0
Summa	132	4	5	44	1	4	74	2	0
Ibero	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Konst	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Orientaliska	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Svenska	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Vetteori	5	1	6	4	1	6	1	0	0
Totalt	138	5	11	48	1	10	75	2	0

Tabell 7. Lund 86–90. A&HCI och SSCI.

Institution	Pub	TIF	Cit	Art pub	Art TIF	Art cit	Bokrec pub	Bokrec TIF	Bokrec cit
Arkeologi	7	0	8	5	0	7	1	0	0
Engelska	9	0	2	4	0	2	4	0	0
Etnologi	3	0	6	0	0	0	2	0	6
Filosofi	20	0	44	9	0	44	9	0	0
Historia	7	0	1	5	0	1	2	0	0
Idé och L	1	0	0	0	0	0	1	0	0
Klassiska	3	1	10	3	1	9	0	0	0
Lingvistik	29	0	87	19	0	87	10	0	0
Litteratur	2	0	0	0	0	0	1	0	0
Musik	1	0	1	1	0	2	0	0	0
Romanska	5	0	3	3	0	3	2	0	0
Slaviska	3	0	4	1	0	4	0	0	0
Tyska	2	0	2	1	0	2	0	0	0
Summa	92	1	168	51	1	1	2	0	6

Tabell 8. Lund 91–95. A&HCI och SSCI.

Institution	Pub	TIF	Cit	Art pub	Art TIF	Art cit	Bokrec pub	Bokrec TIF	Bokrec cit
Arkeologi	3	0	0	3	0	0	0	0	0
Engelska	8	0	0	5	0	0	3	0	0
Etnologi	7	0	10	5	0	10	2	0	0
Filosofi	11	2	9	8	2	8	2	0	0
Historia	15	0	23	9	0	21	4	0	0
Idé och L	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Klassiska	1	0	0	0	0	0	1	0	0
Lingvistik	11	1	18	8	1	17	0	0	0
Litteratur	4	0	0	2	0	0	2	0	0
Musik	1	0	0	1	0	0	0	0	0
Romanska	8	0	0	5	0	0	3	0	0
Slaviska	2	0	2	2	0	2	0	0	0
Tyska	6	0	4	4	0	4	2	0	0
Summa	77	3	66	52	3	62	19	0	0

Tabell 9. Lund 96–00. A&HCI och SSCI.

Institution	Pub	TIF	Cit	Art pub	Art TIF	Art cit	Bokrec pub	Bokrec TIF	Bokrec cit
Arkeologi	1	2	0	0	0	0	1	2	0
Engelska	4	0	0	1	0	0	3	0	0
Etnologi	8	0	3	5	0	3	3	0	0
Filosofi	15	10*	6	12	1	6	1	0	0
Historia	9	0	0	3	0	0	6	0	0
Idé och L	1	0	0	1	0	0	0	0	0
Klassiska	3	0	0	0	0	0	3	0	0
Lingvistik	6	1	4	5	1	4	1	0	0
Litteratur	4	0	0	1	0	0	0	0	0
Musik	3	0	0	2	0	0	1	0	0
Romanska	7	0	2	5	0	2	2	0	0
Slaviska	3	0	0	3	0	0	0	0	0
Tyska	1	0	0	1	0	0	0	0	0
Summa	65	11	15	39	2	15	21	2	0

* Resterande TIF härrör från "Redaktionellt Material".

Tabell 10. Uppsala 86–90. A&HCI och SSCI.

Institution	Pub	TIF	Cit	Art pub	Art TIF	Art cit	Bokrec pub	Bokrec TIF	Bokrec cit
Arkeologi	2	0	4	2	0	4	0	0	0
Engelska	14	0	3	8	0	3	4	0	0
Etnologi	2	0	0	0	0	0	2	0	0
Filosofi	11	0	50	10	0	50	1	0	0
Historia	5	0	3	2	0	3	3	0	0
Idé och L	2	0	0	1	0	0	1	0	0
Klassiska	1	0	4	1	0	4	0	0	0
Lingvistik	2	0	0	1	0	0	1	0	0
Litteratur	1	0	0	1	0	0	0	0	0
Musik	5	0	0	1	0	0	0	0	0
Romanska	1	0	1	1	0	1	0	0	0
Slaviska	3	0	0	2	0	0	1	0	0
Tyska	1	0	0	1	0	0	0	0	0
Summa	50	0	65	31	0	65	13	0	0

Tabell 11. Uppsala 91–95. A&HCI och SSCI.

Institution	Pub	TIF	Cit	Art pub	Art TIF	Art cit	Bokrec pub	Bokrec TIF	Bokrec cit
Arkeologi	4	0	5	0	0	0	0	0	0
Engelska	9	0	1	5	0	1	3	0	0
Etnologi	5	0	0	3	0	0	2	0	0
Filosofi	23	1	42	22	0	40	0	0	0
Historia	17	0	1	5	0	1	8	0	0
Idé och L	7	0	11	3	0	11	4	0	0
Klassiska	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Lingvistik	1	0	0	1	0	0	0	0	0
Litteratur	3	0	1	1	0	1	2	0	0
Musik	1	0	0	1	0	0	0	0	0
Romanska	8	0	0	3	0	0	5	0	0
Slaviska	1	0	0	1	0	0	0	0	0
Tyska	7	0	0	2	0	0	5	0	0
Summa	86	1	61	47	0	54	29	0	0

Tabell 12. Uppsala 96–00. A&HCI och SSCI.

Institution	Pub	TIF	Cit	Art pub	Art TIF	Art cit	Bokrec pub	Bokrec TIF	Bokrec cit
Arkeologi	3	0	0	0	0	0	3	0	0
Engelska	11	0	1	9	0	1	2	0	0
Etnologi	2	0	1	0	0	0	1	0	0
Filosofi	17	0	11	16	0	11	1	0	0
Historia	8	1	0	2	1	0	3	0	0
Idé och L	5	1	0	3	0	0	2	1	0
Klassiska	1	0	0	1	0	0	0	0	0
Lingvistik	2	0	0	1	0	0	1	0	0
Litteratur	5	0	0	1	0	0	4	0	0
Musik	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Romanska	13	0	0	1	0	0	12	0	0
Slaviska	1	0	0	1	0	0	0	0	0
Tyska	9	0	0	4	0	0	5	0	0
Summa	77	2	13	39	1	12	34	1	0

Tabell 13–15 visar siffrorna för de humanistiska institutionerna vid Göteborgs universitet från A&HCI enbart. Genom jämförelse med siffrorna ovan kan man se vilka ämnen som även publicerar i samhällsvetenskapliga eller tvärvetenskapliga tidskrifter. Som synes handlar det i dessa tabeller om ett ytterst litet antal publikationer och citeringar. Observera också att diagram 4–6 nedan bygger på de totala antalen som i tabell 4–6 ovan.

Tabell 13. Göteborg A&HCI 86–90.

Institution	Pub	TIF	Cit	Art pub	Art TIF	Art cit	Bokrec pub	Bokrec TIF	Bokrec cit
Arkeologi	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Engelska	19	0	6	16	0	6	1	0	0
Etnologi	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Filosofi	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Historia	6	0	4	3	0	2	2	0	0
Ibero	1	0	0	1	0	0	0	0	0
Idé och L	3	0	9	3	0	9	0	0	0
Klassiska	1	0	1	1	0	1	0	0	0
Konst	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Lingvistik	5	0	0	0	0	0	4	0	0
Litteratur	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Musik	4	0	6	3	0	6	0	0	0
Romanska	6	0	0	3	0	0	2	0	0
Slaviska	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Svenska	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tyska	2	0	2	1	0	2	0	0	0
Orientaliska	1	0	1	1	0	1	0	0	0
Vetteori	2	2,0	1	1	1,0	0	1	1,0	1
Summa	50	2,0	30	33	1,0	27	10	1,0	1

Tabell 14. Göteborg A&HCI 91–95.

Institution	Pub	TIF	Cit	Art	Art	Art	Bokrec	Bokrec	Bokrec
				pub	TIF	cit	pub	TIF	cit
Arkeologi	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Engelska	37	0	2	10	0	2	27	0	0
Etnologi	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Filosofi	2	0	1	2	0	1	0	0	0
Historia	10	0	0	4	0	0	6	0	0
Ibero	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Idé och L	2	0	0	2	0	0	0	0	0
Klassiska	2	0	0	0	0	0	1	0	0
Konst	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Lingvistik	1	0	3	1	0	3	0	0	0
Litteratur	8	0	7	4	0	7	4	0	0
Musik	6	0	0	5	0	0	0	0	0
Romanska	8	0	0	6	0	0	1	0	0
Slaviska	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Svenska	2	0	0	1	0	0	1	0	0
Tyska	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Orientaliska	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Vetteori	3	3,1	2	2	2,0	2	1	1,0	0
Summa	81	2,1	15	37	2,0	15	41	1,0	0

Tabell 15. Göteborg A&HCI 96–00.

Institution	Pub	TIF	Cit	Art	Art	Art	Bokrec	Bokrec	Bokrec
	pub	TIF	cit	pub	TIF	cit	pub	TIF	cit
Arkeologi	4	0	1	1	0	1	3	0	0
Engelska	68	0	2	19	0	2	45	0	0
Etnologi	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Filosofi	5	0	0	2	0	0	2	0	0
Historia	3	0	0	1	0	0	0	0	0
Ibero	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Idé och L	3	2,3	0	1	0	0	2	2,3	0
Klassiska	1	0	0	0	0	0	1	0	0
Konst	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Lingvistik	2	0	0	2	0	0	0	0	0
Litteratur	7	0	0	4	0	0	3	0	0
Musik	1	0	0	1	0	0	0	0	0
Romanska	15	0	0	4	0	0	9	0	0
Slaviska	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Svenska	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tyska	15	0	0	5	0	0	6	0	0
Orientaliska	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Vetteori	1	0	1	1	0	1	0	0	0
Summa	126	2,3	4	41	0	4	72	2,3	0

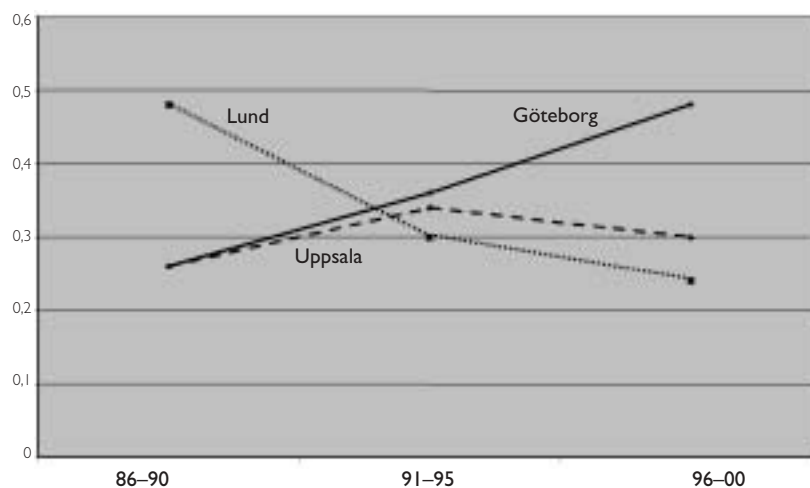
Diagram 1. Publikationer Göteborg, Lund, Uppsala.

Diagram 2. Publikationer Göteborg, Lund, Uppsala.

Här har varje jämförd institution getts lika stor vikt. Två institutioner med bara någon enstaka publikation varje period har inte tagits med.

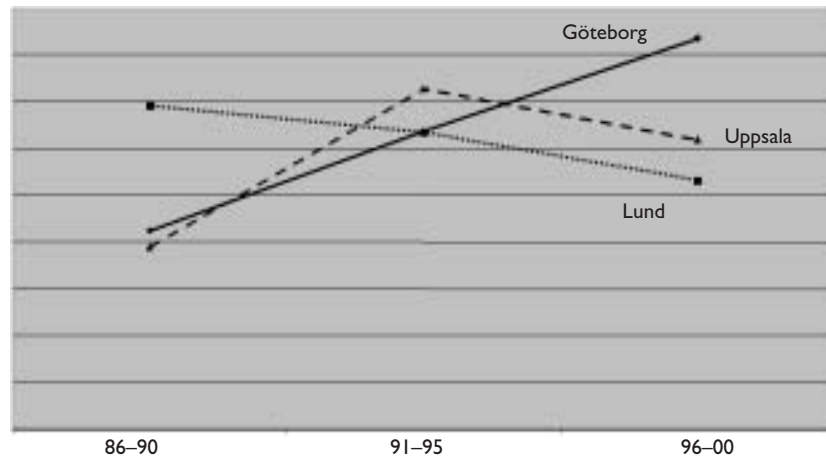

Diagram 3. Citeringar Göteborg, Lund, Uppsala.

Som synes är egentligen endast de två första perioderna relevanta. Den sista perioden har artiklarna nästan inte hunnit få några citeringar alls. Observera att den mest citerade institutionen i Göteborg inte finns med bland de jämförda institutionerna.

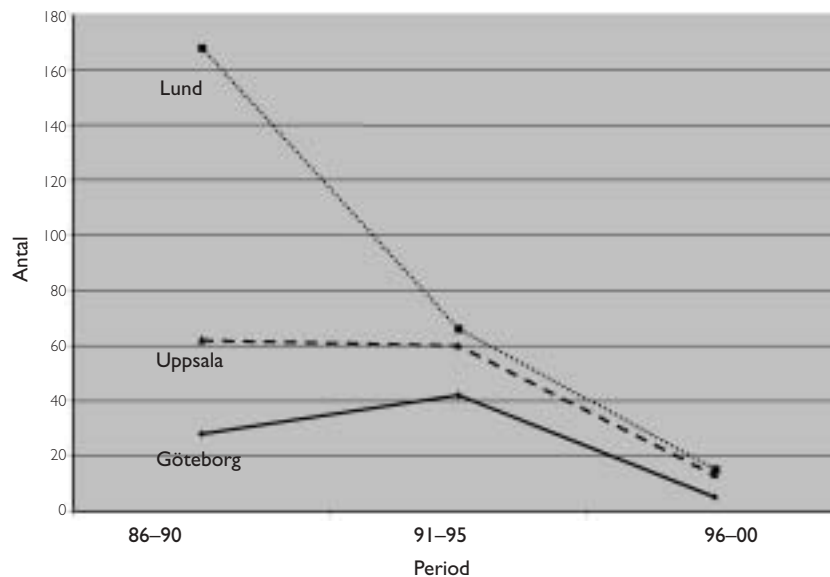

Diagram 4. Andel citeringar Göteborg, Lund, Uppsala.

Här har varje jämförd institution tilldelats lika stor vikt. Liksom i diagram 2 är två institutioner inte med. (De har båda endast 6 citeringar totalt för alla universitet.)

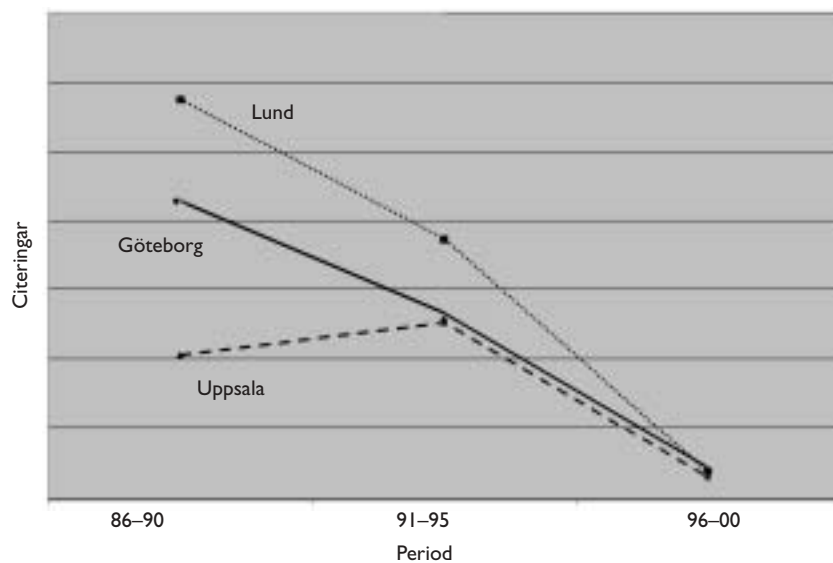

Diagram 5. Publikationer Göteborg.

Observera att diagrammet även inkluderar recensioner. Därav Engelskas stora andel.

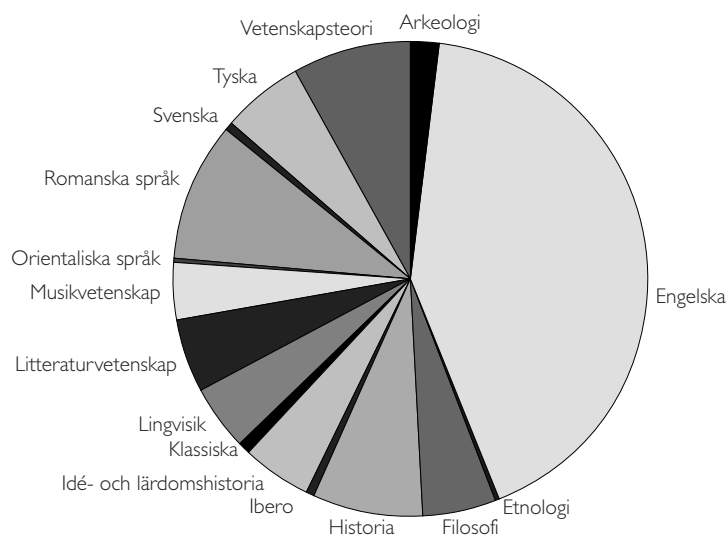
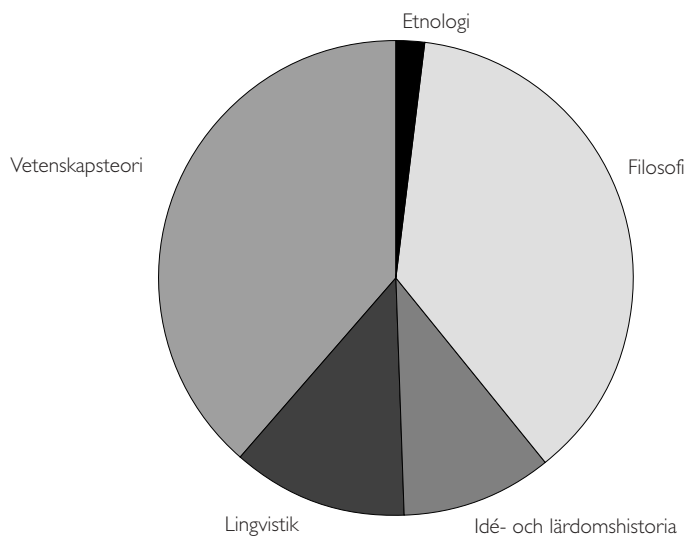
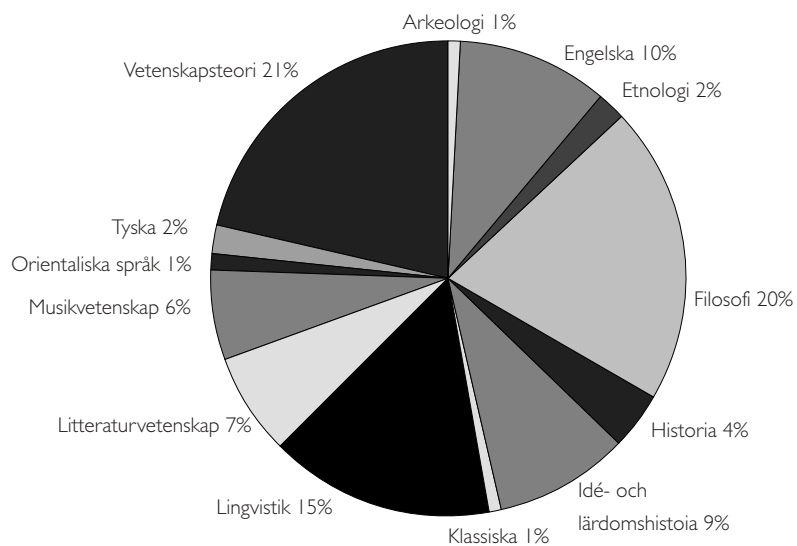

Diagram 6. TI Göteborg.

Diagram 6 visar att det i princip endast är 4 institutioner som publicerar artiklar i tidskrifter med impact factor. Observera att det handlar om ett ytterst litet antal artiklar. Dock kan man notera i diagram 7 att dessa 4 institutioner också tillhör de 5 mest citerade.

Diagram 7. Citeringar Göteborg.

Sammanfattning och diskussion

Det finns som redan nämnts avsevärda svårigheter med att göra bibliometriska analyser av humaniora. Existerande metoder har framförallt utvecklats för naturvetenskap, medicin och teknik med en annan publicerings- och citeringspraxis. Eftersom det är känt att humaniora har ett annat publiceringsmönster medger den typ av analys som genomförts här inte i sig några mer långtgående slutsatser. Tillsammans med, eller verifierad av, den typ av undersökning som skisserats ovan kan den dock förmodligen vara mycket användbar. Den undersökning från CWTS i Holland som citerades i denna artikels inledning tog stor hänsyn till humanioras annorlunda publiceringsstrategier och räknade även med böcker och t.o.m. artiklar i dagspress för att ge en heltäckande bild av verksamheten. Emellertid kan även en undersökning som denna vara ett värdefullt tillskott då den visar vilka institutioner som har en distinkt internationell roll. I ett utvärderingsperspektiv kan denna undersökning därför vara ett värdefullt underlag för diskussion, genom att publiceringsdata pekar på stora skillnader i publiceringspraxis och genomslag mellan olika institutioner. De institutioner som publicerar i tidskrifter med *impact factor* är också de mest citerade. Engelska institutionen har en mycket stor andel publikationer, vilket inte enbart kan förklaras med databasernas anglosaxiska "bias". (Detta framgår av jämförelse med Lund och Uppsala.) Institutionen för vetenskapsteori har ett anmärkningsvärt stort antal citeringar och publikationer med hänsyn till dess storlek.

Tyvärr framgår också att vissa institutioner fått mycket litet genomslag i internationella tidskrifter. Detta kan dock förmodligen ofta förklaras med att de har en avvikande publiceringspraxis som inte är lämpad för denna typ av undersökning.

När Göteborgs humanister jämförs med Lund och Uppsala ser det onekligen ljust ut för Göteborgs vidkommande. Från att ha legat långt efter på 1980-talet verkar nu Göteborg vara det universitet som har störst internationellt genomslag inom humaniora. Diagram 1–4 visar tydligare än tabellerna hur denna utveckling sett ut. Det är också viktigt att notera att det inte bara är någon enskild institution som står för förändringen, utan att den är generell för humaniora. Dessutom pekar de olika bibliometriska måtten entydigt i samma riktning. Sammantaget kan denna undersökning få visa på värdet av bibliometriska undersökningar även av humaniora. Emellertid måste frågeställningarna anpassas till de kulturella skillnader som finns mellan naturvetenskap/medicin och humaniora, samtidigt som de disciplinära skillnaderna på en institutionell nivå bör hållas i minnet. Med hjälp av de bibliometriska metoder speciellt utvecklade för humaniora som nämnts ovan, kommer denna typ av undersökningar att bli ännu

mer användbara. Det vore också önskvärt att den information om humanisters publikationer som varje år samlas in av fakulteterna gjordes tillgänglig i en databas som t.ex. görs i Norge.

Bilaga e

”Bästa arbeten” 1990–2000

publikationer utvalda av ämnen/institutionerna

(Denna förteckning är utarbetad av fakultetskansliet på grundval av inlämnat material från institutionerna.)

Afrikanska språk

- Andersson, Lars-Gunnar and Janson, Tore *Languages in Botswana. Language Ecology in Southern Africa.* Gaborone (tr. Kapstaden) 1997
- Janson, Tore and Tsonope, Joseph *Birth of a National Language. The History of Setswana.* Gaborone (tr. Newcastle upon Tyne) 1991
- Janson, Tore Rec. av Laitin: Language repertoires and state construction in Africa. i *Language. Journal of the Linguistic Society of America.* Vol. 69, Number 3. September 1993
- Janson, Tore Southern Bantu and Makua. i *Sprache und Geschichte in Afrika 12/13 (1991/92)* ss 63–106
- Janson, Tore *Språken och historien.* Stockholm (tr. Falun) 1998
- Maho, Jouni *A Comparative Study of Bantu Noun Classes.* [Akad. avh.] *Orientalia et Africana Gothoburgensia 13.* Acta Universitatis Gothoburgensis. Göteborg 1999
- Maho, Jouni *African Languages Country by Country. A Reference Guide.* Göteborg African Informal Series – no 1. Tredje upplagan. Göteborg 1998
- Maho, Jouni *Few People, Many Tongues. The Languages of Namibia.* Windhoek (tr. Kapstaden) 1998

Allmän språkvetenskap

- Allwood, Jens Feedback in second language acquisition. i Perdue, C. (ed.) *Adult language acquisition: Cross-linguistic Perspectives, Vol. II. The results.* Cambridge 1993., ss.196–235
- Allwood, Jens Semantics as Meaning Determination with Semantic-Epistemic Operations. i Allwood, J. & Gärdenfors, P. (eds.) *Cognitive Semantics.* 1998
- Allwood, Jens (red.) *Talspråksfrekvenser.* Gothenburg papers in Theoretical Linguistics. Göteborg 1999
- Allwood, J., Nivre, J. & Ahlsén, E. On the Semantics and Pragmatics of Linguistic Feedback. i *Journal of Semantics 9.* 1992., ss. 1–26

- Ahlsén, E. et al. Noun phrase production by agrammatic patients: a cross-linguistic approach. i *Aphasiology* 1996 vol. 10, no 6. ss. 543–559
- Ahlsén, Elisabeth Conversational principles and aphasic communication. i *Journal of Pragmatics* 19. 1993. ss. 57–70
- Boyd, Sally et al. Patterns of Incorporation of Lexems in Language Contact: Language typology or sociolinguistics? i Guy, G. et al. (eds.) *Towards a Social Science of Language. Current Issues in Linguistic Theory* 128. 1997., ss. 259–284
- Cooper, Robin The Role of Situations in Generalized Quantifiers. i Lappin (ed.) *The Handbook of Contemporary Semantic Theory*. 1996., ss. 65–86
- Guy, G. & Boyd, S. The development of a morphological class. i Trudgill, P. & Cheshire, J. (eds.) *The Sociolinguistics Reader, vol 1. Multilingualism and Variation*. 1998., ss.197–212
- Sjöström, Sören From Vision to Cognition. A study of metaphor and polysemy in Swedish. i Allwood, J. & Gärdenfors, P. (eds.) *Cognitive Semantics*, 1998

Antikens kultur och samhällsliv

- Hägg, Robin (ed.) *Ancient Greek Hero Cult. Proceedings of the Fifth International Seminar on Ancient Greek Cult, organized by the Department of Classical Archaeology and Ancient History, Göteborg University, 21–23 April 1995*. Skrifter utgivna av Svenska institutet i Athen, 8°, XVI. Stockholm (tr. Jonsered) 1999
- Larsson Lovén, Lena och Strömberg, Agneta (eds.) *Aspects of women in antiquity. Proceedings of the first Nordic symposium on women's lives in antiquity. Göteborg 12–15 June 1997*. Jonsered 1998
- Niklasson, Karin (ed.) *Cypriote Archaeology in Göteborg. Papers presented at a symposium on Cypriote archaeology held in Göteborg 20 May 1998*. Jonsered 1999.
- Prohászka, Marianne *Reflections from the dead. The metal finds from the Pantenello necropolis at Metaponto. A comprehensive study of grave goods from the 5th to the 3rd centuries B.C.* [Akad. avh.] Studies in Mediterranean Archeology. Vol. CX. Jonsered 1995.
- Rystedt, E. m. fl. (red.) *Deliciae fictilis. Proceedings of the First International Conference on Central Italic Architectural Terracottas at the Swedish Institute in Rome, 10–12 December 1990*. Skrifter utgivna av Svenska institutet i Rom, 4°. L. Stockholm 1993
- Strandberg Olofsson, Margareta Celebration or death? Aspects of a new amphora from the Micali painters' workshop and the iconography of Etruscan black-figured vases. i *Opuscula Romana* 21. 1996. ss. 107–118

- Werner, Ingrid *The Ivy Leaf Group*. [Akad. avh.] Göteborg 1999 (stencil)
- Wiman, Bo et. al. *The Art of Natural Resource Management. Poetics Policy, Practice*. Lund 1998
(eds.)

Arabiska och kinesiska

- Dahlgren, Sven-Olof *Word Order in Arabic*. [Akad. avh.] *Orientalia Gothoburgensia* 12. Acta Universitatis Gothoburgensis. Göteborg (tr. Västervik) 1998
- Retsö, Jan The Arab Connection. Political Implications of Frankincense in Early Greece. i *Profumi d'Arabia. Atti del convegno a cura di Alessandro Avanzini*. *Sagii di storia Antica* 11., ss. 473–480
- Retsö, Jan The Domestication of the Camel and the Establishment of the Frankincense Road from South Arabia. i *Orientalia Suecana XL* (1991), ss. 187–219
- Retsö, Jan ³*F* *nāb* in the Forbears of Modern Arabic Dialects. i *Actes des premières journées internationales de dialectologie arabe de Paris, 27–30 januari 1993*, (ed. D. Caubet & M Vanhove) ss. 333–342
- Retsö, Jan Middle Arabic in a Coptic-Arabic Manuscript in the "Röhska konstslöjdmuséet", Göteborg, Sweden. *Studia Orientalia*. Edited by the Finnish Oriental Society 55:16. Helsinki 1984
- Retsö, Jan Pronominal State in Colloquial Arabic: A Diachronic Attempt. i *Dialectologia Arabica. A Collection of Articles in Honour of the Sixtieth Birthday of Professor Heikki Palva*. *Studia Orientalia*. Edited by the Finnish Oriental Society 75. Helsinki 1995, ss. 183–191
- Retsö, Jan State and Plural Marking in Semitic. i Elie Wardini (ed.). *Built on Solid Rock. Studies in Honour of Professor Ebbe Egede Knudsen on the Occasion of his 65th Birthday April 11th 1997*. Instituttet for sammenlignende kulturforskning. Oslo 1997
- Retsö, Jan The treatment of final syllables in the classical Arabic metres: the linguistic background. i *Arabic Prosody and Its Applications in Muslim Poetry* (ed. by Lars Johansson and Bo Utas). Swedish Research Institute in Istanbul. Transactions Vol. 5, ss. 99–106
- Ulving, Tor *Dictionary of Old and Middle Chinese. Bernhard Karlgren's Grammata Serica Recensa Alphabetically Arranged*. *Orientalia Gothoburgensia* 11. Acta Universitatis Gothoburgensis. Göteborg (tr. Västervik) 1997

Arkeologi

- Andersson, Anna-Carin m.fl. (red.) *The Kaleidoscopic Past. Proceedings of the 5th Nordic TAG Conference. Göteborg, 2–5 April 1997.* Gotarc serie C, Arkeologiska skrifter 16. Göteborg 1998
- Arwill-Nordbladh, Elisabeth *Genuskonstruktioner i nordisk vikingatid. Förr och nu.* [Akad. avh.] Gothenburg Archaeological Theses, Series B, No 9. Göteborg 1998
- Bender Jørgensen, Lise & Rinaldo, Christina (red.) *Textiles in European Archaeology. Report from the 6th NESAT Symposium, 7–11th May 1996 in Borås,* Gotarc serie A, vol. 1. Göteborg 1998
- Browall, Hans m.fl. (red.) *Västsvenska stenåldersstudier.* Gotarc. Serie C. Arkeologiska skrifter no 8. Göteborg (tr. Nittarp) 1991
- Jensen, Ola W. och Karlsson, Håkan (red.) *Arkeologiska horisonter.* Stockholm/Stehag 1998
- Kristiansen, Kristian *Europe before History.* New Studies in Archaeology. Cambridge 1998
- Nordbladh, Jarl (red.) *Arkeologiska liv. Om att leva arkeologiskt.* Gotarc. Serie C: Arkeologiska skrifter No 10, Göteborg 1995
- Schjellerup, Inge *Incas and Spaniards in the Conquest of the Chacapoyas. Archaeological and Ethnohistorical Research in the North-eastern Andes of Peru.* [Akad. avh.] Gotarc. Series B, Archaeological Theses, No 7. Göteborg 1997

Engelska*Litterär gren*

- Ardholm, Helena M. *The Emblem and the Emblematic Habit of Mind in Jane Eyre and Wuthering Heights.* [Akad. avh.] Gothenburg Studies in English 74. Acta Universitatis Gothoburgensis. Göteborg 1999
- Björk, Lennart *Artiklar i Oxford Reader's Companion to Hardy* (ed. by Norman Page), OUP 2000 (om Thomas Carlyle, Auguste Comte, Frederic Harrison, John Stuart Mill, Friedrich Wilhelm Nietzsche, notebooks, Positivism, Hardy's reading)
- Cronquist, Ulf *Erotographic Metafiction: Aesthetic Strategies and Ethical Statements in John Hawkes's 'Sex Trilogy.'* [Akad. avh.] Gothenburg Studies in English 78. Acta Universitatis Gothoburgensis. Göteborg 2000
- Dickson, David *The Utterance of America. Emersonian Newness in Dos Passos' U.S.A. and Pynchon's Vineland.* [Akad. avh.] Gothenburg Studies in English 71. Acta Universitatis Gothoburgensis. Göteborg 1998

- Egerer, Caludia *Fictions of (In)Betweenness*. [Akad. avh.] Gothenburg Studies in English 68. Acta Universitatis Gothoburgensis. Göteborg 1997
- Nordius, Janina *"I Am Myself Alone". Solitude and Transcendence in John Cowper Powys*. [Akad. avh.] Gothenburg Studies in English 67. Acta Universitatis Gothoburgensis. Göteborg 1997
- Nordlund, Marcus *The Dark Lantern. A Historical Study of Sight in Shakespeare, Webster, and Middleton*. [Akad. avh.] Gothenburg Studies in English 77. Acta Universitatis Gothoburgensis. Göteborg 1999
- Werner, Hans C. *Literary Texts as Nonlinear Patterns. A Chaotics Reading of Rainforest, Transparent Things, Travesty, and Tristram Shandy*. [Akad. avh.] Gothenburg Studies in English 75. Acta Universitatis Gothoburgensis. Göteborg 1999
- Språkvetenskaplig gren*
- Aijmer, Karin *Conversational Routines in English. Convention and Creativity*. London & New York (tr. Singapore) 1996
- Bergh, Gunnar *Vacuous Extraposition from Object in English*. i *Studia Neophilologica* 69. 1997. ss. 37–41
- Granath, Solveig *Verb Complementation in English. Omission of Prepositions before THAT-clauses and TO-infinitives*. [Akad. avh.] Gothenburg Studies in English 69. Acta Universitatis Gothoburgensis. Göteborg 1997
- Herriman, Jennifer *The Indirect Object in Present-Day English*. [Akad. avh.] Gothenburg Studies in English 66. Acta Universitatis Gothoburgensis. Göteborg 1995
- Kjellmer, Göran *Unstable fricatives: On Gothic *þliuhan* and Old English *fleon*** i *Word*, vol. 46, number 2 (August, 1995), ss 208–223
- Ohlander, Sölve *"He begged her to indecently think of him." Split infinitives heading for a bold new millenium*. i *Papers on Language, Learning, Teaching, Assessment. Festskrift till Torsten Lindblad*. IPD-rapporter Nr 1999:02. Institutionen för pedagogik och didaktik, Göteborgs universitet
- Trotta, Joe *Wh-clauses in English. Aspects of Theory and Description*. [Akad. avh.]. Göteborg 1998 (stencil)

Etnologi

- Berg, Magnus *Seldas andra bröllop. Berättelser om hur det är: turkiska andra-generationinvandrare, identitet, etnicitet, modernitet, etnologi*. [Akad. avh.]. Skrifter från etnologiska föreningen i Västsverige, 18. Göteborg 1994 (2:a uppl. 1997)

- Bergquist, Magnus *En utopi i verkligheten. Kolonirörelsen och det nya samhället.* [Akad. avh.] Skrifter från etnologiska föreningen i Västsverige, 21. Göteborg 1996
- Brembeck, Helene *Efter Spock. Uppfostringsmönster idag.* [Akad. avh.] Skrifter från etnologiska föreningen i Västsverige, 15. Göteborg 1992 (4:e uppl. 1997)
- Ek, Sven B. *Polletik. Eller det föräldrade samhällets slingerbukter.* Kungl. Gustav Adolfs Akademien för svensk folkkultur. Uppsala 1998
- Götebo Johannesson, Pia *Mjolk, bär och eterneller. Om genus och tillvarons mångtydighet. Lantbrukarkvinnor i Mark under 1900-talet.* [Akad. avh.] Stockholm 1996
- Mörck, Magnus *Spel på ytan. En bok om livsstilar.* Skrifter från etnologiska föreningen i Västsverige, 27. Göteborg 1998
- Skarin Frykman Birgitta *Arbetarkultur. Göteborg 1890.* Skrifter från etnologiska föreningen i Västsverige, 8. Göteborg 1990
- Skarin Frykman, Birgitta *Demokrati, kultur och kunskap. Visioner och verklighet. i Demokratiens Estetik. Demokratiutredningens forskarvolym IV.* SOU 1999:129

Franska och italienska

- Ahlstedt, Eva *André Gide el le débat sur l'homosexualité de L'Immoraliste (1902) à Si le grain ne meurt (1926).* Romanica Gothoburgensia XLIII. Acta Universitatis Gothoburgensis. Göteborg (tr. Surte) 1994
- Eriksson, Olof *La phrase française. Essai d'un inventaire de ses constituants syntaxiques.* Romanica Gothoburgensia XLII. Acta Universitatis Gothoburgensis. Göteborg (tr. Surte) 1993
- Heldner, Christina *Divina Commedia* på svenska. En lingvistiskt baserad modell för översättningskritik (manus)
- Heldner, Christina *Fifi Brindacier* eller *Pippi Långstrump* i fransk tvångströja. i *La culture dans la langue. Studier i språken som kulturbärande tillägnande Hugo Olsson och Karl Johan Danell på deras respektive högtidsdagar 1993.* (red. Ingmar Söhrman). Acta Universitatis Umensis. Umeå Studies in the Humanities 112. Umeå 1993, ss. 49–70
- Heldner, Christina *La critique des traductions littéraires. Esquisse d'un modèle pour l'évaluation esthétique de textescibles issus du même-textesource* (stencil)
- Heldner, Christina *Le rôle de la sémantique dans l'interprétation de aucun.* i *La negation. Actes du colloque de Paris X – Nanterre 12–13–14 Novembre 1992,* ss. 255–278

- Heldner, Christina Rec. av Le sujet grammatical dans la construction impersonnelle. Quelques reflexions à propos de la thèse de Hugo Olsson. i *Studia neophilologia* 61, 1989, ss. 89–115
- Heldner, Christina Remarques sur la quantification négative en français. (artikel, ospec. var tryckt)
- Heldner, Christina Sur la qualification négative. i *Langue française. Revue trimestrielle* 94. Mai 1992, ss. 80–92
- Heldner, Christina och Rönnermark, Torsten Transmediering i teori och praktik. i *Modern litteraturteori och metod i barnlitteraturforskningen* (red. Maria Nikolajeva). Centrum för barnkulturforskning 19, Stockholm 1992, ss. 209–244
- Håkansson, Gunilla *Le Texte narratif maghrébin et marocain de langue française depuis 1945*. [Akad. avh.] Göteborg 1995 (stencil)
- Karlsson, Britt-Marie *Sagesse divine et folie humaine. Étude sur les structures antithétiques dans la l'Heptaméron de Marguerite de Navarre (1492–1549)*. [Akad. avh.] Göteborg 1999 (stencil)
- Kylander, Britt-Marie *Le vocabulaire de Molière dans les comédies en alexandrins*. [Akad. avh.] Romanica Gothoburgensia XLV. Acta Universitatis Gothoburgensis. Göteborg 1995
- Lindvall, Lars Från *magis* och *plus* till *més* och *pus*. Om komparativbildning i äldre katalanska. i *Festskrift till Birger Bergh 2000*, ss. 1–10
- Lindvall, Lars (red.) *Italienska studier. Studi italiani*. Institutionen för romanska språk. Göteborgs universitet 1999 (stencil)
- Lindvall, Lars och Ridings, Daniel Länkade texter och konstrativ lingvistik. i *Vitterhetsbetsakademiens årsbok 1998*, ss. 154–173
- Lindvall, Lars Med frankerna från Bysans till *Star Trek*. i *Festskrift till B. A. Lundberg 1998*, ss. 182–189
- Lindvall, Lars Om *presto*, *pronto*, *ratto* och *subito* i 1500-talets italienska. i Lindvall, Lars (red.) *Italienska studier. Studi italiana*. Institutionen för romanska språk 1999 (stencil)
- Lindvall, Lars Om språkliga minoriteter och identiteter i Västeuropa. i *Språk och identitet*. Europaprogrammet. Humanistiska fakulteten 1993, ss. 9–25
- Lindvall, Lars Remarques sur l'emploi de l'adverbe *tosto* dans l'italien du XVI:e siècle. i *Festskrift till Sigbrit Swahn 1999*, ss. 265–278
- Lindvall, Lars Remarques sur l'emploi de quelques conjonctions et locutions conjonctives dans l'italien du XVI:e siècle. i *Festskrift till Morten Nøjgaard 1999*, ss. 265–278

- Melkersson, Anders *L'itération lexicale. Étude sur l'usage d'une figure stylistique dans onze romans français des XII:e et XIII:e siècles.* [Akad. avh.] Romanica Gothoburgensia XLI. Acta Universitatis Gothoburgensis. Göteborg (tr. Surte) 1992

Grekiska

- Bydén, Börje "To Every Argument There Is a Counter-Argument." Theodore Metochites' Defence of Scepticism (Semeiosis 61) i Ierodiakonou, K. (ed.) *Acta of the International Symposium on Byzantine Philosophy and Its Ancient Sources, Thessaloniki 11–4 December 1997.* (OUP, under tryckning)
- Göransson, Tryggve *Albinus, Alcinous, Arius Didymus.* [Akad. avh.] Studia Graeca et Latina Gothoburgensia LXI. Acta Universitatis Gothoburgensis Göteborg (tr. Västervik) 1995
- Hult, Karin *Syntactic Variation in Greek of the 5th Century A.D.* [Akad. avh.] Studia Graeca et Latina Gothoburgensia LII. Acta Universitatis Gothoburgensis. Göteborg (tr. Kungälv) 1990
- Nilsson, Ingela Spatial Time and Temporal Space: Aspects of Narrativity in Makrembolites i *Acta från symposiet Der Roman in Byzanz der Komenenzeit Freie Universität Berlin, 3–6 april 1998* (under tryckning)
- Ridings, Daniel *The Attic Moses. The Dependency Themes in Some Early Writers.* [Akad. avh.]. Studia Graeca et Latina Gothoburgensia LIX. Acta Universitatis Gothoburgensis. Göteborg (tr. Västervik) 1995
- Sandin, Pär An Emendation in *Hippolytos* 1014. i *Eranos* 96, 1998, ss. 105–107
- Smith, Ole *The Byzantine Achilleid. The Naples Version,* Wiener Byzantinische Studien XXI. Wien (tr. Graz) 1999
- Teodorsson, S. - T. *A Commentary on Plutarch's Table Talks. Vol. III (Books 7–9).* Studia Graeca et Latina Gothoburgensia LXII. Acta Universitatis Gothoburgensis. Göteborg (tr. Uppsala) 1996
- Wahlgren, Staffan *Sprachwandel im Griechisch der frühen römischen Kaiserzeit.* Studia Graeca et Latina Gothoburgensia LX. Acta Universitatis Gothoburgensis. Göteborg (tr. Västervik) 1995

Historia

- Ahlberger, Christer *Konsumtionsrevolutionen. Om det moderna konsumtionssamhällets framväxt.* Västsvensk kultur och samhällsutveckling genom tiderna. Rapport 5. Göteborg 1996
- Frangeur, Renée *Yrkeskvinnor eller makens tjänarinna? Striden om yrkesrätten för gifta kvinnor i mellankrigstidens Sverige.* [Akad. avh.] Arkiv avhandlingsserie. Lund 1998

- Hermansson, Lars Släkt, vänner och makt i det tidiga 1100-talets Danmark. i *(Dansk) Historisk tidskrift*. 1998
- Jakobsson, Eva *Industrialisering av älvar. Studier kring svensk vattenkraftsutbyggnad 1900–1918*. [Akad. avh.] Avhandlingar från historiska institutionen i Göteborg. Göteborg 1996
- Malmstedt, Göran *Helgdagsreduktionen. Övergången från ett medeltida till ett modernt år i Sverige 1500–1800*. [Akad. avh.] Avhandlingar från historiska institutionen i Göteborg; 8. Göteborg 1994
- Palm, L, Gadd, C. -J. & Nyström, L. *Ett föränderligt agrarsamhälle. Västsverige i jämförande belysning*. Västsvensk kultur och samhällsutveckling genom tiderna. Rapport nr 8. Göteborg 1998
- Rydén, Reine *”Att åka snålskjuts är inte hederligt”. De svenska jordbrukarnas organisationsprocess 1880–1947*. [Akad. avh.] Avhandlingar från historiska institutionen i Göteborg; 18. Göteborg 1998
- Winberg, Christer *Hur Västsverige blev västsvenskt*. Göteborg 2000

Iberoamerikanska institutet

- Anrup, Roland & Oieni, Vicente Ciudadanía y nación en el proceso de emancipación. i *Anales. Nueva Epoca No. 2. Institutio Iberoamericano, Universidad de Göteborg*. Göteborg 1999, ss. 13–44
- Anrup, Roland Ordet och svärdet. Maktsymbolik och diskursiv kamp i columbiansk politik och historia, i *Historisk tidskrift Nr 1*. 1996, ss. 34–53
- Anrup, Roland *The Virgin Mary in Spanish Baroque Imagery and Iconography during the Counter Reformation*. Iberoamerikanska institutets skriftserie. Svensk-spanska historikersamarbetet 1996–2000, Nr 7. Göteborg 2000
- Chaves, María Eugenia *La estrategia de libertad de una esclava del siglo XVIII. Las identidades de amo y esclavo en un puerto colonial*. Quito 1999
- Chaves, María Eugenia *Slave Women’s Strategies for Freedom and the Late Spanish Colonial State*. i *Hidden History of Gender and State in Latin America*. (Eds. E. Dore and M. Molyneux). London 2000
- Domínguez R., Edmé *Mujeres y ciudadanía en México: Reflexiones de algunas participantes a nivel urbano*. i *Anales. Nueva Epoca No 2. Institutio Iberoamericano, Universidad de Göteborg*, Göteborg 1999, ss. 202–226
- Domínguez R., Edmé *Mujeres y movimientos urbanos hacia un nuevo tipo de ciudadanía y cultura política en el México de finales de*

siglo. i *Anales. Nuevo Epoca No 1, Institutio Iberoamericano, Universidad de Göteborg, Göteborg 1998.*

- Medina, María Clara Danza y contradanza de los discursos y las prácticas: oralidad femenina y trabajo rural en Argentina. i *América Latina: ¿Y las mujeres que?* Workshop-Seminario "Investigación Nordica sobre la Mujer en América Latina (Mayo 1997). Seria Haina I. (Ed. M. C. Medina) Institutio Iberoamericano, Universidad de Göteborg. Göteborg 1998, ss. 245–260

Idé- och lärdoms historia

- Andrén, Mats *När den nya nationalekonomin kom till Sverige: Marginalismen, den österrikiska skolan och Knut Wicksell.* Göteborg 1996
- Björk, Henrik *Teknisk idéhistoria.* [Akad. avh.] Arachne, nr 9. Göteborg (tr. Uddevalla) 1995
- Dahlstedt, Sten Europeisk klarhet. Förnuftet som identitetsmarkör i sekelskiftets Europa. i *Nationellhängivenhet och europeisk klarhet: Aspekter på den europeiska identiteten kring sekelskiftet 1900.* (Red. Barbro Kvist Dahlstedt & Sten Dahlstedt). Stockholm/Stehag 1999, ss. 275–317
- Ekenstam, Claes *Kroppens idéhistoria. Disciplinering och karaktärsdaning i Sverige 1700–1950.* [Akad. avh.] Hedemora (tr. Smedjebacken) 1993
- Eriksson, Nils *"I andans kraft, på sannings stråt." De skandinaviska naturforskarmötena 1839–1936.* Gothenburg Studies in the History of Science and Ideas Nr 12. Acta universitatis Gothoburgensis. Göteborg (tr. Surte) 1991
- Liedman, Sven-Eric *I skuggan av framtiden. Modernitetens idéhistoria.* Stockholm 1997
- Lundgren-Gothlin, Eva *Sex and Existence, Simone de Beauvoir's "The Second Sex".* London 1996
- Peralta, Amanda *Med andra medel. Från Clausewitz till Guevara – krig, revolution och politik i en marxistisk idétradition.* [Akad. avh.] Göteborg (tr. Uddevalla) 1990
- Quarfood, Christine *Condillac, statyn och barnet. En studie i upplysningens filosofi och pedagogik.* [Akad. avh.] Stockholm/Stehag 1997

Japanska

- Nagano-Madsen, Yasuko and Bruce, Gösta Comparing Pitch Accent Features in Swedish and Japanese. Särtryck ur *Nordic Prosody. Proceedings of the VIIIth Conference, Joensuu 1996*

- Nagano-Madsen, Y. and Sugito, Miyoko Analysis of back channel items in Tokyo and Osaka Japanese. i *Japanese Linguistics* 5. (April, 1999) s. 45
- Nagano-Madsen, Yasuko *Mora and Prosodic Coordination. A Phonetic Study of Japanese, Eskimo and Yoruba*. [Akad. avh., Lund]. Travaux de l'Institut de Linguistique de Lund 27. Lund 1992
- Nagano-Madsen, Yasuko Inter-Speaker Variations in the Production and Distribution of Devoiced Vowels in Japanese. i *Pan-Asiatic Linguistics. Proceedings of the Fourth International Symposium on Languages and Linguistics January 8–10, 1996. Vol. 1*. Institute of Language and Culture for Rural Development. Mahidol University at Salaya. Thailand
- Thunman, Noriko *The Discursive Traits in the Novels of Mishima – "The Thieves" seen through Radiguet's "Le Bal du Comte d'Orgel"*. (manus)
- Thunman, Noriko *Forbidden Colors. Essays on Body and Mind in the Novels of Mishima Yukio*. Orientalia et Africana Gothoburgensia 14. Acta Universitatis Gothoburgensis. Göteborg (tr. Västervik) 1999
- Thunman, Noriko *Gathering in Moonlight. Horiguchi Daigaku and a Crossroads in Modern Japanese Poetry*. Stockholm East Asian Monographs No 2. Stockholm (tr. Edsbruk) 1991
- Thunman, Noriko Selma Lagerlöf i Japan. i *Selma Lagerlöf Seen from Abroad. Selma Lagerlöf i utlandsperspektiv. Ett symposium i Vetenskapsakademien den 11 och 12 september 1997*. Konferenser 44. Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien. Stockholm 1998, ss. 41–59

Jämförande språkforskning med sanskrit

- Carling, Gerd *Die Funktionen der lokalen Kasus im Tocharischen*. [Akad. avh.] Göteborg 1999
- Carling, Gerd The Tocharian inflected adverbials and adpositions in relation to the case system. i *Tocharian and Indo-European Studies* 8. Köpenhamn 1999
- Josephson, Folke Decay of Suffixation in a Corpus Language. i *Language Change. Advances in Historical Sociolinguistics. Studies and Monographs 114*. Ed. Håkon Jahr. Berlin-New York 1998
- Josephson, Folke Directionality in Hittite. i *Kurylowicz Memorial Volume. Part One*. Ed. Wojciech Smoczyński. Cracow. Universitas 1995 (1996)
- Josephson, Folke Joint Celtic, Italic and Anatolian Evidence for the Expression of Deixis/Directionality. i *Miscellanea Celtica in Memoriam Heinrich Wagner, utg. Séamus Mac Mathúna and*

- Ailbhe Ó Corrán*. Acta Universitatis Upsaliensis. Studia Celtica Upsaliensa 2. Uppsala 1997
- Josephson, Folke Rec. av Jaqueline Boley: The Sentence Particles and the Place Words in Old and Middle Hittite. i *Biblioteca Orientalia LIV 1/2*. Leiden 1997
- Josephson, Folke & Carling, Gerd PERLATIVE and INSTRUMENTAL in Sanskrit and Indo-European. i *Categorisation and Interpretation. Indological and comparative studies from an international Indological meeting at the Department of Comparative Philology, Göteborg University. A Volume dedicated to Gösta Liebert* Meijerbergers arkiv för svensk ordforskning 24, Göteborg 1999
- Josephson, Folke Zarathustra's Authority. i *Saubrdyamangalam. Studies in Honour of Siegfried Lienhard on his 70th Birthday*. The Association of Oriental Studies. Stockholm 1995

Konst- och bildvetenskap

- Amnå, Erik och Johannesson, Lena (red.) *Demokratiens estetik. Demokratiutredningens forskarvolym IV* (SOU 1999:129)
- Bergström, Irja m.fl. (red.) *Det skapande jaget. Konsthistoriska texter tillägnad Maj-Brit Wadell*. Göteborg 1996
- Dahlberg, Markus *Skaratraktens kyrkor under äldre medeltid*. [Akad. avh.] Skrifter från Skaraborgs länsmuseum nr 28. Västervik 1998
- Eriksson, Yvonne *Tactile Pictures. Pictorial representations for the blind 1784–1940*. [Akad. avh.]. Gothenburg Studies in Art and Architecture. Acta Universitatis Gothoburgensis. Göteborg (tr. Västervik) 1998.
- Eriksson, Yvonne Learning in Museums. Conference at Nationalmuseum, Stockholm 11–12 juni 1998. i *Art Bulletin of Nationalmuseum Stockholm, vol. 5*, Ed. Yvonne Eriksson, ss 86–152
- Linde Bjur, Gunilla *Arkitekt vid industrialismens genombrott. Adolf Edelswärd – en yrkesbiografi*. [Akad. avh.]. Visuellt. Konstvetenskapliga institutionens skriftserie nr 5. Göteborg (tr. Borås) 1999
- Nodin, Eva *Estetisk pluralism och disciplinerande struktur. Om barnkolonier och arkitektur i Italien under fascismens tid*. [Akad. avh.] Gothenburg Studies in Art and Architecture 5. Acta Universitatis Gothoburgensis. Göteborg (tr. Landskrona) 1999
- Göthlund, Anette och Tellgren, Anna (red.) *Bilder och Internet – texter kring konstruktion och tolkning av digitala bilder*. Visuellt. Konst- och bildvetenskapliga institutionens skriftserie nr 6. Göteborg (tr. Landskrona) 1999

Latin

- Haverling, Gerd *On sco-verbs, prefixes and semantic functions. A study in the development of prefixed and unprefixed verbs from early to late Latin.* [Akad. avh.] Studia Graeca et Latina LXIV. Acta universitatis Gothoburgensis. Göteborg 2000.
- Sandström, Elisabet *Laurentius Valla. De reciprocatione 'sui' et 'suus'. Edition critique avec une introduction et une traduction.* Studia Graeca et Latina LXIII. Acta Universitatis Gothoburgensis. Göteborg (tr. Västervik) 1998
- Vidén, Gunhild *Women in Roman Literature. Attitudes of Authors under the Empire.* Studia Graeca et Latina Gothoburgensia LVII. Acta Universitatis Gothoburgensis. Göteborg (tr. Västervik) 1993
- Wistrand, Magnus *Entertainment and Violence in Ancient Rome. The attitudes of Roman writers of the first century A.D.* Studia Graeca et Latina Gothoburgensia LVI. Acta Universitatis Gothoburgensis. Göteborg (tr. Västervik) 1992

Litteraturvetenskap

- Agrell, Beata *Romanen som forskningsresa, Forskningsresan som roman. Om litterära återbruk och konventionskritik i 1960-talets nya svenska prosa.* Göteborg (tr. Uddevalla) 1993
- Forser, T. och Göransson, S. (red.) *Kritik och teater. En vänbok till Bertil Nolin.* Skrifter utgivna av Litteraturvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet 23. Göteborg 1992
- Göransson, Sverker och Mesterton, Erik *Den orörliga lågan: analyser av femton 1900-talsdikter.* Göteborg (tr. Uddevalla) 1991
- Hansson, Stina *Ett språk för själen. Litterära former i den svenska andaktslitteraturen 1650–1720.* Skrifter utgivna av Litteraturvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet 20. Göteborg 1991
- Lilja, Eva och Malm, Mats (utg.) *Bidrag till en nordisk metrik. II. Studier i äldre svensk metrik. Valda problem 1300–1650.* Efterlämnande skrifter av Kristian Wählin. Skrifter utgivna av Centrum för Metriska Studier 11. Göteborg 1999
- Lilja, Eva *Dikter ljudbild. Om betydelse i vers. i Bidrag till en nordisk metrik. Vol. I.* Skrifter utgivna av Centrum för Metriska Studier 9. Göteborg 1999, ss. 25–155
- Lönnroth, Lars *Skaldemjödet i berget. Essayer om fornisländsk ordkonst och dess återanvändning i nutiden.* Stockholm (tr. Södertälje) 1996
- Malm, Mats *Minervas äpple. Om diktsyn, tolkning och bildspråk inom nordisk göticism.* [Akad. avh.] Stockholm/Stehag 1996

Schiöler, Niklas *Koncentrationens konst. Tomas Tranströmers senare poesi.* [Akad. avh.] Stockholm (tr. Uddevalla) 1999.

Logik

Bennet, Christian och Lindström, Per *Decidability of the $\forall^2\exists^*$ theories of certain Lindenbaum algebras.* Göteborg 1998, (stencil)

Lindström, Per *Aspects of Incompleteness.* Lecture Notes in Logic 10. Berlin Heidelberg 1997

Lindström, Per Interpretability in reflexive theories – a survey. i *Theoria*. Vol. LXIII. Part 3. 1997, ss. 182–209

Lindström, Per On Σ_1 and Π_1 sentences and degrees of interpretability. i *Annals of Pure and Applied Logic* 61. 1993, ss. 175–193

Lindström, Per Provability logic – a short introduction. i *Theoria* Vol. LXII. 1996. Part 1–2, ss. 19–61

Lindström, Per Quasi-Realism in Mathematics. i *The Monist*, vol. 83, no 1, ss. 122–149

Strannegård, Claes *Arithmetical realizations of modal formulas.* [Akad. avh.] Acta Philosophica Gothoburgensia 5. Acta Universitatis Gothoburgensis. Göteborg 1997

Sönströd, Cecilia m.fl. Integrating psychometric and computational approaches to individual differences in multimodal reasoning. i *Proceedings of the 21st Annual Cognitive Science Society Conference, Vancouver: LEA (1999)*, ss. 405–410

Musikvetenskap

Barkefors, Laila *Gallret och stjärnan. Allan Petterssons väg genom Barfotasånger till Symfoni.* [Akad. avh.] Göteborg 1995

Björnberg, Alf Structural relationships of music and images in music video. i *Popular Music* 13/1, 1994, ss. 51–74

Björnberg, Alf *Skval och harmoni: musik i radio och TV 1925–1995.* Skrifter utgivna av Stiftelsen etermedierna i Sverige. Stockholm (tr. Värnamo) 1998

Edström, Olle *Göteborgs rika musikliv: en översikt mellan världskrigen.* Skrifter från musikvetenskapliga avdelningen, MH, Göteborgs universitet nr 42. Göteborg 1996

Edström, Olle Fr-a-g-me-n-ts – a discussion on the position of critical ethnomusicology in contemporary musicology. i *Svensk tidskrift för musikforskning* 1997:1, ss. 9–68

Holecek, Josef *För musikens skull: studier i interpretativ gitarrspelteknik från tidsperioden ca 1800–ca 1930, med utgångspunkt från gitarrskolor och etyder.* 2 vol. [Akad. avh.] Göteborg 1996

- Lilliestam, Lars *Svensk rock: musik, lyrik, historik*. Göteborg (tr. Uddevalla) 1998.
- Stockfelt, Ola Car, buildings and soundscapes i Järviluoma, H. (ed.) *Soundscapes: Essays on vroom and moo*. Tammerfors 1994

Nordiska språk

- Enström, Ingegerd *Klara verba. Andraspråksinlärares verbanvändning i svenskan*. [Akad. avh.] Nordistica Gothoburgensia 18. Acta Universitatis Gothoburgensis. Göteborg 1996
- Hannesdóttir, Anna H. *Lexikografihistorisk spegel. Den enspråkiga svenska lexikografins utveckling ur den tvåspråkiga*. [Akad. avh.] Meijerbergs arkiv för svensk ordforskning 23. Göteborg 1998
- Johansson, Karl G. *Studier i Codex Wormianus. Skrifttradition och avskrifts-verksamehet vid ett isländskt skriptorium under 1300-talet*. [Akad. avh.] Nordistica Gothoburgensia 20. Acta Universitatis Gothoburgensis. Göteborg 1997.
- Källström, Roger *Kongruens i svenskan*. [Akad. avh.]. Nordistica Gothoburgensia 16. Acta Universitatis Gothoburgensis. Göteborg 1993
- Landqvist, Hans *Författningssvenska. Strukturer i nutida svensk lagtext i Sverige och Finland*. [Akad. avh.] Nordistica Gothoburgensia 22. Acta Universitatis Gothoburgensis. Göteborg 2000
- Norén, Kerstin *Svenska partikelverbs semantik*. [Akad. avh.] Nordistica Gothoburgensia 17. Acta Universitatis Gothoburgensis. Göteborg 1996
- Norrby, Catrin *Vardagligt berättande. Form, funktion och förekomst*. [Akad. avh.] Nordistica Gothoburgensia 21. Acta Universitatis Gothoburgensis. Göteborg 1998
- Wallgren Hemlin, Barbro *Att övertyga från predikstolen. En retorisk studie av 45 predikningar hållna den 17:e söndagen efter trefaldighet 1990*. [Akad. avh.] Nora 1997

Praktisk filosofi

- Brülde, Bengt *The Human Good*. [Akad. avh.] Acta Philosophica Gothoburgensia 6. Acta Universitatis Gothoburgensis. Göteborg 1998
- Munthe, Christian *Pure Selection. The Ethics of Preimplantation Genetic Diagnosis and Choosing Children without Abortion*. Acta Philosophica Gothoburgensia 9. Acta Universitatis Gothoburgensis. Göteborg 1999

- Thorseth, May *Legitimate and Illegitimate Paternalism in Polyethnic Conflicts.* [Akad. avh.] Acta Philosophica Gothoburgensia 8. Acta Universitatis Gothoburgensis. Göteborg 1999
- Tännsjö, Torbjörn *Coercive Care. The ethics of choice in health and medicine.* London and New York 1999
- Tännsjö, Torbjörn *Conservatism for our time.* London and New York 1990
- Tännsjö, Torbjörn *Hedonistic utilitarianism.* Edinburgh 1998
- Tännsjö, Torbjörn *Populist democracy: A defense.* London and New York 1992
- Tännsjö, Torbjörn and Tamburrini, Claudio (eds) *Values in Sport. Elitism, nationalism, gender equality and the scientific manufacture of winners.* London and New York 2000

Religionsvetenskap

- Byrskog, Samuel *Co-Senders, Co-Authors and Paul's Use of the First Person Plural.* i *Zeitschrift für die Neutestamentliche Wissenschaft und die Kunde der älteren Kirche.*, 87. Bd. 1996, ss. 230–250
- Byrskog, Samuel *Epistolography, Rhetoric and Letter Prescript: Romans 1.1-7 as a Test Case.* i *Journal of the Study of the New Testament* 65. 1997, ss. 27–46
- Byrskog, Samuel *Jesus the Only Teacher. Didactic Authority and Transmission in Ancient Israel, Ancient Judaism and the Matthean Community.* Coniectanea Biblica. New Testament Series, 24. Stockholm 1994
- Byrskog, Samuel *Matthew 5:17-18 in the Argumentation of the Context.* i *Revue Biblique No 4 Octobre 1997*, ss. 557–571
- Byrskog, Samuel *Story as History – History as Story. The Gospel Tradition in the Context of Ancient Oral History.* Wissenschaftliche Untersuchungen zum Neuen Testament. 123. Tübingen 2000
- Corsten, Angela *Påven i spegellandet. Pävrens ämbetsutövning via pressen, undersökt med hjälp av ett historiskt exempel: Pius XII och Johannes XXIII i svenska och tyska tidningar 1958.* [Akad. avh.] Stockholm/Stehag 1996
- Nilsson, Bertil *Avslutande reflektioner.* i *Kristnandet i Sverige. Gamla källor och nya perspektiv.* Red. Bertil Nilsson. Projektet Sveriges kristnande. Publikationer 5. Uppsala (tr. Stockholm) 1996, ss. 419–429
- Nilsson, Bertil *Från gravfält till kyrkogård. Förändringar och variation i gravskicket.* i *Kristnandet i Sverige. Gamla källor och nya perspektiv.* Red. Bertil Nilsson. Projektet Sveriges kristnande. Publikationer 5. Uppsala (tr. Stockholm) 1996, ss. 349–385

- Nilsson, Bertil *Sveriges kyrkohistoria. I. Missionstid och tidig medeltid.* Stockholm (tr. Arlov) 1998
- Näsström, Britt-Mari Från Fröja till Maria. Det förkristna arvet speglat i en folklig föreställningsvärld. i *Kristnandet i Sverige. Gamla källor och nya perspektiv*. Red. Bertil Nilsson. Projektet Sveriges kristnande. Publikationer 5. Uppsala (tr. Stockholm) 1996, ss. 335–348
- Näsström, Britt-Mari *Freya – the Great Goddess of the North.* Lund Studies in History of Religions. Volume 5. Lund 1995
- Näsström, Britt-Mari Stucken, hängd och dränkt. Rituela mönster i norrön litteratur och i Adam av Bremens notiser om Uppsalakulten. i *Uppsalakulten och Adam av Bremen* (Red. Anders Hultgård). Nora (tr. Falun) 1997, ss. 75–99
- Olofsson, Staffan Consistency as a translation technique. i *Scandinavian Journal of Old Testament*. Vol. 6 Number 1 1992, ss. 14–30
- Olofsson, Staffan The Crux Interpretum in PS 2, 12. i *Scandinavian Journal of the Old Testament*. Vol 9, no 2. (1995), ss. 185–199
- Olofsson, Staffan *God is my rock. A Study of Translation Technique and Theological Exegesis in the Septuagint.* [Akad. avh., Uppsala]. Coniectanea Biblica. Old Testament Series 31. Stockholm 1990
- Olofsson, Staffan The *Kaige* Group and the Septuagint Book of Psalms. i *IX Congress of the International Organization for Septuagint and Cognate Studies. Cambridge 1995*, ss. 189–229
- Olofsson, Staffan *The LXX Version. A Guide to the Translation Technique of the Septuagint.* Coniectanea Biblica. Old Testament Series 30. Stockholm 1990
- Olofsson, Staffan Qumran and LXX. i *Qumran between the Old and New Testaments. Journal for the Study of the Old Testament. Supplement Series 290. Copenhagen International Seminar 6*, ss. 232–248
- Olofsson, Staffan The Septuagint and earlier Jewish interpretative tradition – especially as reflected in the Targums. i *Scandinavian Journal of Old Testament*. vol. 10 no. 2 (1996), ss. 197–216.
- Olofsson, Staffan Studying the word order of the Septuagint. Questions and possibilities. i *Scandinavian Journal of the Old Testament*. vol. 10 no. 2 (1996), ss. 217–237
- Sander, Åke Edmund Husserls fenomenologiska tradition. i *Vetenskapsteori för psykologi och andra samhällsvetenskaper* (Red. Carl Martin Allwood & Martin G. Erikson). Lund 1999

Slaviska språk

- Laskowski, Roman The Endangered Language. The Acquisition of Case System by Polish Children in Sweden. i *Studies in Polish Morphology and Syntax*. (Ed. by Gerd Hentschel and Roman Laskowski). Specimina philologiae slavicae. Band 99. München (tr. Marburg/Lahn), 1993, ss. 121–162
- Laskowski, Roman Encyklopedia języka polskiego. 1991 (i red. för)
- Laskowski, Roman Encyklopedia języklznamstwa ogólnego. 1993 (i red. för)
- Laskowski, Roman Expressions désignant le changement d'état en polonais. i *Scando-Slavica, Tomus 43*. 1997, ss. 147–172
- Laskowski, Roman Gramatyka współczesnego języka polskiego. Morfologia, band 1–2. Warszawa 1998 (i red. för)
- Cyran, Eugeniusz and Nilsson, Morgan The Slavic [w > v] shift: a case for phonological strength. i *Structure and Interpretation* (ed. Eugeniusz Cyran). Lublin 1998, ss. 89–100
- Polsky, Svetlana Smert' i bessmeritie v russkich rasskazach Vladimira Nabokova. [Akad. avh.] Göteborg 1996 (stencil)
- Zorikhina, Nadezjda Glagoly polozenija v prostrantve v sovremennom russkom jazyke (semantika slova i vyskazyvanija). [Akad. avh.] Göteborg 1998 (stencil)

Spanska

- Bauhr, Gerhard Funciones discursivas de *bueno* en español moderno. i *Lingüística Española Actual, VXIII*, 1994, ss. 79–124
- Benson, Ken De la amnesia a la nostalgia. Reflexionens sobre la función de la memoria en tres textos de autores contemporáneos (Rosa Chacel, Juan Benet, Antonio Muñoz Molina). i Besiel, I. (ed.) *El arte de la memoria: Incursiones en la narrativa española contemporánea*. Arbeiten zur Semiotik und Kunst 9/97. Mannheim 1997
- Benson, Ken El postmodernismo y la narrativa española actual. i *Semiótica y modernidad*. Actas del V Congreso Internacional de la Asociación Española de semiótica. La Coruña, diciembre 1992, Vol. II. Universidad de Coruña 1994, ss. 55–72
- Benson, Ken Identidad y otredad. – La imagen de España a través de la construcción de sujetos narrativos en la Ilustración (Cadalso), el Modernismo (Ganivet) y el Postmodernismo (Goytisoló), i *Etudes de linguistique et de littérature dédiées à Morten Nøjgaard*, Odense 1999, ss. 35–50

- Benson, Ken La ironía en la narrativa española actual. i *Anales 3–4. Vol. I.* Institutio Ibero Americano Universidad de Gotemburgo, 1991–1992, ss. 173–202
- Benson, Ken Los espacios vacíos y el lector modela. (Reflexiones sobre la cooperación del lector en la narrativa española de postguerra). i *Investigaciones Semióticas IV. (Describir, inventar, transcribir el mundo). Actas del IV Simposio internacional de asociación Española de Semiótica en Sevilla 1990. Vol. I.* Biblioteca Filológica Hispana/9. Madrid 1992, ss. 27–38
- Benson, Ken Realismo(s) Vanguardismo(s). XIV Skandinaviska Romanistkongressen, Stockholm 10–15 augusti 1999 (under publicering; i CD-romformat)
- Benson, Ken Transformación del horizonte de expectativas en la narrativa postmoderna española: de *Señas de identidad* a *El jinete polaco*. i *Revista Canadiense de Estudios Hispánicos.* Ottawa Vol XIX, 1 Otoño 1994, ss. 1–20.
- Söhrman, Ingmar Ceuta and Melilla – Spain’s Presence on African Soil. i *Euro-pa Ethnica 1–2/99*, ss. 36–61
- Söhrman, Ingmar Ébauche d’une description de l’usage des prépositions de direction et de position en sursivain contemporain. i *Actes de onzième congrès des romanistes scandinaves. Trondheim 13–17 août 1990*, ss. 507–515
- Söhrman, Ingmar *Las construcciones condicionales en castellano contemporáneo.* [Akad. avh.] Studia Romanica Upsaliensia 48. Uppsala (tr. Västervik) 1991

Språkvetenskaplig databehandling

- Allén, Sture *Modersmålet i fäderneslandet. Ett urval uppsatser under fyrtio år.* Meijerbergs arkiv för svensk ordforskning 25. Göteborg 1999
- Dura, Elzbieta *Parsing Words.* [Akad. avh.] Data Linguistica 19. Göteborg 1998
- Engdahl, Elisabet Valet av passivform i modern svenska. Föredrag hållet vid Svenskans beskrivning 24. Linköping 1999
- Gellerstam, Martin Translation as a source for cross-linguistic studies. i *Languages in Contrast. Papers from a Symposium on Text-based Cross-linguistic Studies Lund 4–5 March 1994* (eds. Karin Aijmer, Bengt Altenberg, Mats Johansson). Lund Studies in English 88
- Nationalencyklopedins ordbok.* Andra bandet. (Hå – reko). Utarbetad av Språkdata vid Göteborgs universitet. Höganäs 1996

- Toporowska
Gronostaj, Maria *Integrerad valensbeskrivning. Mot ett formaliserat verbvalenslexikon.* [Akad. avh.]. Göteborg 1996 (stencil)

Teoretisk filosofi

- Furberg, Mats *CaOx. Språkanalytisk filosofi i Cambridge och Oxford till 1970.* Stockholm (tr. Karlshamn) 1998
- Furberg, Mats *I stället för vetande.* Stockholm (tr. Karlshamn) 1994
- Furberg, Mats *Nedom vara och böra? Om "Humes lag", förnuftets maktlöshet och wittgensteinska responsorier eller Om Jane Austen i filosofin.* Nora (tr. Falun) 1993
- Lindqvist, Göran and Malmgren, Helge *Classification and Diagnosis of Organic Mental Disorders.* i *Acta Psychiatrica Scandinavica. Supplementum No. 373. Vol 88.* 1993
- Lindqvist, Göran and Malmgren, Helge *Organisk psykiatri. Teoretiska och kliniska aspekter.* Stockholm (tr. Värnamo) 1990
- Mårtensson, Johan *Subjunctive Conditions and Time. A Defense of a Weak Classical Approach.* [Akad. avh.] Acta Philosophica Gothoburgensia 10. Acta Universitatis Gothoburgensis. Göteborg 1999
- Westerståhl, Dag m.fl *Definability of Polyadic Lifts of Generalized Quantifiers.* i *Journal of Logic, Language, and Information* 6: 305–335, 1997
- Keenan, Edward L. and Westerståhl, Dag *Generalized Quantifiers in Linguistics and Logic.* Särtryck ur *Handbook of Logic and Language*, ed. by J. Van Benthem and A. ter Meulen. 1997
- Westerståhl, Dag, Haglund, Björn, and Lager, Torbjörn *A Situation-Theoretic Representation of Text Meaning: Anaphora, Quantification, and Negation.* i *Situation Theory and Its Applications.* Stanford 1993, ss. 375–408

Tyska

- Andersson, Sven-Gunnar *Zu Satzspaltung (Cleft) und Langer Extraktion i germanischen Sprachen.* i *Wortstellung und Informationsstruktur.* Utg. av Marga Reis. Tübingen 1993, ss. 39–61
- Andersson, Sven-Gunnar *Zur Kategorie der sog. Indirekten Rede beim volkstümlichen Erzählen.* 13 sidor. Under tryckning
- Dentler, Sigrid *Verb und Ellipse im heutigen Deutsch. Zum "Fehlen" verbabhängiger Bestimmungen in Theorie und Praxis.* [Akad. avh.] Göteborger Germanistische Forschungen 31. Acta Universitatis Gothoburgensis. Göteborg (tr. Kungälv) 1990
- Dentler, Sigrid *Zur Perfekterneuerung im Mittelhochdeutschen. Die Erweiterung des zeitreferentiellen Funktionsbereichs von Perfektfügungen.*

- Krohn, Dieter Göteborger Germanistische Forschungen 37. Acta Universitatis Gothoburgensis. Göteborg (tr. Surte) 1997
Grundwortschätze und Auswahlkriterien. Metalexikographische und fremdsprachendidaktische Studien zur Struktur und Funktion deutscher Grundwortschätze. Göteborger Germanistische Forschungen 34. Acta Universitatis Gothoburgensis. Göteborg (tr. Surte) 1992
- Pankow, Christiane Zeichenkonzeptionen in Rhetorik, Stilistik und Poetik vom 19. Jahrhundert bis zur Gegenwart. i *Semiotik/Semiotics. Ein Handbuch zu den zeichentheoretischen Grundlagen von Natur und Kultur / A Handbook on the Sign-Theoretic Foundations of Nature and Culture.* Vol. 2. Utg. av Roland Posner, Klaus Robering & Thomas A. Sebeok. Berlin & New York: 1998, ss. 1601–1625
- Sandberg, Bengt *Zum es bei transitiven Verben vor satzförmigem Akkusativobjekt.* Tübingen (tr. Nehren) 1998
- Todtenhaupt, Martin Der erste Dialog über den Chinesen in "Effi Briest". i *Germanistische Schlaglichter.* Eine Reihe der Institute für deutsche Sprache der Universitäten Göteborg & Uppsala. Heft 1: Beiträge zur Effi-Briest-Forschung. Göteborg 1998, ss. 59–78

Vetenskapsteori

- Allwood, Carl-Martin The role of research problems in the process of research. i
 & Bärmark, Jan *Social Epistemology* 1999 vol. 13 no 1., ss. 59–83
- Elzinga, Aant The historical transformation of science with special reference to "Epistemic drift". i *Cognito humana. Dynamik des Wissens und der Werte.* XVII. Deutscher Kongress für Philosophie. Leipzig 23–27 September 1996. Vorträge und Kolloquien. Herausgegeben von Christoph Hubig, ss. 525–556
- Elzinga, Aant and Landström, Catharina *Internationalism and Science.* London och Los Angeles 1996
 (eds.)
- Hallberg, Margareta *Kunskap och kön. En studie av feministisk vetenskapsteori.* [Akad. avh.] Göteborg (tr. Uddevalla) 1992
- Hallberg, Margareta *Symmetri och reflexivitet. Sociala studier av humanvetenskapens villkor.* Forskningens villkor skriftserie. Humanistiska fakulteten vid Göteborgs universitet. Göteborg (tr. Uddevalla) 1997
- Hård, Mikael and Jamison, Andrew *The Intellectual Appropriation of Technology. Discourse on Modernity, 1900–1939.* Cambridge, Massachusetts and London, England 1998
 (eds.)

- Nolin, Jan Global Policy and National Research: The International Shaping of Climate Research in Four European Union Countries. i *Minerva. A Review of science, learning and policy*. Vol. XXX. no 2, Summer 1999, ss. 125–140
- Nolin, Jan Timing and Sponsorship: The Research to Policy Process in the European Union's Kyoto Proposal. i *Minerva. A Review of science, learning and policy*. Vol. XXX. no 2, Summer 1999, ss. 165–181
- Raina, Dhruv *Nationalism, institutional science and the politics of knowledge*. [Akad. avh.] Institutionen för vetenskapsteori Göteborgs universitet. Rapport nr. 201. Göteborg 1999

Bilaga f

Fakultetens aktivitetsrelaterade resurstilldelning:
principer och praktik

Institutionernas tilldelning av medel ur anslaget för forskning/forskarutbildning har under bå 1996-1999 sett ut enligt nedan:

- 1 Tilldelning av medel enligt aktivitetsmodellen
- 2 Tilldelning av medel enligt så kallade särskilda beslut
- 3 Medel som fördelas successivt under året

Medel för studiefinansiering och forskarassistenter fördelas inte ut till institutionerna utan ligger kvar på fakultetsnämnden. Anledningen till detta är att fakultetsnämnden skall kunna omdisponera eventuella överskott inom dessa verksamheter till andra ändamål. Därutöver ligger medel för universitetsgemensamma ändamål, universitetsbibliotek, lokaler, fakultetsledning, service och administration kvar på fakultetsnivån.

1 Tilldelning av medel enligt aktivitetsmodellen

Fakulteten har sedan ett antal år tillämpat en modell för institutionsfördelning av fakultetsanslaget som bygger på aktivitet. Aktivitetsnycklar är antal examina under de senaste sex åren samt externa bidrag under de senaste tre åren. En licentiatexamen räknas som en halv doktorsexamen. 75% av tillgängliga medel för aktivitetsbudgeten fördelas efter andelen examina och 25% efter andelen externa medel. Den summa som på detta sätt räknats fram per institution har sedan jämförts med professorernas lönekostnader. I de fall som aktivitetstilldelningen inte räckt för att täcka lönekostnaderna har mellanskillnaden utgått som extra tilldelning. Utöver professorernas lönekostnader har varje institution med ett uppdrag från nämnden inom forskning/forskarutbildning varit garanterad ett minsta belopp rörliga medel.

2 Tilldelning av medel enligt s.k. särskilda beslut

Tilldelning enligt särskilda beslut är t. ex. medel för verksamheter som faller utanför den ordinarie institutionsverksamheten inom forskning/forskarutbildning. Exempel på detta är den särskilda forskningsresursen, Språkbanken, stöd till Antikmuseet o.s.v. Medel för dessa ändamål har lyfts av anslaget och lagts på fakultetsnämnden gemensamt innan aktivitetsbudgeten räknats fram.

3 Medel som fördelas successivt under året

Medel som fördelas successivt under året är t. ex. ersättning för tryckningskostnader av doktorsavhandlingar, budgetjusteringar och strategiska satsningar. Även dessa medel har lyfts av anslagen innan aktivitetsbudgeten framräknats.

Institutionerna har fått cirka 75% av sina fakultetsmedel genom aktivitetsbudgeten, resterande medel har tilldelats antingen genom särskilda beslut eller som budgetjusteringar, strategiska satsningar m. m.

Under budgetarbetet inför år 2000 beslutade fakultetsnämnden med anledning av det nya arbetstidsavtalet om vissa väsentliga förändringar av tilldelningssystemet. Institutionerna tilldelas fr.o.m. år 2000 medel motsvarande en andel av lönekostnaderna för samtliga lektorer och befordrade professorer för att härigenom skapa ekonomiskt utrymme för forskning inom dessa tjänster.

Bilaga g

Förkortningar

CTH	Chalmers tekniska högskola
ESF	European Science Foundation
EU	Europeiska Unionen
HF-fakultetet	Det historisk-filosofiske fakultet vid Universitetet i Oslo
HSFR	Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet
KIM	Centrum för studier av kulturkontakt och internationell migration
KK-stiftelsen	Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling
KTH	Kungliga Tekniska Högskolan
MISTRA	Stiftelsen för miljöstrategisk forskning
MIT	Massachusetts Institute of Technology
NIAS	Nordiska institutet för asiatiska studier
NorFA	Nordisk forskerutdanningsakademi
NOS-H	Nordisk samarbetsnämnd för humanistisk forskning
NOS-S	Nordisk samarbetsnämnd för samhällsvetenskaplig forskning
PARTITUR	PARallella Texter I Tvärvetenskapliga UndersökningaR
RJ	Riksbankens Jubileumsfond
SSF	Stiftelsen för strategisk forskning
SSKKII	Centrum för studier av språk, semantik, kommunikation, kognition, information och interaktion
STINT	Stiftelsen för internationalisering av högskolan
Vårdal	Stiftelsen för vård- och allergiforskning
UKAS	Universitetskanslersämbetets arbetsgrupp för fasta studiegångar

